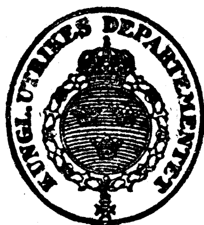
AKTSTYCKEN UTGIVNA AV KUNGL. UTRIKESDEPARTEMENTET

HANDLINGAR RÖRANDE SVERIGES POLITIK UNDER ANDRA VÄRLDSKRIGET

TRANSITERINGSFRÅGOR OCH DÄRMED SAMMANHÄNGANDE SPÖRSMÅL

APRIL—JUNI 1940

STOCKHOLM 1947
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
470791

AKTSTYCKEN UTGIVNA AV KUNGL. UTRIKESDEPARTEMENTET

HANDLINGAR RÖRANDE SVERIGES

POLITIK UNDER ANDRA VÄRLDSKRIGET

TRANSITERINGSFRÅGOR
OCH DÄRMED SAMMANHÄNGANDE
SPÖRSMÅL

APRIL—JUNI 1940

STOCKHOLM 1947

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

470791

FÖRORD.

I september 1946 uppdrog utrikesministern åt f. d. envoyén Erik Sjöborg, kanslirådet filosofie doktorn Torsten Gihl och professorn Sture Bolin — vilka av ministern jämlikt Kungl. Maj:ts beslut tillkallats att i egenskap av sakkunniga biträda med utgivandet av aktpublikationer rörande Sveriges utrikespolitik under det andra världskriget — att utarbeta en framställning rörande de frågor, som under tiden 9 april—9 juni 1940 uppstodo rörande transitering genom Sverige av krigsmateriel och personal för vissa krigförande makters räkning, ävensom beträffande det i samband härmed uppkomna spörsmålet om pacificering av Nordnorge. Framställningen borde få samma karaktär, som givits åt en till ministern den 17 sistlidne juni överlämnad redogörelse för transiteringsfrågan under senare hälften av 1940.[1] Den borde sålunda få formen av en aktsamling omfattande texten till alla de till utrikesförvaltningens arkiv hörande dokument, som kunde vara av betydelse för bedömande av de ifrågavarande ämnena. Till aktsamlingen borde fogas sådana förklarande anmärkningar, som kunde anses erforderliga för att belysa det inbördes sammanhanget mellan dokumenten eller eljest underlätta förståelsen av dessa.

Närslutna framställning, bestående av en aktsamling jämte inledning, har av Gihl, i samråd med de övriga sakkunniga, utarbetats i enlighet med de av utrikesministern anbefallda riktlinjerna och med tillämpning i övrigt av de principer, som angivits i företalet och anvisningarna till den ovannämnda redogörelsen för transiteringsfrågan under senare hälften av 1940. Sålunda har från aktsamlingen icke uteslutits något i utrikesdepartementets arkiv förvarat, till ifrågavarande tidsperiod hörande dokument, som de sakkunniga ansett vara, i större eller mindre grad, av direkt betydelse för bedömande av de ifrågavarande spörsmålen. I aktsamlingen har medtagits ett antal aktstycken för belysande av den politiska bakgrunden till händelseutvecklingen, särskilt relationerna mellan Sverige och Tyskland. Någon fullständighet i detta avseende har dock icke åsyftats. Åtskilliga irritationsmoment i förhållandet mellan Sverige och Tyskland, varom ett vidlyftigt aktmaterial finnes i arkivet, komma

---

[1] Denna redogörelse publiceras samtidigt med föreliggande framställning.

i aktsamlingen till synes endast i den mån de beröras i dokument av mera omedelbart intresse för dennas ämnen. Till sådana irritationsmoment höra bl. a. de talrika neutralitetskränkningarna genom tyska militära luftfartygs överflygning av svenskt territorium samt därav föranledda svenska protester och beskjutning — i vissa fall nedskjutning — av flygplanen från det svenska neutralitetsförsvarets sida, ävensom de grundlösa tyska misstankarna om att fiendens u-båtar använde svenska skärgårdsområden vid västkusten som operationsbas. Dit höra vidare det starka missnöje, som från tysk sida förspordes över tillämpningen å tyska handelsfartyg av svenska, under kriget utfärdade kontrollföreskrifter, liksom även de städse återkommande tyska klagomålen i anledning av den svenska pressens och radions hållning.

Utöver de under tiden 9 april—9 juni 1940 upprättade dokumenten har i aktsamlingen medtagits ett fåtal handlingar av senare datum, nämligen en den 15 juni 1940 daterad rapport av dåvarande legationssekreteraren C. Douglas om händelseutvecklingen i Nord-Norge samt, såsom bilagor, en den 26 oktober 1940 i utrikesdepartementet upprättad P. M. angående transitering genom Sverige från Tyskland till Norge och i motsatt riktning under tiden 9 april—10 juni 1940, en av ingenjören B. Dahlerus författad, den 17 november 1946 daterad berättelse om ett samtal mellan honom och Göring den 6 maj 1940 samt en av envoyén G. Hägglöf författad, den 30 november 1946 daterad P. M. rörande ett samtal med Göring den 11 maj 1940.

Inledning.

Den 9 april 1940 riktade tyska regeringen vissa krav till den svenska, bl. a. gående ut på att Sverige skulle upprätthålla strikt neutralitet. Från svensk sida svarades, att svenska regeringen ämnade fasthålla vid den neutralitetspolitik, som den under det pågående kriget deklarerat. I ett radioanförande av statsministern framhölls, att det icke vore förenligt med strikt neutralitet att tillåta någon krigförande att utnyttja svenskt territorium för sina företag och att anspråk i sådant avseende måste avvisas. En från norsk sida framställd begäran att få transitera ammunition genom Sverige bifölls icke. Bl. a. från svenska beskickningen i Berlin uttalades förmodanden, att Tyskland kunde komma att kräva transitering av trupper och krigsmateriel genom Sverige. Till en början avhördes dock inga krav härpå, och rykten om att sådana framställts dementerades. (Dok. 1—13, 36.)

Då det visade sig, att den tyska invasionen i Norge mötte motstånd samt att de allierade västmakterna skulle komma att ingripa i Norge, och då brittiska trupper landsattes vid Narvik, framträdde på olika håll ökade farhågor för ett tyskt hot mot Sverige, ehuru i viss mån motsägande uppgifter härom förekommo. Från brittisk sida försäkrades, att de brittiska trupperna icke mot svenska regeringens vilja skulle överskrida riksgränsen, och svenska regeringen lät i Berlin framföra en försäkran, att försök i denna riktning skulle av Sverige förhindras. Å brittisk sida förklarade man sig önska, att Sverige skulle hållas utanför kriget. Samma önskan framfördes av den ryska regeringen till den tyska. I Frankrike synes man då liksom även sedermera haft den uppfattningen, att Sverige skulle komma att indragas i kriget. (Dok. 16—27, 29, 30, 37, 41, 42.)

Emellertid hade Göring, som av Hitler utsetts till föredragande för ärenden rörande Sverige, dels genom ingenjören B. Dahlerus, dels genom svenska sändebudet i Berlin uttalat en önskan att få samtala med en förtroendeman för svenska regeringen (dok. 28). I anledning härav sände

denna till Berlin en delegation bestående av amiral F. Tamm, utrikesrådet G. Hägglöf, kammarherre R. von Heidenstam och professor S. Tunberg jämte ingenjör Dahlerus. Den 15 och 16 april hade delegationen samtal med Göring, och sistnämnda dag emottogs Tamm av Hitler (dok. 33—35). Dessa sammanträffanden ledde till en brevväxling mellan konung Gustaf och Hitler (dok. 54, 96).

Under Berlinbesöket mottog Hägglöf den 16 april från tyskt håll en begäran om att en sändning av livsmedel och vissa andra varor, dock icke krigsmateriel — liksom icke heller trupper —, skulle få föras genom Sverige till Narvik. Svenska regeringen medgav denna transitering under framhållande av att den vore att anse som ett specialfall. I detta sammanhang begärde tyskarna också att få sända 40 sjukvårdare genom Sverige. Denna begäran blev först avslagen, men sedan bifallen av svenska regeringen (dok. 43, 47, 50). Strax därefter biföllls även en av tyska beskickningen i Stockholm gjord framställning om att tyska sjömän, som tillhört besättningarna å handelsfartyg i Narviks hamn, skulle få hemresa genom Sverige (dok. 49, 56—58). Samtliga dessa transporter verkställdes; bland de sjömän, som fingo hemresa från Narvik, befunno sig utom tyskar jämväl sjömän av svensk och annan nationalitet (dok. 68, 75, 78, 86, 114, 120). Vid den av tullbevakningen i Trelleborg utförda kontrollen av varusändningen till Narvik befanns, att denna innefattade avsevärt större kvantiteter livsmedel än man å svensk sida tänkt sig; svenska regeringen hemställde därför till den tyska, att livsmedlen delvis skulle komma den norska civilbefolkningen i Narviksområdet tillgodo (dok. 60, 61, 70, 79, 140). En tysk begäran att få hemföra ett antal svårt sårade tyskar från Narvik biföllls av svenska regeringen (dok. 76, 81, 106, 107, 114, 125, 126, 212). Likaså hemsändes genom Sverige till England ett antal av tyskarna i Narvik tagna civilfångar och krigsfångar (dok. 101—103, 105, 113, 114, 170). I slutet av april erhöllo en läkare och 20 Rödakorsanställda tillstånd att resa genom Sverige från Tyskland till Narvik (dok. 122, 123). Fem järnvägsvagnar med livsmedel avsedda för civilbefolkningen i Narviksområdet tillätos att passera (dok. 87, 108, 138, 153).

Vissa av de ovan omförmälda transporterna genom Sverige från och till Narvik föranledde erinringar från norsk och brittisk sida. Norska regeringen framställde jämväl allmänt hållna invändningar mot det sätt, varpå Sverige tillämpade sin neutralitetspolitik. I Norge cirkulerande rykten om att Sverige medgivit transitering av krigsmateriel för tysk räkning till Norge framkallade där stark misstämning. I en av svenska utrikesdepartementet utfärdad kommuniké framhölls, att ingen transitering av krigsmateriel genom Sverige ägde rum. (Dok. 63, 69, 91, 92, 104, 115, 116, 121, 128—131, 135, 137, 144, 169, 189.)

Samtidigt med förhandlingarna rörande ovan berörda transiteringsfrågor inlöpte oroande underrättelser om tyska angreppsplaner mot Sverige, vilka vunno stöd av uppgifter om tyska sammandragningar av trupper och transportfartyg. Som ett oroande tecken uppfattades också, att vissa avtalade vapenleveranser från Tyskland till Sverige inställdes. Från tysk sida förnekades emellertid, att angreppsplaner mot Sverige förelåge. (Dok. 38, 39, 44—46, 48, 52, 65—67, 71, 72, 83—85, 95, 96, 98, 99, 109, 134.)

I samband med det ovannämnda medgivandet av transitering av livsmedel etc. till Narvik hade svenska regeringen förklarat, att detta vore ett specialfall och att direkt transitering av proviant eller andra förnödenheter till de tyska trupperna i Norge ej kunde medgivas såsom varande oförenlig med neutraliteten. Nya framställningar från tysk sida om dylik transitering avvisades, liksom ett förslag att de tyska trupperna skulle erhålla artillerimateriel genom ett utbyte av sådan materiel mellan Sverige och Tyskland (dok. 61, 79, 82, 89, 94, 108, 111, 117, bilaga A). Däremot lades icke hinder i vägen för transitering av livsmedel eller andra civila varor till de ockuperade områdena i Norge, för så vitt denna transitering hade karaktären av kommersiell trafik. I samband med dylika försändelser upptäcktes vid den svenska tullkontrollen åtskilliga försök att smuggla krigsmateriel från Tyskland genom Sverige till Norge eller från södra Norge genom Sverige till Narvik. I dylika fall hejdades transporterna och krigsmaterielen återsändes till det land, varifrån den kommit. (Dok. 157, 165, 167, 177, 185, 196, 201, 202, 207, 233, 254, 255.)

Under första hälften av maj inlöpte från svenska beskickningen i Oslo en rad oroande uppgifter, som tydde på ett förestående tyskt angrepp mot Sverige (dok. 141, 143, 146—148, 154, 162—164, 173, 180—182; jfr 220). De tyska trupperna i Narviksområdet hade vid denna tid kommit i ett beträngt läge, och för att bringa dem undsättning gjorde tyska regeringen starka påtryckningar på den svenska för att förmå den att medgiva transitering av krigsmateriel till Narvik. Under ett samtal mellan Göring och ingenjör Dahlerus den 6 maj framförde den förstnämnde i hotfulla ordalag krav på sådan transitering (bilaga B). Svenska regeringen beslöt att avslå framställningen, och för att framföra avslaget sändes till Berlin amiral Tamm och utrikesrådet Hägglöf jämte ingenjör Dahlerus, vilka utförde sitt uppdrag vid ett sammanträffande med Göring den 11 maj (dok. 176, bilaga C). Frågan återupptogs genom en hänvändelse från utrikesminister Ribbentrop till svenska sändebudet i Berlin den 16 maj, varvid Ribbentrop begärde medgivande dels till transitering av krigsmateriel, dels till hemtransport av ett antal sjömän från tyska vid Narvik förstörda krigsfartyg. Svenska regeringen vägrade även denna gång att tillåta transitering av krigsmateriel, men

förklarade sig kunna medgiva sjömännens hemsändande genom Sverige. (Dok. 187, 192, 208—211, 219, 221, 222.)

Till följd av detta medgivande passerade 30 maj—1 juni en kontingent på något över 100 tyska sjömän genom Sverige och utreste över Trelleborg. Den åtföljdes av något över 50 sårade tyskar. Ytterligare ett hundratal sårade tyskar utreste den 2 juni. (Dok. 216, 218, 231, 237, 242, 265, 267, 273, 287.) Vidare tillätos under maj och början av juni fem grupper sjukvårdare till ett antal av respektive 30, 37, 40, 81 och 42 samt en läkare resa genom Sverige från Tyskland till Narvik (dok. 158, 190, 198, 232, 239, 240, 252, 270, 285, 306).

Emellertid hade Dahlerus vid sitt samtal med Göring den 6 maj framkastat tanken att Narviksfrågan borde lösas genom en neutralisering av Nord-Norge för återstoden av kriget, varvid Narviksområdet skulle besättas av svenska trupper. Frågan berördes flyktigt under samtalet mellan Göring och den svenska delegationen den 11 maj, men upptogs icke officiellt från något håll förrän den norske politikern J. L. Mowinckel den 13 maj framfört förslaget till utrikesminister Günther. Svenska regeringen inledde nu förhandlingar i frågan med norska, brittiska och tyska regeringarna. Kort före fientligheternas inställande i Norge synas norska och brittiska regeringarna varit villiga att antaga förslaget, men någon motsvarande villighet förspordes icke å tysk sida. (Dok. 183, 191, 230, 243—251, 260—264, 266, 268, 269, 276—284, 288, 289, 291—294, 296, 298, 300—303, 308, 311.)

AKTSAMLING.

1. Note från tyska beskickningen 9 april 1940.

Lämnad av Wied till Günther $^{9}/_{4}$ kl. 7.

Notiz.

1) Die Deutsche Regierung erwartet von Schweden Wahrung strengster Neutralität: Unterlassen von Massnahmen jeder Art, die sich gegen die deutsche Besetzung Dänemarks und Norwegens richten, insbesondere von militärischen Mobilmachungs- und Aufmarschmassnahmen.

2) Die Deutsche Regierung ersucht, dass schwedische Kriegsfahrzeuge im eigenen Interesse bis auf weiteres im Kattegat und Sund sowie an der schwedischen Südküste bis Karlskrona nicht ausserhalb der schwedischen Hoheitsgewässer (3 sm) fahren. Nach Klärung der Lage wird diese Beschränkung der Bewegungsfreiheit schwedischer Kriegsfahrzeuge wieder aufgehoben werden.

3) Die Deutsche Regierung erwartet Nichtbehinderung des Telegramm- und Fernsprechverkehrs der in Norwegen befindlichen deutschen Dienststellen auf den über Schweden laufenden Leitungen.

4) Die Deutsche Regierung erwartet Aufrechterhaltung der Erzlieferungen an Deutschland (Verhinderung von England inspirierter Sabotagemassnahmen).

2. Uppteckning av Günther 9 april 1940.

Muntligt meddelande av Wied till Günther $^{9}/_{4}$ kl. 7 i anslutning till »Notiz».

Schwed. Interessen werden durch unsere Aktion in keiner Weise in Mitleidenschaft gezogen. Im Gegenteil werden unsere Massnahmen den Erfolg haben, die Territorien der skand. Staaten davor zu sichern, dass sie zum Kriegsschauplatz werden. Im übrigen wird unsere Aktion mit so starken Kräften durchgeführt, dass ein Widerstand dagegen von welcher Seite auch immer völlig aussichtslos daher sinnlos ist. Wir nehmen daher als selbstverständlich an, dass Schweden sich völlig ruhig verhält und auch nicht etwa die dänische und norwegische Regierung zu irgend

einer ablehnenden Haltung ermuntert. Im einzelnen ergeben sich unsere an die schwed. Regierung zu stellenden Forderungen aus der Notiz.

Muntligt tillägg: Sedan de med Danmark och Norge utestående frågorna reglerats, förbehåller sig tyska ministern att upptaga sådana frågor, som må uppkomma med hänsyn till Tysklands säkerhet.

3. Promemoria av Günther 9 april 1940.

Samtal 9/4 mellan Günther och Wied.

Vid mitt samtal med tyske ministern den 9 april på eftermiddagen förberedde jag honom på innehållet i den svarsnote, som inom kort komme att översändas med anledning av den tidigt på morgonen gjorda tyska démarchen. Jag betonade härvid, att vi hava en hel del militär beredskap i landet och att en del förändringar tid efter annan äga rum. Sålunda förekomme nya inkallelser av förstärkningar med regelbundna mellanrum. Även nya åtgärder komme givetvis under vissa förhållanden i fråga. Dessa åtgärder vore emellertid ej riktade mot den tyska aktionen. Härtill genmälte tyske ministern, att han hört, att hemförlovningar återkallats, vilket jag bekräftade. I övrigt förekom ingen diskussion.

4. Note till tyska beskickningen 9 april 1940.

Stockholm den 9 april 1940.

Herr Envoyé,

Enligt uppdrag av Eder regering har Ni idag till mig överlämnat en uppteckning, innehållande vissa framställningar, som Eder regering i nuvarande läge funnit sig böra rikta till svenska regeringen.

Samtidigt har Ni meddelat, att det icke vore avsikten att på minsta sätt indraga Sverige i de militära åtgärder, som befunnits nödvändiga gentemot Danmark och Norge.

Jag har i anledning härav äran meddela Eder följande svar.

Svenska regeringen ämnar fasthålla vid den neutralitetspolitik, som den redan flera gånger under det pågående kriget deklarerat. Den måste förbehålla sig full frihet att vidtaga alla sådana åtgärder, som befinnas nödvändiga för bevarandet och försvaret av denna neutralitet.

Med understrykande av denna hållning och denna handlingsfrihet vill svenska regeringen meddela, att den icke har för avsikt att vidtaga några sådana åtgärder, som omnämnas under punkt 1) i Eder uppteckning. I

fråga om de övriga punkterna i samma uppteckning har svenska regeringen icke heller för avsikt att företaga sig något, som synes kunna giva upphov till någon konflikt mellan de båda regeringarna.

Mottag, Herr Envoyé, försäkran om min utmärkta högaktning.

Günther.

5. Kommuniké från UD 9 april 1940.

Följande kommuniké har i kväll utfärdats:

Tyska regeringen har till svenska regeringen riktat en framställning med uttalande av förväntan, att Sverige skulle iaktta strikt neutralitet. Framställningen har av svenska regeringen besvarats med ett meddelande, att den kommer att fasthålla vid den neutralitetspolitik, som den redan flera gånger under det pågående kriget deklarerat, och att den förbehåller sig full frihet att vidta alla sådana åtgärder som befinnas nödvändiga för bevarandet och försvaret av denna neutralitet.

6. Richert till Günther 9 april 1940.

Rapport 458, ink. till UD 12/4.

Berlin den 9 april 1940.

Den med sedvanlig snabbhet, effektivitet och hänsynslöshet genomförda tyska aktionen mot Danmark och Norge har uppenbarligen intet direkt samband med de av engelska sjöstridskrafter under gårdagen i norska territorialvatten verkställda mineringarna, vilka ej ens omnämnts i de till danska och norska regeringarna i dag överlämnade memoranda vari de tyska åtgärderna närmare motiverats. Aktionen måste hava varit förberedd och redan igångsatt långt innan de engelska mineringsåtgärderna vidtagits.

Enligt de strängt förtroliga upplysningar, som i förrgår lämnats mig från synnerligen initierat håll och varom jag närmare inberättat i telegram och i handbrev till t. f. kabinettssekreteraren, skulle den tyska aktionens syfte främst hava varit att gardera Tyskland mot genomförandet av åtgärder från västmakternas sida i syfte att avskära järnmalmtillförseln från Sverige. Detta antagande har i dag bekräftats av generalfältmarskalken Göring vid ett samtal med Prins Axel av Danmark. Enligt vad Prinsen meddelat mig, då jag hos min härvarande danske kollega sammanträffade med honom omedelbart efter hans besök hos fältmarskalken,

hade denne därvid uttryckligen förklarat, att man här hade kännedom om planer från västmakternas sida att besätta Narvik och forcera inloppet till Östersjön i och för förhindrande av fortsatta malmtransporter från Sverige till Tyskland; då denna malmtillförsel för Tyskland vore av vital betydelse, hade man ansett sig nödsakad skrida till de åtgärder, vilka man nu vidtagit uteslutande i preventivt syfte. Fältmarskalken hade tillfogat, att å tysk sida någon önskan eller avsikt att utnyttja danskt eller norskt territorium för krigföringen mot England ej förelåge samt att man även under hand låtit detta komma till motsidans kännedom; man hoppades här att ej genom åtgärder från västmakternas sida tvingas att frångå denna sin avsikt.

Även om syftet med aktionen främst varit det som här angivits, får man väl antaga, att de fördelar av strategisk natur, som därigenom vinnas, ej varit främmande för aktionens planläggare.

Någon omedelbar militär aktion mot Sverige synes ej vara ifrågasatt. En sådan skulle ju ej heller vara erforderlig för tillgodoseende av det angivna syftet, utan snarare motverka det genom de svårigheter för malmtillförseln, vilka skulle inträda vid en krigisk konflikt med Sverige. Genom att lägga sin i varje fall tills vidare starka arm utmed våra gränser i sydväst och i väster vinner Hitler vad han för ögonblicket synes önska på det ur hans synpunkt enklast tänkbara och, om aktionen kan genomföras efter hans beräkningar, mest effektiva sätt. Att han medelst detta nya utslag av sitt infernaliska geni försätter Sverige i ett för vår neutralitetsställning liksom för vår folkförsörjning oanat svårt läge lär inte kunna förväntas medföra något särskilt hänsynstagande från hans sida. Och någon som helst säkerhet föreligger naturligtvis ej för att ej i ett senare skede av kriget — särskilt vid eventuella engelsk-tyska komplikationer i Norge eller vid eventuella ytterligare angreppsplaner från sovjetrysk sida mot Finland eller Nordskandinavien — även Sverige kan bliva indraget i de krigiska förvecklingarna.

De konsekvenser av olika slag, som det nu inträffade kommer att medföra för Sveriges vidkommande, kunna i detta ögonblick knappast överskådas. Att vår ställning gentemot västmakterna politiskt blir synnerligen prekär ligger i öppen dag, ehuru något hot mot vår självständighet vare sig under eller efter kriget från detta håll ej torde behöva befaras. Vår ställning i förhållande till Tyskland blir väsentligen försvagad, och tyska politiska krav mot Sverige, exempelvis på rätt till genommarsch, resp. transitering genom Sverige av trupper och krigsmateriel till Norge, kunna ackompagneras av hot med krig, som vi skulle få utkämpa i sämsta tänkbara militärpolitiska läge och utan möjlighet till hjälp från något håll. Det enda moment, som därvid skulle ur vår synpunkt vara gynnsamt, synes mig vara, att det dock, bortsett från sådana

eventualiteter, som ovan antytts, torde vara ett tyskt intresse att Tyskland ej kommer i krigisk konflikt med Sverige.

Ekonomiskt torde vårt land bli avskuret såväl från västmakterna som från de transoceana länderna och praktiskt taget hänvisat till Tyskland och till Ryssland.

I det nu uppkomna läget — därvid jag förutsätter att svenska regeringen alltjämt vill sträva efter att hålla Sverige utanför stormaktskriget — synes det mig ur synpunkten av vårt lands förhållande till Tyskland framför allt angeläget, *att* vårt försvarsväsen med alla till buds stående medel utbygges till största möjliga försvarskraft, *att* lämplig beredskap mot plötsliga aktioner ständigt uppehålles, *att* vårt folks fasta föresats att med hela sin kraft värna vår självständighet, från vilket håll den än månde hotas, otvetydigt men utan alltför mycken upprepning och utan direkt adress — och utan kritik av Danmarks eller Norges hållning — framhålles i tal och skrift, och oavlåtligen men utan ostentation framträder i handling, *att* samtidigt härmed en smidig anpassning till det nya lägets krav iakttages i fråga om de svensk-tyska förbindelserna, samt *att* i sådana offentliga uttalanden i vårt land, vilka avse vårt förhållande till kriget, iakttas lugn och värdighet men samtidigt en återhållsamhet, som vida överstiger vad som hittills skett. Jag kan inte nog enträget hemställa, att regeringen i detta sista hänseende vidtager även de mest drastiska åtgärder för att förhindra, att regeringens bemödanden att förskona Sverige och det svenska folket från ödeläggelser och lidanden av omätliga dimensioner äventyras genom bortskämda ansvars- och omdömeslösa skribenter eller talare. Vårt lands värdighet synes mig ej behöva minskas av att i en tid, då det varje ögonblick kan gälla landets vara eller icke vara, det handlas och lides utan åthävor och under tystnad.

7. Richert till Günther 9 april 1940.

Rapport 460, ink. till UD $^{15}/_{4}$.

Berlin den 9 april 1940.

Härmed får jag vördsamt i avskrift överlämna och fästa Eders Excellens' särskilda uppmärksamhet på en av militärattachén översten C. Juhlin-Dannfelt till chefen för försvarsdepartementet i dag avgiven rapport rörande den tyska aktionen mot Danmark och dess konsekvenser för Sveriges strategiska och militärpolitiska läge.

Bilaga.

(Utdrag)

Till Statsrådet och Chefen för Kungl. Försvarsdepartementet.

Härmed får jag vördsamt framlägga några kortfattade strategiska och militärpolitiska synpunkter på krigsläget efter den tyska operationen mot Danmark och Norge samt beträffande konsekvenserna av detsamma för Sveriges vidkommande, allt sådant detta läge ter sig från Berlins horisont.

I. De strategiska orsakerna till den tyska operationen mot Danmark och Norge.

Det framstår nu här mer och mer tydligt, att en av de grundläggande orsakerna till den tyska operationen varit omsorgen om en oförhindrad tillförsel från de svenska malmfälten i norr, vilken är ett villkor för Tysklands krigföring. Det gör sig i Tyskland gällande en påtaglig brist på olika slags metaller, och förråden av bl. a. järn och stål torde vara vida mindre än vad man tidigare haft anledning att antaga. I dag har vid samtal i krigsministeriet hörts uttryck, som tyda på, att Tyskland för säkerställande av behoven av svenska järnmalmer icke kommer att rygga tillbaka för våldsåtgärder, därest sådana skulle krävas. I andra hand torde synpunkter av bl. a. sjö- och luftstrategisk art hava spelat in, såsom önskan att utvidga blockadmöjligheterna mot England och vinna en bredare basering för sjö- och luftkriget (se dessutom nedan).

Den engelska mineringen i norska farvatten har givit en tacksamt mottagen hjälp för den tyska aktionens smakfulla motivering inför hemmapubliken och skapat ett visst moraliskt underlag för densamma i Tyskland självt. Att aktionen sedan länge varit förberedd och skolat sättas i gång även utan en dylik förevändning får på grund av händelseförloppet betraktas såsom säkert.

II. Något om den tyska aktionens ansättning och mål.

Här föreliggande sparsamma uppgifter synas giva vid handen, att aktionen inletts med relativt små landsstridskrafter, kanske tillsammans uppgående mot Danmark till en lätt eller motoriserad division och möjligen dessutom en infdiv mot Jylland samt 1½ à högst 2 infdivisioner jämte bl. a. ett pansartåg mot landets övriga delar. Mot Norge synes till en början hava insatts två à högst tre infdivisioner. Delvis bestå dessa av bergstrupper, vilka räknas till de tyska elittrupperna. Överraskningen förefaller, trots de varnande förtecknen, hava varit avsevärd. Deltagandet i aktionen av betydande tyska flygstridskrafter synes hava haft en förlamande inverkan på motståndet. Under förutsättning även av något större styrkor är likväl den tyska kraftförbrukningen för insatsen icke

av sådan art, att den kan inverka försvagande på Tysklands operationsmöjligheter i andra riktningar på det europeiska fastlandet.

Den tyska aktionens sannolika uppgifter torde hava varit, *utöver de ovan under I nämnda,*

att säkra Tyskland mot operationer norrifrån,

att få fast fot i Skandinavien för att vinna trygghet mot eventuella sovjetryska planer på konjunkturbetonad expansionspolitik mot Sverige och Norge,

att politiskt och moraliskt klavbinda Norge och Danmark samt göra dessa länder till lydiga verktyg i den tyska krigspolitiken mot västmakterna. Att i samma riktning verka på det genom ockupationen från varje beröring med västmakterna avskurna Sverige.

Dessa fördelar torde i stort sett redan nu vara uppnådda eller på väg att med säkerhet uppnås.

III. Vinster i strategiskt hänseende av den tyska aktionen.

Tyskland har icke låtit det strategiska initiativet ryckas sig ur händerna och har på nytt förekommit de allierade, vilkas krigsföring ännu en gång visat sig tungrodd och långsamt verkande. Genom den verkställda aktionen har Tyskland i väsentlig mån förbättrat sitt strategiska läge på de allierades bekostnad utan att självt så vitt nu kan bedömas hava lidit nämnvärda förluster. Herraväldet över Nordsjön bliver ännu mera omstritt än hittills, farorna för de engelska baserna i Skottland genom tyska luftangrepp betydligt ökade. Allierade operationer i Skandinavien eller i Östersjön bliva starkt försvårade för att icke säga omöjliggjorda. Genom besittningstagandet även av Danmark tryggas de tyska förbindelserna mot Norge.

Tyskland får genom tryggandet av sin strategiska nordflygel större frihet för eventuella senare operationer i Sydosteuropa eller på kontinenten i övrigt.

IV. Olägenheter för Tyskland av den verkställda aktionen.

Till dessa, vilka äro av huvudsakligen näringspolitisk och moralisk natur kunna räknas, dels ett väntat avbrott av all varutillförsel västerifrån till Skandinavien, åstadkommet genom en utsträckt engelsk-fransk blockad, dels ett ökat försörjningsminus för das Reich, i den mån de ockuperade ländernas förråder uttömmas och bristerna i självförsörjningen måste fyllas från Tyskland. Vidare måste de moraliska verkningarna ute i världen av det tyska övergreppet givetvis anses vara av starkt negativ art för Tyskland.

V. Den tyska operationens inverkan på Sveriges strategiska och militärpolitiska läge samt synpunkter med avseende på det nya lägets krav på vårt land.

2—470791

Sveriges strategiska och militärpolitiska läge har genom det inträffade och *i den mån den tyska ockupationen bliver bestående* i väsentlig mån försämrats. Fördelarna i operativt hänseende av vårt lands avlånga territorium och de stora avstånden i händelse av en aggression söderifrån hava till stor del borteliminerats genom Tysklands disponerande av Norge-Danmark för basering till lands samt till basering för sjö- och luftoperationer. Fördelarna i militärpolitiskt hänseende av även i krigsfall relativt fria förbindelser västerut äro definitivt borteliminerade. Sverige har helt kommit inom Tysklands militärpolitiska maktsfär med allt vad detta betyder. Västmakterna komma med säkerhet att tillse, att icke några krigs- eller andra förnödenheter komma fram till Sverige, av vilka Tyskland kan tänkas kunna på direkt eller indirekt väg draga nytta. Sveriges strategi och militärpolitik komma med all sannolikhet för varaktigheten av hela detta krig att vara huvudsakligen beroende av Tyskland. Västmakterna bliva för Sverige sannolikt mer eller mindre betydelselösa. De komma i fortsättningen i stort sett att varken kunna hjälpa eller skada vårt land. — — — — —

Olika krav kunna väntas komma att nu eller senare ställas på Sverige av Tyskland, utöver det redan tillkännagivna: fullständig neutralitet i konflikten Tyskland—Norge.

Dessa krav kunna tänkas medföra vissa påtryckningar på vårt land. Vid samtal i dag i härvarande krigsministerium hava vissa intryck erhållits av några tyska tankegångar i detta hänseende, vilka — ehuru det yttrade *icke* kan anses hava varit av officiell natur — likväl kunna anses värda ett omnämnande. Det talades bl. a. om behovet av, dels starkt ökade malmleveranser till Tyskland, dels tyska underhålls- och ersättningstransporter till truppstyrkor i Narvik över Luleå—Riksgränsen, i senare fallet alltså användning för tyska militära ändamål av svenskt hamnutrymme och svensk järnväg. Skulle mot förmodan ett läge uppkomma, vilket medför faror eller svårigheter (ex.vis nästa vinter genom ishinder) för de tyska förbindelserna till Norge, torde krav komma att uppställas på användning av det svenska järnvägsnätet även i andra delar av Sverige. Vårt land torde därvid med all sannolikhet icke hava något val.

Det förefaller icke sannolikt, att Tyskland i nuvarande läge skulle åsyfta ett besättande även av Sverige, ty erforderlig kontroll över vårt land nås genom ockupationen av Danmark och Norge.

Med kännedom om tyskt militärt tänkande och med hänsyn till bibehållandet av vårt lands oberoende synas emellertid vissa önskemål kunna i det nuvarande läget uppställas med avseende på den svenska militärpolitiken.

1. Att de svenska försvarsförberedelserna bedrivas i ökat tempo och ökad omfattning samt bl. a. tager sikte på uppställande redan nu av ett väsentligt antal nya truppförband (reservtruppförband). Denna åtgärd är med säkerhet ägnad hava större psykologisk verkan i tyska politiska och militära kretsar än någon annan.

2. Att allt vad som rör det svenska försvarsväsendets styrka och uppbyggande hemlighålles och icke får beröras i pressen. M. a. o. att en effektiv militär censur införes.

3. Att publikationen T. L. (motsvarande för marin och flygvapen) definitivt undandrages allmänheten och tidningarna.

4. Att rullor över krigsmakten göras hemliga eller i varje fall icke tillgängliga för utlänningar.

5. Att övningsplatser, förråd och upplag m. m. bliva effektivt avstängda och bevakade, förråd och upplag helst flyttade.

6. Att en ökad svensk militär orientering utan servilitet till Tyskland eftersträvas, gående ut på att skapa ett närmare och i alla hänseenden gott förhållande mellan den tyska och svenska krigsmakten (lämpligt avpassade kommenderingsutbyten, inbjudningar till Sverige av tyska officerare vid militära högtidligheter, *ordensförläningar* till tyska officerare, skänker av lämpliga svenska militära bokverk till de tyska militära myndigheterna och liknande uppmärksamheter).

7. Att censurering av pressen och av offentliga yttranden snarast införes.

Med dylika försiktighetsmått parade med yttringar av god vilja och ett fullständigt bemästrande av alla personliga känslor och tycken torde mycket kunna uträttas på det område det här gäller i syfte att bidraga till ett avvärjande av faror, vilka i samband med det nya läget blivit eller bliva aktuella.

Dessutom torde en dylik militärpolitik befordra möjligheterna till fortsatta leveranser av krigsmateriel, vilken Tyskland i och för sig har behov av att sälja.

Berlin den 9 april 1940.

C. H. Juhlin-Dannfelt
Överste, militärattaché.

8. UD till sändebuden i London, Paris och Washington 10 april 1940.

Telegram.

Förekommande samtal böra hållas inom ramen kommunikén. För Eder kännedom: Svenska svaret innehåller även med anledning vissa tysk sida väckta spörsmål förklaring att svenska regeringen icke avser något som synes kunna giva upphov konflikt. Mobilisering ej anbefalld men beredskapsåtgärder vidmakthållas och förstärkas.

9. Richert till Günther 11 april 1940.

Rapport 469, ink. till UD 15/4.

Berlin den 11 april 1940.

På kallelse från tyska utrikesdepartementet inställde jag mig idag på middagen hos riksutrikesministern von Ribbentrop. Mitt besök hos utrikesministern varade ungefär en timme; det blev emellertid två gånger avbrutit därigenom, att herr von Ribbentrop från rikskansliet kallades till telefon i ett bredvidliggande rum. Under besöket talade utrikesministern själv praktiskt taget hela tiden. Han redogjorde för bakgrunden till och syftet med den tyska aktionen mot Danmark och Norge, uttalade sig om det nuvarande läget i Norge samt om Sveriges ställning och framförde i detta sammanhang vissa önskemål, varom jag redan telegrafiskt inberättat, och han kom även in på förhållandet mellan Tyskland och Sovjet-Ryssland, på det allmänna krigsläget och på utsikterna för krigets avslutande. Hans anföranden präglades av den självmedvetna tillförsikt, som man är van att finna hos herr von Ribbentrop, men saknade den övermodiga ton, som han emellanåt anslår. När han uttalade sig om Sveriges ställning ådagalade han mycken courtoisie och mjukhet i framförande och ordval. Jag skall här tillåta mig att lämna Eders Excellens en sammanfattning av den tyske utrikesministerns uttalanden.

Den tyska aktionen hade beslutats, sedan man fått kännedom om konkreta planer från engelsk och fransk sida, vilka syftade till att avskära malmtillförseln från Sverige till Tyskland samt att göra Skandinavien till krigsskådeplats. Det första ledet i dessa planer skulle vara den minutläggning, som sedermera också verkställts, därefter skulle följa ilandsättande av trupper i Narvik, i Syd-Norge och i Danmark samt inmarsch i Nord-Sverige i och för de svenska järnmalmsgruvornas besittningstagande. Att landsättande av trupper i Narvik planerats, hade bekräftats därigenom att tyska luftstridskrafter under gårdagen förstört en engelsk transport-

flotta på väg till Narvik. Den tyska aktionen hade uteslutande avsett att förebygga realiserandet av dessa planer. Tyskland önskade i fråga om de nordiska länderna vänskapliga relationer och ingenting annat, man beklagade att Norden på det sätt som nu skett hade blivit mer direkt indraget i krigshändelserna än tidigare, men ansåge att det andra alternativ, som hotat och som inneburit att de nordiska länderna blivit fullkomligt ödelagda, skulle ha varit långt värre för de nordiska länderna själva.

Man beklagade nu, att händelserna i Norge ej utvecklat sig så som man hoppats. Militäriskt vore situationen sådan att det vore fullständigt hopplöst för norrmännen att göra motstånd eller att hoppas på engelsk hjälp. Beklagligtvis hade Konungen av Norge, som nog för egen del velat träffa uppgörelse med tyskarna, fått dåliga råd, som säkerligen inspirerats från engelskt håll. Man hoppades dock nu här att inom de allra närmaste dagarna komma till en överenskommelse, som skulle göra vidare blodsutgjutelse onödig. I själva verket vore redan alla viktiga punkter fast i tysk hand, och det motstånd som bjödes vore mer lokalt. Från och med i morgon skulle Tyskland i Norge ha 10 divisioner, efter ytterligare ett par dagar skulle komma 2; en sammanlagd truppstyrka på 12 divisioner skulle alltså vara att räkna med. Alla uppgifter om att England skulle ha besatt Narvik och andra norska städer eller hamnar vore nonsens. Ingen engelsk truppstyrka funnes på norsk jord, och någon sådan skulle heller inte kunna komma dit. Fortsatt motstånd vore utsiktslöst och meningslöst.

Utrikesministern hade med tillfredsställelse tagit del av det svar svenska regeringen lämnat på de önskemål, som framförts genom Prinsen av Wied. Han underströk även de försäkringar Prinsen skulle ha lämnat om att Sverige skulle från tysk sida hållas helt utanför den genomförda aktionen. Han framhöll — och upprepade det flera gånger under samtalet — att Tyskland med Sverige önskade underhålla de vänskapligaste relationer och med hänvisning härtill ville han, just i dessa relationers intresse, framhålla ett par önskemål, som han hemställde att jag skulle framföra till min regering. Dessa önskemål innebure följande.

I svenska tidningar och i svensk radio hade offentlighet givits åt oriktiga och tendentiösa meddelanden om händelserna i Norge. Sådana meddelanden vore ägnade att vilseleda opinionen både i Sverige och i Norge och giva en alldeles falsk bild av läget. De vore även ägnade att underblåsa och uppmuntra det norska motståndet och att därigenom endast leda till ökad och alldeles onödig blodsutgjutelse.

Det hade vidare kommit till utrikesministerns kännedom att norske stortingspresidenten Hambro för närvarande vore på en propagandaresa i Sverige och att denne till och med skulle få disponera den svenska radion för sin mot Tyskland riktade propaganda, som även skulle avse hjälp med frivilliga från Sverige.

Herr von Ribbentrop ville allvarligt hemställa, att man å svensk sida förhindrade dylik propaganda i press och radio. Han kunde försäkra mig att det vore fullkomligt meningslöst och endast skulle leda till beklagliga komplikationer, om motståndet i Norge skulle uppmuntras och intensifieras, och han framhöll det betänkliga och absurda i tanken på att svenska frivilliga skulle kämpa mot tyskar. Om det verkligen skulle bli allvarliga förvecklingar i Norge, så visste man ju inte var det skulle sluta.

Herr von Ribbentrop framhöll i fråga om det åvägabragta samförståndet mellan Tyskland och Sovjet-Ryssland, att detta endast kunde vara till fördel för Sverige. För vårt land vore det bättre att det rådde vänskap än om det vore fiendskap mellan den tyska och den ryska stormakten. Ryssland hade bestämt inga önskningar att gå fram längre mot väster än som redan skett genom uppgörelsen med Finland; just genom att göra slut på kriget med detta land hade Stalin visat att han nu ej ville gå längre. »Vad som i en framtid kan hända, är ju omöjligt att förutse, och det är också omöjligt se in i en diktators hjärna, men jag tror bestämt ej att Stalin har några längre gående avsikter i väster eller nordväst», svarade herr von Ribbentrop på en fråga, som jag här insköt.

Det finsk-ryska kriget hade lätt kunnat undvikas; om Tanner ej hade kommit ut till de förhandlingar i Moskva, som föregått krigsutbrottet, hade en uppgörelse säkert träffats, men Tanner hade retat Stalin, vars prestige hade blivit involverad i spelet, och då kunde det ju inte gå på annat sätt; då måste Stalin slå till, ehuru han från början säkert inte haft någon avsikt börja krig med Finland.

Världsrevolutionstanken hade Stalin nu uppgivit, enligt herr von Ribbentrops bestämda mening.

I väster vore nu situationen sådan, att Tysklands överlägsenhet vore klar. Sedan England och Frankrike tydligt förkunnat sin vilja att förinta det nuvarande Tyskland, så komme man å tysk sida att slå England och Frankrike så hårt, att de måste be om fred, och detta komme ej att dröja länge; inom detta år vore det fred.

När kriget vore slut hoppades herr von Ribbentrop att ett verkligt klart och förtroendefullt förhållande skulle kunna etableras mellan Sverige — liksom det övriga Skandinavien — och Tyskland. »Vi ha ju så goda ekonomiska förbindelser och äro varandra så besläktade, att det vore onaturligt, om vi ej levde i vänskap med varandra. Jag hoppas att när freden kommer alla reminiscenser från tidigare år, då motsättningar av ideologisk karaktär fått grumla de goda förbindelserna, skola försvinna och att våra ömsesidiga förbindelser efter freden skola präglas uteslutande av lojalitet och vänskap.» Med dessa ord avslutade herr von Ribbentrop sina långa utläggningar.

10. Uppteckning av Juhlin-Dannfelt 11 april 1940.

Överlämnad av Richert till chefen för politiska avdelningen i UD för kännedom 12/4, ink. till UD 15/4.

Uppteckning över samtal med tysk officer över läget i Norge av den 11. 4. 1940.

Tyskarna anse, att besättandet av Norge är ett fullbordat faktum och att pacificeringen av landet kommer att gå fort. Man tror icke, att engelsmännen på allvar komma att göra landstigningsförsök annat än mot Narvik d. v. s. i fjordarna norr därom, såsom vid Tromsö eller liknande. De allierades ansträngningar anses skola komma att koncentrera sig på att sjöledes avskära de tyska truppernas i Norge förbindelser, vilket anses vara det enda, som kan ha utsikter till en relativ framgång. Dock har man möjlighet att luftledes bringa understöd, om andra vägar bliva omöjliggjorda. Det antyddes på nytt, att lägen kunna inträffa, i vilka tysk framställning om användning av svenska järnvägar för förbindelserna kan komma i fråga. Beträffande Norge och dess utsikter bedömde X. situationen så, att norrmännen med tiden endera komma att lida en oerhörd brist eller också måste få hjälp från Sverige med livsmedel och varor, ty från Tyskland vore intet att förvänta.

Om läget i Narvik yttrades, att den radiouppgift, som förmält om en obetydlig kontingent på cirka 500 man, varit totalt felaktig. Betydligt mera trupper hava där landsatts, varvid luftvägen i viss utsträckning kommit till användning.

Ytterligare nämndes, att de av tyskarna besatta delarna av Norge kanske med tiden skulle bliva såsom en av fienden innesluten fästning, men vilken dock skulle hava mycket goda utsikter att bestå en belägring.

X. nämnde på tal om operationerna i Norge, att man under dagen (den 11. 4.) fått rapport om att Elverum tagits, vilket som bekant förnekats av den svenska radion. Han angav, att norska regeringen jämte kungafamiljen flytt i riktning mot svenska gränsen och undrade om jag hade reda på, huruvida de tagit sin tillflykt till Sverige.

Till sist omtalades, i samband med berörandet av förhållandena längst i norr, att sovjetryssarna enligt en i dag ingången uppgift nu programenligt skola hava utrymt Petsamoområdet.

Berlin den 11 april 1940.

11. Tysk kommuniké 11 april 1940.

Berlin, 11 april. (TT) Deutsches Nachrichtenbüro meddelar: Enligt vad som meddelas från vederbörligt håll, äro en del rykten om att Tyskland skulle ha riktat en begäran till Sverige om att bevilja tyska trupper rätt till genommarsch fullständigt grundlösa.

12. Radioanförande av P. A. Hansson 12 april 1940.

Vårt fosterland upplever ånyo en prövningens stund, den kanske mest påfrestande på mera än ett århundrade. Kriget har förts ända inpå våra gränser.

Våra känslor för de skandinaviska broderfolken behöver jag i detta sammanhang icke särskilt tolka. Alla böra förstå att, trots vår egen fred, våra sinnen äro djupt skakade.

Det gäller emellertid nu oss själva, våra möjligheter att bevara vår fred, frihet och ära. Sverige har hittills gjort allt som är rimligt för att upprätthålla sin från början proklamerade neutralitet. Sverige är fast beslutet att också i fortsättningen följa den strikta neutralitetens linje. Denna innebär att vi åt alla håll måste förbehålla oss ett självständigt bedömande och ett självständigt handlande. Det är icke förenligt med strikt neutralitet att tillåta någon krigförande att utnyttja svenskt territorium för sina företag. Dessbättre har icke några anspråk i sådant avseende blivit ställda på oss. Skulle sådana anspråk ställas måste de avvisas.

Att upprätthålla neutraliteten betyder också att vid behov försvara densamma. För att vara förvissad om att Sverige skall kunna göra detta har regeringen måst under hela kriget upprätthålla en omfattande försvarsberedskap, anpassad efter vårt bedömande av behovet. Krigsskådeplatsens utsträckning till vår närhet har nödvändiggjort en ytterligare förstärkning av denna beredskap. Detta betyder ökat intrång i det normala livet, nya svårigheter för vårt näringsliv, för familjerna och för den enskilde. Jag vet att dessa svårigheter för många bli betydande och betungande. Men jag vet också att de komma att bäras med jämnmod, i medvetandet om att det är fosterlandets väl som kräver offer.

Det är förklarligt att ovisshet och osäkerhet fresta på nerverna även hos ett så besinningsfullt folk som det svenska. Men i orostider är det dock mer än annars nödvändigt att bevara lugn och tillförsikt. Framförallt gäller det att hålla det fördärvliga ryktessmideriet tillbaka. Anmäl gärna till regeringen eller vederbörande myndighet sådant som ni finna misstänkt, men medverka icke till att utbreda allsköns gissningar och spekulationer! Varen förvissade om att vaksamheten och kontrollen nu har särskilt

skärpts, framför allt mot sådana element, som kunna misstänkas vilja gå främmande ärenden och förråda landets intressen.

Det är min förvissning att Sveriges folk är berett att bära tunga offer för sin fred och sin självbestämningsrätt. Jag har också en fast förtröstan att vi genom enighet och beslutsamhet skola kunna lotsa vårt land genom svårigheterna. Skulle ofärden dock komma till våra landamären, skall förvisso det svenska folket visa sig mäktigt att värna det för oss dyrbaraste av allt, Sveriges frihet och oberoende.

13. Note från norska beskickningen 12 april 1940.

Ink. till UD 13/4.

Haster.

Efter ordre har den Kgl. norske Legasjon den ære å anmode det Kgl. svenske Utenriksdepartement om godhetsfullt å utvirke så snart som efter omstendighetene mulig at vedkommende svenske myndigheter gir tillatelse til transitt gjennem Sverige av 6 kasser »kulsprute»-ammunisjon som utrykningschef Jonas Lie medförer på reise fra Kirkenes over Rovaniemi —Torneå og vidare til Norge.

Stockholm, 12 april 1940.

(Påteckning av Söderblom:) Exc. underrättat Wollebæk om att tillstånd ej kan lämnas. 13. 4. 40.

14. Sändebudet i Berlin till UD 12 april 1940.

Telegram.

Från synnerligen initierat håll erfarit 100 000 man igår eftermiddag i Norge samt 800 flygmaskiner beredda insättas från olika punkter Norge Danmark. Samma källa säger bestämt att västoffensiv nära förestående.

15. Juhlin-Dannfelt till chefen för försvarsstabens underrättelseavdelning 12 april 1940.

Överlämnad av Richert till chefen för politiska avdelningen i UD för kännedom 12/4, ink. till UD 15/4.

Härmed får jag äran insända några kortfattade uppgifter och reflexioner om krigsläget, sett från Berlins horisont.

Härvarande belgiska och holländska militärattachéer äro nu fullt övertygade, att stora operationer i väster, sannolikt berörande även deras länder, komma att inom kort igångsättas. De anse att förtecknen i fråga om tyska anfallsberedelser äro tydliga. Även hänvisas till att holländska beskickningens kurirer på sistone haft svårigheter att få passera gränsen samt att en av dem kvarhållits och först efter beskickningens ingripande i Berlin fått resa vidare till Holland. Motsvarande berättas beträffande en schweizisk kurir. Min holländska kollega skickade i går sin familj till Schweiz.

De sista dagarna hava omfattande inkallelser ägt rum av värnpliktiga ur äldre årsklasser, i olika åldrar, såsom exempelvis 1901, 1902 och fram till 1912 och 1913. Dylika omfattande inkallelser kunna nu, då vårarbetet på landet står för dörren, knappast betyda annat än att man avser göra en samlad kraftinsats för att få slut på kriget.

Göring skall hava till en bekant yttrat sig att det vore nödvändigt snarast bringa kriget till ett slut.

Stämningen på den inre fronten har som vanligt förbättrats sedan händelser, vilka ur alla synpunkter bedömas såsom för Tyskland fördelaktiga, inträffat.

Enligt vårt lantbruksråd talar man med förtjusning om det tillskott i försörjningen, som de rikliga danska smör-, ägg-, bacon- och köttförråden skola utgöra, utan att tänka på vilken försvinnande liten del dessa utgöra i förhållande till Rikets behov och hur snart de komma att vara förbrukade.

Med den fullkomliga förvildning av det politiska tänkandet, som råder här, torde det vara ytterligt få tyskar, vilka icke godkänna övergreppen mot Danmark och Norge samt giva dessa sin fulla anslutning.

Den inre fronten står därför säkerligen fastare än på länge inför de ytterligare stora händelser, vilka den närmaste tiden kunna vara att vänta.

Berlin den 12 april 1940.

16. Promemoria av H. Beck-Friis 13 april 1940.

Vid besök hos Excellensen idag kl. 11 e. m. förklarade Mr. Mallet enligt instruktion av Lord Halifax att, därest Sverige upprätthölle neutraliteten, styrkorna i Narvik icke komme att utan begäran från svensk sida överskrida riksgränsen.

Stockholm den 13 april 1940.

17. Sändebudet i Berlin till UD 13 april 1940.

Telegram.

Tecken tyda på viss oro i tyska kretsar angående utvecklingen i Norge. Mot denna bakgrund hemställer jag att alla beredskapsåtgärder som kunna vidtagas utan formell mobilisering omedelbart genomföras samt att särskilt vaksam beredskap anordnas till förebyggande eller avvärjande av plötsliga landstigningar, angrepp mot hamnar, flygplatser etc.

18. Sändebudet i Berlin till UD 13 april 1940.

Telegram, ink. till UD $^{14}/_{4}$.

Från ofta anlitad mycket initierad källa erfarit följande.

Ledningen av utrikespolitiken i fråga om Norden senaste tiden anförtrotts Göring som intagit deciderad ställning mot aktion Sverige och tillrått konciliant inställning. Man räknar numera ej med allvarlig engelsk aktion Skagerack eller landstigning Norge. Tanken genommarsch Sverige därför ej mer aktuell. Förutsättning för tysk nonintervention Sverige vore absolut neutralitet i stormaktskriget och tysk-norska konflikten, som med säkerhet anses likviderad under nästa vecka. Offensiv mot Holland—Belgien ej förestående däremot truppsammandragningar mot italienska gränsen såsom hot respektive hjälp i samband med avgörande om Italiens ställning som anses förestå på grund engelsk påtryckning. Allt detta baseras på uppgifter som rikskanslern i går afton fällt i trängre krets. Efter statsministerns klarläggande radiouttalande[1] hemställes tills vidare inga nya deklarationer. Anser alltjämt beredskapsåtgärder enligt mitt telegram nr . . . .[2] erforderliga varvid av största vikt att all publicitet och ostentation förebygges.

19. Sändebudet i Berlin till UD 13 april 1940.

Telegram, ink. till UD $^{14}/_{4}$.

Vid presskonferensen Auswärtiges Amt idag upprepades kritiken mot svenska pressens och radions nyhetsförmedling under framhållande att svenska regeringen uppenbarligen insåge frågans betydelse och att kritiken ej avsåge svenska regeringens politiska hållning. Understryker ånyo vikten av objektivitet och återhållsamhet i nyhetsförmedlingen.

[1] Dok. 12.
[2] Dok. 17.

20. Sändebudet i Berlin till UD 13 april 1940.

Telegram, ink. till UD 14/4.

Åberopande mina telegram nr ....[1] och nr ....[2] vill jag framhålla angelägenheten av att Görings kraftiga bemödanden konciliant inställning mot Sverige ej motarbetas genom nyhetsförmedling och pressuttalanden eller genom norsk propaganda i Sverige.

21. Uppteckning av Juhlin-Dannfelt 13 april 1940.

Överlämnad av Richert till chefen för politiska avdelningen i UD för kännedom 13/4, ink. till UD 15/4. (Punkt 4 struken i originalet.)

1. Från jugoslaviskt håll erfares, att Generaloberst von Blaskowitz underställda trupper, vilka hittills varit förlagda i området Posen—Krakau (jfr rapport nr 6/226/1940) och vilka tidigare uppgivits räkna cirka 12 divisioner äro delvis under förflyttning i riktning mot Galizien och Slovakien. Det anses att dessutom även andra tyska trupper äro under samling, dels över Österrike mot Slovakien, dels till Galizien. Min jugoslaviske kollega räknade med ett 20-tal divisioner, däribland 3 motoriserade div och några luftinfdiv. Även från andra håll erfares angående truppsamlingar i denna riktning. Källorna äro så skilda, att man icke kan räkna med gemensamt ursprung.

2. Vid besök i dag i krigsministeriet erhöll jag det intrycket, att man bedömer situationen i Norge ganska allvarligt. Två olika officerare, därav en generalsperson, sade sig vänta, att engelsmännen skulle komma att göra betydande ansträngningar för att få fast fot i Norge och omintetgöra den tyska ockupationen. Man är tydligen osäker om möjligheterna att i längden hålla Narvik. Även engelsk landstigning i andra delar av Norge betraktas såsom icke utesluten.

3. Vid sammanträffande på en bjudning i går med Oberquartiermeister IV, härens generalstab, generalmajor von Tippelskirch hade undertecknad tillfälle att få höra åtskilligt angående dennes bedömande av läget i stort. Av von Tippelskirchs uttalanden, vilka tiden icke medgiver att här genomgå, må endast dragas kontentan.

Von Tippelskirch uppgav antalet tyska divisioner i Norge till 5 à 6 (die fünf bis sechs Divisionen, die wir in Norwegen haben, werden ganz hinreichend sein um die Sache zum Ende zu bringen).

---

[1] Dok. 18.
[2] Dok. 19.

Den svenska malmen och rumänska oljan kunna engelsmänen icke hindra oss från. Vi äro beroende av desamma för vår krigföring. Vid behov skola vi veta att säkerställa dessa tillgångar åt Tyskland.

Führern besitter en demonisk kraft, och han kommer att föra detta kriget till ett segerrikt slut, om det så skall räcka i 4 till 5 år.

Den gamla tiden i Europa är förbi. Vi skola nu införa en nyordning, som motsvarar vårt 80 miljoners folks berättigade krav, och efter den få de andra folken lov att rätta sig. Sedan skall under tysk ledning lugn och ro samt en ny blomstringsperiod inträda, av vilken alla folk skola hava fördelar.

5. Från belgiskt håll förmäles i dag angående iakttagande av 4 nykomna stridsvagnsregementen utanför holländska och belgiska gränsen.

Berlin den 13 april 1940.

22. Forshell till chefen för försvarsstabens underrättelseavdelning 13 april 1940.

Överlämnad av Richert till chefen för politiska avdelningen i UD för kännedom $^{13}/_{4}$, ink. till UD $^{15}/_{4}$.

1. Efter min återkomst till Berlin den 12. 4. 40 på middagen uppsökte jag OKM, Attachégruppe. Herr Mirow gav därvid uttryck åt OKM:s förhoppning, att förhållandet mellan Sv och Ty skulle fortfara att vara gott. Från tysk sida eftersträvades detta. Han frågade genast, om vi mobiliserat, vilket förnekades. Alla fartygsförluster, som tyskarna gjort, uppgåvos skola publiceras. Endast »Blücher» och »Karlsruhe» samt några jagare och »cirka 3» transportfartyg hade förstörts. »Scharnhorst» hade lätta överbyggnadsskador, men befunne sig, tillika med »Gneisenau», i bästa skick. En fullständig kommuniké är under utarbetande.

Cirka 100.000 man hade landsatts i Norge.

Regeringen Quisling tycktes anses som den lagliga regeringen. Viss nervositet över läget i Norge tyckte jag mig förmärka. Rysk fara för Sv vore ej för handen. Ryssland behöver lång tid »för att slicka sina svåra sår».

2. En härvarande militär kollega sade sig ha erfarit ur god källa, via rysk officer här, att SSR med uppmärksamhet följde händelserna. Man vore i Ry överraskad och i viss mån imponerad av det norska motståndet. Om Sv i någon form gåve efter för Ty, skulle Ry genast ställa sina krav mot oss. Satte vi oss till motvärn mot Ty:s eventuella krav, skulle Ry hålla sig tillbaka.

3. Vid ett telefonsamtal med stabschefen, herr Schulte Mönting, gav denne uttryck åt sin glädje över Sv:s hållning. Han begärde ett samtal med undertecknad i sitt hem inom de närmaste dagarna.

Berlin den 13 april 1940.

23. Enell till chefen för försvarsstabens underrättelseavdelning 13 april 1940.

Överlämnad av Richert till chefen för politiska avdelningen i UD för kännedom $^{13}/_{4}$, ink. till UD $^{15}/_{4}$.

Berlin den 13 april 1940.

Jag uppsöktes i går av en kollega, som meddelade mig, att han samtalsvis från tyskt håll erfarit, att ett av de återhållande momenten från tysk sida gentemot Sverige torde vara, att man här fruktar för att ett anfall på Sverige även skulle utlösa, att ryssarna åter sätta igång över Finland—Skandinavien. De irritationsmoment, som därvid skulle kunna uppstå mellan Tyskland—Ryssland, vill man på allt sätt söka undvika, i all synnerhet som vänskapen mellan sagda båda länder under senare tid betydligt svalnat och man till och med tror sig veta, att västmakterna på nytt söka värva Ryssland för sina ändamål.

Min kollega och jag fortsatte därefter samtalet beträffande läget i Norden. Han framhöll därvid, att han från andra tyskar erhållit det intrycket, att särskilt det svenska guldet vore begärligt, givetvis även Sveriges övriga rikedomar.

Vi enades om, att, därest läget i Norge för tyskarnas del avsevärt skulle komma att försämras, t. ex. genom att sjöförbindelserna icke skulle kunna upprätthållas, anspråk på tyska transporter genom Sverige inom en mycket snar framtid komma att framställas.

Luleå—Narvik,

Sundsvall, Härnösand—Trondhjem samt

Öresundshamnarna (Malmö, Landskrona, Hälsingborg)—Oslo.

Göteborg måste även anses vara en synnerligen »känslig» punkt på den svenska västkusten. Begärlig såsom hamn och stödjepunkt.

24. Promemoria av Almqvist 13 april 1940.

Signor Bellotti, »La Stampa», Torino, besökte i dag pressbyrån och berättade, att han i morse anlänt från Oslo, där tyskarna efter fyra dagars ansträngningar från Bellottis sida tillåtit honom avresa till Sve-

rige. B. hade anlänt till Köpenhamn dagen före den tyska ockupationen och han hade av de tyska militärmyndigheterna fått tillstånd att medfölja ett av de tyska trupptransportfartygen från Skagen till Moss i Norge. B. uttalade sig *mycket* pessimistiskt om norrmännens utsikter. Tyskarna hade enligt hans mening ända till 100.000 man i Norge, bl. a. två tankdivisioner, och norrmännens motstånd trodde han skulle kunna brytas ned om några dagar. Vad Sverige beträffar hade B. den uppfattningen, som han erhållit efter samtal med tyskarna, att dessa skulle göra allt för att undvika ett angrepp på Sverige, men han fruktade, att bristande sjötransportmöjligheter för trupper, vapen, ammunition etc. skulle tvinga tyskarna att söka taga landvägen över Sverige. B. hade det bestämda intrycket, att tyskarna ej skulle sky några medel för att trygga »den tyska säkerheten» i Norden.

Enligt vad pressbyrån erfarit, äro Svahnström (Svenska Dagbladet), Müllern (Aftonbladet) och Jäderlund (Stockholms-Tidningen) på väg hem, då de i händelse av konflikt ej önska bliva internerade i Tyskland.

Stockholm den 13 april 1940.

25. UD till sändebuden i London, Paris och Washington 14 april 1940.

Telegram.

Brittiske ministern avgivit kategorisk förklaring[1] att allierade trupper ej skola överskrida svenska gränsen, därest vi upprätthålla neutraliteten. Inga tyska krav mot Sverige framställda.

26. UD till sändebudet i Berlin 14 april 1940.

Telegram.

Så snart man i Berlin fullt klar att engelsmännen intagit Narvik, är Ni bemyndigad på lämpligt sätt framföra till tyska regeringen, att vi ytterligare upprepa och bestämt garantera, att inga västmaktstrupper komma att tillåtas passera riksgränsen in i Sverige, samt att vi äro fullt rustade möta varje försök denna riktning.

[1] Dok. 16.

27. Richert till H. Beck-Friis 14 april 1940.

Handbrev, ink. till UD 16/4.

Berlin den 14 april 1940.

Härmed ber jag få översända en av Vinell uppgjord P. M. angående vissa meddelanden, vilka av en hög tysk ämbetsman och partifunktionär i går lämnats en för beskickningen väl känd, fullt tillförlitlig person. Meddelandena synas mig ur olika synpunkter erbjuda det största intresse.

Vad som säges om Görings ställning och verksamhet torde vara väl värt att lägga märke till. Om vi komma ur denna häxdans utan att komma i krig med Tyskland, så beror det givetvis på olika faktorer. Men en av de faktorer, som i detta hänseende äro för oss gynnsamma, och ej den minst betydelsefulla, är utan tvivel Görings inställning till Sverige. Betydelsen härav kan inte nog högt uppskattas, och angelägenheten av att på allt sätt som är möjligt menagera honom framstår för mig i nuvarande läge som ett svenskt intresse av första ordningen.

Bilaga.

P. M.

Enligt en av beskickningen ofta åberopad, synnerligen initierad källa hade rikskansler Hitler på fredagskvällen den 12 april i en trängre krets av förtrogna — därvid vederbörande själv varit tillstädes — under en timmas tid utbrett sig över Tysklands förhållande till de skandinaviska staterna samt allmänna krigspolitik. Han hade därvid givit uttryck åt den av den tyska militära ledningen delade uppfattningen, att engelsmännen numera icke komme att göra någon allvarligare aktion mot Skagerack liksom ej heller att företaga något landstigningsförsök i Norge. Tanken på en genommarsch genom Sverige hade därmed förlorat sin aktualitet. Konflikten med Norge komme enligt rikskanslerns bestämda uppfattning att vara likviderad inom en vecka. Det vore honom likgiltigt, vilken norsk regering han finge att göra med, endast denna regering gjorde upp med Tyskland. Han hade starkt betonat, att han icke hade några som helst territoriella aspirationer i Norden, och kategoriskt förklarat, att de nu ockuperade skandinaviska länderna efter det stora krigets slut skulle återfå sin fulla integritet med oavkortade territoriella områden. Han hade även ingått på åtskilliga detaljer i det framtida perspektivet och bl. a. förklarat, att han komme att uppställa såsom fredsvillkor, att de skandinaviska länderna finge tillbaka det tonnage, som de nu till följd av den tyska aktionen komme att förlora till engelsmännen. För norr-

männen skulle han dock lägga sig ut endast därest de visade sig resonliga och med det snaraste gjorde upp. Under samma förutsättning skulle han avstå från att kräva ersättning av Norge för de av norrmännen sänkta tyska fartygen.

Vid tillfället hade rikskanslern tillkännagivit, att han utsett generalfältmarskalken Göring till »Schwedenreferent». Samtidigt hade han förklarat, att Sverige nu befunne sig i kniptången, och att en militär aktion mot detta land därför vore överflödig och ur ekonomiska och andra synpunkter till direkt skada för tyska intressen. Om man blott icke kränkte Sveriges territorium och nationalstolthet, borde samarbetets väg kunna beträdas. En förutsättning för att man skulle kunna lämna Sverige i fred vore dock, att Sverige iakttoge strängaste neutralitet i stormaktskriget liksom i den tysk-norska konflikten samt sökte anpassa sig efter det nya läget. Såsom en konsekvens av att man icke ville kränka Sveriges nationella stolthet komme man icke att fordra utfärdande av förbud mot frivilligrörelse till Norges hjälp; däremot måste man kräva att svenska regeringen vare sig direkt eller indirekt understödde eller underlättade sådan rörelse. Svensk hjälp till Norge kunde för övrigt icke förhindra utan endast fördröja slutförandet av aktionen mot detta land. Man hade för avsikt att framgå mot norrmännen med minsta möjliga hårdhet.

Beträffande förhållandet till Sverige hade rikskanslern i detta sammanhang betonat, att förutsättningar funnes för utvecklandet av synnerligen vänskapliga förbindelser av lång varaktighet. Det ekonomiska samarbetet skulle, om Sverige endast visade förståelse för det nuvarande läget, ordnas efter fullt kommersiella linjer. Sålunda skulle inga obilliga krav ställas och förhandlingar föras på alldeles likställd basis som förut.

Ifråga om stormaktskriget hade rikskanslern uttalat, att en aktion mot Holland och Belgien icke komme i fråga. »Den Gefallen werde ich den Engländern nicht tun», skall han bokstavligen hava förklarat och därpå tillagt: »Die Aktion gegen Holland und Belgien überlasse ich den Engländern».

Från samma källa har i förevarande sammanhang erfarits ytterligare följande, vilket ävenledes torde representera eller väsentligen vara baserat på av rikskanslern vid tillfället ifråga gjorda uttalanden, ehuru klar bekräftelse härå icke kunnat erhållas:

1) Görings uppdrag såsom »Schwedenreferent» innebure, att handhavandet av den tyska utrikes- och handelspolitiken gentemot Sverige lagts i hans händer, ehuru rikskanslern givetvis förbehållit sig att efter fältmarskalkens hörande själv fatta de avgörande besluten i de stora frågorna. Göring hade under de senaste dagarna synnerligen aktivt verkat för förhindrande av en intervention i Sverige.

3—470791

Man hade klart för sig, att de skandinaviska länderna kunde vara Tyskland till stor hjälp vid det kommande återuppbyggnadsarbetet, då man med dem såsom förmedlare hastigare skulle kunna etablera goda förbindelser med de betvungna fienderna.

2) Förflyttningar sydost ut från västfronten av betydande stridskrafter, närmast specialvapen och starkt flyg, vore i gång. Man avsåge härmed att påverka Italien inför det avgörande om dess inställning till stormaktskriget, som man beräknade att västmakterna inom kort skulle framtvinga. Man utginge ifrån, att man med detta hot, resp. beredställande av hjälpkrafter, skulle kunna förmå Italien att bekänna tysk färg. Meningarna vore att föranleda Italien till snabb aktion mot Gibraltar, över spanskt område och väl även från sjösidan varvid tyskt flyg skulle ställas till förfogande i största omfattning. Man vore emellertid orolig för att västmakterna skulle förekomma dessa planer genom infall i Spanien och Spanska Marocco. För den händelse man icke skulle få Italien med sig, bleve situationen synnerligen prekär. En västmaktsaktion mot Spanien, som skulle medföra ödesdigra konsekvenser för Tyskland och detta lands möjligheter att i fortsättningen kontrollera Italien, kunde man i sådant fall knappast göra någonting emot, »på sin höjd skicka dit litet flyg».

3) Rikskanslern eftersträvade ett snart slut på kriget med västmakterna. Han hade icke för avsikt att tillintetgöra vare sig Frankrike eller England utan båda dessa länder skulle få bestå såsom betydande makter. Vad rikskanslern framför allt önskade vore att hastigt få realisera sin gamla dröm om en aktion mot öster, och han hade för avsikt att dirigera om sina trupper i sådan riktning, så snart han blivit färdig med västmakterna. Han ville nu en gång för alla hävda germanernas ställning gentemot de slaviska flodvågor, vilka genom tiderna svallat västerut i Europa. I övrigt vore hans patos att, sedan han fått överhanden i det stora kriget, framstå som den vidsynte återuppbyggaren och storsinte fredsfursten.

Berlin den 14 april 1940.

28. Sändebudet i Berlin till UD 14 april 1940.

Telegram.

Göring för mig uttalat förhoppning endera dagen få tala med förtroendeman för regeringen i anslutning invit framförd genom Dahlerus. Bland det allra angelägnaste i nuvarande läge synes mig vara att på allt möjligt sätt menagera Göring och underlätta hans strävanden att undvika komplikationer och leda svensk-tyska förbindelserna såväl politiskt som ekonomiskt under största möjliga hänsynstagande till svenska intressen.

Ur denna synpunkt tillstyrker jag livligt att hans invit efterkommes och lämpliga personer snarast hitkomma för preliminära informella överläggningar. Med hänsyn till synnerliga värdet av Dahlerus såsom förbindelselänk hemställer jag han anmodas medfölja.

29. Sändebudet i London till UD 15 april 1940.

Telegram.

För försvarsstaben. Urgent. Airstaff varnar för tyska fallskärmstrupper Junkers 52 mot Gellivare och Kiruna och rekommenderar avdelandet av jaktflygplan för att effektivt kunna möta eventuellt anfall.

30. Richert till H. Beck-Friis 15 april 1940.

Handbrev, ink. till UD 16/4.

Med anledning av ett telegram[1], som jag i dag på morgonen mottagit från Stockholm, vill jag meddela, att jag under mitt besök hos Ribbentrop häromdagen (jfr min depesch nr 469 den 11 innevarande månad)[2], då han talade om de föregivna engelska avsikterna att besätta Nordsverige, icke underlät att kraftigt framhålla, att varje försök från engelsk sida att från Nordnorge marschera in i Nordsverige skulle ha avvisats; Sverige skulle i ett sådant fall både ha viljan och förmågan att avvisa varje angrepp. Jag hänvisade även till det meddelande jag tidigare framfört till Weizsäcker. Möjligen beroende på att ämnet synts Ribbentrop numera hava förlorat sitt aktualitetsintresse, möjligen på grund av att han över huvud ej tycker om att bli avbruten under sina föreläsningar, gick han efter mitt inpass omedelbart vidare i texten.

Jag skall naturligtvis nu vid första lämpliga tillfälle återupptaga ämnet. Kanske får jag möjlighet därtill vid något sammanträffande med Göring under de närmaste dagarna.

31. Forshell till chefen för försvarsstabens underrättelseavdelning 15 april 1940.

Överlämnad av Richert till chefen för politiska avdelningen i UD för kännedom 15/4, ink. till UD 16/4.

Under sjöstrider och forceringsförsök i samband med norska kriget har tyska flottan lidit avsevärda förluster. I bifogade tabell har en samman-

[1] Dok. 26.
[2] Dok. 9.

ställning gjorts över de tyska enheternas sannolika bestånd per 14. 4. 40. Därav synes framgå, att i nuvarande stund Tyskland förfogar över följande operationsklara förband (enheter).

Lätta slagskepp:	1	oskadat, 1 lätt skadat.
Pansarskepp	1	»
Tunga kryssare	1	»
Lätta »	1	»
Jagare	ca 20	»
Torpedbåtar	ca 40 ?	oskadade
U-båtar	?	

Med hänsyn till sannolikt behov att vid eventuell konflikt med Sverige behöva dela denna styrka mellan Östersjön och västra farvattnen, synes en betydelsefull kraftutjämning till vår fördel hava uppstått, i varje fall i Östersjön. Denna utjämning framhäves än mer, för det fall »Sverige» i tid hinner efter färdigställandet dragas norrut, från bl. a. hotet av Bornholmsflyget. Dock kvarstår svagheten för oss på västkusten. Enligt uttalande igår från OKM till undertecknad är Öresundsspärren öppen för passage under dagen.

De talrika skadade tyska enheterna kräva forcerad reparation, varunder sannolikt arbetet på färdigställandet av nya fartyg och ub måste tillbakasättas. Berlin den 15. 4. 40.

32. Promemoria av von Otter 15 april 1940.

Överlämnad av Richert till Söderblom för kännedom $^{16}/_{4}$, ink. till UD $^{17}/_{4}$.

P. M.

En svenskfödd tyska sammanträffade i går med kapten von Roenne från tyska generalstaben, vilken ingående förhörde sig om vederbörandes uppfattning om Sveriges hållning till händelserna i Norden. Han var särskilt intresserad av att höra, huruvida svenskarna troddes ämna sätta sig till motvärn vid ett försök från engelsk sida att besätta Narviks-banan och malmfälten. Han var uppenbarligen förvånad, när det svarades, att försvar helt säkert komme att presteras. Han sade sig hoppas, att Sverige icke skulle begå den dumheten att sätta sig till motvärn, om från tysk sida den önskan skulle uttryckas att taga de nämnda områdena under tyskt skydd.

Pressens pro-norska hållning kritiserades skarpt.

Han uppgav, att tyskarna hade ett löjligt litet antal trupper i Norge.

Han föreföll att se pessistiskt på möjligheterna för tyskarna att behålla Narvik.

Berlin den 15 april 1940.

33. Promemoria av kammarherre R. von Heidenstam 15 april 1940.

P. M.

angående sammanträde den 15 april 1940 i Berlin.

Närvarande från tysk sida: generalfältmarskalk Göring, general Bodenschatz, överste Konrad, och från svensk sida: viceamiral Tamm, utrikesrådet Hägglöf, kammarherre von Heidenstam, professor Tunberg samt ingenjör Dahlerus.

Minister Richert åtföljde de delegerade kl. 15.45 och föreställde dem för generalfältmarskalken, varefter minister Richert drog sig tillbaka.

Generalfältmarskalken tog omedelbart ordet och meddelade, att i anslutning till den hastiga politiska utveckling, som under de senaste dagarna förekommit, det visat sig önskvärt att med förtroendemän från Sverige få diskutera det nuvarande läget. I ett längre anförande gav generalfältmarskalken en överblick av ställningen och underströk, att han icke blott på grund av sin ställning i Tyskland utan även till följd av sin personliga kännedom om Sverige och sina stora personliga sympatier för detta land fått i uppdrag att handlägga de allvarliga frågor, som uppstått och för vilkas lösning det vore önskvärt, att ett förtroendefullt och uppriktigt samtal skulle kunna klarlägga förutsättningarna för ett lyckligt samarbete under det nya läget.

Generalfältmarskalken gav en överblick av den politik, som England-Frankrike enligt hans mening avsåge att föra under den nuvarande situationen och som ginge ut på att åstadkomma dels en råvarukris i Tyskland, dels en revolution inom Tyskland och dels slutligen ett genombrott på någon front. De allierade åsyftade att vinna kriget genom uppnåendet av trenne strategiska segrar: att stoppa tillförseln av olja från Rumänien och Ryssland, av järnmalm från Sverige och att slutligen förstöra den tyska industrien i Ruhrdistriktet.

I Rumänien skulle i första hand målet uppnås genom sabotage, d. v. s. förstörandet av seglationen på Donau samt de rumänska oljefälten. Genom sitt underrättelseväsende hade tyskarna fått meddelande om förberedelser för ett attentat mot trafikleden vid järnporten vid Ursova och hade i sista stund lyckats förebygga en katastrof, som inneburit, att trafik på Donau skulle omöjliggjorts på längre tid. Han framhöll, att rumänerna förhindrat detta icke för att hjälpa Tyskland utan för att förhindra den

katastrof, som skulle inträffa genom handelns stoppande på Donau. I andra hand skulle målet nås av general Weygands armé, vars huvuduppgift vore att förstöra oljekällorna vid Baku.

Han meddelade vidare, att genom samma underrättelseväsen tyskarna i god tid — genom uppsnappandet av ett telegram till Paris — blivit underkunniga om de beslut, som fattats vid engelsk-franska krigsrådets förhandlingar i London, och som gingo ut på att besätta vissa punkter i Norge, nämligen Trondheim och Bergen samt en tredje punkt, som han ej kunde draga sig till minnes. Enligt generalfältmarskalkens informationer hade den engelsk-franska planen varit noga förberedd och endast genom att tyskarna vidtagit erforderliga förberedelser för att förhindra en dylik plans genomförande hade tyskarna lyckats med en marginal av 8 timmar förekomma de allierade i deras planer. Enligt generalfältmarskalkens planer hade Repulse, Renown och York befunnit sig utanför Bergen måndagen den 8 april. De tyska motåtgärderna voro redan tidigare vidtagna och man hade endast avvaktat en rimlig anledning för ingripande, varigenom neutralitetsbrottet kunde läggas på de allierades sida.

Generalfältmarskalken underströk kraftigt, att det varit Tysklands avsikt att söka hålla Skandinavien utanför stormaktskriget och att de tyska intressena bäst tillgodosåges genom ett neutralt och lugnt Skandinavien, som uppfyllde rimliga krav på neutralitet genom tillhandahållandet av malm och varor, som Tyskland vore i behov av. Genom engelsmännens kränkningar av Norges neutralitet hade tyskarna fått klart för sig, att Norge varken vore i stånd att upprätthålla sin neutralitet eller vore särskilt angeläget att värna densamma gentemot engelska ingrepp. Bevis för detta påstående vore det norska uppträdandet i »Altmark»-affären, då norrmännen ej skjutit mot »Cossack». Generalfältmarskalken hade vidare skriftliga och påtagliga bevis, som han vore villig framlägga, att på norsk sida olika order givits till de norska befälhavarna på krigsfartygen beträffande dessas uppträdande vid neutralitetsbrott från tysk och engelsk sida. Sålunda hade befälhavarna fått order att omedelbart beskjuta tyska fartyg, som inträngde på norskt territorialvatten; däremot skulle befälhavarna icke beskjuta brittiska sjöstridskrafter i motsvarande situation. Då Norges försvarsväsende ansåges vara under all kritik, hade det ej funnits möjlighet för Norge att försvara sin neutralitet. Enligt generalfältmarskalkens uppfattning vore detta ej fallet beträffande Sverige. Han beklagade livligt, att en aktion blivit nödvändig mot norrmännen, som ju vore av germansk ras. Det hade icke varit med lätt hjärta, som rikskanslern måst giva order om krigshandlingar mot Norge. Helt annat vore det att föra krig mot folk av slavisk ras såsom tjecker eller polacker. Det hade varit oerhört riskfyllt, om engelska stridskrafter kunnat få fast fot i Norge eller Danmark och där upprättat baser för flygangrepp mot Tyskland.

Beträffande Sverige ville generalfältmarskalken framhålla, att det efter hans uppfattning icke vore något tyskt intresse att indraga vårt land i konflikten. Norge och Danmark bildade efter det nu inträffade en mur mot de allierade, som åstadkomme en nödvändig närmare förbindelse i förtroligt samarbete mellan Sverige och Tyskland och som även kunde innebära en avsevärd fördel för Sveriges säkerhet mot ingripande från andra makter (Ryssland). Av avgörande intresse för Tysklands inställning vore emellertid att erfara Sveriges inställning i händelse engelsmännen fullföljde sitt sedan länge offentliggjorda, bland annat genom Duff Coopers artikel uttalade uppsåt att med alla medel stoppa malmexporten till Tyskland och att i detta hänseende ej längre taga hänsyn till de neutrala. Den tyska metoden vid ordnandet av krigsföretag vore ju att förbereda allt i detalj utan kungörande av avsikter, under det de allierade, genom uttalanden av regeringen närstående personer, först förberedde den allmänna opinionen för att sedan genom pressens påtryckning låtsas tvinga regeringen till handling. För den händelse svårigheter skulle yppa sig för den tyska expeditionsstyrkan i nordligaste Norge (Narvik) — vilket måhända kunde tänkas på grund av att terrängförhållandena och den där rådande vintern omöjliggjorde ett effektivt utnyttjande av flygstridskrafterna — och dessa stridskrafter ej skulle kunna bibehålla sina positioner därstädes mot ett överlägset angrepp av engelska övermäktiga sjöstridskrafter, förelåge fara för att det engelska anfallet skulle fortsättas över svenska gränsen mot de svenska malmfälten. Om detta skulle inträffa, skulle givetvis de tyska stridskrafterna före avtåget med alla medel förstöra Narviksbanan och möjligheterna till framträngande mot Sverige. Vore Sverige i så fall berett att effektivt söka förhindra ett dylikt angrepp från engelsk sida och icke enbart till synes försvara gränsen, eller kunde det tänkas, att Sverige, såsom åsikten vore bland vissa kretsar i Tyskland, skulle i samförstånd med England tillåta ett besättande av de nordliga delarna av malmfälten från de allierades sida? Även om ett effektivt försvar kunde åstadkommas från svensk sida mot dylika planer, vore det efter generalfältmarskalkens uppfattning synnerligen troligt, att engelska flygstridskrafter, koncentrerade vid Narvik och skyddade av lantstridskrafter, därifrån skulle kunna utföra effektiva raider mot malmfälten. Genom dylika bombanfall skulle gruvornas produktionskapacitet lätt kunna förstöras, särskilt genom bombning av kraftstationer, pumpstationer och järnvägen. Under alla förhållanden bleve, vare sig tyskarna eller engelsmännen förstörde banan och malmfälten, Narvik framdeles obrukbart såsom export- och importhamn för Sverige. För den händelse detta skulle inträffa, vilket generalfältmarskalken med noggrann kännedom om engelsmännens inställning vore övertygad om skulle bliva fallet, och sålunda all förbindelse med Sverige västeröver bliva omöjliggjord, frågade generalfältmarskalken, huru-

vida Sverige under sådana förhållanden ej bleve med naturnödvändighet nödsakat omlägga sin utrikeshandel mot söder och öster. Tyskland vore för sin del berett att på alla sätt understödja en sådan omläggning dels genom möjliggörande av transitotrafik, dels genom tillhandahållande av de förnödenheter, som vore nödvändiga för Sveriges existens, framförallt kol. Generalfältmarskalken vore i stånd försäkra, att de kvantiteter, enligt erhållen uppgift ca 50 procent, som förut erhållits från England, nu skulle kunna erhållas från Tyskland under förutsättning att transportmedel för samarbete med Sverige kunde erhållas. Produktionen av erforderliga kvantiteter kunde garanteras från Tyskland och svårigheterna för transporten kunde övervinnas om rullande materiel ställdes till förfogande för transporten från gruvorna till hamnarna. Då det svenska tonnaget nu torde i hög grad bliva disponibelt på grund av spärren västerut, torde kolen med lätthet kunna transporteras över Östersjön, där större frihet skulle lämnas den svenska sjöfarten.

Av största intresse vore, att från svensk sida kraftåtgärder vidtoges för att förhindra att gruvorna, transportmedlen och hamnarna ej utsattes för sabotage från de allierades sida. Erfarenheterna från Rumänien talade härvidlag sitt tydliga språk. Generalfältmarskalken framhöll, att, med kännedom om det svenska flygets relativa svaghet och maskintypernas underlägsenhet gentemot de allierades flygstridskrafter, även i tekniskt hänseende stora svårigheter torde förefinnas för att från svensk sida på ett effektivt sätt förhindra bombardering av gruvorna eller att, med det fåtaliga luftskydd och luftvärn, som funnes, kunna motstå upprepade våganfall av engelska bomplan. Tyskland vore i detta fall berett att ställa till Sveriges förfogande effektiv hjälp för att i möjligaste mån förhindra detta och hade även intresse av att genom tillhandahållande av materiel förstärka det svenska försvaret. Även om de allierade icke angrepe gruvorna komme de säkerligen att söka helt avstänga Sverige från dess utrikeshandel västerut. Av största vikt för de allierade vore därvid att bemäktiga sig det svenska handelstonnaget och enligt generalfältmarskalkens uppfattning skulle svenska fartyg, för den händelse de finge utlöpa med exportgods, under inga förhållanden tillåtas att återvända till Sverige. Sverige skulle sålunda bliva helt hänvisat till möjligheterna att exportera och erhålla varor genom eller från Tyskland, och eventuellt Ryssland. Bensin och oljor kunde möjligen tänkas bliva disponibla från Ryssland och hänvisade generalfältmarskalken, utan att vilja giva några råd eller anvisningar beträffande Sveriges inre angelägenheter, till behovet av en omedelbar stark inskränkning av förbrukningen av bensin och oljor. Exemplet från Tyskland visade tydligt, att betydande resultat kunde uppnås genom inskränkning av den privata biltrafiken till ett minimum. Tyskland skulle synnerligen välvilligt understödja Sverige i handelshänseende i en dylik situation,

framförallt om det givande samarbete, som existerat mellan Sverige och Tyskland under tidigare år, åter kunde uppstå. Tyskland hade ingen som helst avsikt eller fördel av att kränka Sveriges territorium eller ingripa i dess inre angelägenheter, ej heller någon önskan att där söka upprätta baser eller begagna svenska hjälpmedel i kriget. Men det funnes givetvis inom Tyskland krafter i verksamhet, som med största misstro betraktade Sveriges politik och tvivlade på Sveriges ärliga vilja att motsätta sig ett tryck från de allierades sida eller att effektivt söka förhindra en kränkning av dess gränser eller ett ingrepp mot dess gruvor. Det vore därför av avgörande betydelse för generalfältmarskalkens möjligheter att fortsättningsvis ordna ett fruktbringande samarbete med Sverige att en försäkran avgåves, att så ej skulle bliva fallet. Om en dylik försäkran avgåves, ville generalfältmarskalken på sin generalfältmarskalks- och soldatära på hedersord garantera, att så länge han hade bestämmanderätten, inga åtgärder av ovan nämnt slag kunde tänkas komma ifråga mot Sverige.

Beträffande den finsk-ryska konflikten framhöll generalfältmarskalken, att de hårda påtryckningar, som gjorts från de allierade i syfte att få till stånd en fortsättning av kriget och ett aktivt ingripande från svensk sida eller ett åsidosättande av den verkliga neutraliteten genom tillåtande av genommarsch av allierade trupper, inneburit ett ohållbart löfte från engelsk sida om att bringa det rysk-finska fälttåget till ett för Finland lyckligt slut. Som militär, och efter konferens med tyska generalstabschefen kunde han garantera — och trodde att svenska militärexperter delade hans uppfattning — att ett effektivt ingripande för att stoppa den ryska frammarschen skulle krävt icke 60 eller 100.000 man utan 4- eller 500.000 man med alla hjälpmedel utrustade trupper. Man måste nämligen beakta att de ryska trupperna hade långt större förutsättningar att göra sig gällande under sommaren än under vintern. Därtill komme att den ryska uppmarschen icke varit slutförd ens vid finsk-ryska krigets slut. De allierade voro under inga förhållanden i stånd till något dylikt. Beträffande möjligheten av framtida säkerhet för Finland och Sverige mot fortsatt angrepp eller förnyade krav från rysk sida vore generalfältmarskalken av den uppfattningen, att ett gott samarbete med Tyskland vore den bästa säkerheten i detta hänseende. Enligt hans bestämda uppfattning vore ett ingripande från rysk sida, om kännedom funnes om ett vänskapligt förhållande mellan Sverige och Tyskland, icke tänkbart. Om däremot Sverige av en eller annan anledning, exempelvis genom att lämna bistånd till Norge, kunde komma att indragas i det stora kriget på de allierades sida eller åtminstone komma i motsatsförhållande till Tyskland, vore risken för en rysk aktion givetvis högst avsevärd.

Sedan generalfältmarskalken vänt sig till, som han uttryckte sig, svenska regeringens förtroendemän, med begäran om en förklaring beträffande

Sveriges inställning till ett effektivt försvar av gränsen mot Narvik, försäkrade han och önskade till Konung Gustaf få framfört personligen, att han garanterade att inga som helst fientliga avsikter förelåge mot Sverige från tysk sida.

Amiral Tamm förklarade därefter, att Sveriges självklara politik vore, att till det yttersta effektivt försvara sin neutralitet mot envar, som sökte kränka densamma och att detta vore hela svenska folkets absoluta vilja. Amiral Tamm förklarade vidare, att han vore bemyndigad att officiellt tillkännagiva denna uppfattning. Generalfältmarskalken uttryckte omedelbart sin stora tillfredsställelse häröver och framhöll, att detta för honom innebure en mycket stor tillfredsställelse. Han framhöll, att detta svar vore grundläggande för hela den politiska situationens framtida utveckling och att han omedelbart komme att underrätta rikskanslern om den svenska förklaringen. Hans bemödanden gentemot dem som med misstroende sett på Sveriges eventuella inställning, skulle därigenom i högsta grad underlättas. Generalfältmarskalken varnade för den påtryckning, som säkerligen skulle komma från de allierades sida i syfte att influera på Sveriges politik i detta hänseende och varnade kraftigt för den otaliga mängd engelska agenter, som nu, enligt vad han trodde, blivit fördrivna från Norge och som otvivelaktigt skulle börja sin verksamhet i Sverige.

Herr Hägglöf framhöll, att man i Sverige knappast hade intryck av att England hade för avsikt att kränka Sveriges neutralitet genom överskridande av gränsen från Narvik och angrepp på gruvorna. I varje fall hade Sverige tillräckligt med trupper för att förhindra ett inträngande av trupper mot malmgruvorna.

Vad anginge den svenska utrikeshandeln vore man på svensk sida gärna beredd att, för den händelse avstängning västerut ägde rum, undersöka möjligheterna för en omläggning av handelsförbindelserna till söder och öster. Om så ansåges önskvärt, skulle svenska regeringen gärna deltaga i förhandlingar beträffande en utvidgning av det svensk-tyska handelsutbytet. Ett lämpligt instrument för sådana förhandlingar vore regeringskommissionerna.

Herr von Heidenstam frågade, huruvida det vore tänkbart uppnå en ordning med de allierade, varigenom export till Tyskland av tidigare medgiven kvantitet malm medgåves, och om, i så fall, överenskommelse kunde träffas med Tyskland om tillåtelse för export från Sverige till transoceana och neutrala länder ävensom till England av svenska stapelvaror såsom cellulosa, trä, papper, vilka ju icke vore av särskild betydelse för den aktiva krigföringen. Generalfältmarskalken framhöll härvid, att detta ej skulle bliva möjligt, då de allierade icke skulle vilja förbinda sig att ej genom bombangrepp förstöra gruvfälten i norr och vidare, att om svenskt tonnage användes för dylik export, detsamma icke skulle erhålla tillåtelse

återvända till Sverige. På frågan, huruvida Tyskland, om ett modus vivendi på detta sätt likväl kunde uppnås, skulle vara villigt medverka till ett dylikt upprätthållande av Sveriges handelsförbindelser västerut, sade sig generalfältmarskalken icke kunna göra något uttalande. Herr Hägglöf framhöll de stora olägenheter, som åstadkommits genom anordnandet av minspärren utanför tremilsgränsen, varigenom stora svårigheter beretts bland annat för transporten av flytande bränsle från Sveriges västkust till dess ostkust. Generalfältmarskalken framhöll, att i händelse av ett förtroendefullt samarbete mellan Tyskland och Sverige från tysk sida inget som helst hinder i detta hänseende skulle resas och att i så fall — sedan isspärren upphört — full frihet skulle kunna lämnas, förutsatt att säkerhet förefunnes för att de allierades fartyg och undervattensbåtar ej kunde tänkas komma in i Östersjön. Åtgärder hade på senaste tiden vidtagits åsyftande att genom en förstärkt minspärr förhindra fientliga fartygs passerande av Bälten.

Generalfältmarskalken framhöll, att han väl förstode den svenska inställningen i avseende å situationen i Norge och den sympati, som givetvis måste förefinnes för Norge; å andra sidan ansåge han, att det vore bättre för alla parter, om det effektiva motståndet i Norge — vilket vore hopplöst — snarast upphörde. Beträffande de kraftiga åtgärder, som vidtagas mot de — som han sade — oorganiserade norska trupper, vilka fortfarande gjorde motstånd, framhöll han, att en militär regel tvingade att i dylikt fall tillgripa kraftåtgärder, vilka i det långa loppet skulle förhindra större blodsutgjutning och skador än svagare åtgärder. Förstörandet av broar och kommunikationsmedel av svaga norska truppavdelningar nödvändiggjorde bombardemang av byar och trakter på båda sidor såsom repressalieåtgärder. Svikna löften från norska befälhavares sida, vilka träffat preliminära överenskommelser med tyska befälhavare om upphörande av motstånd, nödvändiggjorde likaledes kraftiga repressalieåtgärder, såsom t. ex. i Kristiansand. Det vore otänkbart, att de norska trupperna eller lösa horder, som nu opererade och som icke vore i besittning av förråd eller möjligheter, skulle kunna anskaffa dessa från utrustningscentraler, som vore i tyskarnas händer och som leddes av en regering, vilken icke kunde utöva sin auktoritet ens ifrån någon större ort, utan som vore dold i ödemarken och därifrån omöjligt kunde utöva regeringsmakt. Det var otvivelaktigt det engelska inflytandet, som förlett och förhindrat träffandet av en uppgörelse liknande den danska och som skulle ha varit till Norges fördel. Generalfältmarskalken hade dock den bestämda övertygelsen, att en överenskommelse inom kort skulle träffas med någondera av de båda norska regeringarna.

Generalfältmarskalken önskade framhålla en del irritationsmoment, som måhända vore av mindre betydelse men som dock förhindrade och försvå

rade samarbetet och som borde undanröjas snarast. Bland dessa upptog han i första hand frågan om den svenska pressens hållning, varvid generalfältmarskalken icke fäste större avseende vid mindre betydande tidningars artiklar men däremot stort avseende vid de ledande tidningarnas insinuanta och ofta delvis kränkande artiklar och ledare, riktade mot de styrande i Tyskland och av vilka många vore starkt personligt färgade. Generalfältmarskalken framhöll, att ett land, där pressfriheten tillätes överskrida vissa gränser, icke längre vore under regeringsmaktens ledning utan att utrikespolitiken där i själva verket leddes av oansvariga skribenter, som av sensationslystnad och profitbegär utan hänsyn till landets bästa utnyttjade sina tillfällen. Han framhöll även vissa uttalanden i Motala radio beträffande påstådda, obekräftade engelska framgångar: återintagandet av Bergen, större sjöslag i Skagerack liksom det i utsikt ställda radioanförandet av stortingspresidenten Hambro. Han framhöll, att från tysk sida tack vare ingripande inga som helst utfall eller någon kritik över svenskt handlingssätt exempelvis i Finlandskonflikten förekommit i pressen. Han framhöll, att om ej, trots den sympati för Norge, som man väl kunde förstå förefunnes i Sverige, dock nödig hänsyn toges i pressen, detta skulle kunna medföra konsekvenser för förhållandet mellan Tyskland och Sverige. Ett annat önskemål vore, att icke någon aktion företoges från svensk sida för frivilligrörelse till Norge. En insats av frivilliga skulle för övrigt endast förlänga striden utan någon utsikt till positivt resultat.

Ett ytterligare irritationsmoment vore de rapporter, som ingått men som ännu ej definitivt bekräftats, av innebörd att tvenne norska undervattensbåtar sökt skydd och begagnat svenskt territorialvatten som operationsbas för sina anfall mot tyska fartyg och att enligt uppgift en av dessa båtar kunnat ankra inne i den svenska skärgården, där den från land erhållit utrustning och proviant. Likaledes skulle svenska befälhavare å handelsångare enligt bestämda uppgifter då de siktat tyska transporter ha meddelat härom till norska, eventuellt även till engelska u-båtar, vilket i ett flertal fall möjliggjort att transportfartygen torpederats. Amiral Tamm lovade undersöka saken, sedan han från vederbörligt håll härstädes erhållit mera bestämda uppgifter.

Från svensk sida framhölls på minister Richerts tidigare framställda begäran de svårigheter, som under de senaste dagarna rests mot svenska medborgares hemresa; en hel del svenskar hade sålunda under gårdagen avvisats från Sassnitzfärjan. En undersökning vidtogs genast av överste Konrad, som meddelade, att förbudet genomförts på begäran från Auswärtiges Amt. Bestämmelser hade utfärdats av innebörd att vederbörande skulle ha nya »Sichtvermerke»; detta till förhindrande av att en del misstänkta element över Sverige begåve sig till Norge; åtgärd skulle emellertid

omedelbart vidtagas för att söka förhindra att svenskarnas hemresa hädanefter fördröjdes.

Under samtalets fortsatta gång framhöll generalfältmarskalken, att det vore de allierades tydliga intresse att söka förflytta krigsfronten till olika platser utanför västvallen, exempelvis Norge och Turkiet, men att tyskarna genom sin framsynthet förhindrat detta i Norge och vore beredda, sedan de på ett utomordentligt sätt skyddat Ruhrområdet, som vore ett av de känsligaste gebieten innanför de tyska gränserna, att på ett effektivt sätt inom mycket kort tid tvinga de allierade att upptaga striden på västfronten. Detta strede mot deras eget intresse och skulle otvivelaktigt leda till ett avgörande. Härvid komme förhållandena i Norden givetvis att bliva av underordnad betydelse, varför Norden då kunde beräknas komma i skymundan. Ruhrområdet vore skyddat av 1.000 grovkalibriga luftvärnskanoner, 4.000 20 mm luftvärnskulsprutor samt dessutom skyddat av 27 flygplan-»Staffeln» och 15 maskiner per »Staffel», av vilka 9 vore avsedda för första linjen, 3 till första reserv och de övriga till andra reserv.

Generalfältmarskalken ville särskilt framhålla och bedja delegationen till H. M. Konungen framföra, att besättandet av Danmark varit en nödvändighet till förhindrande av motåtgärder från de allierades sida men att detta besättande ej innebure någon som helst inskränkning av danska statens suveränitet eller något ingripande i handelsförbindelsernas inre organisation, domstolarnas handhavande eller de lokala myndigheternas förvaltning. De enda åtgärder, som vidtagits, vore sådana, som vore betingade av nödvändigheten att säkerställa de tyska trupperna mot anfall från de allierade; de avsåge därför sådana saker som mörkläggning, besättande av försvarsverk, samarbete med danska styrkor och möjligheter för transporter av truppenheter. Intet ingripande i den ekonomiska verksamheten finge ske, inga rekvisitioner göras utan vederbörlig likvid med »Kreditscheine», varvid kursen mellan mark och kronor på de danska myndigheternas enträgna begäran fastställts till 2 kronor = 1 mark. Kommunikationerna mellan Danmark och Tyskland komme att i full utsträckning åter upprätthållas, dock med passkontroll även inom Danmark till förhindrande av att de allierades agenter överskrede gränserna.

Beträffande handeln mellan Sverige och Danmark framhölls, att denna i full utsträckning skulle få fortgå utan att någon inskränkning från tysk sida härvid skulle ske.

På svensk förfrågan, huruvida vapenleveranser eller andra förnödenheter fortsättningsvis kunde påräknas från Tyskland till Sverige, framhölls, att Führern givit direkt order om att därest vänskaplig förbindelse och ett förtroendefullt samarbete upprättades, vapenutförsel skulle få äga rum till Sverige men att i annat fall förhållandet givetvis bleve det motsatta. I det förra fallet skulle Sverige räknas till de fullt pålitliga nationerna och

kunna erhålla den modernaste materielen — vilken ej kunde lämnas till vissa andra nationer såsom exempelvis Bulgarien, Jugoslavien och Turkiet; generalfältmarskalken nämnde, att flygplan modell 87, 88, 109, 110, 111 skulle tänkas komma ifråga för Sverige. Han försäkrade, att några flygmaskiner från U. S. A. icke ens före det nu inträffade läget kunnat påräknas inom rimlig tid och under inga förhållanden kunde beräknas anlända till Sverige. Amerikanarnas kapacitet beräknades till en produktionskapacitet av 85.000 arbetare, som skulle kunna höjas till 98.000 arbetare, vilket borde kunna åstadkomma ca 350 plan per månad inklusive skolmaskiner, lågt räknat 100 per månad; jämfört härmed hade i Tyskland nåtts en produktionskapacitet om 407.000 arbetare, motsvarande en produktion av 1.400 maskiner per månad. Även om den amerikanska arbetsstyrkan kunde ökas till 150.000 till i höst, skulle de allierades produktionskapacitet högst betydligt understiga den tyska. Han framhöll, att även för jaktplan, framför allt för bombplan, en av myndigheterna godkänd konstruktion, gjord på papperet, ej kunde komma till praktisk användning vid truppen förrän tidigast fyra år efter godkännandet. De tyska fabrikerna hade gått in för bandtillverkning i stor skala och vore därför i nivå med de bästa amerikanska.

Från svensk sida (von Heidenstam) framhölls, att den oro, som givetvis besjälade en stor del av Sveriges befolkning över anfallet på Danmark och i synnerhet Norge och som generalfältmarskalken sade sig fullt förstå, givetvis kunde mildras, för den händelse goda relationer rådde mellan Tyskland och Sverige; oron minskades å andra sidan icke av exempelvis nyss vidtagna tyska passåtgärder eller å svensk sida av de oansvariga element i Stockholm och annorstädes i Sverige, som sökte utöva en viss verksamhet i propagandasyfte för att ingiva Sverige fruktan för tyska åtgärder; ej heller av de försök till sabotage som förekommit.

På ett påpekande (von Heidenstam) att det kanske vore önskvärt övertyga de 15 procent tyskar, som hade misstro emot Sveriges avsikter, att knappast något kunde vinnas genom ett kraftigt framgående mot Sveriges intressen eller kränkning av dess neutralitet, då i så fall otvivelaktigt åtgärder komme att vidtagas för gruvornas och transporthamnarnas tillintetgörande. Generalfältmarskalken betonade ännu en gång, att ingen sådan avsikt förelåge från tysk sida och att ej heller det kunde vara något egentligt intresse att försöka få med Sverige på tyska sidan i den väpnade konflikten, ty i sådant fall bleve ett stort antal arbetare vid gruvorna säkerligen mobiliserade och kanske effektiviteten därigenom nedsattes till inemot hälften, varigenom produktionen bleve synnerligen otillfredsställande. Generalfältmarskalken hade sorglig erfarenhet om vad detta betydde från andra liknande operationer och även från effektiviteten av vissa verk i händelse av mobilisering av personalen.

Amiral Tamm anhöll att få frambära delegationens tacksamhet för det mottagande, som beretts densamma och för den ingående framställning, som generalfältmarskalken lämnat av läget. Han sade sig vilja till generalfältmarskalken framföra överbefälhavaren general Thörnells personliga tack för generalfältmarskalkens åtgärder till befrämjande av de vapenleveranser, som redan ägt rum och till vilka generalfältmarskalken så verksamt bidragit; han uttalade den förhoppningen att generalfältmarskalken även fortsättningsvis måtte göra sitt inflytande gällande till förmån för fortsatta leveranser.

34. Promemoria av kammarherre R. von Heidenstam 16 april 1940.

P. M.

beträffande diskussion efter lunch, given av generalfältmarskalk Göring den 16 april å Karinhall kl. 1.30.

Närvarande: generalfältmarskalken Göring, general Bodenschatz, amiral Tamm, professor Tunberg, utrikesrådet Hägglöf, kammarherre von Heidenstam samt ingenjör Dahlerus.

Omedelbart efter lunchen och sedan Karinhall visats för gästerna tog generalfältmarskalken till orda som fortsättning på gårdagens konversation vid sammanträffandet i Berlin. Generalfältmarskalken kom direkt från Führern, med vilken han enligt general Bodenschatz varit i sammanträde hela förmiddagen. Telefonmeddelande mottogs i går afton från general Bodenschatz, att resultatet av gårdagens samanträffande rapporterats för Führern, som därvid uttalade sin stora belåtenhet med den försäkran som avgivits från svensk sida och hemställde, att amiral Tamm ville besöka honom den 16 kl. 5.30.

Generalfältmarskalken började beröra den norska frågan och framhöll därvid, att i stort sett de tyska planerna fullföljts såsom varit avsikten och att hela den södra och viktiga delen av Norge nu praktiskt taget vore i deras händer. Beträffande den nordliga delen hade en framstående överste detacherats dit som befälhavare för alpinisttrupper från Steiermark, vilka vore försedda med skidor och lämpliga för användning därstädes. Väderleksrapporterna voro därifrån dock dåliga då vinter fortfarande härskade, snön låg över 1 m djup och kylan förhindrade det planmässiga framförandet av flygangrepp och det planmässiga utnyttjandet av Narvik som bas för flygverksamhet och försvar mot engelska flygangrepp. De tyska trupperna hade kommit i förbindelse med de engelska styrkorna, vilka voro huvudsakligen förlagda i Harstad, som definitivt besatts och varifrån jagare två och två ingingo på fjorden och delvis besatt denna, ehuru

ingen större landstigning ännu ägt rum. Möjligt vore, att de tyska stridskrafterna på grund av svårigheter med flyget bleve nödsakade att draga sig tillbaka och överlämna området, men skulle i så fall dessa få order att spränga samtliga tunnlar å Narvikbanan och göra denna oanvändbar för transport av malm, kanske för ett flertal år framåt; detta för att förhindra framtida skeppning till England.

Beträffande situationen i Norge hade stora framgångar uppnåtts. Enstaka kompanier hade tillfångatagit 1 000-tals norrmän, vilka avväpnats såväl vid Kristiansand som vid Kongsvinger. Norrmännen hade ingen beväpning och kunde ej komma fram till de centraldepåer, där förråd och ammunition funnes. Det vore av största vikt, att en överenskommelse snarast träffades med norska regeringen, och hade åtgärder vidtagits, varigenom presidenten i höjesterätten — givetvis en jurist — blivit vidtalad, att bilda en ny regering, då den gamla regeringen på grund av sin flykt och uppehållsort ej längre kunde utöva den verkställande makten. Regeringen Quisling hade av tyskarna beordrats draga sig tillbaka och förklara sig ej längre utgöra regeringen. Höjesterättspresidenten hade emellertid svarat, att han enligt konstitutionen hade rätt att utöva regeringsmakten, om den lagliga regeringen ej vore i stånd därtill, men förklarade, att han juridiskt ej kunde göra detta utanför det område, som han själv kunde behärska, och sålunda ej inom andra områden, som hela Norge. Tyskarna hade nu hemställt, att han skulle träda i förbindelse med den gamla regeringen för att försöka att tillsammans med några av dennas medlemmar bilda en ansvarig regering, som skulle utöva makten, uppmana Konungen att återhämta Kronprinsen och flytta till Oslo, varvid tyskarna skulle garantera Konungen prerogativ, säkerhet och att vederbörlig hänsyn toges till honom.

Ett flertal engelska fartyg hade lidit avsevärda skador på grund av bombangrepp; bl. a. hade ett bombplan anfallit en kryssare, varvid bomben träffat några meter från sidan och därigenom bringat fartyget att helt kantra. Enligt generalfältmarskalkens uppfattning hade det visat sig fördelaktigare med stora bomber, om dessa slogo ned något på sidan av fartyget och vid fördämningen i vattnet rev hål på fartygsbottnen under pansaret och därigenom bragte detta att sjunka eller kantra. De jagare, som gått förlorade i norra Norge för tyskarna, hade gått till anfall mot engelska fartyg men dukat under för övermakten. Besättningarna hade dock kunnat räddas i land och förstärkt lantstridskrafterna däruppe.

Under det nuvarande läget vore det emellertid av viss betydelse, att transport kunde äga rum till de tyska stridskrafterna i Norge bl. a. av proviant, brännolja m. m. Generalfältmarskalken förstod, att Sverige ej kunde vara med om transitering av vapen, ammunition eller direkt utrustning, men han ansåg, att Sverige utan vidare kunde medgiva trans-

port av proviant. I annat fall skulle de tyska stridskrafterna bliva nödsakade att rekvirera nödvändiga förråd bl. a. i de olika hamnarna, varigenom den norska befolkningen skulle gå miste om dessa förråd och utsättas för svält och nöd, då proviantering från sjösidan icke kunde ske, såsom vanligen vore fallet i dessa hamnar. En del tyska transporter av proviant hade förstörts och vore det därför nödvändigt ordna saken snarast. Utrikesrådet Hägglöf framhöll, att man vid bedömandet av transiteringsfrågan finge göra vissa distinktioner. Sverige hade alltifrån krigets början och i fullt samförstånd med de krigförande förklarat sig berett att tillåta den »normala» transitohandeln. Detta betydde bl. a., att en avsevärd del av den norsk-tyska handeln gått via Sverige. Sverige vore berett att fortsätta denna transitotrafik. Vad återigen beträffade den transitotrafik, som ej fölle inom den »normala» handeln, vore det tydligt, att — såsom generalfältmarskalken själv framhållit — en lösning av frågan skulle underlättas, om Tyskland komme till en uppgörelse med den norska regeringen. Vad anginge det läge, som förelåge i dag, ville herr Hägglöf framhålla, att Sverige av hänsyn till sitt norska broderfolk icke kunde tillåta transitering av trupper, vapen eller ammunition. Däremot kunde man överväga transitering av sådana artiklar, som generalfältmarskalken omnämnt, nämligen bensin och livsmedel. Frågan om förseglade transporter togs upp; generalfältmarskalken ansåg dylika transporter vara internationellt fullt berättigade, varvid han hänvisade till den transport av italienska flygmaskiner till Sverige, som gjorts, ehuru Tyskland vid några tillfällen, då italienarna oskickligt adresserat sändningarna till finska krigsmakten, måst stoppa transporterna och förbjuda desamma. Han hänvisade även till att Tyskland ej protesterat mot den transport av vapen och ammunition, som ägde rum genom Sverige från västmakterna till Finland. Från svensk sida framhölls ånyo, att frågan givetvis kom i ett annat läge, om en uppgörelse bleve träffad mellan Tyskland och Norge, varigenom en norsk laglig regering exempelvis ej motsatte sig dylik transport. Vidare framhölls av von Heidenstam lämpligheten, att, om transport av brännoljor eller proviant ägde rum, dessa gjordes från privatfirmor till privatfirmor, varvid generalfältmarskalken förklarade, att detta givetvis skulle ske och att icke ens tyska firmor härvid skulle komma ifråga.

Amiral Tamm ville till sin förklaring av gårdagen ytterligare tillägga, att, om så ansågs lämpligt, frågan om ökat handelsutbyte, ordnandet av sjöfartsfrågor m. m. borde kunna bliva föremål för underhandlingar. Utrikesrådet Hägglöf förklarade därvid, att de regeringskommissioner, som redan funnes för ändamålet och på ett tillfredsställande sätt ordnat dessa frågor tidigare, säkerligen kunde även nu tagas i anspråk för ändamålet. Generalfältmarskalken förklarade därpå, att han åtog sig genomföra, att sjöfarten i Östersjön för svenska fartyg skulle bliva helt fri och att

4—470791

denna på intet sätt skulle besväras eller fördröjas genom angripande från tyska bevakningsfartyg eller tyskt flyg. Likaledes skulle inget som helst hinder resas för transport av varor från Göteborg till ostkusthamnar.

Generalfältmarskalken tog därefter med mycket stor häftighet upp frågan om den svenska pressens hållning och inställning och hade framför sig några exemplar av Svenska Dagbladet, Stockholms-Tidningen m. fl., där enligt hans uppfattning för Tyskland kränkande och lögnaktiga artiklar intagits, bl. a. beträffande återtagandet av Bergen och Trondheim från tyskarna, om ett stort sjöslag söder om Norge med stora förluster för Tyskland, fördrivande av tyska trupper m. m. Han ansåg och ville betona att Führern, som numera dagligen lät sig föreläsa de svenska tidningarna, varit mycket illa berörd av dylika lögnaktiga uppgifter. Generalfältmarskalken hade tidigare förhindrat att svenska tidningar kommit till hans kännedom, men då saken numera ordnats på annat sätt, fann Führern numera i dessa tidningar en utpräglat ovänlig inställning från Sveriges sida. Generalfältmarskalken framhöll, att om dylika felaktiga artiklar spriddes i Norge, detta gåve upphov till ökad tillförsikt hos den norska civila befolkningen, som därvid förmåddes göra ökat motstånd till skada för åstadkommandet, snarast möjligt, av en lugn lösning av det norska problemet. Han återupprepade gårdagens sats, att en gammal taktisk regel nödvändiggjorde att med kraft och hårdhet avstyra alla försök till motstånd från oorganiserade styrkor och att en kungörelse skulle utfärdas från tysk sida, att för den händelse engelska fartyg upptäcktes ligga i någon norsk hamn och framför allt om dessa fått understöd eller proviantering från dessa hamnar, hamnen skulle omedelbart bombarderas och helt förstöras. Order härom hade givits och utförts i Aalesund och torde samma sak även under dagen komma att ske i Tromsö. Generalfältmarskalken fortsatte med våldsamma angrepp mot pressen i allmänhet och ansåg det felaktigt och inte statsmannamässigt att tillåta att oansvariga individer skulle hava rätt att åstadkomma irritation eller förorsaka statliga svårigheter mellan vänskapliga nationer. Han underströk med kraft, att om ej åtgärder vidtoges för att förhindra dessa pressens irritationsmoment, ett gott samarbete mellan Tyskland och Sverige ej kunde komma till stånd eller bliva varaktigt. Visserligen kunde Sverige anse detta av mindre betydelse, »Quatsch», men under nuvarande förhållanden torde detta vara farligt, och då Führern med misstroende sett den svenska pressens utfall, vilka under vissa förhållanden varit de hätskaste i världen, möjligen med undantag av Amerikas, och då ett visst antal representativa personer i Tyskland med misstroende betraktade Sveriges inställning, kunde det lätt tänkas, att oförmodat åtgärder komme till stånd, som icke skulle vara behagliga för Sverige och kanske mot generalfältmarskalkens önskan leda till en *explosion*. Generalfältmarskalken ville därför lägga oss på hjärtat

att söka åstadkomma en ändring i detta förhållande. Amiral Tamm framhöll efter sitt tack för den älskvärdhet, som visats av generalfältmarskalken, sin stora uppskattning över den öppenhjärtighet och välvilja, med vilken generalfältmarskalken behandlat alla frågor av intresse för Sverige och klarlagt sin ståndpunkt, vilket allt vore av stort värde för Sveriges inställning.

Berlin den 16 april 1940.

35. Promemoria av amiral Tamm 16 april 1940.

Besök hos Hitler tisdagen den 16 april 1940 kl. 17.30.

Vid besöket närvoro statsminister Meissner, Generalleutnant der Flieger Bodenschatz och en sekreterare (stenograf).

Hitler började med att påpeka, huru allvarligt läget var. Han hade varit tvungen att anfalla två små länder. Han hade gjort det mot sin vilja, men det var tvunget med hänsyn till dessa länders ställning till Tysklands huvudfiende England. Varje land, som uppträdde på motsvarande sätt, skulle hänsynslöst anfallas. Han måste krossa allt motstånd, som komme i hans väg. Detta gällde även Sverige. Beträffande Sveriges ställning ansåg visserligen generalfältmarskalken, att den var av annat slag, men i detta avseende kunde man icke förlita sig på fältmarskalken på grund av hans svenska sympatier och svenska giftermål. I stället hade han fått rapporter om att Sverige vore fientligt inställt mot Tyskland och detta kunde man anse bekräftat genom svenska pressens hållning och de meddelanden, som givas i radio. Han övergick därefter till att beskriva krigets upprinnelse. Kriget mot Polen hade aldrig behövt igångsättas, om icke England varit anstiftare. De villkor, som H. uppställt för fredliga förhandlingar, vore så hänsynsfulla, att de borde hava kunnat antagas. England hade hela tiden motarbetat Tyskland trots att H. gjort allt för att åstadkomma en uppgörelse med England. En dylik hade varit lycklig för hela världen. H. trodde fortfarande, att en stor del av engelska folket önskade ett dylikt samgående, men förbrytarna Churchill och Eden omöjliggjorde detsamma. H. sade sig vara glad över att det är han som får leda detta krig, så att han ej behöver lämna ogjort arbete till sina efterträdare. Resultatet av kriget hittills visade Tysklands styrka och Englands vanmakt. Nu gällde det att ytterligare komma åt England, och Tyskland skulle lyckas att besegra England på grund av sin organisation, sin tappra försvarsmakt och framförallt på grund av överlägsenheten i luften. Tysklands besegrande skulle betyda asiaternas översvämmande av Europa. Beträffande resultatet av striderna i Norge hyste man ingen tvekan. Norge skulle mycket snart vara erövrat, möjligen med undantag för några delar

i norr, kanske Narvik och förbindelsen till Sverige. Härefter blev jag i tillfälle att säga några ord, där jag framhöll Sveriges konsekventa neutralitetspolitik och i ungefär samma ordalag som under gårdagen till gm uttalade att Sverige skulle avvisa varje angrepp, som utfördes mot gränserna och att vi vore övertygade om att kunna lyckas därmed, om ett sådant anfall skulle ske mot gränsen över Narvik. Då jag nämnde om avvisandet av varje anfall över gränsen, utropade H. högt: »Gäller detta även mot England?» Jag kunde med kraft säga honom, att så för visso var förhållandet. Han återkom emellertid härtill under framhållande av att han tvivlade på uppgiften. Saken berördes ganska länge. Han frågade därunder: »Vem är det som säger detta? Är det Konungen?» Jag svarade: »Det är Konungen, landets regering och således även svenska folket.» Tonen, som hittills från Hitlers sida gränsat till ovänlighet, blev nu betydligt mildare. Han talade om Tysklands och Sveriges insatser för den germanska rasens bevarande, från Gustaf II Adolf och fram till nuvarande tid. Under dessa krig hade Tyskland offrat 24 miljoner soldater. England hade under samma tid endast offrat 2 miljoner soldater, ett bevis för att detta land endast betjänar sig av legoknektar för att nå sina mål. H. sade sig förstå, att Sverige hyste sympatier för norrmännen. Danmark hade handlat klokt. Många kanske säga, att det icke handlat tappert, men det var hans övertygelse att om danskarna gjort motstånd, skulle de visat sig tapprare än norrmännen. Norrmännens hjältemod trodde han inte på. De giva sig för till antalet betydligt underlägsna tyska trupper. Tysken är en utomordentlig soldat. (H. återkom minst tre gånger till att han själv varit soldat och därunder lärt känna den engelske soldaten, som var bekväm, lat och fordrande.) H. ville gärna tro, att svensken var en god soldat. H. förklarade öppet, att det för Tyskland inte vore någon fördel att få Sverige till motståndare. Samtalet kom därefter in på Östersjön såsom gemensamt hav för strandägarna. Dessa borde hindra andra länder tillträde till havet och etablera ett vinstgivande handelsutbyte på Östersjön. Jag kunde inflika, att Sverige är berett att pröva förnyade handelsförbindelser med Tyskland, som förestavades av det nya läget. Jag tillät mig även framkasta, att Sverige måste hava blickarna riktade mot öster. H. sade sig förstå detta, upptog handsken och försvarade överenskommelsen med Ryssland före krigets början därmed att Ryssland eljest skulle infallit ej blott i Tyskland utan även i de nordiska staterna. Detta skulle tydligt framgå av den vita bok, som engelsmännen talat om men sedermera ej vågat publicera. Mot slutet av samtalet uttalade H. förhoppningen om ett gott förhållande mellan Tyskland och Sverige. Sedan han givit även U. S. A. några gliringar i humoristisk form, åt vilket de närvarande högljutt skrattade, blev umgängestonen rent av munter och i denna stämning avslutades besöket, som varat i en timmes tid.

36. Söderblom till Richert 16 april 1940.

Handbrev.

Stockholm den 16 april 1940.

Norske ministern i Stockholm har redan för åtskilliga dagar sedan[1] av Excellensen erhållit besked rörande vår ställning till frågan om export och transitering av krigsmateriel till Norge. I enlighet härmed tillåta vi ej några sådana vapensändningar. Sedan från annat norskt håll i dag en förfrågan gjorts, har jag vid besök hos Wollebæk ytterligare klarlagt saken. Jag förklarade härvid, att Sverige alltsedan det stora krigets utbrott intagit den ståndpunkten, att krigsmateriel varken transiteras eller exporteras till någon av de båda krigförande parterna. Våra leveranser till Finland under den rysk-finska konflikten är ju en sak för sig, då krigstillstånd ej förklarades föreligga och då ju denna konflikt var alldeles skild från det stora kriget. Wollebæk insåg till fullo betydelsen av att principen om förbud mot transitering strikt upprätthölles i förhållande till Norge.

37. Sändebudet i London till UD 16 april 1940.

Telegram.

Av Bohemans senaste samtal i Foreign Office framgår man här mycket tillfredsställd med allierade missionens mottagande och Sveriges hållning. Från engelsk sida uttalades att man alldeles frånsett svenska synpunkter ansåg det synnerligen tvivelaktigt om Sveriges inträde mot Tyskland för närvarande vore ett allierat intresse och att i varje fall ingen åtgärd härifrån skulle vidtagas som kunde äventyra vår neutralitet.

38. Promemoria från beskickningen i Berlin 16 april 1940.

Promemorian är uppgjord på grundval av uppgifter från konsul Lundberg, Danzig, och överlämnad av Richert till chefen för politiska avdelningen i UD $^{16}/_{4}$, ink. till UD $^{17}/_{4}$.

P. M.

Den 15 innevarande månad befunno sig två stora trupptransportfartyg i *Danzigs* hamn. Det ena har hittills tjänat som lasarettsfartyg för sårade

[1] Jfr dok. 13.

från polska kriget. Samtliga sårade ha i dessa dagar evakuerats. Båda fartygen ligga med ångan uppe. Ovannämnda datum sågs artilleri föras ned till hamnen för inlastning.

I *Gotenhafen* ligga minst fem stora trupptransportfartyg, samtliga med ångan uppe.

Det är svårt att skaffa säkra upplysningar om trupptransportförhållanden i Gotenhafen, då tyska vederbörande ogärna lämna utlänningar passersedel till staden.

Berlin den 16 april 1940.

39. Forshell till chefen för försvarsstabens underrättelseavdelning 16 april 1940.

Överlämnad av Richert till chefen för politiska avdelningen i UD för kännedom 17/4, ink. till UD 18/4.

Följande uppgifter från Danzig och Gotenhafen ha idag erhållits ur absolut tillförlitlig källa. De ha av beskickningen insänts till UD.

»Den 15 innevarande månad befunno sig två stora trupptransportfartyg i *Danzigs* hamn. Det ena har hittills tjänat som lasarettsfartyg för sårade från polska kriget. Samtliga sårade ha i dessa dagar evakuerats. Båda fartygen ligga med ångan uppe. Ovannämnda datum sågs artilleri föras ned till hamnen för inlastning.

I *Gotenhafen* ligga minst fem stora trupptransportfartyg, samtliga med ångan uppe.

Det är svårt att skaffa säkra upplysningar om trupptransportförhållanden i Gotenhafen, då tyska vederbörande ogärna lämna utlänningar passersedel till staden.»

Inskeppningarna enligt ovan torde med säkerhet vara avsedda för transporter till Norge. Vid besök i dag i Oberkommando der Kriegsmarine hos stabschefen Schulte Mönting gav denne ånyo uttryck däråt, att ingen som helst tysk aggression mot Sverige vare sig avsågs eller ens kunde motiveras, enär därigenom de tyska vitalaste intressena i norr — malmen — definitivt skulle spolieras.

Berlin den 16 april 1940.

40. Forshell till chefen för försvarsstabens underrättelseavdelning 16 april 1940.

Överlämnad av Richert till chefen för politiska avdelningen i UD för kännedom 17/4, ink. till UD 18/4.

Angående tyska sjöstridskrafters tillstånd m. m. har under dagen följande erfarits ur säker källa, vilken äger tillgång till »inside information» i OKW.

1) *Tyskland* (Jämför avg. nr. 301/40 Fst 85).

a) »Königsberg» är sänkt,
»Emden» skadad, ehuru ej allvarligt.
»Lützow» svårt skadad (Kiel).
»Scharnhorst», »Gneisenau», »Hipper», lätta skador, nu i Wilhelmshaven.
10—12 jagare sänkta (skadade).

b) Den tyska minspärren Danmark—Norge utgöres enligt stabschefen OKM av ytminor, sålunda ej våningsminering.

2) *England.*

a) Enligt uttalande av stabschefen i OKM synas de allierade i Narvik vara i färd med att etablera en marinbas. Bland de tunga sjöstridskrafterna därstädes märkas även två hangarfartyg samt ett antal nätläggare. Den under utbyggande varande marina hjälpbasen Narvik anser sig tyska marinledningen ha små utsikter att åtkomma med andra stridskrafter än flyg. Stabschefen bedömde för närvarande den tyska kårens i Narvik läge som kritiskt och nämnde, att, om tyskarna nödgades uppgiva denna stad, de komme att fullständigt förstöra hamnen och förbindelsevägarna till Sverige. De på de engelska fartygen befintliga landstigningstrupperna utgöras av ett par divisioner franska och kanadensiska bergstrupper samt andra trupper. Man fruktar i hög grad engelska flyganfall och forceringsförsök mot malmfälten, kraftstationerna, Riksgränsbanan och Luleå. Stabschefen vore vidare övertygad om att en stark agent- och sabotageoffensiv mot malmfälten vore igångsatt, krävande största möjliga vaksamhet från svensk sida.

b) Enligt en marin kollega med god kännedom om läget i Medelhavet skola engelska sjöstridskrafterna i norr ha lidit avsevärda förluster respektive tillfogats svåra skador. Flera stora engelska enheter ha införts till engelska baser för reparation. De allierade draga till sig förstärkningar i tunga fartyg från Gibraltar och franska Medelhavsflottan. Östra engelska Medelhavsflottan uppgives vara koncentrerad i de grekiska farvattnen, tydande på antingen strategiskt besättande av vissa grekiska öar och (eller) framstöt med turkiskt godkännande genom Dardanellerna för avskärande

av oljetillförseln över Svarta Havet genom Rumänien till Tyskland. Starka, tyska flygstridskrafter sägas vara baserade på Krim för att mota detta hot.

Berlin den 16 april 1940.

41. UD till sändebudet i Moskva 17 april 1940.

Telegram.

Härvarande ryske minister har idag enligt instruktion framfört följande.

Efter början aktionen Norge meddelade ryske utrikeskommissarien till tyske ambassadören i Moskva att Sovjet önskade Sverige neutralt vilket vore i ryskt intresse. Efter kontakt med Berlin har ambassadören numera meddelat Molotov att tyska regeringen fann denna inställning förklarlig och riktig och ämnade respektera Sveriges neutralitet om Sverige ej själv frångick den genom hjälp på något sätt till allierade.

Ni bör till utrikeskommissarien framföra vårt tack för att han låtit oss få del av detta för Sverige betydelsefulla meddelande. I samband härmed bör Ni meddela att stigande intresse här för livligare handelsförbindelser med Sovjet. Framför även tillfredsställelse snabba regleringen Pajala-affären[1].

42. Sändebudet i Paris till UD 17 april 1940.

Telegram, ink. till UD $^{18}/_{4}$.

Militär medlem av utländsk legation meddelar med reservation sanningsenligheten att han från oftast mycket väl informerad tysk flykting i underrättelsetjänst erfarit att Hitler 12 dennes beslutat följande. Anfallet i Norge begränsas till en linje tre mil norr Bergen sydsydost ut mot svenska gränsen. Linjen förstärkes. Lätta motoriserade divisioner grup-

---

[1] Den 4 maj utsände sovjetryska telegrambyrån TASS följande meddelande: »En holländsk tidning och även vissa andra utländska tidningar ha uppgivit att Sovjetunionen förra veckan tillställt tyska regeringen en note vari sovjetryska regeringen förklarade att den skulle betrakta en tysk aktion mot Sverige som en ovänskaplig handling samt att Sovjetunionen vidare sade sig icke kunna tillåta att Tyskland ockuperade Ålandsöarna. TASS har bemyndigats förklara att denna uppgift icke överensstämmer med verkliga förhållandet. I själva verket har — i enlighet med artikel 3 i nonaggressionspakten mellan Tyskland och Sovjetunionen, vari stipuleras om ömsesidiga informationer och konsultationer — ett informationsutbyte mellan sovjetryska och tyska representanter ägt rum i Moskva för två veckor sedan rörande problemet om Sveriges neutralitet. Härvid konstaterades att dessa stater äro intresserade av att Sveriges neutralitet vidmakthålles.»

peras sidor denna linje i två skilda kolonner marschriktning Uppsala. Samtidigt sändas tre divisioner från Östersjöhamnar. Tyska flyget skulle förstöra vägarna från Stockholm och skingra svenska truppsamlingar. Om denna operation lyckas skulle sedermera norra Sverige tagas eventuellt med rysk hjälp.

43. Promemoria av H. Beck-Friis 17—18 april 1940.

P. M.

Utrikesrådet Hägglöf meddelade vid telefonsamtal kl. 9.30 e. m. den 16 april följande.

Man hade haft långa samtal i dag igen, varvid från tysk sida på aftonen frågats om följande konkreta angelägenhet, nämligen huruvida transit till Narvikstrakten kunde beviljas för

1) en del klädespersedlar;
2) livsmedel;
3) förbandsartiklar;
4) skidor.

På min fråga svarade H., att det gällde en konkret sändning omfattande åtskilliga vagnslaster.

Från svensk sida hade uttalats att, om det skulle äga rum, det väl borde vara fråga om en transitering mellan privata firmor. För detta hade visats full förståelse från tysk sida. (Jfr precisering nedan.)

Det hade klarlagts, att någon avsikt att begära transit av trupper, vapen och ammunition ej förelåge. (Jfr nedan.)

Saken hade framställts som brådskande och man vore ytterst angelägen om svar i morgon på morgonen.

Hägglöf uttalade för egen del, att det vore bra att få lämna ett svar före avresan (kl. 12, svensk tid kl. 11).

Då jag under samtalet berörde denna detalj sade Hägglöf, att det under dagen förefallit en del ting som gjorde, att det vore angeläget att lämna svar före avresan.

På min fråga vad som menades med Narvikstrakten svarade Hägglöf, att enligt föreliggande uppgifter tyska trupperna drivit undan norska trupper och befunne sig vid banan nära svenska gränsen.

Vid samtal någon timma senare meddelade jag Hägglöf, att han kunde vänta sig ett svar vid 10-tiden (svensk tid), vilket konstaterades gå ihop med resplanen.

Hägglöf sade därvid, att samtalen förlöpt normalt och tillfredsställande, att han dock inte kunde redogöra därför i telefon, men att den ögon-

blickliga situationen vore den, att det skulle underlätta en del saker, om svar kunde lämnas före avresan.

På min begäran om vissa preciseringar sade Hägglöf följande:

1) Då transitfrågan väckts hade från svensk sida framhållits, att det vore obehagligt om mottagaren vore utländsk myndighet i Norge utan att i varje fall både avsändare och emottagare vore privata firmor (se ovan).

2) Diskussionen om ömtåligare varuslag beskrevs som följer.

På värdens fråga hade Hägglöf — med framhållande att han givetvis icke hade några instruktioner (samtalen hava ju ej den karaktär att det kunde vara fråga därom) — uttryckt den personliga uppfattningen, att Sverige icke komme att tillåta transitering av trupper — vilket vore självklart — men ej heller vapen och ammunition. Hägglöf hade vidare åberopat den av oss proklamerade principen om normal handel och transitering och sagt, att då det i fråga om transitering Tyskland—Norge uppkomme fråga om nya varor sådana som nu nämnts från tysk sida, man finge pröva i varje särskilt fall.

Tyska vederbörande hade bekräftat, att det icke funnes någon avsikt att begära transitering av de tre av Hägglöf nämnda kategorierna.

Efter statsrådsberedning meddelade utrikesministern utrikesrådet Hägglöf idag ungefär kl. 12 följande per telefon:

Vi betrakta Narvik som ett specialfall. Sålunda intet prejudikat. Enär banan är avbruten gå alla transitvaror direkt till trupperna, och det kan alltså inte bli fråga om vanlig civil handel eller varutransport.

Vi anse det icke förenligt med strikt neutralitet att medverka till sändning av förnödenheter, som avse utrustning och underhåll av stridande trupp, men vi äro villiga medgiva transitering av humanitär karaktär, varvid i detta fall även livsmedel kan ifrågakomma, nämligen om en tysk trupp råkar i nödläge beträffande proviant.

Enligt telefonmeddelande från envoyén Richert omkring kl. 17 hade från tysk sida framställts begäran, att med det »tåg», som skulle avgå få medsända 40 sjukvårdare, d. v. s. sanitetspersonal, på vilket fullständig brist rådde i Narviksområdet. Då tåget vore under utrustning hemställde man om svar snarast.

Enligt instruktion bad jag Richert i telefon kl. 19.20 att såsom svar meddela, att framställningen icke kunde tillmötesgås, och att han därvid borde åberopa, att då transitfrågan behandlats det icke varit fråga om personal eller manskap utan tvärtom fastslagits, att sådan icke skulle ifrågakomma. Vi hemställde alltså, att ingen personal skulle medfölja, så att avvisning måste ske vid gränsen. Richert borde vidare framföra, att

om det vore brist på sjukvårdspersonal på platsen i fråga, man här vore beredd att överväga utsändandet av svensk Rödakorspersonal. (Under samtalet hade Richert tillfogat, att han utginge från att personalen i fråga icke vore beväpnad.)

Stockholm den 17 april 1940.

Sedan under förmiddagen fråga om medsändande av Rödakorspersonal väckts från tysk sida (telefonsamtal Richert—Hägglöf) har jag per telefon till Richert kl. 12.30 framfört följande instruktion. »Ni äger visera pass för inresa och fortsättning till Narvik för fyrtiotal Rödakorssjukvårdare.» Richert tillade frågande, att befordringssättet ju bleve en praktisk fråga? Jag svarade, att jag icke hade någon instruktion, men att jag närmast utginge ifrån, att vederbörande fore såsom vanliga passagerare. Richert återupprepade, att detta ju bleve en praktisk fråga och jag gjorde ingen invändning.

Stockholm den 18 april 1940.

44. Sändebudet i Berlin till UD 18 april 1940.

Telegram.

Anser allra yttersta vaksamhet och forcerad beredskap erforderlig.

45. Sändebudet i Berlin till UD 18 april 1940.

Telegram. »Intelefonerat.»

Hamilton meddelar stora truppsamlingar Helsingör Köpenhamn Fredrikshavn. Om något inträffar som han anser otvetydigt inne

(Påteckning av Lewenhaupt:) Här avbröt v. Otter sin diktamen i telefon och förklarade att telegrammet skulle inhiberas och ersättas av skrivelse.

46. Richert till H. Beck-Friis 18 april 1940.

Handbrev, ink. till UD $^{19}/_{4}$.

Berlin den 18 april 1940.

För strängt förtrolig kännedom översänder jag härmed tre uppteckningar angående upplysningar, som Vinell från två olika källor inhämtat och som ge en lika intressant som nedslående belysning av läget för dagen.

Dessa upplysningar jämte meddelandena från Hamilton[1] och uppgifter, som från andra håll lämnats om sammandragningar av trupper och fartyg i olika Östersjöhamnar, föranleda mig till den konklusionen, att man har all anledning ytterligare skärpa vaksamheten och på allt sätt forcera beredskapen. Trots alla försäkringar, som givits här under de senaste dagarna av Göring, torde situationen nu vara sådan, att ett läge när som helst kan uppkomma, som kan föranleda Hitler till en plötslig aktion mot Sverige. Med det bristande sinne för ekonomiska faktorer, som bl. a. utmärker honom, skulle han säkerligen i ett sådant läge, där hans Ehrgeiz eller prestige är i fråga, kunna helt bortse från den eljest fundamentala omständigheten, att ett krig mot Sverige skulle medföra totalt stopp under lång tid för järnmalmstillförseln. Det är dock i sista hand Hitler som bestämmer, och han bryr sig i de avgörande ögonblicken ej mycket om vad de andra säga. Om emellertid beredskapen i Sverige är sådan, att han måste ha klart för sig att ett blixtföretag ej har utsikt att lyckas eller i varje fall att det kommer att stöta på det kraftigaste motstånd, så är detta kanske i själva verket det enda moment, som i det avgörande ögonblicket skulle kunna hålla honom tillbaka.

Viktigt är emellertid, att det som sker sker tyst. Det kommer säkert till tyska vederbörandes kännedom, vilket bara är bra, men det får ej komma i världsbladen.

Bilaga 1.

P. M.

Från den senast åberopade, synnerligen initierade källan har på tidigare anlitad väg erfarits följande.

1) Tyska vederbörande äro mycket förstämda över utvecklingen i Narvik såväl som över den skadegörelse norrmännen anställt på järnvägslinjen Narvik—Kiruna (brosprängningen). Man hade bestämt räknat med att norrmännen lika litet som danskarna skulle göra något motstånd mot den tyska aktionen, och att man efter dennas genomförande skulle kunna över Narvik erhålla icke endast den malmkvantitet, som förutsetts i det svensk-tyska krigshandelsavtalet, utan även de för de allierade och de neutrala länderna avsedda kvantiteterna. I det inträdda läget och särskilt inför det norska »sabotaget» hade man blivit synnerligen orolig för att på den svenska sidan skulle kunna hända något, som äventyrade tillförseln även över Luleå. Beskickningens sagesman hade ett tydligt intryck av att man avsåge att försöka skaffa sig närmare underrättelser om huruvida sprängningsåtgärder förberetts på den svenska sidan.

[1] Dok. 45.

2) Rikskanslern hade de senaste dagarna varit oerhört nervös. På måndag eftermiddag den 15 april hade han kallat till sig statssekreteraren Keppler, vilken som bekant bl. a. har att svara för genomförandet av vissa delar av fyraårsplanen, ävensom direktören Wilhelm Plaiger, för att med dem diskutera (och väl även av dem kräva räkenskap för) det dåliga resultatet av verksamheten vid Hermann Göring-Werke, till vars chef Plaiger på sin tid utsetts på förslag av Keppler. (Icke en enda hytta lär vara i gång vid den stora nyanläggningen i Salzgitter-området i trakten av Hannover, vartill kommer att de stora förväntningarna i fråga om driften vid de österrikiska gruvorna icke skola hava uppfyllts.)

Berlin den 17 april 1940.

Bilaga 2.

P. M.

Från en seriös och välinformerad källa ha följande upplysningar och personliga reflexioner delgivits beskickningen:

1) Den tyska aktionen mot Norge och Danmark kritiserades förvånande öppet inom vida kretsar i Tyskland (industriarbetare, affärsmän m. fl.). Särskilt talades man och man emellan om de stora tyska fartygsförlusterna och man ondgjorde sig över att ledningen endast medgivit förlusten av »Blücher» och »Karlsruhe». Det kommenterades, att föräldrar, vilkas söner tillhört den i aktionen insatta flottan, på förfrågningar om dessas befinnande erhölle undvikande svar. Aktionen betecknades på många håll öppet såsom omoralisk och dum.

Inför denna reaktion, som väl näppeligen kunde förbli en hemlighet för rikskanslern, komme det säkerligen att för denne framstå såsom en prestigefråga av första ordningen att kunna föra aktionen mot Norge till ett tillfredsställande slut. Man finge då också räkna med desperata beslut från rikskanslerns sida, för den händelse han skulle finna detta äventyrat. Visserligen hade det nu en tid sett ut, som om engelsmännen definitivt avstått från alla eventuella planer på att söka avskära Tysklands förbindelser med Norge över Skagerack; i dag (onsdag) på förmiddagen hade emellertid kommit order om att tyska handelsfartyg tillsvidare ej finge passera längre norrut än Hälsingborg, vilket måhända innebure att tyska vederbörande nu befarade en engelsk framstöt mot Skagerack. Om de allierade verkligen skulle lyckas förskaffa sig herraväldet i Skagerack, komme rikskanslern säkerligen att kräva genommarsch för sina trupper och transitering av krigsförnödenheter genom Sverige. I fall av vägran från svensk sida skulle han stå inför alternativen av ett misslyckande i Norge eller ett äventyrande av de svenska malmleveranserna genom ett

angrepp på Sverige. Man borde bestämt räkna med, att han i en sådan situation skulle välja det senare alternativet, så mycket mer som han vore långt ifrån övertygad om Sveriges opartiska neutralitet. Sannolikt skulle han emellertid först försöka få Sverige på knä genom de fruktansvärdaste hotelser om ödeläggande av Stockholm och andra större städer genom bombangrepp.

2) Vad beträffar det aktuella läget i Norge syntes de upprepade engelska bombraiderna mot norska flygplatser bereda tyska vederbörande åtskilligt bekymmer.

Berlin den 17 april 1940.

Bilaga 3.

P. M.

Från en källa, som vid flera tillfällen visat sig synnerligen väl informerad, har erfarits följande:

Rikskanslern vore inställd på en ockupation av Sverige. Den omständigheten, att generalfältmarskalken Göring utsetts till »Schwedenreferent», borde man icke sätta alltför mycken lit till. Göring vore för visso i god tro, men sagesmannen (som närmare känner rikskanslerns psyke) utginge ifrån, att han med avsikt anlitade Göring som camouflage för att insöva Sverige i säkerhet, så att en blixtkupp skulle få utsikter att lyckas. Av vissa lösryckta uttalanden från rikskanslerns sida hade sagesmannen fått den uppfattningen, att denne bl. a. umginges med planer på ett plötsligt angrepp från luften mot Stockholm med insättande av fallskärmstrupper. (Denna uppgift synes erbjuda särskilt intresse i betraktande av den nazistiska sammansvärjning, som skall hava upptäckts i Stockholm sistlidna vecka.)

Österrikiska och bajerska trupper hade såsom förberedelse till en aktion mot Sverige sammandragits i bl. a. Berlin och Goslar. (Beskickningens personal har på Berlins gator iakttagit ett stort antal soldater tillhörande de österrikiska alptrupperna.) Sagesmannen uttalade såsom sin åsikt, att Sveriges enda utsikt till räddning låge i omfattande militära förberedelser och en oavlåtlig utomordentlig vaksamhet. Detta vore det enda, som kunde göra intryck på rikskanslern. Han vore alltför okunnig om betydelsen av ekonomiska problem för att kunna hållas tillbaka av risken för en förstörelse, som kunde medföra uteblivna leveranser av järnmalm och andra intressanta svenska varor. Sagesmannen förmenade, att ingenting rimligtvis skulle kunna hända förrän om en à två veckor, då de tyska förberedelserna voro långt ifrån färdiga.

Berlin den 18 april 1940.

47. Richert till Hägglöf 18 april 1940.

Handbrev, ink. till UD $^{22}/_{4}$.

Berlin 18 april 1940.

Överläggningarna mellan Bodenschatz och beskickningen i fråga om de 40 sjukvårdarna, som skulle medfölja till Narvik, ha å beskickningens sida förts av Forshell, som ju befann sig i närheten av händelsernas centrum under Edert besök härstädes, och till vilken B. hänvände sig i går eftermiddag, sedan han fått besked om att jag ej var tillstädes (jag befann mig på lyckönskningsvisit hos Zahle)[1]. Om vad vid dessa samtal förekommit har Forshell nu skrivit en P. M., som jag här ber att få översända.

Vid eventuella ytterligare kommunikationer av hithörande art kommer jag att hänvisa Bodenschatz till Forshell, som sålunda får tjänstgöra som förbindelseofficer i den mån jag ej själv behöver tala med vederbörande.

Forshells P. M., som jag läst efter nedskrivandet av ovanstående, hann ej bli komplett; den innehåller endast en redogörelse för de två samtal som ägt rum i dag, innan det slutliga beskedet lämnades, vilket nu skett.

Vill fästa Din uppmärksamhet på en ytterligare P. M. från Forshell som jag med handbrev samtidigt insänder till Beck-Friis[2], och på ytterligare ett handbrev från mig till BF[3].

Bilaga.

VPM

till Sveriges Minister vid Kungl. Maj:ts Beskickning i Berlin, över samtal med generallöjtnant Bodenschatz på förmiddagen den 18. 4. 1940.

Inledningsvis framhålles, att marinattachén kl. 10.00 uppringts av g. B., som meddelade, att han till der Führers kännedom bringat svenska regeringens avböjande svar å framställningen att få medsända 40 st. sjukvårdare med Röda korståget. Samtalet fördes i telefon i häftig ton och kompletterades av en del ordvändningar, som av marinattachén uppfattades vara av ur svensk synpunkt hotande karaktär. Sedan mar.att. för ministern redogjort för telefonsamtalet och därvid föreslagit, att jag personligen uppsökte g. B. för att bättre än per telefon vinna klarhet i samtalets verkliga innebörd, erhöll m.a. detta uppdrag. Jag mottogs av g. B.

---

[1] Visiten avsåg lyckönskan till danska kronprinsparets dotters födelse.
[2] Dok. 48.
[3] Dok. 46.

kl. 11.00 och hade med denne cirka tre kvarts samtal. Av detta framgick följande.

1. Den tyska avsikten vore att få medsända 40 st. civilklädda Röda-Kors-män, försedda med Röda-Kors-bindel. Det vore under inga omständigheter fråga om militärpersonal av något slag, varpå g. B. i mycket tydliga ordalag gav sitt hedersord. Om vi så önskade, kunde den ifrågasatta personalens legitimation såsom civila Röda Kors män av svensk representant i detalj få kontrolleras.

2. Huvudmotivet för ifrågavarande personals uppsändande vore att bringa tysk sjukvårdshjälp till de cirka 2,000 besättningsmän från de jagare, vilka i Narvik sänkts resp. satts ur stridbart skick. Matrosstyrkan, som nu uppträder i för fartygstjänst avsedda uniformer, kämpar nu tillsammans med de tyska bergstrupperna kring Narvik och lider därvid svårt på grund av dess olämpliga utrustning och brist på erforderlig sjukvårdsmateriel resp. personal.

3. Der Führer hade med beklagande tagit kännedom om svenska regeringens avslag, vilket förvånade honom, därför att svenskarna gjort sig kända vid många tillfällen för sin beredvillighet att medverka i Röda Korsets anda. G. B. framhöll i detta sammanhang, att man här av berättelse från med flyg hittransporterad stabsofficer från Narvik erfarit, dels att såväl norrmän som tyskar ha ett antal svårt sårade inlagda i sjukhus i Narvik, vilka kräva snabb vård, dels att såväl den norska befolkningen som framför allt de norska läkarna med biträden visa en beundransvärd vilja och förmåga att bispringa även de sårade tyskarna. Bland annat även ur denna synpunkt syntes det g. B. vara mycket lyckligt, om svenska regeringen skulle vilja taga sitt beslut under förnyad omprövning.

Der Führer har emellertid bestämt uttalat, att han avstode från att begagna sig av det svenska erbjudandet om eventuell hjälp av svensk sjukvårdspersonal.

4. Röda-Kors-tåget, som troligen avgår i kväll från Rügen, torde icke hinna att medföra tysk sjukvårdspersonal, om detta skulle av svenska regeringen efter förnyad prövning komma att bifallas. Man vore dock beredd och skulle med glädje hälsa möjligheten att med en senare lägenhet transportera ifrågavarande personal. Han bad mig uppriktigt att söka verka för ett ändrat regeringsbeslut, icke minst med hänsyn därtill, att det för mig såsom sjöman torde vara en behjärtansvärd uppgift att verka härför.

Samtalet fördes av g. B. i mycket välvillig och förtroendefull anda. Mar.att. framhöll, att redogörelse skulle lämnas till ministern för ovanstående och att det vore sannolikt, att denne å sin sida skulle med tillstyrkan vidarebefordra de nya tyska synpunkterna. Detta mar.att:s ut-

talande framhölls dock vara rent personligt och givetvis i intet avseende bindande för den omprövning, som svenska regeringen förmodades företaga.

Berlin den 18 april 1840.

And. Forshell,
Kommendörkapten.

48. Richert till H. Beck-Friis 18 april 1940.

Handbrev, ink. till UD 19/4.

Berlin den 18 april 1940.

Till strängt förtrolig kännedom ber jag härmed få översända en av Forshell gjord uppteckning om ett samtal, som han i dag haft med general Bodenschatz.

Uppteckningen synes mig erbjuda det största intresse och vara av lugnande karaktär. Dess innehåll kan dock på intet sätt motivera en ändring i de av mig i andra sammanhang uttalade slutsatser i fråga om de faror, som hota, och den beredskap som erfordras.

Jag får hemställa, att uppteckningens innehåll delges även försvarsministern, chefen för försvarsstaben och chefen för marinen; någon direkt kommunicering med militärmyndigheterna hemma äger ej rum härifrån.

Bilaga.

VPM

till Sveriges Minister vid Kungl. Maj:ts Beskickning i Berlin, över samtal med generallöjtnant Bodenschatz angående militära förhållanden i samband med kriget i Norge.

Marinattachén, som av ministern beordrats uppsöka gen. B. i annat sammanhang och varom särskilt VPM ingivits[1] hade vid nämnda tillfälle, d. v. s. den 18. 4. 40 kl. 11.00, ett längre samtal, som även berörde militära förhållanden. Samtalet sammanfattas i följande punkter.

1. De tyska truppstyrkorna i Narvik-området utgjordes av samman-

[1] Dok. 47.

lagt cirka 5 000 man, varav cirka 2 000 sjömän från de nu sänkta sju jagarna. Dessa trupper beräknades kunna hålla sig ännu cirka 3—4 veckor, varefter desamma torde komma att på grund av brist på ammunition långsamt trängas över svenska gränsen. De allierade hava för närvarande landstigit i Harstad och Tromsö. De bayerska alpjägarna och sjöfolket komma säkerligen att tillfoga fienderna svåra förluster, innan de uppgiva Nordnorge. Den stora järnvägsbron på norska sidan av gränsen har ännu icke sprängts, såsom uppgivits, utan endast lättare skadats. Tyskarna avse att spränga bron bakom sig.

De tyska jagarna i Narvik ha sänkts, i stor utsträckning av egen besättning, sedan de skjutit slut på ammunitionen.

2. Samtliga järnvägslinjer till Sverige äro i tysk hand. Sjöförbindelserna med Oslo kunna utan allt för stora svårigheter upprätthållas och komma att inom kort bliva ytterligare säkrade. G. B. nämnde, att för varje transportfartyg, som sänktes, cirka 20 nå sitt mål.

För närvarande pågår överförandet av starka stridsvagnsförband samt tungt artilleri. Utvecklingen i Norge torde inom kort stabiliseras därhän, att en front etableras ungefär i höjd med Trondheim. Söder om denna linje komma tyskarna förvisso att inom kort ha fullt säkrat sina militära positioner. Norr om linjen utvecklas sannolikt först ett no man's land och längre norrut ett av de allierade besatt område. Härifrån torde förslagsvis efter cirka 4—6 veckor det allierade trycket mot malmfälten börja. Sannolikt föregås den allierade aktionen av en ultimativ framställning till Sverige att avbryta malmskeppningen till Tyskland över Luleå. Ett avböjande svenskt svar torde komma att betraktas såsom en ovänlig handling och utlösa en militär aktion. G. B. sade sig vara övertygad om att den krets kring generalfältmarskalken, vilken han själv tillhörde, hade rätt i sin övertygelse, att Sverige med all kraft avsåge att med vapenmakt förhindra dylika engelska försök att stoppa malmskeppningen. Han framkastade dock plötsligt frågan: Komma Ni verkligen att slåss för fullt, även mot engelsmännen? Marinattachén gav mycket tydligt tillkänna sin uppfattning, att Sveriges folk kommer att försvara sina gränser mot vem det vara må, vare sig den ena eller andra stormakten uppträdde ensam eller i samspel med någon annan. Den svenska opinionen vore nu enligt m. a:s tro så hårdnad och försvarsviljan så stark, att ett svenskt försvar av landets frihet och oberoende komme att taga sig former och uttryck, vilka världen måhända icke är fullt på det klara med. G. B. inflikade här, att han som soldat och man av ära högtidligen kunde garantera, att planer icke varit eller vore å bane att från tyskt håll angripa Sverige. Det vore ju vanvettigt, yttrade han, att utföra ett sådant angrepp, som måste resultera i, att Tyskland förlorade den svenska

malmen, vilken ju vore kärnpunkten bakom den utveckling, händelserna tagit i Norden. Han tillade även följande: Det pågår för närvarande inskeppningar av 3—5 ytterligare divisioner, avsedda för Norge, i åtskilliga hamnar i Tyskland och Danmark. Det vore naturligt, att svenskarna med kännedom härom hyste fruktan, att aktion förbereddes mot Sverige. Han ville ånyo med skärpa framhålla, att så icke vore fallet. För övrigt, sades det, kommer inom mycket kort tid, cirka 14 dagar händelser av väldiga mått att utspelas inom helt nya områden, vilka torde komma att så hårt engagera de allierade, att dessa sannerligen icke skulle få mycken tid över att ägna sig åt problemet Norge. Det tyska slaget komme att utdelas med sådan kraft, att världen komme att hålla andan.

Samtalet avslutades med en förnyad försäkring i synnerligen högtidliga former, att Sverige intet hade att frukta från Tyskland. De sänkningar av transportfartyg, som från tysk sida förmodades hava skett av u-båtar, anfallande från svenskt sjöterritorium, berördes i förbigående, varvid mar.att. hade tillfälle framhålla, att svenska regeringen nu stängt inre svenskt territorialvatten för utländska örlogsfartyg av alla slag, just för att få en möjlighet i sin hand att kontrollera sådana fartygs verksamhet. I anslutning härtill framhöll mar.att., att de upprepade tyska flygningarna över svenskt område på västkusten, och vilka icke kunde i flera fall hänföra sig till felnavigering, verkade synnerligen irriterande på den svenska opinionen och bl. a. därför borde undvikas. Det framhölls, att det torde vara ett tyskt intresse att i nuvarande ytterst spända läge göra allt för att undvika sådana episoder och i handling visa, att man respekterade det land, varmed man enligt g. B.:s egen utsago önskade upprätthålla det bästa förhållande. Härtill svarade g. B., att det vore naturligt och riktigt, att vi internerade tyska flygplan, som gå ned i Sverige av olika skäl. Beträffande av mar.att. påtalade incidenter förklarade g. B. sig omedelbart skola hos generalfältmarskalken utverka skärpta bestämmelser för undvikande härav i fortsättningen.

General Bodenschatz' uttalande ovan, att inga risker för tyskt angrepp mot Sverige förelåge, var i hög grad präglat av ärlighet och uppriktighet. Det kontrasterade dock i viss mån mot den skarpa ton, som han anslog vid morgonens telefonsamtal, varvid der Führers uttalande om svenska regeringens beslut återgavs med stor skärpa. Marinattachén fick vid förstnämnda samtal intrycket av att Hitler varit synnerligen uppbragt, vilket intryck sannolikt är riktigt, trots att g. B. vid det muntliga sammanträffandet undvek att understryka detta förhållande. Marinattachén vågar giva uttryck åt den uppfattningen, att åtminstone för stunden ingen överraskande aktion mot vårt land från tysk sida är att frukta.

Det oerhört komplicerade och farliga läget synes dock lätt kunna utvecklas därhän, att en akut kris inträder, motiverande största möjliga svenska vaksamhet.

Berlin den 18 april 1940.

And. Forshell.

P. S. Under samtalet tillfrågades mar.att. av general B. om vi vore väl rustade längs riksgränsbanan i avseende på luftvärnsberedskap. Jag svarade härtill, att förvisso största vaksamhet iakttoges och att luftvärnsartilleri i så stor utsträckning som vore oss möjligt avsåges härför. Såsom torde vara honom bekant förhandla vi här i Tyskland om ytterligare leveranser av lvart. varför det syntes mig även ett tyskt intresse, att vi fingo våra begärda leveranser snarast möjligt. General B. sade sig inse detta och skulle omedelbart tala med generalfältmarskalken för att våra önskemål skulle tillgodoses i största möjliga mån.

49. Note från tyska beskickningen 18 april 1940.

Ink. till UD $^{19}/_{4}$.

Verbalnote.

Die Deutsche Gesandtschaft beehrt sich, die Vermittlung des Königlich Schwedischen Ministeriums des Äussern in folgender Angelegenheit in Anspruch zu nehmen.

Durch Vermittlung des Deutschen Konsuls in Narvik hat die Deutsche Gesandtschaft davon Mitteilung erhalten, dass sich in einer Entfernung von ungefähr 10 km von der schwedischen Eisenbahnstation Riksgränsen auf norwegischem Gebiet eine Anzahl von 600 deutschen Seeleuten befindet, die bisher zur Besatzung deutscher Handelsschiffe im norwegischen Hafen Narvik gehörten. Die genannten 600 Zivilpersonen besitzen einen Sammelpass, der vom Deutschen Konsulat in Narvik ausgestellt ist, und beabsichtigen, so schnell wie möglich die Heimreise durch Schweden via Trelleborg nach Deutschland anzutreten.

Die Deutsche Gesandtschaft wäre dem Königlich Schwedischen Ministerium des Äussern zu besonderem Dank verpflichtet, wenn es alsbald geeignete Schritte einleiten würde, um die Durchreise der 600 Seeleute von Riksgränsen bis Trelleborg in einem gemeinsamen Transportzug der schwe-

dischen Eisenbahnverwaltung zu ermöglichen. Da die Seeleute ohne eigene Mittel sind, übernimmt die Deutsche Gesandtschaft hiermit die für den Transport und die Verpflegung der deutschen Seeleute notwendigen Aufwendungen. Die Gesandtschaft würde es ferner besonders begrüssen, wenn der zur Abholung bereitzustellende Eisenbahnzug von Riksgränsen aus etwa 10 km nach Norwegen hineinfahren würde, um den erwähnten Transport der deutschen Seeleute abzuholen. Von zuständiger deutscher militärischer Seite ist die Erlaubnis zum Einfahren des Eisenbahnzuges von Riksgränsen auf norwegisches Gebiet bereits erteilt worden.

Für die hiermit verbundene Mühewaltung beehrt sich die Deutsche Gesandtschaft dem Königlich Schwedischen Ministerium des Äussern im voraus sehr verbindlich zu danken.

Stockholm, den 18. April 1940.

50. Richert till Hägglöf 19 april 1940.

Handbrev, ink. till UD $^{22}/_{4}$.

Berlin den 19 april 1940.

I anslutning till mitt handbrev den 19 april[1] och till bekräftelse av telefonsamtal i dag på förmiddagen mellan Dig och beskickningen ber jag att få meddela följande:

Visering för de fyrtio sjukvårdarna utställdes igår kväll, sedan vi erhållit bemyndigande därtill. På den tyska sidan hade vi därvid att göra med Tyska Röda Korsets presidium, varvid från deras sida tåget genomgående betecknades såsom »Sanitätszug» och de 40 sjukvårdarna som »Sanitätspersonal». Jag närsluter en förteckning över sjukvårdarna innehållande personaluppgifter (varav bl. a. framgå deras civila yrken). Listan har även tillställts departementets passavdelning.

Sedan vi erhållit uppgift på antalet vagnar i det tyska tåget och deras nummer, har jag i går med telegram underrättat generaldirektör Dahlbeck i järnvägsstyrelsen därom.

I dag meddelade Oberkommando der Wehrmacht, att tåget avgått från Stralsund i dag kl. 18.20, att vagnarna skulle anlända till Trelleborg mellan klockan 17 och 18 svensk tid och att de 40 sjukvårdarna skulle medfölja tåget, varför ytterligare tillkom en personvagn. Vagnarnas antal synes därför bliva 34 godsvagnar och 1 personvagn.

[1] Torde åsyfta dok. 47, daterat 18 april.

Bilaga.

Förteckning

över 40 tyska sjukvårdare, vilka av beskickningen i Berlin på grund av telefonbemyndigande den 18 april 1940 från utrikesdepartementet erhållit visering för direkt resa från Tyskland genom Sverige över Trelleborg—Riksgränsen till Norge (Narvik) under tiden 19 t. o. m. 24 april 1940.

Nr	Namn och yrke	Födelsetid o. födelseort	Nationalitet	Pass-nr utf. av polisen i, den:	Viseringsnummer
1	Angeringer, Karl elektriker	1. 11. 1916 Lankowitz	tysk	A 24/40 Berlin 17. 4. 40	2117
2	Augustin, Painsy montör	25. 8. 1917 Graz	tysk	P 30/40 Berlin 8. 4. 40	2118
3	Beidinger, Heinrich affärsbiträde	13. 8. 1914 Graz	tysk	B 6/40 Berlin 3. 4. 40	2119
4	Bentlage, August affärsbiträde	2. 3. 1916 Quakenbrück	tysk	B 7/40 Berlin 9. 4. 40	2120
5	Bertsch, Franz elektrisk montör	22. 9. 1913 Lustenau	tysk	B 63/40 Berlin 18. 4. 40	2121
6	Bäckmann, Adalbert kypare	15. 1. 1915 Graz	tysk	B 62/40 Berlin 1. 4. 40	2122
7	Dorner, Hans frisör	27. 1. 1918 Hittisau	tysk	D 30/40 Berlin 8. 4. 40	2123
8	Droschl, Hans läkare	19. 2. 1909 Deutsch-Flistritz	tysk	D 31/40 Berlin 16. 4. 40	2124
9	Ebenlechner, Ludwig tandtekniker	18. 3. 1917 Bischofshofen	tysk	E 19/40 Berlin 16. 4. 40	2125
10	Eder, Rudolf affärsbiträde	13. 3. 1919 Tamsweg	tysk	E 21/40 Berlin 12. 4. 40	2126
11	Eisbacher, Adolf försäljare	19. 4. 1914 Graz	tysk	E 20/40 Berlin 18. 4. 40	2127
12	Ferk, Bruno elektriker	12. 9. 1917 Graz	tysk	F 35/40 Berlin 18. 4. 40	2128
13	Haberl, Karl läkare	19. 5. 1910 Graz	tysk	H 47/40 Berlin 18. 4. 40	2129
14	Haus, Otto student	8. 11. 1919 Wien	tysk	H 48/40 Berlin 18. 4. 40	2130
15	Hörniss, Lorenz elektriker	6. 8. 1916 Hetdorf a. Rh.	tysk	H 5/40 Berlin 10. 4. 40	2131
16	Kollmann, Walther student	31. 3. 1917 Wasendorf	tysk	K 7/40 Berlin 10. 4. 40	2132
17	Lange, Gerhard student	9. 12. 1918 Hamburg	tysk	L 41/40 Berlin 18. 4. 40	2133
18	Matscheko, Otto gjutare	16. 11. 1917 Kindberg	tysk	M 42/40 Berlin 18. 4. 40	2134

Nr	Namn och yrke	Födelsetid o. födelseort	Nationalitet.	Pass-nr utf. av polisen i, den:	Viseringsnummer
19	Oerbichler, Adolf statstjänsteman	5. 5. 1914 Rottermann	tysk	O 7/40 Berlin 5. 4. 40	2135
20	Otter, August elektrotekniker	17. 11. 1910 Marburg	tysk	O 5/40 Berlin 18. 4. 40	2136
21	v. Piechowski, Helmut elev	24. 12. 1914 Danzig-Neufahrwasser	tysk	P 9/40 Berlin 11. 4. 40	2137
22	Pierer, Karl försäljare	9. 2. 1919 Graz	tysk	P 5/40 Berlin 3. 4. 40	2138
23	Praxmarer, Artur lärare	7. 1. 1916 Innsbruck	tysk	P 31/40 Berlin 18. 4. 40	2139
24	Pretting, Hans trädgårdsmästare	11. 9. 1918 Salzburg-Mühlegg	tysk	P 32/40 Berlin 18. 4. 40	2140
25	Riedl, Anton kanslist	6. 6. 1918 Ruchl b. Salzburg	tysk	R 49/40 Berlin 13. 4. 40	2141
26	Röck, Hans teknisk tjänsteman	28. 9. 1917 Graz	tysk	R 51/40 Berlin 18. 4. 40	2142
27	Sanetty, Hans köpman	29. 8. 1913 Graz	tysk	S 1/40 Berlin 2. 4. 40	2143
28	Sommer, August kontorist	11. 10. 1914 Steinreib	tysk	S 5/40 Berlin 18. 4. 40	2144
29	Schmid, Viktor elev	21. 5. 1915 Graz	tysk	Sch 7/40 Berlin 5. 4. 40	2145
30	Schwarz, Oskar järnvägstjänsteman	8. 6. 1914 Villach	tysk	Sch 49/40 Berlin 18. 4. 40	2146
31	Stampfer, Hannes student	12. 10. 1919 Graz	tysk	St 4/40 Berlin 9. 4. 40	2147
32	Steinkellner, Helmut låssmed	4. 10. 1914 Villach	tysk	St 5/40 Berlin 18. 4. 40	2148
33	Stückler, Hans arbetare	18. 6. 1914 Gummitsch	tysk	St 8/40 Berlin 13. 4. 40	2149
34	Ständer, Fritz murare	4. 10. 1912 Mühlhausen	tysk	St 9/40 Berlin 18. 4. 40	2150
35	Tamm, Otto försäljare	23. 8. 1915 Graz	tysk	T 1/40 Berlin 2. 4. 40	2151
36	Waschl, Johann lantbrukare	7. 12. 1915 Koppl	tysk	W 46/40 Berlin 16. 4. 40	2152
37	Vassertkeurer, Josef modellsnickare	12. 7. 1912 Donawitz	tysk	V 48/40 Berlin 18. 4. 40	2153
38	Wegscheider, Hans kontorist	18. 2. 1919 Köflach	tysk	W 47/40 Berlin 18. 4. 40	2154
39	Wick, Josef försäljare	16. 8. 1919 Niederelbert	tysk	W 5/40 Berlin 4. 4. 40	2155
40	Wielandner, Alfred järnvägstjänsteman	26. 10. 1914 Mutters	tysk	W 49/40 Berlin 18. 4. 40	2156

51. Juhlin-Dannfelt till chefen för försvarsstabens underrättelseavdelning 19 april 1940.

Överlämnad av Richert till chefen för politiska avdelningen i UD för kännedom 20/4, ink. till UD 22/4.

Angående läget i väster och speciellt utanför gränsen mellan Tyskland å ena sidan och Holland, Belgien och Luxemburg å den andra erfares ur belgisk källa följande.

Transport av några divisioner till Pommern tror man sig hava konstaterat under de sista två veckorna. Med säkerhet kan endast nämnas 22. infdiv. vilken från utanför belgiska gränsen avgått till Pommern. Då antalet borttransporterade förband endast uppgår till högst 3 à 4 divisioner, har likväl detta icke inverkat på läget i stort i väster. Grupperingen framför holländsk—belgiska gränsen är lika kompakt som hittills, vilket inom kort skall kunna bestyrkas genom nya detaljerade grupperingsuppgifter. Framför Holland hava såsom redan tidigare nämnts konstaterats tillkomsten av bl. a. fyra nya stridsvagnsregementen.

Beträffande eventuell avtransport av flygstridskrafter i väster till Norge och Danmark föreligga icke några som helst uppgifter.

En ganska märklig underrättelse är den angående byggande under dagarna den 8—10 dennes av icke mindre än 14 halva broar över Mosel mellan Remich och Wormeldingen på gränsen till Luxemburg. Broarna gå precis till flodens mitt. Bromateriel för fullbordande av och framförande av broarna till luxemburgska sidan ligger på den tyska stranden bevakad av gendarmer. Detta underliga tilltag kan ju möjligen tänkas vara ett led i nervkriget eller en krok, utlagd för att förmå fransmännen till inmarsch i Luxemburg. Dock kan det även tänkas hava seriös bakgrund. Den omständigheten, att man på belgiskt generalstabshåll på grundvalen av de tyska truppkoncentrationerna bedömer de sannolika huvudanfallsriktningarna vid en eventuell kommande operation mot Frankrike skola bliva dels över Aachen-Verviers, dels över Trier genom Luxemburg, förtjänar i detta sammanhang ett visst beaktande.

Från holländska gränsen rapporteras alltjämt angående upplag av bromateriel och pontoner, vilka sedan rätt lång tid tillbaka iakttagits av holländarna.

Berlin den 19 april 1940.

52. Richert till H. Beck-Friis 19 april 1940.

Handbrev, ink. till UD 20/4.

Berlin den 19 april 1940.

Damgren hade i går tillfälle att sammanträffa med geheimerådet Hewel i Auswärtiges Amt, vilken dels fungerar som »Leiter des persönlichen Stabes des Reichsaussenministers», dels hör till rikskanslerns allra närmaste omgivning och i denna egenskap bl. a. varit närvarande vid amiral Tamms audiens hos rikskanslern.

Herr Hewel gav spontant uttryck åt tillfredsställelse över de överläggningar, som under de gångna dagarna ägt rum i Berlin, samt framhöll, att Führern lade stor vikt vid goda relationer med Sverige. Herr Hewel underströk i detta sammanhang betydelsen av att den svenska pressen vinnlade sig om en korrekt hållning; Führern vore, betonade han, mycket känslig för angrepp och oneutralt beteende från pressens sida.

Ministerialrådet Bömer, som Damgren även träffade i går afton, yttrade bl. a., att det för relationerna mellan Tyskland och Sverige vore av den största betydelse, att generalfältmarskalken Göring av Führern erhållit särskilt uppdrag att omhänderhava dessa relationer; detta uppdrag vore enligt herr Bömers framställning avsett att räcka till krigets slut eller åtminstone till dess de ömsesidiga relationerna fått en sådan stabilitet, att uppdraget bleve överflödigt.

Även legationsrådet Brunhoff uttalade sig i går afton spontant till Damgren på ett sätt, som vittnade om att han bedömde de svensk-tyska relationernas gestaltning gynnsamt: den svenska delegationens besök i Berlin hade, framhöll herr Brunhoff, varit av stor nytta.

Allt detta är förträffligt och glädjande, men innebär naturligtvis ingen som helst garanti för att läget och tonfallen om några dagar kunna vara helt annorlunda. Full beredskap är lika nödvändig i dag som i går, och måste uppehållas under hela den tid, förhållandena i Norge äro osäkra, och hela den tid, under vilken våra förhandlingar pågå.

53. Richert till Söderblom 19 april 1940.

Handbrev, ink. till UD 20/4.

Berlin den 19 april 1940.

Zahle var i går hos Weizsäcker, som därvid bland annat, under åberopande av hans goda kännedom om Sverige, frågat honom om enligt hans uppfattning Sverige verkligen skulle försvara sig mot engelsmännen, därest dessa skulle göra en attack i syfte att bemäktiga sig de svenska malmfälten.

Härtill hade Zahle med eftertryck förklarat att såvitt han kände Sverige och svenskarna, så vore det intet tvivel om att varje angrepp mot svenskt territorium, från vilket håll det än månde komma, komme att mötas av det mest energiska motstånd. Weizsäcker hade uttalat sin livliga tillfredsställelse över att höra detta.

Zahle hade tillfogat, att hans kännedom om svenskt psyke även sade honom, att om något land skulle göra en attack mot Sverige, så skulle nog svenskarna se till, att all järnmalmsutförsel till detta land för långa tider framåt omöjliggjordes, även om landet i fråga skulle lyckas besätta gruvområdena.

54. Söderblom till Richert 19 april 1940.

Handbrev.

Stockholm den 19 april 1940.

Härjämte överlämnas en handskrivelse från H. M. Konungen till den tyske rikskanslern. Skrivelsen torde snarast möjligt vidarebefordras till adressaten.

Jag bifogar en avskrift av skrivelsen för Din strängt förtroliga kännedom.

Bilaga.

Ich bin durch Admiral Tamm von dem Gespräch, das Sie neulich in Berlin mit ihm gehabt haben, benachrichtigt worden. In diesem Zusammenhang habe ich erfahren, dass Sie an ihn die Frage gerichtet haben, ob Schweden jeden englischen Versuch die schwedische Grenze zu überschreiten mit aller Kraft abweisen würde. Um diesbezüglich jede Missdeutung zu vermeiden möchte ich Ihnen, Herr Reichskanzler, hiermit feierlich erklären, dass Schweden die strengste Neutralität einhalten wird. Die Konsekvenz dieser Haltung ist, dass Schweden fest entschlossen ist sich jeder Verletzung seiner Neutralität, insbesondere jedem Versuch die schwedische Grenze militärisch zu überschreiten, von welcher Seite er auch kommen möchte, mit allen seinen Kräften unverzüglich zu wiedersetzen. Ich möchte schliesslich hinzufügen, das diese Erklärung sowohl an England als auch an Frankreich abgegeben worden ist.

55. Promemoria av Undén 19 april 1940.

Frågan om transitering genom Sverige från Tyskland av ett parti sjukvårdsartiklar jämte livsmedel till adressat i Narvik ter sig ur folkrättslig synpunkt på följande sätt.

Eftersom Narvik jämte kringliggande område de facto står under tysk ockupation, är området från svensk synpunkt att betrakta såsom likställt med tyskt territorium vid tillämpning av neutralitetsregler. Export eller transitering dit betraktas såsom export eller transitering till Tyskland.

Beträffande export från eller transitering genom neutralt land av förnödenheter till krigförande land har man en regel i 1907 års Haag-konvention om neutralas rättigheter och skyldigheter i lantkrig. Där stadgas i art. 7: »En neutral makt är inte förpliktad att förbjuda export eller transitering för den ena eller andra krigförande partens räkning av vapen, ammunition eller i allmänhet sådant som kan vara till gagn för en armé eller en flotta.»

En neutral stat är å andra sidan *berättigad* att förbjuda dylik export eller transitering. Dock skall enligt art. 9 i samma konvention varje restriktion eller förbud, avseende export eller transitering, likformigt tillämpas gentemot bägge de krigförande.

Sverige har vid tillämpningen av dessa regler i allmänhet gjort en skillnad mellan egentlig krigsmateriel och andra varor. Såväl under förra världskriget som under det nuvarande har export och transitering av krigsmateriel till krigförande helt förbjudits. Endast under den finsk-ryska konflikten skedde avvikelse från denna princip och då till förmån för Finland.

Transitering av andra förnödenheter genom Sverige till krigförandes område har medgivits, t. ex. till Ryssland under förra kriget.

Det kan till jämförelse förtjäna nämnas, att den svenska neutralitetskungörelsen medgiver, att krigförandes örlogsfartyg proviantera i svensk hamn.

Transitering kan ur folkrättslig synpunkt icke betraktas på annat sätt än export. Svenska regeringen har nyss lämnat tillstånd åt en engelsk ambulans, kommande från Finland och med en personal av 56 personer, att resa genom Sverige och här komplettera sin utrustning. Helt säkert kommer därvid även proviant att medtagas från Sverige.

19/4 1940.

56. Promemoria av Engzell 19 april 1940.

P. M. nr 1.

Kapten Beckman, militärbyrån, järnvägsstyrelsen, upplyser, att man börjat ordna uppsändande av lok och vagnar till Riksgränsen. Det vore ej omöjligt att låta tåget gå in till Björnefjell cirka 8 km å norska sidan, men troligen finge man då använda ånglok, och enligt uppgift skulle rälsen på

något ställe vara uppbruten. Det vore dock ej omöjligt att överbrygga dessa svårigheter.

Vid samtal med överste Adlercreutz uppgav denne, att enligt uppgift från Riksgränsen det möjligen kunde finnas militära matroser bland sjömännen. Troligen finge man dela upp transporten i ett par tåg. Man ämnade medsända en utvald svensk militärtrupp, men önskvärt vore, att någon tysk befälhavare medföljde. Han skulle nu ytterligare rådgöra med byråchefen Wrede, järnvägsstyrelsen. A. fann mindre önskvärt, att tåget gick över norska gränsen.

Jag har idag meddelat legationsrådet von Below, att de tyska sjömännen kunna transporteras från Riksgränsen till Oxelösund. Man önskade av olika skäl icke köra tåget över norska gränsen, och hoppades att sjömännen kunde taga sig till gränsen. Resan måste ske under militärkontroll och folket omedelbart överföras i tyska fartyg i Oxelösund. Von Below meddelade, att enligt nyligen erhållna uppgifter sjömännen väntades först lördag morgon till den punkt 10 km från gränsen, dit man hoppades få det svenska tåget. Man hade uppgivit, att järnvägen på norska sidan skulle vara klar. Det vore, som han uttryckte sig, en huvudpunkt i önskemålen, att tåget kunde möta dem på norska sidan. Med transporten vore 150 svenska sjömän. Han frågade om tyska konsuln i Narvik Wussow kunde få medfölja transporten såsom ledare. Jag bad att få återkomma härtill och framhöll slutligen, att vi utginge från, att inga militärpersoner funnes i transporten och naturligtvis inga vapen.

Stockholm den 19 april 1940.

57. Promemoria av Engzell 19 april 1940.

P. M. nr 2.

Vid statsrådsberedningen (närvarande kommunikations- och socialministrarna, statssekreterarna Erlander och Severin, överste Adlercreutz, kapten Kring, byråchefen Wrede och Engzell) beslöts, att svenska tåget skulle hämta sjömännen vid Riksgränsen, att möjligen lok och en vagn skulle i Björnefjell hämta eventuella sjuka, att järnvägen och militären skulle ordna utspisning å lämpliga platser, att noggrann visitering skulle ske genom gränspolis och militär, samt att direkt överföring skulle ske i Oxelösund från tåg till fartyg.

Meddelat von Below, att tåg kan väntas vid Riksgränsen lördag morgon och att man i nödfall vore beredd sända en vagn till Björnefjell för sjuka,

att tyske konsuln Wussow finge medfölja för direkt genomresa samt att man önskade snabbt överförande av sjömännen till fartyg i Oxelösund. Von Below uppgav, att han ordnat med tyske konsuln i Nyköping om fartygen i Oxelösund och att man där finge ordna utspisningen. Då han numera ej kunde komma i förbindelse med konsul Wussow, som avrest från Narvik, undrade han om vi kunde via de tyska gränsmyndigheterna meddela sjömännen, att de måste fortsätta till Riksgränsen. På min fråga, om det funnes några tyskar i norsk uniform, uppgav han sig icke äga kännedom härom, men finge man i så fall borttaga alla militärtecken. Jag framförde slutligen, att konsul Wussow finge medfölja under villkor, att han helt ställde sig under det svenska befälet och icke åberopade konsulära befogenheter.

Slutligen bett överste Adlercreutz förmedla över gränsen meddelandet till sjömännen, vilket denne lovade.

Stockholm den 19 april 1940.

58. Promemoria av Engzell 20 april 1940.

P. M. nr 3.

Von Below meddelar, att en Fregattenkapitän Gadow anlänt till Riksgränsen från Narvik och idag på morgonen meddelat följande.

Sjömännens ankomst till närheten av Riksgränsen var cirka 24 timmar fördröjd. Stora svårigheter att gå sista 6 à 7 km å norsk sida och därför synnerligen önskvärt att åtminstone lok och en vagn kunde möta in på norska sidan. Om de svenska järvägsmännen icke ansåge sig kunna köra in på norska sidan, vore tyskarna beredda ställa teknisk personal till förfogande och själva verkställa transporten å norska sidan.

Meddelat byråchefen Wrede ovanstående, varvid denne lovat undersöka möjligheterna för inresan till Norge.

Överste Adlercreutz jämväl underrättad.

Landsfiskalen Wallin, Kiruna, telefonerat från Riksgränsen med liknande uppgifter. Han hölle sig beredd att vidtaga nödig passkontroll och visering. Ombads särskilt omhändertaga de svenska sjömännen för hemtransport till resp. boningsorter.

Stockholm den 20 april 1940.

59. Promemoria av Engzell 20 april 1940.

P. M.

Baron Stjernstedt, Röda Korset, meddelat, att Röda Korset avsänder idag 3 Röda Kors-män till Riksgränsen, därav en Röda Kors-sergeant Christiansson från Stockholm, samt två, Röda Kors-sergeant Ekwall och furiren Millberg, från Boden. De medhava lämplig sjukvårdsattiralj och hava erhållit instruktioner att anmäla sig för militära och civila myndigheter samt bistå vid humanitär verksamhet för flyktingarna från Norge. De stanna till ny order erhålles.

Stockholm den 20 april 1940.

60. Promemoria av Grafström 20 april 1940.

P. M.

ang. kontroll av tysk järnvägstransport.

Vid min ankomst till Trelleborg den 19 april kl. 18.10 befunno sig redan 20 vagnar av den tyska transporten på svensk botten. Resten, 14 vagnar, anlände med färjan kl. 19 tillsammans med 39 man tysk sjukvårdspersonal — ytterligare en man anlände med morgonfärjan den 20 april.

Undersökningen av de tyska lastvagnarna, vilka plomberats på färjan, började omedelbart efter min ankomst och fortgick utan avbrott till kl. 3.15. Undersökningen försiggick med sju vagnar åt gången vid ett stickspår och särskild lastkaj inom av polis avspärrat område. Förutom tullförvaltare och fem kammarskrivare deltogo ett tjugotal särskilt utvalda packkarlar i arbetet. Samtliga deltagare hade ålagts sträng tystnadsplikt. Arbetet försvårades i icke ringa grad därigenom, att det på grund av den i Trelleborg föreskrivna mörkläggningen måste företagas vid belysning endast av avskärmade sladdlampor.

Samtliga vagnar tömdes på sitt innehåll och varje kolli av viss typ uppbröts varjämte innehållet — paket, konservburkar, flaskor o. s. v. — separat noggrant undersöktes. Därefter togs stickprov på innehållet av ett tjugotal kolli av varje typ, varjämte alla övriga viktprövades.

Enligt min bestämda mening råder ingen som helst tvekan om att vagnarna icke innehöllo krigsmaterial eller delar till krigsmaterial i någon form. Å andra sidan kunde transporten icke sägas motsvara packsedlarnas huvudrubrik som löd »Sanitätsgegenstände». Endast omkring 10 % utgjordes av sjukvårdsmateriel medan 90 % bestod av livsmedel i alla former. Jag kan icke värja mig för intrycket, att den humanitära sidan av

transporten endast tjänade som camouflage för en proviantering i stor skala till de tyska trupperna. En summarisk förteckning över vagnarnas innehåll bifogas denna P. M.

Transporten åtföljdes såsom ovan nämnts av 40 civilklädda män i tjugoårsåldern, försedda med rödakorsbindlar. Efter vad jag kunde fastställa voro samtliga bayrare. De medförde personlig skidutrustning. En mycket noggrann personlig undersökning gav vid handen att ingen medförde vapen. Ett större antal kameror togos i beslag och återsändes med färjan till Sassnitz.

Den tyska personalen placerades i en svensk tredje-klassvagn med förmålade fönster. Tåget beledsagades av en trupp svensk militär med en löjtnant i spetsen. Jag framhöll för denne vikten av att hans manskap under transporten genom Sverige icke inledde samtal å stationer eller dylikt med utomstående angående transportens karaktär eller destination.

Transporten avgick från Trelleborg kl. 7 lördagen den 20 april.

Stockholm den 20 april 1940.

P. S. Jag inrapporterade mina iakttagelser angående transporten per telefon till UD natten till den 20 april med begäran om instruktion huruvida icke någon åtgärd borde vidtagas med anledning av försändelsens karaktär.

Bilaga.

Summarisk tablå över vagnarnas innehåll.

Medikamenter och annat sjukvårdsmateriel	24.600 kg.
Filtar och tvål	10.840 »
Handdukar, yllejackor, underkläder m. m.	10.000 »
Köttkonserver	70.574 »
Andra konserver, ris och socker	50.979 »
S. k. Dauerbrot	137.490 »
Knäckebröd	29.000 »
Bönor och ärtor	15.604 »
Skinkor	15.838 »
Korv och ost	11.380 »
Salt	17.458 »
Fältkök	1.000 »

61. UD till sändebudet i Berlin 20 april 1940.

Telegram.

Ni bör meddela att försändelsen till Narvik innehöll betydligt större mängder livsmedel än vi väntat. Tåget likväl nu avsänt snabbaste väg.

Tacksamma om civilbefolkningen i Narviksdistriktet göres delaktig livsmedlen därest hungersnöd råder. Framför att denna sändning såsom förut framhållits är ett undantagsfall beroende på Narviksdistriktets iråkade nödläge och att svenska regeringen måste anse deklarerade neutraliteten omöjliggöra fortsatt transitering underhåll däribland proviant direkt till tyska trupper i Norge. Samma hållning intages här gentemot allierade och norska trupper.

62. Richert till Söderblom 20 april 1940.

Handbrev, ink. till UD $^{23}/_{4}$.

Berlin den 20 april 1940.

Till strängt förtrolig kännedom ber jag härmed få översända en av kapten Florman på min begäran gjord uppteckning angående vissa uttalanden om Tysklands förhållande till Sverige m. m., som generalfältmarskalken Göring i dag gjort till Florman vid det i annat sammanhang omnämnda samtalet om flygförbindelserna.

Jag ber att särskilt få fästa uppmärksamheten på sista stycket i uppteckningen.

Bilaga.

P. M.

till Minister Richert beträffande besöket hos generalfältmarskalken Göring den 20 april 1940.

Generalfältmarskalken var synnerligen vänlig och uttalade sin uppskattning av Aerotransports hittillsvarande trafik. Alla linjer, som berört Tyskland, hade trafikerats tillfredsställande. Göring kände till att Malmö flygplats för närvarande icke användes, vilket han beklagade, då, som han sade, från tysk sida intet hot förelegat eller föreligger gentemot Malmö. »Vad skulle vi i Malmö att göra?» sade han. Han tillade, att Tyskland icke hade någon tanke på att anfalla Sverige, om vi endast bevarade vår neutralitet även gentemot engelsmännen och icke släppte dessa in i norra Sverige. Han sade vidare, att han skulle tillse, att inga hinder från tysk sida restes emot att Sverige utifrån finge alla de förnödenheter, som landet hade behov av, ty annars måste ju Tyskland skaffa oss vad vi behöva och

det kunde ibland bliva svårt. Tyskarna skulle icke lägga hinder i vägen för vår bensinimport och de skulle ge oss alla kol vi behöva.

Han ansåg, att kriget skulle vara slut till hösten och den värdefullaste delen av Norge skulle han ha intagit och fullständigt behärska inom några få dagar med undantag för några hamnar, som engelsmännen kunde besätta samt nordligaste Norge. Om motståndet icke upphörde från norrmännens sida, skulle tyskarna börja bomba norska städer och redan i dag har order givits om några bombanfall. Han ansåg det ytterst beklagansvärt att behöva kriga mot ett germanskt folk och hoppades innerligt att snart få en fredlig uppgörelse till stånd med norska regeringen.

Göring sade sig uppskatta och respektera det svenska försvaret, med undantag dock för vårt flygvapen, som han ansåg vara högst otillräckligt. Detsamma kunde nedkämpas inom ett par dagar av en stormakt. Huvudsaken var, tillade han, att vi vilja försvara oss även mot engelsmännen. Detta, sade han, var en fråga av yttersta vikt. Skulle vi icke kunna försvara Kiruna och Gällivare, komme han att ingripa med moderna krigsflygplan för att hjälpa oss gentemot engelsmännen. Han litade emellertid på vår försäkran att vi icke ämnade tillåta engelskt infall i Nordsverige.

63. Note från norska beskickningen 21 april 1940.

Ink. till UD 21/4.

Den Kgl. norske Regjering er blitt bekjent med at man fra tysk side har sökt om fri transitt til Tyskland av 600 »sivile» tyskere fra Narvik.

Den Kgl. norske Legasjon tillater sig i den anledning overfor det Kgl. svenske Utenriksdepartement å gjöre oppmerksom på, at det ikke fantes 600 »sivile» tyskere i Narvik. Det kan her alene dreie sig om tyske tropper, formodentlig de menn, som var smuglet inn i Narvik med malmbåter og med den hvalfanger som kom til Narvik under tysk flagg. Alle disse, såvelsom övrige våpenföre tyskere i Narvik deltok i opperasjonene mot de norske myndigheter og de norske tropper i Narvik.

Den norske Regjering reiser selvsagt ingen innvending mot at tyske kvinner og barn fra Narvikområdet, om der fantes sådanne, blir hjemsendt til Tyskland; men må stille det mest bestemte krav om at samtlige tyskere i vernepliktig alder, som således sökes utfört over Sverige fra Narvik, blir internert.

Stockholm, 21 april 1940.

6—470791

64. Note från norska beskickningen 21 april 1940.

Ink. till UD 22/4.

Stockholm, 21 april 1940.

Herr Minister,

Efter ordre av min regjering har jeg den ære å henlede Deres Excellences oppmerksomhet på fölgende sak som min Regjering tillegger den störste vekt:

Ifölge meldinger som Regjeringen har fått, har de tyske tropper i Norge beslaglagt råmaterialer, halvfabrikata, ferdige varer og levnedsmidler som det er tanken å sende till Tyskland. Det fremgår ikke klart av de opplysninger som hittil foreligger, om transporten til Tyskland allerede er satt igang; men der er al grund til å tro, at der er truffet forberedelser til å sende varene i transitt gjennem Sverige.

Da det her dreier sig om et rent krigsforetagende — et meget viktig ledd i den tyske krigsförsel — går den norske Regjering ut fra at den Kgl. svenske Regjering ikke på noen måte vil yde sin bistand til denne transport ved å gi eksport- eller transittillatelse for noen av varepartiene. Jeg vilde være Deres Excellence meget takknemlig for en meddelelse så snart som mulig, om at sådan tillatelse ikke vil bli gitt.

Motta, Herr Minister, forsikringen om min utmerkede höiaktelse.

Wollebæk

(Påteckning av Söderblom:) Exc. muntligen förklarat, att vi skola ha detta i minne (till Wollebæk).

65. Sändebudet i Berlin till UD 21 april 1940.

Telegram, ink. till UD 22/4.

I Stettin har idag iakttagits dels 4 större passagerarfartyg, dels 10 i natt anlända handelsfartyg målade i brokiga färger, tillhopa omkring 180.000 ton. Vidare har iakttagits ilastning betydande krigsmaterial, fält- och luftvärnskanoner, stridsvagnar, ammunitionslådor, hästar, fältutrustade soldater samt båda största pommerska isbrytarna med ångan uppe.

Stabschefen O. K. M. har idag kategoriskt för marinattachén bekräftat inga som helst planer mot Sverige aktuella och på särskild fråga om inskeppningarna Stettin förklarat dessa avsedda västlig destination.

66. Richert till Söderblom 21 april 1940.

Handbrev, ink. till UD 23/4.

Berlin den 21 april 1940.

För kännedom ber jag härmed få översända två av konsuln i Stettin i dag gjorda uppteckningar angående de truppsammandragningar och inskeppningar därstädes, varom jag just på annat sätt inberättat.[1]

Bilaga 1.

P. M.

Under tiden 10—20 april har frihamnsområdet i *Stettin* gång efter annan varit avstängt, sannolikt för ytterligare ilastning av krigsmaterial och trupper. Omfattningen torde dock ha varit avsevärt mindre än under närmast föregående veckor. Tillhopa torde högst 10 transportfartyg under perioden 10—20 april ha avgått från Stettin. Ombordtagande av trupper sker uteslutande nattetid vadan närmare uppgift härom icke är möjlig erhålla. Omkring den 16 april ha bl. a. till Stettin anlänt 4 större passagerarfartyg, dels K. d. F. fartyget »Monte Rosa» — som enligt uppgift i min promemoria av den 3 april låg i Swinemünde såsom logementfartyg för omkring 1.300 rekryter — dels 3 större Hamburg—Amerikalinjen tillhörande fartyg, det största säkerligen 30.000 ton, de båda övriga 20 à 15.000 ton. Någon ombordtagning av trupper resp. krigsmaterial å nämnda passagerarefartyg har icke kunnat iakttagas. I trakten kring dessa fartyg är bevakningen skärpt, vadan man har anledning antaga att de endera dagen komma att tagas i anspråk för transporter. De nya trupper som under senaste dagarna anlänt till Stettin utgöres huvudsakligen av yngre årsklasser, 19 à 20 åringar.

Vid mitt besök i *Sassnitz* den 18 innevarande månad erfor jag av vicekonsuln att i nämnda hamn inga förberedelser av något slag iakttagits rörande aktionen mot Norge. För övrigt saknar hamnen därstädes möjligheter för lastning i någon större skala. Kajutrymmet är synnerligen begränsat och krananordningar saknas. I hamnen låg endast en mindre torpedbåt och ute på redden hade dagen förut ett större 15.000 ton lasarettsfartyg förankrat. Fartyget hade kommit från Danzig och var förmodligen på väg mot norr.

Även *Stralsunds* hamn, som den 19 april besöktes, var öde och tom. I hamnen låg endast ett mindre handelsfartyg, och ett fartyg på 2.000 ton som synbarligen användes för militärt bruk, skorstenen svartmålad, fartygets namn och rederimärke utplånade, var på utgående. Den svenska

[1] Dok. 65.

kolonien i Stralsund har efter krigets början helt decimerats och möjlighet att införskaffa informationer hos landsmän torde vara ytterligt ringa. Att döma av yttranden av vår vicekonsul därstädes torde inga militära förberedelser, åtminstone i nämnvärd omfattning, ha ägt rum i Stralsund. Inom Pommern torde inskeppningar huvudsakligen skett i Stettin.

Vad *Greifswald* beträffar vilken plats likaså besöktes, är hamnen ytterligt obetydlig och saknar all betydelse i militärt avseende.

Vid besök den 20 april i *Swinemünde* konstaterades att blott ett större krigsfartyg som till typen liknade kadettskolfartyget Schleswig-Holstein samt 12 mindre torpedbåtar befunno sig i krigshamnen. Vidare 4 mindre handelsfartyg bl. a. svenska s/s Ludwig. Befälhavaren å nämnda fartyg sade sig icke hava iakttagit några större transporter under senaste 10 dagarna. I Swinemünde liksom Stralsund rådde en påfallande stor livaktighet i luften, övningar av olika slag särskilt med hydroplan.

Enligt uppgift ha ytterligare inkallelser till den 15 april ägt rum. Bristen på arbetskraft inom alla yrken synes tilltaga.

Stettin den 21 april 1940.

K. Y. Vendel.

Bilaga 2.

P. M.

I anslutning till min promemoria av idag får jag vördsamt inberätta att jag i förmiddags vid en rundgång i Stettins hamn gjort följande iakttagelser.

Under natten till söndagen har en transportflotta om 10 större fartyg à 8—12.000 ton anlänt. Flertalet fartyg voro förlagda i den avspärrade frihamnen. Tvenne av dessa fartyg, om 10 à 12.000 ton, voro angjorda den s. k. Hakenterasse och vid nämnda fartyg pågick under söndagförmiddagens lopp ilastning av betydande krigsmaterial, fält- och luftvärnskanoner, stridsvagnar, ammunitionslådor. Vid kajen voro omkring 500 soldater uppställda i full stridsutrustning samt utmed kajen lågo i långa rader ränslar för minst lika många. Vid kajen voro vidare omkring 40 hästar fastbundna vid pålar.

Anmärkningsvärt är, att vid kajen framför nämnda fartyg lågo de båda största isbrytarna med ångan uppe liksom de större transportfartygen. Fartygen hade stäven helt vitmålad samt sidorna målade i strikt brokiga färger.

Vid de större passagerarefartygen hade omfattande spärrningsanordningar vidtagits vadan det icke kunde kontrolleras om ilastningar inom sagda område verkställdes.

Vid stationen kl. 14 hade synbarligen ett militärtåg anlänt med åtskilliga hundra soldater i full fältutrustning.

Soldaterna voro påfallande småväxta och torde icke tillhöra pommerska regementen.

Berlin den 21 april 1940.

K. Y. Vendel.

67. Forshell till chefen för försvarsstabens underrättelseavdelning 21 april 1940.

Överlämnad av Richert till chefen för politiska avdelningen i UD för kännedom $^{22}/_{4}$, ink. till UD $^{23}/_{4}$.

I bifogade VPM redogöres för ett samtal söndagen den 21. 4. 40 med stabschefen i OKM, Kapitän zur See Schulte Mönting, i dennes hem, dit undertecknad inbjudits. Samtalet präglades av välvilja och förtroende från herr S. M.:s sida.

Berlin den 21 april 1940.

Bilaga.

VPM

över samtal den 21. 4. 1940 med stabschefen i OKM, Kapitän zur See Schulte Mönting angående det politiska läget.

Inledningsvis upprepade herr S. M. sin i går å storamiralens vägnar avgivna förklaring, att inga planer på angrepp hystes mot Sverige. Dessa hade blivit än mindre aktuella, sedan man nu vore övertygad om att vi verkligen avsåge att tillbakavisa även engelska angrepp. Man hade varit tveksam härom tidigare — de finnas, som fortfarande äro det — att vi avsåge att effektivt försvara oss. Fruktan hade förefunnits, att vi skulle handla enligt norskt mönster: Skenförsvar mot engelskt, aktivt försvar mot tyskt ingripande. Man hade bevis för, att norsk instruktion i denna anda funnes, och med kännedom om den nära kontakt, svenska och norska regeringarna upprätthållit, vore det ju logiskt att förmoda, att vi skulle följa samma metod. Marinattachén hade härvid tillfälle med skärpa framhålla, att det nu borde vara slut med dylik misstänksamhet från tyskt håll i avseende på Sveriges uppträdande. Jag frågade, om man överhuvud taget kunde begära tydligare besked i denna sak än det, som av-

givits av samtliga svenska, ansvariga instanser. Besked har givits i noter, i regeringsdeklarationer i radio, muntligt och skriftligt o. s. v., och dessutom har regeringen spärrat Norrbotten för alla utlänningar och vidtagit omfattande säkerhetsåtgärder kring malmfälten, banan och Luleå mot sabotage etc. Därvidlag har även i handling visats svenska regeringens avsikter. Herr S. M. sade ånyo sig vara övertygad och trodde, att även tyska riksledningen vore det. Fruktan kvarstår dock för att vi ej skola i fall av behov lyckas hindra sabotage och anfall mot malmtransporterna.

Den under samtalet närvarande tyske marinattachén i Rom, Löwisch, framhöll, att han både från Italien och vissa kretsar här tydligt fått det intrycket, att Sverige ej avsåge att effektivt avvisa ett engelskt angrepp mot malmfälten i norr. Herr S. M. åtog sig att desavouera detta uttalande men tillade, att han ägde säker kännedom om, att M. Coulondre nyligen varit i Stockholm, varom han (C.) rapporterat, att »svenskarna visserligen nu vore beslutna att försvara sig åt alla håll, men att han det oaktat hade anledning vara nöjd med sitt Stockholmsbesök på lång sikt». Herr S. M. tillfogade, att de vägar, varpå han fått kännedom om det franska uttalandet, vore ovanliga men fullt tillförlitliga. Herr S. M. skulle senare tillåta sig att namngiva särskilt en fransman i Stockholm, som man borde hålla ögonen på. Jag tillrådde herr S. M. att taga första delen av M. Coulondres uttalande ad notam. Det bekräftade ju tillfullo vad jag enligt ovan framhållit.

Herr S. M. framhöll, att förstärkningar till Norge ständigt avginge, och för »fronten» däruppe avsåges 10 divisioner. För att kunna kasta ut dessa, som behärskade södra Norge med alla dess järnvägar och hamnar av betydelse, behövde fienderna sätta in minst 30 divisioner vilket de varken kunna eller vilja! Det churchillska bagatelliserandet av de allierades överskeppningsförluster redan nu vore brottsligt. Sanningen kommer dock en gång fram.

I detta sammanhang påpekade marinattachén, att orsaken till gårdagens svenska förfrågan om avsikten med den stora transportflottan vid Bornholm vore, att man i Sverige vore angelägen undvika incidenter, vilka lätt kunna uppstå, då i så spänt läge som det nuvarande militära styrkor röra sig i närheten av varandra, utan att avsikterna äro fullt klara. Herr S. M. sade sig väl förstå detta påpekande. I anslutning härtill framhöll jag såsom egen mening, utan erhållet uppdrag, att man från tysk sida borde avstå från att begära, att vi avlägsna mineringen i S. Kvarken. Jag kunde ej se något bärande motiv för den tyska démarchen i Stockholm, då tysk malm- och annan legal trafik i nämnda farvatten ju vore säkerställd och vi i det komplicerade utrikespolitiska läget måste ha blickarna riktade på bl. a. Hangö. Herr S. M. inflikade här, att »vi låtit Moskva

tydligt förstå, att de skola hålla fingrarna borta från Skandinavien», och tillade, att han ej visste av att démarchen i minfrågan blivit gjord. Han sade sig skola tala med storamiralen härom och understryka de framförda synpunkterna. Härför tackade jag och tillade, att svenska regeringen redan tagit ställning till ärendet i avvisande anda, varför det vore lyckligt, om frågan nu finge falla.

Som avslutning yttrade herr S. M., att enligt storamiralens nyligen fällda uttalanden denne ansåge relationerna mellan de båda marinerna vara goda, och att herr S. M. vore berättigad att som bevis härför i fortsättningen även i detaljer informera undertecknad i frågor, som ur svensk synpunkt vore av intresse. Ett nytt samtal skulle snart komma till stånd.

Efter samtalet enligt ovan avgavs rapport till ministern, vilken just erhållit kännedom om nu pågående inskeppningar i bl. a. Stettin, varvid även avgångsberedda, stora isbrytare iakttagits. Enligt uppdrag ringde jag omgående herr S. M. och bad honom yttra sig om, huruvida ifrågavarande transport vore avsedd för urlastning inom Östersjön, enär i väster ej längre förekommer någon is. (Åland nämndes ej av mig men avsågs.) Herr S. M. tycktes konsternerad över frågan, som måhända ansågs påträngande, men svarade kort, att transporten gällde »västliga hamnar».

Utan att vilja tillmäta detaljen någon större vikt vill jag dock framhålla, att herr Löwisch under vår gemensamma hemfärd frågade sig, om farvattnen kring Åland vore frusna. Det bör framhållas, att de iakttagna transportångarna om upptill 30.000 tons storlek snarare lämpa sig för transporter till isfria, djupa, norska farvatten än frusna skärgårdsområden vid Åland.

68. Promemoria av Engzell 21 april 1940.

P. M. nr 4.

Legationsrådet Dankwort meddelat, att enligt underrättelse från Berlin ett fartyg om 10.000 ton »Der Deutsche» avsänts till Oxelösund för att hämta de tyska sjömännen. Beräknades framkomma måndag middag. På fråga uppgav D., att det naturligtvis vore ett civilt fartyg. Han hemställde om utverkande av tillstånd hos marinmyndigheterna.

Talat med tjänstgörande sous-chefen i marinstaben, kommendörkapten Thorén, varvid denne uppgivit, att tillstånd kunde meddelas tyska legationen, samt att chefen för ostkustens marindistrikt, amiral Lindsström, omedelbart komme att underrättas och skulle handhava kontrollen över fartyget.

Meddelat legationsrådet von Below detta.
Överste Adlercreutz underrättad.

Stockholm den 21 april 1940.

$^{22}/_{4}$ Tåget anlänt till Oxelösund kl. 22.00. Ilastning i »Der Deutsche» under natten, varefter fartyget avgått.

69. Kommuniké från UD 22 april 1940.

I anledning av uppgifter i utländsk press om transitering av krigsmateriel genom Sverige har TT i utrikesdepartementet inhämtat, att alla dylika uppgifter äro oriktiga. Regeringens från början intagna ståndpunkt är, att Sveriges deklarerade neutralitet icke möjliggör, att tillstånd lämnas till vare sig genommarsch av trupper eller transitering av krigsmateriel av något slag till någon av de i kriget inblandade makterna.

70. Tjf. generaltulldirektören till Söderblom 22 april 1940.

Ink. till UD $^{23}/_{4}$.

Bilagda från tillförordnade tullförvaltaren i Trelleborg införskaffade rapport av den 20 april 1940 får jag vördsamt överlämna.

Stockholm den 22 april 1940.

Bilaga.

Till tjänsteförrättande Generaltulldirektören
Herr Byråchefen Tuwe Jansson,
Stockholm.

Angående undersökningen av vissa vagnar, innehållande livsmedel, förbandsartiklar, medikamenter, ylletäcken, sängutrustning och personliga tvättmedel m. m., som anlände hit under gårdagen, får jag härmed vördsamt lämna följande redogörelse.

Åt t. f. bevakningskontrollören, kammarskrivaren P. E. Ohlsson, uppdrogs att organisera och leda undersökningen och var jag själv dessutom hela tiden personligen närvarande för övervakning av arbetet.

Med ångfärjan »Starke» anlände klockan 17.17 från Sassnitz 22 st.

av ifrågavarande vagnar och med ångfärjan »Preussen» klockan 18.45 12 st. Vagnarna växlades omedelbart in på ett spår å godsbangården, där undersökningen icke kunde tilldraga sig obehörig uppmärksamhet. På grund av vagnsinnehållets beskaffenhet och mängd gjordes, efter en kort översikt, av bevakningskontrollören den ändringen, att vagnarna beordrades till en likaledes väl dold lossningsbrygga, där 5 kammarskrivare — E. Danielsson, E. Forss, J. Carlsson, J. Wallentin och J. Fredeholm — utförde undersökningen. Bevakningspersonalens åliggande inskränktes till vanlig bevakning och plombering. Vagnarna avvisiterades gruppvis, varvid varje kammarskrivare fick en vagn åt gången till undersökning och därvid hade till hjälp 3—6 packhuskarlar, allt efter vagnarnas innehåll och förpackningarnas beskaffenhet, sammanlagt 22 st. packhuskarlar. Innehållet i vagnarna lossades eller flänsades, lådor, kartonger m. m. öppnades och i övrigt vidtogos sådana åtgärder, att full kännedom om vagnarnas innehåll erhölls. Undersökningen, som hela tiden med uppmärksamhet följdes av legationssekreteraren Grafström, gav vid handen, att vapen, ammunition, krigsredskap, uniformer eller skidor icke funnos bland varorna. Bilagda specifikation utvisar respektive vagnars innehåll var för sig. Efter varje vagns undersökning plomberades denna omedelbart å båda sidor. Undersökningen slutade klockan 3.30 denna dag.

Med färjan klockan 18.45 följde även 39 st. sjukvårdare, klädda i sportdräkter med rödakorsbindel och medförande personlig skidutrustning. De fråntogos, på polisens order, sina kameror, vilka återsändes; i övrigt fanns intet att erinra mot deras medförda bagage. Under natten uppehöllo de sig i en av militär bevakad svensk järnvägsvagn å bangården. Klockan 6.30 i dag anlände från Sassnitz ledaren för ovannämnda sanitetspersonal och förenade sig med denna.

Klockan 7.15 i dag avgick härifrån ett tåg, bestående av ovannämnda 34 godsvagnar, vagn med nämnda 40 personer samt en här plomberad resgodsvagn, som innehöll dessa personers utrustning och en mindre mängd livsmedel, samt en vagn med för bevakning utsedd svensk militäravdelning, bestående av 10 man under befäl av en löjtnant. Dessutom medföljde en detektivkonstapel.

Trots de svåra förhållanden — dåligt väder, mörkläggning m. m. — under vilka undersökningsarbetet bedrevs, har detta — enligt mitt förmenande — skötts på ett förtjänstfullt sätt av den till undersökningen beordrade personalen. Legationssekreteraren Grafström förklarade sig också vara till alla delar nöjd med arbetets utförande.

Trelleborg den 20 april 1940.

Axel Bergström

Specifikation över innehållet i 34 vagnslaster livsmedel m. m.

Vagnens märke och nummer	Varuslag	Antal kg.
Hannover 92196	Skinka	4.400
	Fläsk	4.400
	Kaffe, rostat	3.600
	Choklad	2.000
P. K. P. 132285	Bröd	15.000
Hannover 33331	Linser	12.600
	Buljongextrakt	1.000
	Kaffesurrogat	625
	Torrmjölk	1.000
Karlsruhe 43222	Sjukvårdsmaterial	8.400
München 48743	Socker	1.200
	Salt	450
	The	18
	Flott	1.530
	Cigarretter	120.960 st.
	Cigarrcigarretter	60.100 st.
	Ost, kaffe, rostat, korv, skinka och fläsk köttkonserver	6.000
München 26698	Filtar	3.500
	Tvål	1.900
	Stormlyktor	150
	Fotogen	231
Karlsruhe 460	Ost Korv Brösttabletter	11.380
Kassel 4262	Konserver	17.320
Kassel 62123	Bröd	12.000
Kassel 76732	Konserver The Tobak	16.224
P. K. P. 192710	Bröd	7.500
Karlsruhe 61770	Sjukvårdsmaterial	1.200
Karlsruhe 6391	»	15.000
München 24968	Knäckebröd, 434 kli » 344 » Rakapparater, 4 pkt. Rakklingor 2 » Spelkort, 1 lda Tändstickor, 10 kart. Hängslen, Tandborstar 1 lda Tandkräm 9 ldr Batterier o. lampor 1 lda	14.990

Vagnens märke och nummer	Varuslag	Antal kg.
Karlsruhe 66049	Bröd	16.000
P. K. P. 182165	Bröd	16.000
Karlsruhe 15466	Ärter	14.400
	Salt	3.300
Kassel 60370	Bröd	4.200
Kassel 55687	Konserver	9.900
Stettin 33363	Konserver	10.100
D. R. B. 119817	Köttkonserver	17.240
P. K. P. 184500	Knäckebröd	8.000
D. R. B. 153996	Mjukt bröd	15.000
Stettin 30936	Knäckebröd	7.590
Stettin 30493	Mjölkkonserver	10.010
Kassel 41147	Filtar	5.000
Kassel 45799	Köttkonserver	6.570
	Risgryn	7.020
München 15554	Bröd	16.350
München 24429	Bröd	8.000
Kassel 20490	Bröd	16.250
Kassel 69006	Socker	8.800
	Köttkonserver	5.730
München 12096	Bröd	7.500
Karlsruhe 51341	Underkläder, Stoppgarn, Väv, Fältflaskor, Skokräm	10.000
Kassel 9356	Kokkärl, Torrsprit	1.000

71. Beskickningen i Helsingfors till UD 22 april 1940.

Telegram.

Härvarande brittiske minister har samtalsvis omnämnt stora tyska koncentreringar Helsingör, Fredrikssund, en division i Königsberg, truppsammandragningar Memel dock ej förstklassiga trupper samt tyska trupper Bornholm. Hans besök tydligen föranlett av farhågor beträffande Gotland eller Åland.

72. Juhlin-Dannfelt till chefen för försvarsdepartementet 22 april 1940.

Överlämnad av Richert till UD såsom rapport 523 22/4, ink. till UD 23/4.

Härmed får jag vördsamt anmäla, att tyska luftfartministeriet den 20 dennes för tyska krigsmaktens behov beslagtagit 40 st. 2 cm luftvärns-

kanoner, typ Oerlikon, vilka ingå i en beställning på 120 stycken dylika pjäser, avsedd för svenska försvarsväsendet. Dessa pjäser skulle hava levererats i nästkommande månad. De hava tidigare tillhört tjeckiska luftvärnsartilleriet och togos vid krigsutbrottet i bruk av tyskarna. I december 1939 erbjödos pjäserna i fråga åt Sverige, och de drogos, sedan erbjudandet accepterats, i februari ut ur de tyska truppförbanden och underkastades en renovering vid »Flakzeugamt» Velten utanför Berlin. De 40 första av dessa pjäser skulle på måndag (22 dennes) slutbesiktigas och mottagas av svenska tygdepartementets ombud för att levereras i början av maj. De återstående 80 skulle levereras i två omgångar om vardera 40 i mitten, resp. slutet av maj månad. Det har vid förfrågan meddelats, att beslaget endast avser de 40 nu färdiga pjäserna samt att man ämnar om möjligt söka slutföra leveransen enligt kontraktet eller lämna lämplig kompensation på annat sätt (ytterligare Oerlikonpjäser torde vara under förberedande för leverans till annat håll). Ytterligare erfors, att beslaget motiverades av det ökade behov av dylika pjäser, vilket uppstått genom den sist inträdda ändringen i krigsläget.

Till det ovan anförda må följande kommentarer fogas.

Det förefaller sannolikt, att ökat behov av lvpjäser kan hava uppstått genom krigsskådeplatsens utsträckning till Norden och genom engelska flygstridskrafters energiska ingripande mot nyupprättade tyska flygbaser i Norge och Danmark. Även kan tänkas, att tysk luftvärnsmateriel gått förlorad genom sänkning av transportfartyg på väg till Norge. Därför är det på grund av detta enstaka fall icke givet, att man av politiska skäl beslutat lägga allmänt embargo på för Sverige avsedd krigsmateriel. Skulle ett upprepande förekomma, och särskilt om åtgärderna skulle rikta sig mot annan krigsmateriel än lvpjäser, beställda i Tyskland eller mot krigsmateriel, vilken under den närmaste tiden avses att transiteras genom Tyskland till Sverige, är det en annan sak. I ett dylikt fall måste bestämda slutsatser dragas, närmast gående ut på, att Tyskland räknar med möjligheten att få Sverige såsom motståndare i kriget eller att man avser utöva politiskt tryck på vårt land.

Berlin den 22 april 1940.

73. Juhlin-Dannfelt till chefen för försvarsstabens underrättelseavdelning 22 april 1940.

Överlämnad av Richert till chefen för politiska avdelningen i UD för kännedom 23/4, ink. till UD 24/4.

Härmed får jag äran insända några uppgifter, i dag erfarna i Attachégruppe i generalstaben, angående läget i Norge.

Det förefaller nu icke kunna längre förnekas, att den allierade aktionen i Norge är på väg att inhösta vissa framgångar. Den tyska Narvikgruppens öde synes tämligen ovisst.

Därest det lyckas för de i Åndalsnes landsatta allierade trupperna att vinna förbindelser med norska trupper och åstadkomma en rigel tvärs över landet söder om Trondheim, varom ännu är för tidigt att döma, synes vissa utsikter föreligga för en cernering även av den tyska Trondheimgruppen. Å andra sidan framgår nu tyskarna efter att hava erhållit betydande förstärkningar med större kraft norrut inom området norr om Oslo, och särskilt faller därvid i ögonen den för de norska trupper, vilka befinna sig längs järnvägen till Bergen, farliga tyska frammarschriktningen över Bagn mot Sognefjorden. Att Sydnorges fullständiga besättande av tyskarna icke kan taga lång tid ytterligare, synes antagligt. Det torde emellertid få lov att uppstå hårda strider, innan avgörandet kan falla, om var gränsen mellan det av tyskarna besatta Sydnorge och det av de allierade besatta Nordnorge skall komma att dragas, d. v. s. om detta bliver norr eller söder om Trondheim.

Uttalandena angående Sveriges utsikter att i fortsättningen förbliva neutralt förefalla undertecknad att uttrycka ett riktigt bedömande av läget.

Berlin den 22 april 1940.

Bilaga.

Tyska uppgifter angående läget på krigsskådeplatsen i Norge av den 22 april.

1. *Narvik.* Snöfall, stor snömängd i bergen. Engelsk landstigning vid Ankenes samt i Foldafjorden. Dåliga luftspaningsmöjligheter på grund av vädret.

2. *Namsos.* Landstigning av engelska trupper fortgår under störningar av tyska luftstridskrafter. Staden Namsos brinner.

3. *Trondheim.* Tyska trupper hava besatt Steinkjer. Järnvägslinjen österut är i tysk hand fram till svenska gränsen. Betydande förstärkningar av de tyska krafterna i Trondheim hava företagits.

4. *Åndalsnes* är besatt av engelska trupper.

5. *Bergen.* Det besatta området utvidgas. Strider pågå om Voss.

6. *Stavanger.* Det besatta området utvidgas. Järnvägsförbindelse upprättad mellan Stavanger och Kristiansand. Flygplatserna vid Stavanger och Kristiansand på nytt bombarderade. I Stavanger utan nämnvärt, i Kristiansand utan något som helst resultat. En bensintankkolonn på 14 bilar har inträffat landvägen från Oslo i Stavanger.

7. Framryckningen i området norr om Oslo fortsätter framgångsrikt Följande orter hava nåtts och besatts: Aamot (norr om Elverum)—Lillehammer—Aamot (västra)—trakten söder om Bagn. En framstöt göres över Bagn nordväst ut, över Fagernes—Lomen för att nå fram till Sognefjordens innersta del.

8. Angående befolkningens uppträdande meddelas, att den i huvudsak i de ockuperade områdena förhåller sig lugn och vänskaplig samt i flera fall uppoffrande omhändertagit tyska sårade soldater. Längs de stora vägarna i nordlig riktning från Oslo, inom det av norrmännen besatta området, är trafiken, enligt luftspaningen, mycket livlig. Särskilt förekomma i stor utsträckning Röda Kors formationer. Man frågar sig om Röda Korset missbrukas för trupptransporter per auto.

Vid ett samtal i anslutning till delgivandet av de ovannämnda uppgifterna, meddelade min sagesman, en officer i Attachégruppe, att Sveriges utsikter att stanna utanför konflikten enligt hans personliga åsikt måste bliva starkt beroende av utgången i Norge. Man måste redan nu på tyskt håll räkna med, att den tyska Narvikgruppen i längden icke skall kunna hålla sig. Möjligen skall även den tyska Trondheimgruppen likaledes småningom få lov att uppgiva det nu ockuperade området. Under sådana omständigheter bleve det, fortfarande enligt vederbörandes privata åsikt, i hög grad en prestigefråga för Führern, om han ville nöja sig med denna för Tyskland dock tämligen snöpliga utgång eller om han ville fullfölja den tyska operationen till ett lyckligt slut. I senare fallet ansåg vederbörande det vara oundgängligt att besätta även Sverige, för att därigenom uppnå ett erforderligt basområde för de fortsatta operationerna.

Berlin den 22 april 1940.

74. Forshell till Richert 22 april 1940.

Överlämnad av Richert till chefen för politiska avdelningen i UD för kännedom 23/4, ink. till UD 24/4.

Vid det samtal marinattachén igår hade med stabschefen i OKM Kapitän zur See Schulte Mönting, och varom rapport avgivits i avg. nr 331/40[1], förekom jämväl nedan återgivna uttalanden och frågor, vilka jag härmed vördsamt vidarebefordrar.

Då samtalet rörde sig om läget i Norge, framkastade herr S. M. frågan, om det kunde tänkas, att Sverige ville påverka norske konungen och regeringen att uppgiva motståndet för att tyskarna måtte slippa tillgripa

[1] Dok. 67.

ytterligare våldsåtgärder, som vore dem mycket osympatiska. Han ansåg, att de bevis, man hade för att England avsett förekomma tyskarna, voro så övertygande, att det tyska infallet i Norge vore fullt motiverat. Det vore väl bättre för Norge att skona landet och sluta med motståndet? Härtill genmälde jag, under framhållande av att det vore min personliga uppfattning, att Sveriges regering, som under finska kriget ej övat påtryckning på finska regeringen, då denna hade att avgöra om sitt lands beslut i fredsfrågan, sannolikt skulle intaga motsvarande hållning i den norsk-tyska konflikten. Detta vore säkerligen i överensstämmelse med regeringens uppfattning om innebörden av svensk deklarerad neutralitet. Jag tilllade, att de enligt herr S. M. så övertygande bevisen för de engelska planerna enligt min enskilda mening borde publiceras. Då skulle måhända en och annan ändra uppfattning. Härtill framhöll herr S. M., att han — och flera med honom — ej vore övertygad om att publicerandet av de polska arkivfynden hade varit klokt. Tveksamhet förelåge inför ett upprepande av metoden.

Berlin den 22 april 1940.

75. Promemoria av Engzell 22 april 1940.

P. M. nr 5

Landsfiskalen Wallin, Kiruna, vilken närvarit i Riksgränsen för passkontroll av de ankommande utlänningarna, uppgiver, att de tyska sjömännen voro 514, att de ankommit vid 9-tiden på söndagsmorgonen till gränsen, att alla voro civilklädda och upptagna i ett kollektivpass med angivande för var och en bl. a., vilket av inalles tio tyska handelsfartyg i Narvik han tillhört. Kroppsvisitation hade ägt rum, varvid ett par browningpistoler beslagtagits. I övrigt ingenting misstänkt. Konsul Wussow och dennes sekreterare Hartmann hade fått medfölja tåget söderut. Bland de 119 svenska sjömännen hade förmodanden framkastats, att icke alla tyskar vore civila sjömän. Landsfiskalen hade talat med en och annan svensk sjöman, men ingen hade bestämt påstått, att han visste, huru det förhölle sig i nämnda avseende. Några norska uniformer hade landsfiskalen icke sett. Eljest vore klädedräkten mycket olika. Efter utspisning hade tåget avgått på eftermiddagen under militärledning av kapten Åkesson (och, enligt uppgift av överste Adlercreutz, 70 à 80 man svensk militär).

Tyska konsuln Weiler från Luleå, som hejdats i Kiruna, men sedan erhållit tillstånd avresa till Riksgränsen, hade anlänt först sedan tysktåget plomberats och därför icke fått råka någon av tyskarna.

Stockholm den 22 april 1940, kl. 10.00.

$^{24}/_{4}$ Byråchefen Wrede meddelar att vid undersökning av tåget efter hemkomsten till Stockholm hittades bl. a. en handduk märkt »Kriegsmarine». Denna hade bränts upp. Eljest ingenting.

76. Chefen för Övre-Norrlandsgruppen till överbefälhavaren 22 april 1940.

Överlämnad av Adlercreutz till Söderblom.

Härmed får jag vördsamt anmäla, att ch I 19 till mig insänt rapport av följande lydelse:

»Tysk militärmyndighet vid gränsen gör följande framställningar:

1. Svårt sårade tyskar och krigsinvalider finnas i Narvik, där de icke kunna beredas erforderlig vård. Det begäres att de interneras av svenska myndigheter.

2. Därest ovanstående bifalles, begäres två rödakorsvagnar för trp från Nordalen. Ånglok med snöplog erfordras, då snöröjning är nödvändig på grund senaste snöfall.

3. Anhållan att från Sverige få påsläppt elström till Björnefjell. Motiv: Ämnar upprätta fältlasarett i Björnefjell.

4. Anhållan om postförmedling från Norge över Sverige till Tyskland. Endast vykort skulle sändas och icke post från Tyskland till Norge.

5. Kapten Gadow anhåller få telegrafera till tyska legationen i Stockholm. Han meddelar, att han tidigare fått sådant tillstånd två gånger.

Härutöver meddela sig tyskarna vara villiga att så snart Nordalsbron reparerats betryggande och banan blivit snöröjd sända över de svenska malmvagnar, som icke förstörts av engelsmännen.

Disponent Fagerberg önskar icke uttala sig i denna fråga utan hänvisar till järnvägen och direktör Waldenström.

22. 4. kl. 18.20 S. Ramström».

77. Uppteckning av Hallenborg 22 april 1940.

Sedan brittiske ministern talat med kabinettssekreteraren om tilldelning av bensin för den engelska kväkareambulansen, som erhållit tillstånd att genomresa Sverige på väg från Finland till Norge, har engelske legationssekreteraren Mr. Ross lämnat rättschefen ytterligare upplysningar; ambulansen beräknar anlända till Haparanda den 23 april och fortsätta genom

norra Sverige med utresa till Norge via Gäddede. Bensinbehovet uppskattas till 5 à 10.000 liter. Dessutom erfordras olja, men detta mötte inga svårigheter då bilolja ej vore ransonerad.

Med anledning härav har jag talat med sekreteraren Ljungman i bensinnämnden, vilken förklarade, att i princip intet hinder mötte, samt lovade bemyndiga länsstyrelsen i Luleå att utlämna erforderliga bensinkort. Härom har jag underrättat Mr. Ross.

Senare idag upplystes från bensinnämnden, att ambulansen borde för sakens ordnande vid sin ankomst till Haparanda hänvända sig till Texaco eller om den anlände på natten till polismyndigheten. Även härom har Mr. Ross underrättats.

Stockholm den 22 april 1940.

78. Promemoria av generaldirektör Wohlin 23 april 1940.

Ink. till UD 23/4.

Det omhandlade tåget Trelleborg—Narvik anlände i går måndag 22 april kl. 12 till Stordalens station närmast hitom Abisko. Svensk militär på tåget som bevakning. En vagn sönder i Ånge och omlastning i annan vagn under kontroll. Vissa bortfallna plomber föranledde ny visitation av några vagnar i Kiruna. Nu står tåget på grund av naturhinder fast i Stordalen, men järnvägen tänker, när det går, föra tåget baklänges till Riksgränsen. På norska sidan ännu värre naturhinder, och röjning av banan fordras där för att tåget skall komma vidare.

Sthlm 23 april kl. 11.

79. Forshell till Richert 23 april 1940.

Överlämnad av Richert till chefen för politiska avdelningen i UD för kännedom 23/4, ink. till UD 24/4.

Vid gårdagens besök hos general Bodenschatz angående Röda-Kors-tåget framhöll jag enligt erhållet direktiv följande.

Det gladde mig att tåget så snabbt kommit iväg och att personalen hunnit medfölja. Orsaken till svenska regeringens slutliga medgivande till expeditionen vore, att klarhet vunnits i dess rent humanitära karaktär. Särskilt vore det marinattachén en källa till tillfredsställelse, att det tyska

sjöfolket fått sjukvårdshjälp efter dess strapatser. Man hade å svensk sida noterat, att icke mindre än 34 vagnar med livsmedel och sjukvårdsmateriel avsänts, vilken kvantitet varit oväntat stor. Svenska regeringen hoppades därför, att genom tysk försorg de rikliga förråden även måtte, vid fall av behov, komma den norska civilbefolkningen tillgodo. Jag framhöll vidare enligt order, att svenska regeringen ansåge, att genom att vidarebefordra Röda-Kors-tåget man från svensk sida fullgjort sitt engångsåtagande att bringa hjälp åt det av nödläge drabbade Narviksområdet. Regeringen ansåge därför, att ytterligare liknande expeditioner ej kunde medgivas, d. v. s. att det strede mot regeringens uppfattning av strikt neutralitet att i fortsättningen transitera ens livsmedel till tyska trupper i Norge. Avslutningsvis meddelade jag, att beskickningen just erhållit meddelande om att tåget passerat riksgränsen. Den snabba expedieringen torde utgöra ett bevis på svensk önskan att bringa snabb humanitär hjälp till de behövande.

G. B. uttalade sin stora glädje och respekt över svenska myndigheters snabbhet i denna sak och ringde omedelbart till der Führers adjutant och bad denne genast meddela rikskanslern det besked jag framfört angående tågets framkomst.

Beträffande dispositionen av livsmedlen meddelade g. B., att kommenderande tyske generalen i Narviksdistriktet centralt tillgodosåg försörjningen av dels den till c:a 15.000 personer uppgående civilbefolkningen, dels de c:a 5.000 man starka tyska trupperna kring Narvik. Vederbörande skulle erhålla direktiv i enlighet med svenska regeringens enligt ovan uttalade önskan.

B. meddelade nu, att han hade order att framföra begäran via undertecknad om passage av ytterligare tre liknande tåg inom den närmaste veckan, nämligen ett till Stavanger, ett till Trondheim och ett till Oslo. Nu hade han ju fått besked på svenska regeringens principiella inställning enligt ovan, men han bad mig om möjligt låta frågan gå vidare. Jag framhöll, att det vore min övertygelse, att den nya framställningen icke kunde komma att bifallas, då regeringen mycket tydligt tillkännagivit sin uppfattning att fråga varit om ett engångsåtagande under särskilt preciserade förutsättningar. På fråga om jag ansåge mig formellt berättigad att omedelbart avslå framställningen, svarade jag, att så visserligen ej vore fallet, men att jag ansåge det utsiktslöst att vinna bifall till densamma. Jag undvek att mottaga en till synes klargjord skriftlig P. M. i ärendet.

B. sade sig väl förstå, att svaret med hänsyn till vad ovan framhållits om regeringens åsikt skulle bli nekande, och man skulle ingalunda här taga illa upp ett avslag (»wir werden gar nicht böse sein»).

Berlin den 23 april 1940.

80. Forshell till Richert 23 april 1940.

Överlämnad av Richert till chefen för politiska avdelningen i UD för kännedom $^{23}/_{4}$, ink. till UD $^{24}/_{4}$.

Härmed får jag vördsamt redogöra för det besök jag den 22. 4. på em. verkställde hos general Bodenschatz.

1. Inledningsvis framförde jag min tacksamhet för g. B:s medverkan den 20. 4. till etablerandet av telefonförbindelsernas öppnande mellan UD och beskickningarna i resp. Köpenhamn och Oslo. G. B. anmärkte, att han trodde, att förbindelsen med Köpenhamn redan vore klar.

2. Jag ville bringa till hans kännedom, att jag på fm. i OKM avlämnat tre st. Aufzeichnungen rörande vissa frågor angående våra fartyg dels i Da och No, dels om fartygen »Porjus», »Peru» och »Nordstjernan» (jmf. koncept å Besk.). Detta meddelande till g. B. motiverades därmed, att jag ägde kännedom om att generalfältmarskalken uttalat intresse för att den svenska sjöfarten i görligaste mån skulle kunna hållas igång. B., som fick en avskrift av min Aufzeichnung, skulle informera vederbörande.

3. Enär g. B. vid föregående sammanträffande uttalat, att man här ansåge, att fientliga ubåtar varit verksamma på vår västkust och där opererat från svenskt territorialvatten och understötts av svenska handelsfartygsbefälhavare, redogjorde jag för nyss inkommet meddelande från chefen för västkustens marindistrikt till chefen för marinen (CMDV till CM 19/4, tgf., tidsnr 1455). G. B. skulle härom underrätta generalfältmarskalken.

4. Jag begagnade tillfället att allvarligt beklaga de senaste dagarnas svåra tyska överflygningar i Sverige. Dylika vore desto mer att beklaga, som de motverkade förtroendet till den ärliga tyska neutralitetspolitik mot vårt land, som härifrån garanterats. Genom händelser av ifrågavarande art desavouerades dessutom svenska beskickningens arbete för ett gott förhållande mellan de båda länderna. G. B. upprepade sina tidigare till flygattachén gjorda uttalanden och skulle begära order från generalfältmarskalken att sträng undersökning inleddes.

Berlin den 23 april 1940.

81. Forshell till Richert 23 april 1940.

Överlämnad av Richert till chefen för politiska avdelningen i UD för kännedom $^{23}/_{4}$, ink. till UD $^{24}/_{4}$.

Vid gårdagens besök hos general Bodenschatz tillfrågades jag, om jag ville under hand efterhöra, huruvida svenska regeringen medgåve, att 200—300 svårt sårade tyskar i Narvik, i huvudsak sjöfolk från de sänkta

jagarna, finge hemtransporteras genom Sverige till Tyskland och sålunda ej internerades, om de fördes över gränsen. Ett tillmötesgående svar skulle mycket uppskattas.

Berlin den 23 april 1940.

(Påteckning av Söderblom:) Meddelat Wrede att han kan genast få låta hämta de 70 uppgivna som finnas nära gränsen.

$^{25}/_{4}$ kl. 12.

82. Richert till Günther 23 april 1940.

Rapport 534, ink. till UD $^{24}/_{4}$.

Härmed får jag vördsamt i avskrift överlämna och fästa Eders Excellens' uppmärksamhet å en av militärattachén överste Juhlin-Dannfelt till chefen för försvarsdepartementet denna dag avlåten skrivelse jämte bilaga rörande en under hand från tysk sida gjord framställning om utbyte av viss artillerimaterial mellan Sverige och Tyskland, varigenom understöd med artilleri skulle möjliggöras åt vissa i Norge kämpande tyska trupper.

Bilaga.

Till Statsrådet och Chefen för Kungl. Försvarsdepartementet.

Härmed får jag vördsamt insända en uppteckning av ett samtal med generalmajor Bodenschatz, chef för Ministeramt hos fältmarskalk Göring, den 22 dennes. Under samtalet, vilket kom till stånd på Bodenschatz' initiativ, gjordes framställning angående utbyte av artillerimateriel mellan Sverige och Tyskland, enligt ett förfarande, varigenom understöd med artilleri skulle möjliggöras åt vissa i Norge kämpande tyska truppstyrkor.

Berlin den 23 april 1940.

C. H. Juhlin-Dannfelt, Överste, militärattaché.

Uppteckning
av samtal med generalmajor Bodenschatz, chef för Ministeramt hos fältmarskalk Göring, den 22 april 1940.

Till militärattachén ställdes, enligt uppdrag av fältmarskalk Göring, en förfrågan, avsedd att framföras till de svenska militära myndigheterna, angående möjligheten att till de tyska i Norge kämpande trupperna överlämna svensk artillerimateriel från Bofors jämte ammunition i utbyte

mot tysk dylik materiel av större kvantitet, som skulle levereras till Sverige. Det gällde förslagsvis två batterier motoriserade 10.5 cm lätta fälthaubitser av Bofors' tillverkning till trupperna i Trondheim och två batterier 2 cm luftvärnspjäser, likaledes av Boforsmodell, till trupperna i Narvik. I utbyte skulle erhållas tre batterier 10.5 cm fälthaubitser respektive tre batterier 2 cm luftvärnspjäser av tysk tillverkning. Ammunitionen skulle utbytas efter samma skala. På förfrågan om förslaget innebar transport av för batterierna avsedd tysk personal genom Sverige, genmältes, att dylik transport icke avsåges. Överlämnandet av de svenska pjäserna skulle ske vid norska gränsen enligt särskild uppgörelse. Därest flera batterier än två av vardera slaget kunde lämnas, vore man mycket tacksam. Motprestationen skulle i så fall alltjämt ske i proportionen tre mot två.

Framförandet av förslaget ägde rum under en hänvisning till att Sverige vore i behov av artillerimateriel, och att detta vore ett bra tillfälle att på förmånliga villkor erhålla dylik från Tyskland. Leveranserna av de svenska pjäserna borde ske så snart som möjligt, de tyska pjäserna skulle därvid omedelbart kunna ställas till förfogande. Undertecknad genmälde, att Sverige hade flera leveranser av artillerimateriel från Tyskland löpande, och att vi just i dagarna upplevt, att 40 st. 2 cm luftvärnspjäser modell Oerlikon, som voro färdiga för leverans, beslagtagits av luftfartsministeriet. Bodenschatz svarade härpå, att dessa pjäser voro lättare än andra och därför varit särskilt lämpade för transport till Narvik (märk att enda tyska förbindelse med Narvik är luftvägen). Av denna anledning hade de måst beslagtagas. Andra pjäser, exempelvis 2 cm lvkanoner av Rheinmetalls tillverkning skulle kunna lämnas i stället.

Undertecknad anförde, att jag givetvis icke kunde uttala mig om, hur de svenska myndigheterna skulle ställa sig till förslaget, men att jag snarast skulle befordra detta vidare till Sverige.

Bodenschatz anförde i fortsättningen, att om det ovan upptecknade förslaget icke skulle kunna accepteras av de svenska militära myndigheterna, en dylik utgång icke skulle illa upptagas på tyskt håll. I detta sammanhang anfördes, att man hade den största förståelse för svenskarnas känslor inför vad som nu pågick i Norge och för vår sympati för våra kämpande norska bröder. — Det är ju därmed icke sagt, att B:s närmaste förman, fältmarskalk Göring, och framför allt hans Führer komma att på ett dylikt välvilligt sätt upptaga ett eventuellt svenskt avslag på den ganska märkliga framställningen.

Samtalet fördes av B. under mycket vänskapliga former och under framhållande av, att de svenska attachéerna när som helst skulle kunna komma i kontakt med honom och till honom framföra önskemål samt med honom diskutera viktiga frågor.

Till sist må undertecknad i detta sammanhang framlägga några synpunkter beträffande grunden till det av Bodenschatz framförda förslaget. Detta förslag vittnar om de svårigheter, för vilka de tyska grupperna i Narvik och Trondheim äro utsatta, och står i viss mån i kontrast till de officiella redogörelserna. Det synes berättigat att draga följande slutsatser:

1. Trupperna i Narvik äro utsatta för eller vänta engelska luftanfall, mot vilka de äro illa rustade. De 40 Oerlikonpjäserna anses endera icke räcka till, eller deras transport, som måste ske luftledes, anses icke säkerställd.

2. Trupperna i Trondheim, som sannolikt bortsett från den första transporten, vilken ankom sjöledes, framförts till sin bestämmelseort luftledes, äro svagt utrustade med fältartilleri. Det anses tydligen, att säker möjlighet icke föreligger att inom den närmaste tiden från Oslo komma i full förbindelse med och landvägen förstärka den tyska Trondheimgruppen med lätt fältartilleri.

3. De av en person i tyska krigsministeriet uttalade farhågorna för att de tyska grupperna i Narvik och Trondheim skulle möta svårigheter för sin ersättningstjänst eller rent av riskera att avskäras från förbindelsen med hemlandet förefalla ganska grundade.

General Bodenschatz gjorde under samtalet flera intressanta uttalanden om krigsläget i Norge. För dessa redogöres i ett särskilt meddelande[1].

Berlin den 23 april 1940.

83. Forshell till chefen för försvarsstabens underrättelseavdelning 23 april 1940.

Överlämnad av Richert under hand till Söderblom »med alla reservationer». Ink. till UD $^{24}/_{4}$.

Jag har i dag på förmiddagen uppsökts av en kollega, som ville framföra följande.

En person, vars omdöme han respekterar och som står kretsarna kring von Ribbentrop nära, har sagt min sagesman följande.

Inom de närmaste dagarna, troligen lördag — söndag, avses ett blixtanfall mot Sverige och Holland. Företagen skulle i detalj vara förberedda och så starka krafter avses, att risk för misslyckande à la Norge ej skulle förefinnas. Motstånd skulle kunna brytas på några dagar.

---

[1] Dok. 73.

Efter denna nya aktion skulle, tillsammans med Italien, Balkanproblemet rullas upp.

Min sagesman ansåg själv det sagda osannolikt, men hade önskat varna mig, då den angivna källan den 5. 4. 40 hade förutsagt anfall mot Danmark och Holland (ej Norge), och alltså visat sig i viss mån vara orienterad.

Till det ovanstående må av undertecknad framhållas, att uppgiften förefaller högst osannolik. Motivet är svårt att finna, och under de senaste dagarna har i den mest kategoriska form från ansvariga tyska kretsar gjorts uttalande av innebörd, att inga faror av något slag hotade vårt land från tysk sida. Jag håller ej för uteslutet, att de åsyftade planerna äga samband med ett tidigare skede, då ju, enligt uttalanden bl. a. från OKM, planer uppgjorts på blixtanfall mot Sverige. Moskvafreden onödiggjorde dessas verkställande. Min kollega hyste samma uppfattning men ansåg, att den tyska politiken ej följer logiska lagar utan dirigeras »förryckt». Det kan måhända vara skäl att hålla uppmärksamheten riktad mot Åland; en kupp däremot berör ju formellt ej Sverige, varför de avgivna tyska försäkringarna ej behöva vara missvisande i avseende på *svenskt* territorium.

Personligen hyser jag den uppfattningen, att ryktet är ovederhäftigt, men har på grund av dess alarmerande karaktär dock velat vidarebefordra detsamma.

Berlin den 23 april 1940.

84. Beskickningen i Helsingfors till UD 23 april 1940.

Telegram.

I finska kretsar säges att tyska trupptransporter en av de senaste dagarna lämnat Memel och att två tyska isbrytare lämnat Stettin. Mellan Bornholm och Gotland hade måndag iakttagits omkring 70 krigs- och transportfartyg. Uppgifterna lämnade under hand från väl underrättat militärt håll men ingenting officiellt föreligger från generalstaben.

85. Sändebudet i Paris till UD 23 april 1940.

Telegram, ink. till UD 24/4.

Vårt telegram nr ....[1] åberopas. Kabinettschefen Margerie förklarar, att krigsministeriets uppgifter om truppsändningar från Königsberg Me-

[1] Dok. 95.

mel erhållits från utländskt håll men att man icke kan garantera deras sanningsenlighet. Huru som helst betraktade Quai d'Orsay Sveriges läge som ytterligt allvarligt och möjligheterna undgå indragande i kriget ansågos praktiskt taget lika med noll. I denna situation ansåge man sig efter i dag hållet krigsråd böra inofficiellt och alldeles underhand tillråda: Primo svenska truppernas tillbakadragande från Sydsverige till lättare försvarbar linje inom landet. Secundo massiv förflyttning av rullande järnvägsmateriel från Skåne norröver. Tertio omedelbar överflyttning av riksbankens guldförråd till säkrast möjliga plats, helst utomlands.

86. Engzell till Richert 24 april 1940.

Handbrev.

Stockholm den 24 april 1940.

Ehuru, tyvärr, något post festum ber jag få underrätta Dig om följande.

Som framgår av i avskrift bifogade verbalnote[1] hemställde tyska beskickningen om transitering från Riksgränsen av ett antal tyska civila sjömän från de sänkta handelsfartygen i Narvik. Sedan svenska regeringen givit sitt bifall, har transporten efter åtskilliga svårigheter verkställts sålunda, att ett svenskt extratåg på morgonen den 21 dennes vid Riksgränsen omhändertog 514 tyska sjömän. Tyskarnas begäran att tåget skulle hämta dem inne i Norge — motiverat av de svåra färdvägarna vid gränsen — tillmötesgicks endast i så mån att man lyckades — under svår snöstorm — dra in ett lok och ett par Röda Kors vagnar för att hämta en del sjuka.

Transporten — med vilken på särskild begäran följde tyske konsuln i Narvik — skedde därefter under kontroll av en svensk militärtrupp genom Sverige till Oxelösund, dit tåget anlände på tisdagskvällen. Överföring skedde omedelbart till ett från Tyskland ditsänt fartyg, 12 000-tonnaren »Der Deutsche», vilken i morse lämnade landet.

Jag vågar uttala, att hela företaget är ett exempel på stort tillmötesgående från svensk sida, vilket tyskarna förklarat sig uppskatta. De hade dock rätt stora pretentioner; så ville de t. ex. igår, att vi skulle ordna alla mäklar-, hamn- o. dyl. avgifter för båten i Oxelösund, vilket vi bestämt avböjde.

Man utgick här ifrån tyskarnas försäkran, att det endast vore fråga om civila flyktingar. Emellertid har transporten väckt ett visst uppseende och, som Du ser av i avskrift bifogade note[2], föranlett protest från norrmännen. Påståenden eller kanske rättare förmodanden i samma riktning

[1] Dok. 49.
[2] Dok. 63.

höres jämväl från andra håll, bl. a. i pressen. Sist antydda föranledde en presskommunike[1] av innehåll, att rykten om transport av soldater från Narvik var utan grund, men att ett evakueringståg avgått från Riksgränsen med sjömän, däribland även tyska. Saken var den, att från Narvik kommo jämväl en grupp svenska och en grupp av andra nationers medborgare, vilka alla sändes med ett särskilt extratåg.

Nu är saken över och det återstår blott att för tyskarna presentera räkningen.

87. Note från tyska beskickningen 24 april 1940.

Ink. till UD 24/4.

P. M.

An die Adresse des Deutschen Konsulats in Narvik sind am 24. ds. Mts. via Sassnitz-Trelleborg zur Versorgung der Zivilbevölkerung in Narvik

3 Waggons Mehl
1 Waggon Fleisch
und 1 Waggon Fett

abgegangen. Die Transitformalitäten und die Bitte um beschleunigte Abfertigung dieser reinen Zivilsendung werden durch die Deutsche Reichsbahn mit der Schwedischen Staatsbahn geregelt.

Die Deutsche Regierung wäre dankbar, wenn diese Warensendung ohne Verzögerung abgefertigt würde.

Stockholm, den 24. April 1940.

88. Note från tyska beskickningen 24 april 1940.

Ink. till UD 24/4.

Verbalnote.

Die Deutsche Gesandtschaft beehrt sich die Vermittlung des Königlich Schwedischen Ministeriums des Äussern in folgender Angelegenheit in Anspruch zu nehmen:

Die Gesandtschaft hat aus Narvik die Mitteilung erhalten, dass die Eisenbahnstrecke von Riksgränsen bis Narvik infolge Strommangels zur Zeit nicht in Betrieb genommen werden kann. Die genannte Eisenbahnlinie wird jedoch zum Abtransport von Kranken und norwegischen Zivil-

[1] Dok. 69.

personen dringend benötigt. Ausserdem befinden sich an dieser Bahnstrecke Gebäude, die ebenfalls zur Unterbringung von Kranken und Zivilpersonen dringend notwendig sind und die nur durch Versorgung mit elektrischem Strom heizbar und benutzbar sind.

Infolgedessen wäre die Deutsche Gesandtschaft dem Königlichen Ministerium des Äussern dankbar, wenn es sofort geeignete Schritte einleiten würde, um die Abgabe elektrischen Stroms für die genannte Eisenbahnstrecke ab Riksgränsen bis nach Hundalen oder Silvig zu ermöglichen.

Die gleiche Bitte ist bereits an das schwedische Grenzkommando in Riksgränsen herangetragen worden. Die genannte schwedische Stelle würde dem geäusserten Wunsch für die oben dagelegten humanitären Zwecke entsprechen können, wenn sie vom Königlichen Ministerium des Äussern eine entsprechende Weisung erhalten würde.

Die Deutsche Gesandtschaft gestattet sich, dem Königlich Schwedischen Ministerium des Äussern für die hiermit verbundene Mühewaltung im Voraus ihren verbindlichsten Dank zum Ausdruck zu bringen.

Stockholm, den 24. April 1940.

(Påteckning av H. Beck-Friis:) Meddelat Wrede regeringen ej ser principiella hinder. Den tekniska sidan bör utredas och anmälas för kom.ministern. $^{25}/_{4}$ kl. 17.

(Påteckning av Söderblom:) Ej principiellt hinder.

89. Uppteckning av Juhlin-Dannfelt 24 april 1940.

Överlämnad av Richert till chefen för politiska avdelningen i UD för kännedom $^{24}/_{4}$, ink. till UD $^{25}/_{4}$.

Uppteckning

av samtal i Wehrwirtschaftsstab med överste Becker och kommendör Koch den 24. 4. 40.

1. Undertecknad hade begärt att få träffa Koch för att med honom något beröra de svenska löpande leveransärendena samt framställa vissa förfrågningar angående möjligheten av ytterligare vapenbeställningar för svenska krigsmakten i Tyskland. Vad om dessa beställningar erfors, upptages i en särskild promemoria[1]. Här må endast några utdrag ur samtalet delgivas, vilka giva en inblick i tyska farhågor beträffande utvecklingen av läget i Norden, speciellt med avseende på fortsatta svenska malmleveranser till Tyskland.

[1] Dok. 98.

2. Hela samtalet karakteriserades av en ytterlig betänksamhet hos de tyska officerarna med hänsyn till vad som skulle kunna inträffa i Nord-Sverige och eventuellt förhindra de svenska malmleveranserna. Med tanke på att dessa herrar företräda den ekonomiska krigsberedskapen i Tyskland är det ju naturligt, att de visa intresse för den för krigföringen så viktiga järnmalmen, men deras uttalanden ådagalade en ren oro och ängslan för att något kunde hända. De syntes icke lita på Sveriges förmåga att bereda ett effektivt försvar för de ifrågavarande tillgångarna. Följande frågor framställdes.

Hurudan är arbetstakten vid malmfälten, är produktionen uppe i det normala — den hade ju nedgått med cirka 30 à 35 % under finska kriget — har nu det då till militärtjänst inkallade manskapet återbördats till gruvorna?

Hava de svenska myndigheterna tänkt på faran för engelska agenter, som kunna spränga elektricitetsverket vid Porjus, järnvägen, broar och hamnen i Luleå? — I detta hänseende kunde jag ju lugna vederbörande. —

Har man tagit i betraktande, att åtskilliga norrmän arbeta vid gruvorna och under nuvarande förhållanden kunna vara villiga att gå engelsmännens ärenden?

Äro de svenska anordningarna för luftvärn, luftbevakningstjänst och luftvarningstjänst effektiva? Har man tagit i betraktande, att engelsmännen kunna flyga med tyska flygplansbeteckningar, vilket redan i ett fall förekommit i Norge?

Har man tillgång till tunga luftvärnspjäser omkring malmfälten? — På detta svarade jag, att jag intet visste därom, men jag påpekade samtidigt vikten utav, att icke de tyska leveranserna av luftvärnsartilleri till Sverige inställdes utan att de i Tysklands eget intresse borde fortgå och om möjligt påskyndas och utvidgas. Samtidigt passade jag på att framföra den förfrågan, vilken åt mig uppdragits från försvarsstaben, nämligen angående möjligheten av att få köpa grövre lvartilleri, av 8,8 eller 10,5 cm kaliber. Det lovades, att leveransförhållanden och utvidgade leveransmöjligheter skulle upptagas till behandling.

3. Överste Becker kom därefter in på den redan av general Bodenschatz gjorda framställningen angående utbyte av artilleri mellan Sverige och Tyskland under former, vilka skulle medgiva ett understöd åt de i Norge kämpande tyska trupperna. Både Becker och Koch underströko energiskt, att det folkrättsligt sett icke borde innebära något hinder för Sverige att sälja vapen till Tyskland, lika litet som det utgör hinder för Tyskland att sälja vapen till Sverige. Det hänvisades vidare till, att dessa vapen i själva verket skulle befordra Sveriges intressen genom att minska möjligheterna till allierad aggression mot Nordsverige och malmfälten. Det framhölls, att vapenleverans i detta fallet skulle vara i hela Nordens intresse

och öka utsikterna till ett avvärjande av krigets utbredning. Då jag genmälde, att det måste tagas i betraktande, att det här gällde vapen, vilka även sannolikt skulle komma till användning mot norska trupper, förklarades på nytt, att det vore i norrmännens och i hela Nordens intresse att snarast få slut på kriget i Skandinavien. Därvid hänvisades även till den fara, som alltjämt måste anses hota från Sovjetryssland.

4. Ytterligt deltagande ordalag användes med hänsyn till Sveriges svåra utrikespolitiska läge och det tyska bekämpandet av norrmännen, vilket man förklarade sig finna vara en avskyvärd nödvändighet.

5. Undertecknad lovade att framföra de under samtalet delgivna synpunkterna till de svenska myndigheterna. Det synes mig angeläget, att kunna lämna några uppgifter angående exploateringens nuvarande omfattning vid malmfälten i Norrbotten samt angående de malmkvantiteter, vilka tyskarna kunna påräkna under de närmaste månaderna. Jag vore även tacksam för några uppgifter om transportmedlens kapacitet i det nuvarande läget.

Berlin den 24 april 1940.

90. Richert till Günther 24 april 1940.

Rapport 541, ink. till UD 25/4.

Berlin den 24 april 1940.

På anmodan inställde jag mig i dag på middagen hos tyske utrikesministern.

Herr von Ribbentrop började med att säga, att han bett mig komma närmast för att säga mig, att rikskansler Hitler mottagit H. M. Konungens handskrivelse och hade för avsikt att inom ett par dagar personligen besvara skrivelsen. Utan att föregripa svaret ville herr von Ribbentrop redan nu omtala, att rikskanslern med tillfredsställelse (Befriedigung) tagit kännedom om innehållet i Konungens brev.

Utrikesministern ville även begagna tillfället att bekräfta de uttalanden, som statssekreteraren von Weizsäcker gjort till mig i anledning av de överflygningar av svenskt territorium, som under de senaste dagarna förekommit. Han beklagade dem men trodde ej att de kunnat ha den omfattning, som man å svensk sida uppgivit. I varje fall kunde han försäkra, att de överflygningar, som förekommit, varit ofrivilliga och endast kunde ha berott på navigeringsfel, magnetiska störningar e. d. Förnyade och mycket bestämda order hade nu givits de tyska luftstridskrafterna att sorgfälligt undvika överflygning av svenskt territorium. Han beklagade

att fall av överflygningar förekommit, men ville även i förbigående omnämna, att tyske ministern i Stockholm anmodats upptaga ett par fall då enligt tysk uppfattning svenska örlogsfartyg ej handlat efter neutralitetsreglerna. Han vore dock övertygad om att detta, om det visade sig riktigt, skett oavsiktligt, liksom de tyska neutralitetskränkningar som inträffat, och ville för egen del ej taga de klagomål, som å tysk sida framförts, alltför allvarligt. Han hoppades även, att den svenska reaktionen komme att visa sig hava varit överdriven, och framhöll, att i gränstrakterna enstaka ofrivilliga neutralitetskränkningar vore omöjliga att helt förhindra. Jag genmälde härtill, att överflygningar över svenskt territorium ingalunda inskränkts till de västra gränstrakterna, utan även förekommit i Mellansverige och vid den svenska ostkusten, till och med över Gotland, där tyska plan landat och besättningarna internerats. Sedan herr von Ribbentrop förfrågat sig om Gotlands läge — varom han syntes okunnig —, förklarade han att flygningarna dit med säkerhet företagits av misstag; vid flygningar kunde man hastigt förirra sig mycket långt ifrån sin kurs.

I anledning av de svenska tidningsuppgifterna om tyska flygares beskjutning av svenska fiskarbåtar förklarade herr von Ribbentrop, att verkställda undersökningar ej kunnat bekräfta dessa uppgifter.

Han övergick därpå till att med några ord beröra Tysklands position i Norge. Han försäkrade mig, att utvecklingen därstädes gestaltade sig ur tysk synpunkt gynnsamt, och att varje engelsk effektiv hjälp till Norge skulle omöjliggöras. Narvik vore ett kapitel för sig; där skulle dock den tyska besättningen kämpa till sista man, och omöjligt vore alls icke att även Narvik skulle kunna hållas. Utrikesministern beklagade livligt att stridshandlingar nu måste föras mot norrmännen; den förutvarande norska regeringen bure ensam ansvaret för den meningslösa blodsutgjutelse och förödelse, som förorsakats. Hela aktionen mot Norge hade företagits först sedan oåterkalleliga bevis kommit i tyska regeringens händer om engelska planer på landstigning i Norge i och för krigsskådeplatsens utsträckande till hela Skandinavien. Dessa planer, vilkas förverkligande skulle ha medfört de skandinaviska ländernas ödeläggande, måste Tyskland hindra.

I detta läge beklagade man nu här på det livligaste att i svenska pressen så ofta förekomme meddelanden, som gåve en alldeles oriktig bild av situationen i Norge, och som endast vore ägnade att uppegga norrmännen och att skapa oro och nervositet. Herr von Ribbentrop förstode att särskilt inom socialdemokratiska kretsar i Sverige av ideologiska skäl en viss motsättning förelåge i förhållande till det nationalsocialistiska Tyskland, men han kunde inte förstå att det kunde ligga i Sveriges intresse att genom oriktiga, tendentiösa eller kränkande meddelanden och uttalanden i svensk press och radio oron och missämjan ökades. Han ville framföra den liv-

liga förhoppningen att det skulle lyckas svenska regeringen att i detta avseende åstadkomma en ändring. Han framhöll även i detta sammanhang, att rikskanslern personligen med största uppmärksamhet följde pressen, och att han alltid med beklagande måste konstatera de fientliga tendensmeddelanden, som härstamma från svensk press.

Utrikesministern hade nu klart för sig, att Sveriges politik innebure att varje försök från engelsk-fransk sida att överskrida våra gränser omedelbart skulle mötas med vapenmakt. Denna politik vore enligt hans förmenande den enda riktiga, den enda möjliga. Vad Tyskland beträffade, kunde man här på lång sikt ej tänka sig annat än ett positivt vänskapligt förhållande till Sverige liksom med de övriga skandinaviska länderna. Detta vore i själva verket av geografiska, politiska och ekonomiska skäl, liksom med hänsyn till den nära släktskapen mellan dessa folk, en självklar nödvändighet.

I det läge, som nu efter den tyska aktionen i Danmark och Norge inträtt, räknade man här med att Sveriges ställning i ekonomiskt hänseende blivit en annan och att vårt land så länge kriget varade finge i viss mån lägga om sin handel och sjöfart. Tyskland vore där berett till ett utvidgat samarbete, som kunde vara till båda ländernas fromma. För de förhandlingar, som nu upptagits i Stockholm, hade utrikesministern givit de tyska delegaterna ministerialdirektör Walter och envoyén Schnurre order att i storsinnad anda föra dessa förhandlingar. Parallellt därmed skulle förhandlingar föras med Finland, Ryssland och de baltiska staterna; rikskanslern vore livligt intresserad av att under kriget sjöfarten på Östersjön skulle vara fri och handelsförbindelserna mellan östersjöländerna skulle utvecklas. Utrikesministern räknade med att de svensk-tyska förhandlingarna senare skulle överflyttas till Berlin och sade sig med glädje beredd att därvid vara till hjälp för undanröjande av eventuellt uppkommande svårigheter och bad mig att i dylika fall direkt hänvända mig till honom i detta syfte.

Samtalet fördes av herr von Ribbentrop i den mest koncilianta och vänskapliga anda. Själv hade jag ej tillfälle till annat än enstaka inlägg.

91. Note från norska beskickningen 24 april 1940.

Ink. till UD 25/4.

P. M.

Etter hva det er meddelt den norske regjering, reiser der påfallende mange tyske turister i vernepliktig alder gjennom Sverige fra Tyskland

til Norge, særlig på Dalslandsbanen. Det anföres också at uniformer sendes gjennom, og at disse turister får uniformer utlevert etter å ha passert den norske grense — m. a. o. at det i virkeligheten skjer transitt av soldater.

Stockholm, 24 april 1940.

92. Note från norska beskickningen 24 april 1940.

Ink. till UD 30/4.

Stockholm, 24 april 1940.

Herr Minister,

Etter ordre av min regjering har jeg den ære å meddele Deres Eksellense fölgende:

Den norske regjering kan ikke unnlate å uttale hvor sterkt den beklager den måten som den svenske regjering gjennomförer nöytraliteten overfor Norge på, og den norske regjering henstiller inntrengende til den svenske regjering å stille seg mer imötekommende overfor de helt legitime önskemål som blir framfört til den vedrörende gjennomförsel og utförsel. Min regjering har erfart at Sverige uten hensyn til hva som etter Haag-konvensjonene er tillatt for nöytrale stater, nekter enhver utförsel til Norge av krigsmateriell og endog har nektet utförselstillatelse for varer som ikke på noen måte kan bli regnet som krigskontrabande.

Det har hendt at materiell, som ikke er krigsmateriell, men som for den norske regjering er ytterst viktig og som med vedkommende administrasjoners samtykke er innkjöpt i Sverige av regjeringen, er blitt nektet utfört.

Et særlig nedslående inntrykk har det måttet gjöre på den norske regjering at svenske myndigheter ved riksgrensen beslagla den norske ammunisjon som forsvarssjefen i Öst-Finmark hadde sendt till de hardt kjempende norske tropper ved Narvik.

Nedslående virker det likeledes at de svenske myndigheter legger hindringer i veien for de norske, danske og finske frivillige som söker å stöte til de norske tropper.

Den norske regjering forstår fullt ut den vanskelige stilling som den svenske regjering har, og har intet önske om å söke Sverige drevet ut av den nöytralitet som dette land söker å opprettholde; men min regjering kan ikke unnlate å framholde at den mangel på imötekommenhet som i de nevnte spörsmål synes lagt for dagen fra den svenske regjerings side, har gjort et smertelig inntrykk i Norge.

Den norske regjering hverken venter eller krever noen særbehandling i likhet med den måten som nöytraliteten fra svensk side overfor Finnland

ble gjennomfört på; men den hadde ment å kunne gjöre sikker regning på at den svenske regjering i alle tilfelle ville tillate at det som ifölge Haag-konvensjonene nr. V og XIII er fastslått som stemmende med en nöytral stats plikter, skulle ha fått sin uhindrede gang.

Motta, Herr Minister, forsikringen om min utmerkede höyaktelse.

Wollebæk.

(Påteckning av Söderblom:) Muntliga besked lämnade Wollebæk av Excellensen och Bull av mig.

93. Promemoria av Undén 24 april 1940.

P. M.

angående transitering av varor genom neutralt land till eller från ockuperat område.

Under världskriget 1914—1918 uppstodo åtskilliga transiteringsproblem för Nederländerna efter Belgiens ockuperande av tyska stridskrafter. Nederländska regeringen hade därvid att diskutera dels med tyska regeringen, som krävde transitering, dels med brittiska regeringen, som önskade i möjligaste mån hindra sådan. Ofta var det fråga om genomfart på vattenvägarna.

1. Vid skilda tillfällen hävdade nederländska regeringen den ståndpunkten, att »krigsbyte» och »rekvisitionerade varor» från det ockuperade Belgien inte finge transiteras genom Nederländerna. Det krävdes från nederländsk sida certifikat, utfärdade av nederländske konsuln i Antwerpen, att varorna ej vore rekvisitionerade varor eller krigsbyte. Såsom stöd för sin ståndpunkt anförde nederländska regeringen, att det vore stridande mot strikt neutralitet att tillåta en av de krigförande att på neutralt territorium fullfölja en krigshandling, företagen till skada för motpart i kriget.

Samma ståndpunkt hävdades från nederländsk sida beträffande *krigsförnödenheter* från Belgien till Tyskland genom Nederländerna (se nedan).

Andra varor från Belgien fingo transiteras om det icke kunde klart visas, att de voro avsedda för militärt bruk.

Under ett senare skede, då det på grund av mångfalden av utfärdade dekret var omöjligt för nederländsk konsul i Belgien att intyga, huruvida visst gods (metaller) var rekvisitionerat eller icke, vägrades transitering.

I särskilda fall, då råvaran härstammade från Tyskland och bearbetats i Belgien, medgavs transitering, under kontroll att kvantiteten av den transiterade bearbetade varan (metaller) under viss period icke översteg de kvantiteter, som kunde härstamma från den från Tyskland till Belgien importerade råvaran (malm).

Brittiska regeringen ansåg alla varor från Belgien såsom rekvisitionerade, redan på grund av att exportförbud gällde för export till andra länder än Tyskland. Denna uppfattning bestreds av nederländska regeringen.

2. Beträffande transitering av varor från Tyskland till Belgien uppstod kontrovers särskilt i fråga om sand och grus, som var användbart bl. a. för befästningsarbeten i Belgien och i ockuperade delar av Frankrike. Den folkrättsliga argumenteringen kom att röra sig väsentligen om tolkningen av 1907 års Haagkonvention rörande neutralas rättigheter och skyldigheter under lantkrig.

Art. 2 i konventionen förbjuder *konvojer* av alla slags krigsförnödenheter för krigförande genom neutralt territorium. Art. 7 förklarar att neutral stat ej är förpliktad hindra export eller transitering för krigförandes räkning av krigsmateriel eller andra förnödenheter, som kunna vara till nytta för krigförandes armé eller flotta.

I sina diskussioner med tyska regeringen sökte *nederländska regeringen* hävda, att »konvoj» inte nödvändigtvis betydde blott sändningar under eskort av krigförande trupp utan måste tolkas vidsträcktare. Art. 7 avsåge blott kommersiella transaktioner. Nederländska regeringen ansåg sig enligt art. 2 förpliktad hindra transitering av gods med karaktären av militära förnödenheter, som sändes från Tyskland till det ockuperade Belgien (och vice versa). Dock medgav nederländska regeringen under meningsutbytets gång att termen konvoj strängt taget avsåge sändning under militär eskort, men ville därmed likställa transitering av gods, tillhörande en krigförande regering och destinerat till dess armé i fält att begagnas för militära ändamål. — I diskussion med brittiska regeringen hävdade nederländska regeringen, att termen »konvoj» var en teknisk term, egentligen avseende en sändning, skyddad av militär eskort och att — ehuru denna begränsning av begreppet såsom det användes i art. 2 vore alltför snäv — termen dock inte kunde omfatta andra sändningar än sådana av krigsmateriel eller förnödenheter, tillhörande krigförande regering och destinerade till dess trupper eller till ockuperat område. När sändningen avsåge varor för fredligt bruk i det ockuperade territoriet, kunde »konvoj» inte föreligga. Därvid åberopades även att ockupanten enligt Haagkonventionen vore förpliktad upprätthålla normalt liv i det ockuperade territoriet, varför en transitering av gods för fredligt bruk blott bidroge till att ockupanten kunde uppfylla dessa förpliktelser.

8—470791

Tyska regeringen hävdade, att »konvoj» betydde transport under väpnad eskort och att art. 2 sålunda avsåge att skydda neutralt territoriums okränkbarhet. Art. 7 tilläte all slags transitering. Den omständigheten, att tyska regeringen vore avsändare och mottagare av godset gjorde ingen skillnad. Även förnödenheter för militärt bruk vore tillåtet transiteringsgods.

Brittiska regeringen ansåg, att art. 2 med förbudet mot konvojer vore tillämplig så snart den krigförande regeringen själv vore intresserad såväl i avsändandet som i mottagandet, samt att artikeln omfattade krigsförnödenheter av alla slag, användbara för militärt bruk. Art. 7 avsåge blott kommersiella transaktioner. Det anfördes ytterligare, att den krigförande, genom avsändande tvärs över neutralt territorium av produkter från företag, som ockupanten exploaterade för egen räkning, skaffade sig en lättnad för de egna trafikmedlen och därmed en obehörig fördel med neutralt stöd. — Sistnämnda åsikt bestreds kraftigt från holländsk sida.

Vidare ansåg brittiska regeringen, att nederländska regeringen borde ha *bevis* för att godset skulle användas för fredligt bruk, medan nederländska regeringen ansåg att en presumtion för fredligt bruk förelåge, om inte kvantiteterna eller andra omständigheter talade däremot.

Kontroversen löstes genom holländsk-tyska avtal om kvantitetsbegränsning av sand- och gruslaster.

Rörande dessa tvistefrågor skola här blott några allmänna reflexioner göras.

Den nederländska argumentationen i vad den vilade på en extensiv tolkning av förbudet mot »konvojer» i art. 2 av konventionen synes föga hållbar. Redan uppställningen i konventionen synes tydligt ge vid handen, att i art. 2 avses ett slags territoriella kränkningar av neutralt territorium. Art. 1 föreskriver, att neutral stats territorium är okränkbart. Art. 2 innehåller: »Det är förbjudet för krigförande att låta trupper eller konvojer, vare sig av ammunition eller av förråd, passera genom en neutral makts territorium.» Art. 3 förbjuder krigförande att å neutralt territorium installera radio-telegrafiska stationer etc. I art. 4 förbjudes bildandet av militära kårer och öppnandet av värvningsbyråer för krigförandes räkning å neutralt territorium.

Därefter komma bestämmelser om vad neutral makt inte är förpliktad att hindra: enskilda frivilligas avresa för engagemang i krigförandes tjänst (art. 6), export och transitering »för krigförandes räkning» av vapen, ammunition och överhuvud allt, som kan vara till nytta för en armé eller flotta (art. 7); bruket av telegrafkablar och -stationer etc., som tillhöra den neutrala staten eller enskilda inom denna stat (art. 8).

Om sålunda denna på art. 2 stödda argumentation näppeligen är bär-

kraftig, äro i övrigt den nederländska regeringens försök att uppdraga gränser för transiteringen till och från ockuperat område av stort intresse.

Sålunda är varje slags utplundring av det ockuperade området stridande mot de folkrättsliga reglerna för ockupants befogenheter. Den neutrala staten synes ha en stark ställning om den vägrar medverka till transitering av gods, som sålunda tagits i beslag, låt vara att den tekniska kontrollen kan bli svår att ordna.

Vidare synes en transitering av varor från det ockuperade landet icke möta betänkligheter, om det är fråga om landets normala exportgods i normala kvantiteter.

För krigsmateriel i egentlig mening kan transitering vägras i båda riktningar redan enligt den praxis som Sverige tillämpat beträffande export och transitering av dylikt gods.

Den svåraste frågan gäller transitering till ockuperat land av andra förnödenheter än krigsmateriel. En enstaka sändning av en mindre kvantitet proviant synes förenlig med neutraliteten, även om den är avsedd för trupp. Härvid må jämföras art. 19 i den 13:e Haagkonventionen, som beträffande krigförandes örlogsfartyg föreskriver, att ett sådant kan proviantera i neutral hamn för att komplettera sitt normala förråd för fredstid. Däremot kan den neutrala staten helt visst vägra en transitering, som har karaktär av fortlöpande underhåll åt krigförandes trupp i det ockuperade området. Beträffande varor, som äro avsedda för civilbefolkningen eller eljest för »fredligt bruk» i det ockuperade landet torde transitering kunna medgivas.

Återstår en kategori av gods, som inte är krigsmateriel i trängre mening men av stor betydelse för krigföringen, samtidigt som det är användbart för civilt bruk. Beträffande sådana varor torde, allt efter omständigheterna, kunna ifrågakomma förbud, kvantitetsbegränsning eller bevis angående den civila användningen.

94. Söderblom till Richert 24 april 1940.

Handbrev.

Stockholm den 24 april 1940.

Under åberopande av beskickningens officiella skrivelse den 23 april 1940 nr 534[1] angående ifrågasatt utbyte av krigsmateriel mellan Sverige och Tyskland skyndar jag att meddela, att ett sådant utbyte mellan Sverige och Tyskland av artillerimateriel, som i detta sammanhang före-

[1] Dok. 82.

slagits från tysk sida, givetvis är oförenligt med vår ståndpunkt i fråga om utförsel och transitering av krigsmateriel.

Jag får bedja Dig på lämpligt sätt snarast möjligt framföra detta besked till tyska vederbörande.

95. Sändebudet i Paris till UD 24 april 1940.

Telegram. Repetition av tidigare förvanskat telegram.

Vårt telegram nr ... hade ungefärligen följande lydelse. Här anses att tysk attack mot Sverige är omedelbart förestående. I krigsministeriet uppgiver man att samtliga de i Königsberg och Memel sammanförda transportfartygen lastade med trupper redan skulle ha avgått med okänd destination, måhända Sveriges ostkust eller Åland.

96. Hitler till Konung Gustaf 24 april 1940.

Berlin, den 24. April 1940.

Eurer Majestät

danke ich bestens für den Brief vom 19. April[1]. Ich habe Ihre feierliche Erklärung, dass Schweden in diesem Kriege die strengste Neutralität einhalten und sich jeder Verletzung dieser Neutralität und insbesondere jedem Versuch einer militärischen Überschreitung seiner Grenzen mit allen seinen Kräften unverzüglich widersetzen wird, mit besonderer Befriedigung zur Kenntnis genommen.

Meine Regierung hat der Schwedischen Regierung bereits am 9. April die Versicherung abgegeben, dass schwedisches Territorium von der Deutschland aufgezwungenen Aktion im Norden nicht berührt werden würde. Ich möchte die Gelegenheit benutzen, um diese Versicherung meinerseits zu wiederholen und feierlich zu erklären, dass Deutschland entschlossen ist, die Neutralität Schwedens unbedingt zu respektieren.

Ebenso wie ich mir bewusst bin, dass diese Haltung der Deutschen Regierung dem natürlichen Empfinden der Freundschaft des deutschen Volkes für das schwedische Volk entspricht, bin ich überzeugt, dass der schwedische Entschluss einer unbedingten und bewaffneten Neutralität in diesem Kriege den wahren Interessen Schwedens in der Zukunft in gleichem Masse dienen wird, wie dies in den letzten Monaten der Fall war.

---

[1] Dok. 54.

Meine Regierung hat kürzlich Einsicht in amtliche norwegische Dokumente erhalten, die ihr den schwedischen Willen zur Neutralität und die Folgerichtigkeit dieser Politik ebenso klar vor Augen führen wie sie umgekehrt den Beweis für die einseitig gegen Deutschland gerichtete Politik der ehemaligen norwegischen Regierung erbringen. Die frühere norwegische Regierung hat danach seit langem mit der Landung englisch-französischer Streitkräfte gerechnet und war in diesem Fall entschlossen, an Seiten Englands und Frankreichs in den Krieg gegen Deutschland einzutreten. Durch diese Haltung, die bedauerlicherweise zu dem völlig sinn- und nutzlosen Blutvergiessen und den Zerstörungen im Norden führen musste, hat die ehemalige norwegische Regierung eine schwere Schuld vor der Geschichte auf sich geladen. Denn Deutschland besass im Gegensatz zu den Westmächten nicht das geringste Interesse an einer Ausweitung des Kriegsschauplatzes in Skandinavien. Es ist nicht als Feind nach dem Norden gekommen, sondern ausschliesslich zur Abwehr des unmittelbar bevorstehenden englisch-französischen Einbruchs in den nordischen Staaten. Ich kann Ihnen, Majestät, versichern, dass meine Regierung für den englisch-französischen Plan, Deutschland erst von den schwedischen Erzen abzuriegeln, und dann von der Flanke aus anzugreifen, den unwiderleglichen Beweis in Händen hat.

Ich habe keinen Zweifel, dass die Aktion, durch die wir dem englisch-französischen Plan im letzten Augenblick zuvorgekommen sind und durch die wir England und Frankreich unter allen Umständen verhindern werden, sich während dieses Krieges in Skandinavien festzusetzen, in ihren Folgen auch den nordischen Völkern zum Segen gereichen wird. Unter diesem Gesichtspunkt begrüsse ich es auch, dass Ihre Regierung der englischen und französischen Regierung von dem Entschluss Kenntnis gegeben hat, jedem Versuch eines Angriffs auf die schwedische Neutralität mit allen Kräften entgegenzutreten.

Angesichts der zwischen unseren beiden Regierungen bestehenden Klarheit über die beiderseitige Haltung werden Sie mir sicher darin zustimmen, dass die bedauerlicherweise in Schweden letzthin durch die dortige Presse hervorgerufene Nervosität völlig grundlos ist und dass kein Anlass vorliegt, vereinzelten, auf blosses Versehen der einen oder anderen Seite zurückzuführenden Vorfällen eine übertriebene Bedeutung beizumessen.

Wichtiger scheint mir zu sein, der durch die Entwicklung notwendig gewordenen Neugestaltung der wirtschaftspolitischen Fragen im Ostseeraum beiderseits besondere Aufmerksamkeit zuzuwenden. Ich habe daher den Reichsaussenminister beauftragt, die Behandlung dieses Problems, an dem naturgemäss auch Schweden stark interessiert ist, nachdrücklich zu betreiben. Ich glaube, dass hier ganz neuartige Regelungen gefunden werden müssen, und kann schon heute sagen, dass meine Regierung ge-

willt ist, diese Fragen grosszügig anzufassen in der Erwartung, dass auch von den anderen Beteiligten deutschen Belangen gegenüber ein ebenso grosses Verständnis entgegengebracht wird.

In ergebener Verehrung

Adolf Hitler.

97. Richert till Söderblom 24 april 1940.

Handbrev, ink. till UD $^{27}/_{4}$.

Berlin den 24 april 1940.

En tysk generalstabsofficer har för en tjänsteman vid beskickningen på tal om ett eventuellt angrepp på Sverige framhållit den stora vikten av att den svenska regeringen då hade en evakueringsort, som ej genast bleve känd av angriparna. Vederbörande underströk även kraftigt betydelsen av att svenska regeringen i sin hand åtminstone hade en hemlig radiosändare av stor kapacitet, varigenom kontakten mellan regering och folk hela tiden kunde upprätthållas. Polacker och norrmän hade ej vederbörligen beaktat synpunkter av detta slag, och de tyska flygarna hade därför genom angrepp mot regeringarnas uppehållsorter samt radiostationer kunnat desorganisera ledningen.

98. Juhlin-Dannfelt till chefen för försvarsdepartementet 24 april 1940.

(Utdrag)

Överlämnad såsom rapport 540 från Richert till chefen för politiska avdelningen i UD $^{24}/_{4}$, ink. till UD $^{25}/_{4}$.

Härmed får jag vördsamt avgiva en kortfattad rapport angående läget i fråga om möjligheten av ytterligare tyska krigsmaterielleveranser till Sverige, vilket läge för närvarande måste anses vara ganska ogynnsamt.

Bifogade uppteckning av ett officiellt samtal i Wehrwirtschaftsstab giver i och för sig anledning att antaga, att ekonomiskt sett och i viss mån även politiskt sett, hinder icke anses böra föreligga mot fortsatta tyska krigsmaterielleveranser till Sverige.

Av ett mera personligt betonat samtal med en officer på annan post i krigsministeriet har emellertid belägg vunnits för att vissa anvisningar, så vitt nu kan bedömas, avseende tillfällig spärrning, på ett sätt som icke skall väcka uppmärksamhet, i själva verket utfärdats i vad angår leveranser eller transit av krigsmateriel till Sverige. Vederbörande ville förklara detta med, att man givetvis icke ville binda ris åt sin egen rygg genom att lämna ut vapen, som kanske när allt kommer omkring kanske kunde komma att användas mot tyska trupper. Det antyddes, att anvisningarna skulle vara av mera tillfällig art och utfärdats i avvaktan på att läget skall klarna. Likaså framhölls, att därest Sverige genom direkt beslut eller genom omständigheternas makt skulle närma sig Tyskland på ett sätt som omöjliggjorde varje krigshandling mellan de två länderna, en riklig vapentillförsel med säkerhet skulle kunna förväntas. Detta sistnämnda vore vederbörandes personliga åsikt.

— [1]

De ovissa perspektiv för framtiden, som på sistone tryckt sin prägel på läget i Norden, synas därmed hava utlöst en i och för sig logisk tysk reaktion på krigsmaterielområdet. Huruvida den nu sannolikt införda spärren på krigsmateriel till Sverige småningom skall kunna hävas eller icke, torde bliva helt beroende på den politiska utvecklingen. Att en dylik spärråtgärd innebär en varning och ett tryck, torde icke kunna förbises.

Berlin den 24 april 1940.

Bilaga.

Uppteckning av samtal i Wehrwirtschaftsstab med kommendör Koch den 24. 4. 1940.

Undertecknad fortsätter här ett återgivande av den del av samtalet, vilken berörde de svenska löpande leveransärendena samt möjligheten av ytterligare vapenbeställningar för svenska krigsmakten i Tyskland. En uppteckning av vad som vid samma tillfälle anfördes angående läget i Norden och tyska farhågor för ett eventuellt upphörande av malmleveranserna från Sverige har redan insänts i en särskild rapport (nr 11)[2].

1. Min första fråga gällde, vilken den tyska allmänna inställningen vore beträffande fullföljandet av de redan kontrakterade vapenleveranserna. Koch svarade därvid, att ur ekonomisk synpunkt icke något hinder förelåge samt att icke heller av politiska skäl något inställande av all vapenutförsel till Sverige ansåges erforderligt. En viss tvekan i fråga

[1] Detaljuppgifter angående vapenleveranserna här utelämnade.
[2] Dok. 89.

om formuleringen av svaret antydde dock, att här något låg bakom. Det försäkrades, att beslaget av de 40 Oerlikonpjäserna uteslutande berott på, att dessa behövdes i Norge. Något angående kompensation för dessa pjäser kunde dock icke utlovas. I förbigående sades emellertid, att man antagligen skulle få lov att tillverka nya i utbyte.

På tal om leveransmöjligheterna under den närmaste tiden nämndes, att dessa givetvis måste bliva beroende av utvecklingen av krigsläget, och att de militära myndigheternas krav på ersättning av krigsmateriel under krigstid måste i möjligaste mån skänkas gehör.

2. —[1]

Berlin den 24 april 1940.

99. Sändebudet i Berlin till UD 24 april 1940.

Telegram, ink. till UD 25/4.

Utrikesministern sade mig i dag i huvudsak följande. Rikskanslern hade med tillfredsställelse tagit del av Konungens brev och skulle inom ett par dagar personligen besvara det. Rikskanslern förstode att Sverige skulle med vapenmakt motsätta sig eventuellt allierat intrång. Han upprepade Weizsäckers uttalanden om överflygningarna. Beskjutningen av svenska fiskebåtar hade ej kunnat bekräftas. Han gav uttryck för tillförsikt Tysklands ställning Norge och för livlig förhoppning att fortsatta ensidiga tendentiösa uppgifter i svensk press och radio kunna förhindras. Han hoppades att de svensk-tyska förhandlingarna som nu påbörjats i Stockholm skulle fullföljas här. Han hade givit anvisning åt Walther och Schnurre föra dem i storsint anda och förklarade sig personligen beredd i fortsättningen hjälpa om svårigheter skulle uppstå. Rikskanslern önskade livligt fri sjöfart och utvidgad handel i Östersjön. Förhandlingar i detta syfte skulle parallellt föras med Sverige, Finland, Ryssland och övriga Östersjöstater. Uttalandena gjordes i påfallande konciliant och vänskaplig anda. Skriftlig rapport i morgon[2]. Anser dessa uttalanden jämte de senaste dagarnas samtal med Göring, Weizsäcker, Bodenschatz lugnande och ingen anledning räkna med omedelbar kuppaktion mot Sverige, men snabb och radikal ändring är när som helst möjlig. Full beredskap alltjämt erforderlig, i varje fall så länge situationen i Norge oöverskådlig och så länge svensk-tyska förhandlingar pågå.

---

[1] Detaljuppgifter ang. vapenleveranserna här utelämnade.
[2] Dok. 90.

100. Söderblom till Richert 24 april 1940.

Handbrev.

Stockholm den 24 april 1940.

Sedan vi av marinattachéns vid beskickningen promemoria den 21 april 1940 (bilaga ad rapport nr 331/1940)[1] erfarit, att man i Berlin känner till M. Coulondre's besök i Stockholm, ber jag att för Din strängt förtroliga kännedom få meddela följande:

Coulondre infann sig oanmäld i Stockholm den 12 april och lämnade staden efter endast någon dags vistelse här. Under hans besök hade utrikesministern endast ett sammanträffande med honom. Coulondre hade i huvudsak att framföra, att de allierade ej önskade driva Sverige ut ur neutraliteten men att man vore beredd att komma till hjälp, om Sverige bleve anfallet. Excellensen inskärpte, såsom tyskarna mycket riktigt inhämtat, vår ståndpunkt rörande försvaret av Sveriges territorium mot angrepp från vilket håll det än månde komma. Detta skedde i exakt samma form, som delgivits tyskarna, nu senast genom den härom dagen översända handskrivelsen[2].

Coulondre åtföljdes under sitt besök av några militärer, som stodo i förbindelse med härvarande legationer. Med dessa militärer hade utrikesministern icke något sammanträffande.

101. Chefen för Övre-Norrlandsgruppen till överbefälhavaren 24 april 1940.

Lägesrapport $^{24}/_{4}$ kl 0900. Riksgränsområdet.

Fregattenkapitän Gadow är chef för tyska trp vid gränsen. Han har skriftlig fullmakt från kommenderande generalen att förhandla. Han önskar telefonera — icke telegrafera — till tyska legationen eller prinsen av Wied under svensk kontroll, vilken kan ordnas i Riksgränsen. Fregattenkapitän Gadow meddelar vid samtal med Ch I 19 $^{23}/_{4}$,

1) 130 engelska civilfångar i Narvik skola överlämnas till Sverige.

En del äro redan på väg och ha nått Sildvik. De önska bliva överlämnade den $^{24}/_{4}$ om möjligt. Snöförhållandena synas omöjliggöra överförandet i dag $^{24}/_{4}$.

2) Tre tyska sjömän (en matros och två kockar) från tyska handelsfartyg önska bliva hemskickade över Sverige.

3) Antalet svårt sårade som tyskarna önska få internerade i en första tp är omkring 70.

[1] Dok. 67.
[2] Dok. 54.

Med hänsyn till trafikförhållandena bedömes att tidpunkten för överförandet för närvarande icke kan fixeras. Ångslunga på väg från Östersund torde enligt SJ uppgift icke kunna göra snöröjning förrän tidigast under fredagen.

(Påteckning av Engzell:) Tekniska hinder att telefonera över gränsen Påpekat att krigföringen skötes per radio och detta blott mindre viktiga detaljer, internering. Thörnell för saken.

(Påteckning [till 3)]:) Meddelat Wrede 25/4 kl. 12 att de få hämtas.

102. Chefen för Övre-Norrlandsgruppen till överbefälhavaren 24 april 1940.

Överlämnat till UD av Adlercreutz.

1:203 = Ch I 19 har insänt följande telegram:

»1. Gadow preciserar genom brev från Björnefjell i dag framställningen angående ånglok m. m. Tyskarna önska disponera ånglok (som betjänas av dem själva). Två till tre person- och godsvagnar, två lasarettsvagnar.

2. Gadow förnyar framställningen om Björnefjells förseende med elektrisk kraft för att förse norska befolkningen med läkemedel och livsmedel och för fältlasarettets i Björnefjell drivande.

3. Gadow begär sammanträffande mellan svensk och tysk ingenjör för att avhandla den tekniska frågan om elektrisk ström till Björnefjell och även till Hundalen.

4. Gadow upprepar enträget begäran om telefonsamtal i ovannämnda frågor med tyska sändebudet i Stockholm.

5. Jag lämnar följande orientering:

a) Baningenjören Hartman, som har order av SJ att söka föra Röda-Kors-tåget till Björnefjell beräknar tåget till gränsen omkring kl 2100. Det föres med elektrisk drift till Björnefjell. Då elektriska loket återgått till Riksgränsen brytes strömmen.

b) Jag har bestämt att alla förhandlingar med det tyska befullmäktigade ombudet från och med idag föras skriftligen.

c) Snöstormen fortsätter. I natt 27 sekundmeter. De förut omnämnda 130 engelska civilfångarna nu i Björnefjell. Tyskarna önska deras mottagande i Riksgränsen snarast. Möjlighet till utspisning finnes i Riksgränsen. När kan svenskt tåg hämta dem i Riksgränsen? Ramström»

kl 1540

103. Av stabschefen vid Övre-Norrlandsgruppen uppsatt promemoria 24 april 1940.

Protokoll över samtal mellan chefen I 19 och Fregattenkapitän Gadow 24/4 40 kl 2000—2100.

Tyskarna ha 275 krigsfångar (10—20 engelsmän och resten norrmän), som de antagligen önska få överförda till Sverige, då de svårligen kunna förläggas å norska sidan. Ungefär 75 st till Björnefjell i kväll, 120 i natt och de övriga i morgon förmiddag. Tyskarna behöva plats i Björnefjell för egna sårade (c:a 120 st) och vilja därför få fångarna över gränsen. Överföringen skulle kunna börja i morgon vid middagstiden. Chefen I 19 påpekade härvid att om överföring kommer att medgivas av de svenska myndigheterna, så måste transporten ske i tre omgångar med högst hundra man i vardera.

104. J. Beck-Friis till Günther 25 april 1940.

Handbrev, ink. till UD 27/4.

Oslo den 25 april 1940.

I Oslo befinner sig för närvarande ett stort antal tyska tankjärnvägsvagnar, vilket här väckt en ytterst pinsam uppmärksamhet, i det man utgår ifrån att de transporterats genom Sverige.

Jag ber att få kraftigt understryka att underrättelsen härom, d. v. s. med andra ord att norrmännen bombarderas av tyskt flyg som förses med bränsle genom Sverige — vare sig den är riktig eller ej — här säkerligen kommer att, i den mån den sprides, framkalla samma känslor, som då vi i Sverige under finska kriget hörde — med rätt eller orätt — att Förenta Staterna levererade bombplan till Sovjet att användas mot Finland.

Därest uppgiften är riktig, torde föga tvivel råda om att detta kommer att under många kommande år förgifta förhållandet mellan Sverige och Norge. Skulle uppgiften vara oriktig, torde en kommuniké i Sverige härom vara mycket önskvärd eller att jag i allt fall bemyndigas att under hand dementera uppgiften.

Jag visade idag en besökande utrikesdepartementets kommuniké av den 22 dennes vari transitering av krigsmaterial förnekades, varvid jag möttes av frågan: »Men hur komma vagnarna hit?»

Enligt andra mindre vederhäftiga uppgifter skulle svenska regeringen tillåta den tyska att i plomberade vagnar transitera livsmedel till Norge. På sina håll synes man här misstänka att vagnarna icke innehålla livsmedel utan krigsmaterial och det insinueras att svenska regeringen avsiktligt sluter ögonen. Skulle dylikt missbruk mot förmodan ske, måste förhållandet givetvis bli känt genom vederbörande norska järnvägstjänstemän, då lasten mottages.

En gammal pensionerad norsk officer besökte mig idag och berättade gråtande att tyska trupptransportfartyg idag ånyo anlänt hit samt att de »omöjligt hade kunna undgå engelska flottan annat än genom att passera svenskt territorialvatten». Jag dementerade omedelbart detta.

Ehuru jag ej för ett ögonblick tror att missbruk av livsmedelstransporter eller av svenskt territorialvatten kunna föreligga, har jag ej velat underlåta inberätta vad somligt folk här tror. Detta är lösa rykten och skulle under normala förhållanden kunnat avfärdas med en axelryckning, men Oslos befolkning livnär sig sedan 16 dagar uteslutande av lösa rykten och tysk propaganda förutom vad som kan uppsnappas genom radio från utlandet, men störas sändningarna därifrån efter förmåga.

Jag kan visserligen på egen hand dementera dessa rykten, men det skulle få mycket större effekt, därest jag kunde säga att jag fått order från Stockholm göra det. Jag syftar givetvis blott på att dementera under hand, men med eftertryck; att publicera något i norska pressen synes mig olämpligt.

P.S. Ett anonymt brev, som just anlänt, närslutes i avskrift.

(Påteckning av H. Beck-Friis:) JBF har per telefon framhållit att han gärna önskade omedelbart dementera.

Bilaga.

Oslo den 24. april 1940.

Svenske Legasjon, Oslo,

Tusener av forstadsreisende på vei til sitt arbeide kan hver morgen på Lysaker stasjon iaktta en lang rekk tyske jernbanetankvogner for bensin. Disse tankvogner kan bare være kommet hit over de *svenske* jernbaner.

Bensinen benyttes på Fornebo til bombe-fly som ödelegger norske anlegg, norsk bebyggelse og som i fleng dreper militære og civile nordmenn.

Dette er et vakkert symbol på Sveriges »nöitralitet» — ikke sant?

En nordmann.

105. Försvarsstaben till chefen för Övre-Norrlandsgruppen 25 april 1940.

Ink. till UD 25/4.

Svar å frågor. De engelska 129 civilfångarna, som transporterats till Gällivare, undersökas noggrant av polismyndighet ifråga om identitet. Socialstyrelsen vidtager åtgärder därför. Hjälp med bevakningen lämnas av Eder. Socialstyrelsen undersöker möjligheten av att senare förlägga kontingenten på annan ort (ev. Älvsbyn). Engelska beskickningen av UD anmodad undersöka möjligheten av hämtande i Petsamo.

Milbyrån SJ undersöker möjligheten avhämta 70 sårade tyskar *före* sanitetstågets framdragande. Sjuka och sårade tyskar förläggas till krigssjukhus utanför Bodens skyddsområde under bevakning.

(Påteckning av Engzell:) Transitering beviljas men bör ske om möjligt utan avbrott. Vederbörande böra ej inläggas, annat än i den mån transporttåget ej är klart. Meddelat Wrede.

106. Promemoria av Engzell 25 april 1940.

P. M.

angående tyska sårade från Narvik.

Byråchefen Wrede meddelar, att enligt uppgift från militärbefälet vid Riksgränsen några sårade ännu icke ankommit och troligen icke anlända under dagens lopp. Man ämnade därför köra in ambulanståget söderifrån över gränsen snarast. Jag meddelade Wrede, att de cirka sjuttio sårade skola transiteras till Tyskland och lovade Wrede att ordna saken med det ambulanståg, som funnes tillgängligt däruppe. Detta komme då troligen att dirigeras över Trälleborg. Man kunde överföra de sårade på tysk färja. Wrede lovade underrätta så snart saken blev aktuell i Riksgränsen. Ambulanståget stode under militär kontroll och de resandes resgods komme att särskilt kontrolleras.

Stockholm den 25 april 1940.

(Påteckning av H. Beck-Friis:) Adlercreutz underrättas om läget och att Engzell sköter saken för UD:s del 25/4.

107. Söderblom till Richert 25 april 1940.

Handbrev.

Stockholm den 25 april 1940.

Åberopande Forshells av Dig överlämnade promemoria angående svårt sårade tyskars passage genom Sverige av den 23 dennes[1] ber jag få meddela, att något hinder mot denna passage ej föreligger. Såsom jag redan nämnt i telefon, torde 70 svårt sårade eller invalider passera gränsen till Sverige, så snart snöförhållandena tilllåta det.

108. Söderblom till Richert 25 april 1940.

Handbrev.

Stockholm den 25 april 1940.

Oberoende vad som anföres i Forshells uppteckning av den 23 dennes[2] angående Röda-Kors-tåget till Narvik beträffande ytterligare liknande tåg till Stavanger, Trondheim och Oslo får jag bedja Dig låta under hand framföra, att vi enligt delgiven ståndpunkt ej kunna medgiva passage för dylika transporter. Å andra sidan avser man ej att lägga hinder i vägen för vanlig transitering av livsmedel och andra civila varor avsedda för de ockuperade områdena. Sådan transitering bör emellertid ske såsom fraktgods eller i hela vagnar, som befordras i vanlig ordning med de svenska tågen. Det må framhållas, att vi utgå från att denna transitotrafik i allo, d. v. s. i fråga om adressat, sättet för avsändande, fraktsedlar etc., får karaktären av civila kommersiella försändelser.

Jag vill tillägga, att på sätt framgår av härjämte i avskrift närslutna promemoria[3], som Below lämnade mig i går afton, fem vagnar med livsmedel transiteras genom Sverige. Vi lägga inga hinder för denna transport.

109. Wijkman till Söderblom 25 april 1940.

Handbrev, ink. till UD $^{26}/_{4}$.

Helsingfors den 25 april 1940.

I vissa välunderrättade finska kretsar med anknytningar åt olika håll har man sistlidna natt befarat en framstöt mot Sverige. Det uppges på

[1] Dok. 81.
[2] Dok. 79.
[3] Dok. 87.

dessa håll, att de transportfartyg och beredskapstrupper, varom tidigare inberättats[1], i går varit i rörelse, varför man med spänning avvaktade nattens händelser. Att ingenting förekommit tillskrevs den svenska bevakningens effektivitet.

Dessa kretsar, som av allt att döma äga goda informationskällor, anse att det ingår i taktiken att göra försök åt olika håll i förhoppning att finna svaga punkter, vilka försök omedelbart övergivas om förutsättningarna ej visa sig gynnsamma. Taktiken skulle också tjäna syftet att skapa spänning och påtryckningar.

Ifrågavarande uppgifter bekräfta, att transportfartygen alltjämt hava trupper ombord och äro fullt operationsfärdiga.

I händelse upplysningarna skulle stämma med Edra informationer i Stockholm och därför vidarebefordras, hemställer jag att Helsingfors ej åberopas, då detta skulle försvåra tillgången till uppgifter. Jag vill tillägga, att det här av allt att döma icke rör sig om västmaktspåverkade informationer utan anknytningarna ha tidigare legat åt annat håll.

110. Juhlin-Dannfelt till chefen för försvarsstabens underrättelseavdelning 25 april 1940.

(Utdrag)

Överlämnad av Richert till chefen för politiska avdelningen i UD för kännedom 25/4, ink. till UD 25/4.

Härmed får jag i största korthet meddela, att X i går uppsökte undertecknad för att begära någon orientering om läget i Norge samt om mina åsikter om den fortsatta utvecklingen i Norden. I samband härmed uttalade X sig i ordalag, vilka icke kunna uppfattas annat än som en direkt varning för ett nära förestående tyskt överraskande anfall på Sverige. Han hänvisade till underrättelserna om nya truppsamlingar och sammandragning av nytt tonnage i Tysklands Östersjöhamnar samt talade om vissa strategiska nödvändigheter för Tyskland med avseende på läget i Norden och speciellt Sverige. Slutligen tillönskade han med något rörd och allvarlig min ett »Lycka till» för Sveriges oberoende. Undertecknad har sedan jag träffat min belgiske kollega, vilken omtalat, att han nyligen blivit varnad på motsvarande sätt av X i fråga om förestående tyskt anfall mot Belgien, kunnat se mera skeptiskt på dessa alarmerande — — utsagor. Jag har emellertid velat omnämna episoden, då den om icke annat är typisk för den nuvarande stämningen härstädes. Även i tyska civila

[1] Dok. 84.

kretsar håller för närvarande den övertygelsen på att tränga igenom, att Sverige nu står såsom närmaste nummer på Hitlers lista. — — —

Berlin den 25. 4. 1940.

111. Richert till Günther 26 april 1940.

Rapport 553, ink. till UD 29/4.

Berlin den 26 april 1940.

Härmed får jag vördsamt överlämna avskrift av en av militärattachén översten Juhlin-Dannfelt denna dag till chefen för försvarsdepartementet avgiven rapport angående ett samtal med generallöjtnanten Bodenschatz, jämte bilagor.

Bilaga.

Till Statsrådet och chefen för Kungl. Försvarsdepartementet.

Härmed får jag vördsamt insända en V. P. M. och en uppteckning angående ett betydelsefullt samtal med chefen för Ministeramt hos fältmarskalk Göring, vid vilket dels svar lämnades på den tyska framställningen om svensk krigsmateriel till förmån för de tyska i Norge kämpande trupperna, dels vissa viktiga uttalanden åhördes.

Berlin den 26 april 1940.

C. H. Juhlin-Dannfelt
överste, militärattaché.

V. P. M.

beträffande besvarandet av den tyska framställningen om utbyte av krigsmateriel med Sverige (svensk artmateriel till de i Norge kämpande tyska trupperna).

Generallöjtnant Bodenschatz mottog undertecknad denna dag (26. 4.) kl. 17.30. Efter ett inledande samtal, huvudsakligen fört av B., blev det tillfälle att med en kortfattad motivering — hänvisning till den svenska principståndpunkten i fråga om utförsel och transitering av krigsmateriel, sådan denna utlagts till Bodenschatz i och för framförande till fältmarskalk Göring den 16 dennes — delgiva det negativa svaret å framställningen. Detta togs ad notam nästan utan kommentarer. Man fick det intrycket, att vederbörande räknat med avslag. I övrigt dominerade

triumfkänslor över de tyska framgångarna i Norge, inför vilka allt annat syntes av underordnad betydelse. Beträffande samtalet i övrigt hänvisas till en särskild uppteckning.

Berlin den 26 april 1940.

C. H. Juhlin-Dannfelt
överste, militärattaché.

Uppteckning
av samtal med generallöjtnant Bodenschatz
den 26. 4. 40.

Beträffande besvarandet av den tyska framställningen om utbyte av krigsmateriel med Sverige (svenskt artillerimateriel till de i Norge kämpande tyska trupperna), se särskild V. P. M.

I fråga om Bodenschatz' uttalanden i övrigt må det huvudsakliga nedan citeras.

1. Läget i Norge. B. upplyste i triumferande ton och med braskande maner om att tyskarna i utrikesdepartementet i Oslo funnit dokumentariska bevis för en norsk-allierad uppgörelse om landsättning av allierade trupper i Norge. Av korrespondensen, vilken angavs delvis hava förts med engelska och franska militärattachéerna i Oslo, skall hava framgått, att allt varit så i detalj förberett, att norrmännen till och med anvisat de allierade trupperna förläggningsplatser, varvid staberna i huvudsak skolat förläggas i sjukhus. Norrmännens skuld vore nu klar, och tyskarna hade varit i sin fulla rätt att ockupera Norge.

Beträffande operationerna i Norge nämndes i övrigt, att tyskarna den 26 på e. m. med sina motoriserade trupper nått förbindelse med gruppen i Trondheim över Österdalen, samt att framgångar vunnits i strid med engelska och norska trupper i Gudbrandsdalen. Redan för flera dagar sedan hade befälhavaren för de engelska styrkorna med sin stab tagits till fånga. Man hade även kommit åt hans »Geheimkiste» och där funnit ytterligare dokument, belysande för det norsk-allierade tidigare samförståndet. Hela den allierade aktionen vore mer eller mindre förfelad på grund av att tyskarna förekommit densamma. Nu skulle de engelska trupperna i Sydnorge snart vara likviderade. Den i Åndalsnes landstigna styrkan uppginge för övrigt endast till cirka 1.500 man, utan artilleri, endast beväpnade med gevär och lätta kulsprutor. I särskilt triumferande ordalag omtalades, att man fastställt var Konung Haakon befann sig. En antydning gjordes om att detta skulle betyda obehag för högstdensamme.

De tyska truppernas duglighet och överlägsenhet över de allierade fram-

9—470791

hävdes, varvid fälldes det något märkliga yttrandet, att dessa trupper vore 7. komplektet (7. omgången) och icke som man kunde tro av prestationerna det 1. eller 2. Särskilt prisades den 181. divisionens snabba framryckning mot Trondheim. Ytterligare omtalades, att en Gebirgsdivision vore under förflyttning per fartyg på väg till Oslo, och att därmed antalet tyska divisioner skulle vara uppe i tio. Det sades vidare, att med denna styrka i Norge tyskarna kunde vara säkra på fortsättningen. Hitler ansåge redan den norska affären vara likviderad (ett senare uttalande jävade, att full övertygelse rådde på denna punkt — jfr nedan). I samband med berörandet av Trondheims utbyggande till en tysk örlogsbas fälldes antydningar om att Tyskland skulle behålla denna bas även efter kriget.

I fråga om de norska trupperna gavs det erkännandet, att de, när de en gång sträckt vapen, betedde sig ytterligt anständigt samt att något francti-reurkrig i likhet med i Polen icke förekom i Norge. De engelska truppernas låga kvalitet och brist på ståndaktighet framhölls på nytt.

Beträffande utsikterna för den tyska Narvikgruppen yttrades denna gång inte något särskilt, men vederbörande lät ändå påskina, att han hade vissa tvivel om utgången i norr, även i så hög grad, att han talade om möjligheten av ytterligare allierade aktioner med Narvikgruppen såsom utgångspunkt. I detta sammanhang nämndes angående Sverige och dess möjlighet att undgå kriget bl. a., att därest storkrig i Norge uppstode, utsikterna för Sverige, enligt B:s förmenande, att hålla sig utanför vore mycket små.

2. Krigsläget i stort berördes, varvid framhölls, att Hitler, på grund av lärdomarna från världskriget, till intet pris ville plottra bort tyska stridskrafter på olika fronter utan ville samla dem till ett huvudavgörande, vilket skulle komma att äga rum i Frankrike. Beträffande detta avgörande, vilket skulle komma att inträffa inom några månader sades, att tyskarna vore övertygade om att vinna detsamma och om att de skulle få se engelsmännen löpa som harar, när det stora anfallet sattes i gång. Om fransmännen yttrades intet. Med tanke på denna offensiv skulle det vara en ren olägenhet för Tyskland att få Sverige till motståndare, vilket man av många skäl dessutom icke önskade. För Sveriges erövring skulle tio à tjugo, kanske trettio divisioner behöva insättas, och detta ville man helst bespara sig. Man ville hellre draga nytta av Sverige såsom handelsfaktor och hade behov av vårt land för erhållande av diverse produkter och i främsta rummet av järnmalmen.

Det vore icke heller någon tysk önskan att föra krig på Balkan, ty Balkanstaterna behövdes för samma syften. De ovederhäftiga skribenter i utlandspressen, vilka talade om tyska avsikter att erövra exempelvis Rumänien, hade föga aning om det verkliga läget.

Återkommnade till Sverige och frågan angående Sveriges hållning under kriget förklarade B., att Führern numera litade på densamma.

Berlin den 26 april 1940.

C. H. Juhlin-Dannfelt
Överste, militärattaché.

112. Juhlin-Dannfelt till chefen för försvarsstabens underrättelseavdelning 26 april 1940.

Överlämnad av Richert till chefen för politiska avdelningen i UD för kännedom $^{26}/_{4}$, ink. till UD $^{26}/_{4}$.

Härmed får jag äran insända en uppteckning av underrättelser angående krigsläget i Norge av den 25 dennes. Underrättelserna avse läget fram till föregående dags kväll. En daglig kommuniké, avsedd för generalstaben och krigsministeriet utkommer omkring kl. 12 på dagen. Undertecknad har på sistone fått taga del av densamma i Attachégruppe. Som synes äro underrättelserna från den 24 dennes optimistiskt betonade i fråga om Sydnorge, vilket man är säker om att hava erövrat inom en ej alltför långt avlägsen framtid. Beträffande Nordnorge uttalar man sig mera svävande. Utgången i trakten av Narvik anses oviss. Det framkom i går under samtal med chefen för Attachégruppe, att det ifrågasättes, huruvida icke även Nordnorge anses böra erövras. Den nuvarande utvecklingen, som synes gynnsam för tyskarna, utgör i viss mån en garanti för att Sverige kommer att lämnas i fred. Dock äro hastiga omslag icke uteslutna, och fortsatt hög beredskap och vaksamhet måste anses nödvändiga. Härvarande utländska attachéer vänta dagligen anfall mot Sverige och detsamma gör en stor del av den tyska allmänheten.

Berlin den 26 april 1940.

Bilaga.

Uppteckning
av underrättelser angående krigsläget i Norge av den 25 april 1940.

Tillfälle bereddes att taga del av krigsministeriets hemliga kommuniké, vilken i huvudsak innehöll följande.

1. Narvik. Staden, omgivningarna och Elvegårdsmoen hållas, dessutom

järnvägen till Riksgränsen. Engelskt bombardemang (2 slagskepp, flera jagare) hade ingen militär verkan. De tyska trupperna i Narvik äro bergstrupper under generalmajor Dietl och kunna anses vara elittrupp, mot vilken engelsmännen icke komma att kunna uträtta så mycket.

2. Från Steinkjer har framryckningen fortsatt norrut. Järnvägsstationen Sunnan nordost Steinkjer har besatts. Ett icke obetydligt antal engelska fångar, även två överstar, hava tagits. De engelska trupperna äro icke homogena, utan bestå av dugliga äldre soldater blandade med nyutbildade. Stridsvärdet svagt. Viktiga dokument utvisande expeditionens tillkomst tagna. Fångarna beklagade sig över bristen på artilleri och över att ersättningstjänsten fungerade dåligt. (Som bekant äro även de tyska trupperna svagt utrustade med artilleri.)

3. Trondheimgruppens läge är nu befästat. Ersättningstjänsten, för vilken vissa farhågor hysts, är säkerställd. (Undertecknad håller för troligt: luftledes, jfr dock även nedan under »6»). Befolkningens hållning är icke ovänlig.

4. Bergen — det besatta området har utvidgats i riktning mot Hardangerfjord.

5. Stavanger — utvidgning av området pågår. Norska trupper, 50 off och 1.300 man, tillfångatagna. Därmed är det militära motståndet i Sydnorge hävt.

6. Oslo-området. Motoriserade trupper äro insatta i båda dalarna norrut. I Österdalen äro främsta avdelningarna framme vid Tynset, i Gudbrandsdalen har Ringebu nåtts. Avsikten är att snarast nå Trondheim den östra vägen. Hela Sydnorge anses skola likvideras inom kort tid. De engelska landsatta styrkorna anses för svaga för att kunna bereda motstånd, de anses uppgå till endast ett par brigader jämte artilleri. Även om engelsmännen nu sända förstärkningar anses dessa icke längre kunna hinna komma till verkan, innan det blir för sent. Sydnorge är säkrat åt tyskarna.

7. De franska trupperna blev överhuvud taget icke omnämnda.

Berlin den 26 april 1940.

113. Promemoria av Engzell 26 april 1940.

Efter samtal med landshövdingen Rosén m. fl. har bestämts, att de 129 engelska sjömännen, för närvarande i Gällivare, under lördagen skola transporteras till Jörn. De omhändertagas i förläggning. Generalen greve Douglas har varit i direkt förbindelse med landshövdingen. Viss bevakningsmilitär torde medfölja, varjämte landsfiskalen i Jörn biträder vid övervakningen. Landshövdingen angelägen om deras snara vidarebefordrande. Saknar någon engelsktalande person.

Landshövdingen uppgav, att man vore beredd att i Vindeln emottaga de intill 275 uppgående tyska krigsfångarna av engelsk och norsk nationalitet. Han var angelägen att i god tid erhålla meddelande om deras ankomst.

Överste Adlercreutz och baron Beck-Friis underrättade härom.

Stockholm den 26 april 1940.

114. Söderblom till Richert 26 april 1940.

Handbrev.

Stockholm den 26 april 1940.

Till förtydligande av vad som nämnts vid våra telefonsamtal angående Narvik-frågor vill jag nämna, att förhandlingar rörande olika tyska önskemål förts mellan Fregattenkapitän Gadow, chef för den tyska truppen vid den svensk-norska gränsen, och den svenske befälhavaren på den andra sidan. Gadow har nyligen erhållit tillstånd att under svensk kontroll telefonera till tyska beskickningen i Stockholm, varefter denna inkommit med i avskrift närslutna verbalnote[1] angående frågan om den elektriska strömmen. Denna fråga är, såsom jag nämnt för Dig i telefon, helt skild från frågan om tågs framförande över gränsen. Strömmens påsläppande är förenad med tekniska svårigheter, eftersom ledningarna på norska sidan utsatts för stor skadegörelse. Det har sagts mig, att vid ett försök att leverera ström kortslutning uppstått, vilken givevis skadat ledningen även på den svenska sidan. Under sådana förhållanden måste saken grundligt utredas, innan man kan börja strömleveransen, vilket man å svensk sida i princip är villig att göra. Jag hoppas med det allra snaraste få klarhet i saken och skall då ej underlåta att orientera Dig.

Vad beträffar sanitetstågets framförande vill jag ånyo bekräfta, att tåget raka vägen framfördes till Riksgränsen. Emellertid har en svår snöstorm under de senaste dagarna förhindrat tågets överförande till den norska sidan. Här må inskjutas, att det, enligt vad Hägglöf uttryckligen bekräftat, vid förhandlingarna i Berlin aldrig var fråga om annat än att tåget skulle föras över gränsen, varefter tyskarna på andra sidan omedelbart skulle taga hand om det. Emellertid lyckades det i går eftermiddag att få fram tåget ett stycke över gränsen. Eftersom tyskarna synas hava stora svårigheter att föra det vidare, försöker man nu hjälpa dem att genom anlitande av särskilda plogningsattiraljer få fram tåget till närmaste station på den norska sidan. Jag vet ännu ej, hur det lyckats, och

---

[1] Dok. 88

det är tillrådligt att ej nämna något härom till tyskarna, förrän man sett hur det går.

Gadow har vidare hemställt om att få överföra 130 engelska civilfångar från Narvik, en framställning som vi tillmötesgått. Dessa civilfångar befinna sig nu i Sverige. Vidare har han begärt att få sända över 275 krigsfångar, därav 10—20 engelsmän och återstoden norrmän. Dessa äro i färd med att transporteras över trots de stora svårigheter, som snöstormen skapat.

Vad slutligen angår frågan om mottagandet av svårt sårade tyskar, varom jag tillskrev Dig igår[1], har det hitintills visat sig, att några sådana ej överlämnats till oss, ehuru vi förklarat oss beredda att taga emot dem. Det förefaller närmast, som om framställningen — den framställning, som gjorts av Gadow, avsåg 70 personer — skett för att få ett principiellt svar. Från svensk sida är man beredd att skicka lok och vagnar över gränsen för att hämta sårade. Emellertid måste givetvis förbehåll göras för oväntade situationer, som banans förstörande av luftbombardemang, fara för den svenska tågpersonalen, etc.

Slutligen vill jag nämna, att Gadow även gjort en framställning om erhållande av ånglok, att betjänas av tyskarna själva, ävensom av två eller tre person- och godsvagnar samt två lasarettsvagnar. På denna punkt har något svar ej lämnats, men jag har svårt att tänka mig, att vi på detta sätt skulle kunna ställa rullande materiel till tyskarnas disposition inom det ockuperade området.

P. S. Just nu hör jag, att drivorna vid sidan av tåget äro högre än vagnarna.

115. Note från brittiska beskickningen 26 april 1940.

Ink. till UD $^{27}/_{4}$.

Aide-Mémoire.

His Majesty's Government in the United Kingdom have learned that a train of over thirty railway waggons has been sent from German occupied territory, viz: Denmark, through Sweden destined for German occupied territory in the Narvik area of Norway, carrying foodstuffs and sanitary equipment presumed to be for the German troops there.

2. His Majesty's Government desire to invite the attention of the Royal Swedish Government to the fact that under Article 2. of the Fifth Hague Convention of 1907 belligerents are forbidden to send through the territory of a neutral power troops or convoys of munitions or provisions;

[1] Dok. 107.

and Article 5. of the same Convention further states the obligation of a neutral power to prevent such an act from being done on its territory.

3. Having regard to the circumstances of the case, His Majesty's Government are obliged to consider the traffic in provisions from Denmark to German occupied territory in Norway referred to above as coming within the scope of the term »convoy». Provisions are to all intents and purposes consigned by the German State authorities in Denmark to similar authorities in Norway and the transaction appears to have no commercial aspect: the goods are conveyed in German trucks and accompanied by German personnel. The traffic has indeed all the appearances of an organised undertaking aimed at assisting the German campaign in Norway. His Majesty's Government therefore hold that it falls under the prohibition of Article 2. of the Fifth Hague Convention. Accordingly His Majesty's Government feel it necessary to lodge with the Royal Swedish Government a strong protest against their action in permitting the passage of the German train to Narvik and to express the hope that the Royal Swedish Government do not intend to allow their action in this particular case to form a precedent in the event of any requests of a similar nature which they may receive from the German Government.

Stockholm, 26th April, 1940.

116. C. Douglas till Günther 26 april 1940.

Handbrev, ink. till UD $^{29}/_{4}$.

Molde den 26 april 1940.

Utrikesminister Koht kallade mig till sig i dag för att giva uttryck åt den missräkning och sorg norska regeringen kände över Sveriges »ovälvilliga neutralitet» gentemot Norge i dess kamp mot Tyskland. Man hade här med livligt beklagande måst konstatera, att svenska regeringen vid fullföljandet av sin strikta neutralitetspolitik intagit en avsevärt snävare ståndpunkt gentemot Norge än gällande folkrättsliga normer krävde. Visserligen kunde man förstå, att Sverige icke ansåg sig kunna sälja vapen och ammunition till Norge i nuvarande läge, men man kände sig desto djupare desillusionerad över att transitering av vapen och andra förnödenheter vägrats. Om dessa och andra ting hade man emellertid, sade herr Koht, gjort framställning genom norska legationen i Stockholm varför han icke nu ville uppehålla sig mera vid dem.

Vad utrikesministern i dag särskilt tillkallat mig för, var att svenska rundradion troligen den 24 eller 25 dennes i sin ordinarie nyhetsutsändning meddelat, först vid ett tillfälle, att norska amiralstaben och därpå

vid ett senare att norska regeringen hade sitt säte här i Molde. Den omedelbara följden hade varit, att staden utsatts för två tyska flygbombardemang, vilka gått ut uteslutande över civilbefolkningen. Utrikesministern begagnade mycket starka ord för att giva uttryck åt sin förtrytelse över dessa meddelanden i svensk radio. »Det är ju att direkt hetsa tyskarna på oss», sade han. Då jag uttalade en förmodan, att uppgifterna om Molde som amiralstabens och regeringens uppehållsort möjligen erhållits ur tysk källa och — om så varit fallet — ju icke kunnat tjäna som vägledning för de tyska bombplanen, invände herr Koht, att samma meddelande väl i så fall bort ha lämnats av den tyska radion. Detta hade emellertid icke kunnat iakttagas, varför man måste antaga, att den svenska radion fått sina upplysningar från annat håll och distribuerat dem utan att tänka på de möjliga konsekvenserna.

Herr Koht bad mig till Eders Excellens inberätta vad han sålunda sagt och samtidigt vidarebefordra, att norska regeringen bestämt hoppades, att liknande för Norges försvar direkt skadliga upplysningar för framtiden icke måtte spridas i svensk radio eller press.

Jag tillåter mig i detta sammanhang även omnämna, att jag vid flera tillfällen de senaste 14 dagarna fått höra norskt missnöje över att de svenska nyhetsutsändningarna enligt vederbörandes mening varit alltför tyskt orienterade. De svenska radionyheterna ha, som Eders Excellens väl känner till, alltid haft en stor lyssnarskara här i Norge och under nuvarande förhållanden, då praktiskt taget alla norska rundradiostationer äro i tyskarnas händer, har man ännu mera än förut börjat lyssna på de svenska i förhoppning att därifrån få höra litet mera varierande synpunkter och nyheter än dem, som numera bjudas från Oslo. Man har då med sorg och grämelse tyckt sig finna, att det svenska nyhetsmaterialet alltför ensidigt härstammat ur tyska källor och nästan bara återgivit den tyska uppfattningen av saker och ting.

Efter nedskrivandet av föregående, vilket skall avgå med en väntande norsk kurir, har jag haft ett kort sammanträffande med statsrådet Lie, som meddelade bl. a. följande.

Till avhjälpande av bristen på betalningsmedel i den av regeringen behärskade delen av landet, komme man inom de närmaste dagarna att bestämma att engelsk och fransk valuta skulle mottagas som lagligt mynt i Norge. Kurserna skulle fastläggas till resp. 17:50 för pund och 10 för francs.

Guldkassan hade räddats till ett säkert ställe. Landets tillgångar på livsmedel vore goda och väl fördelade på olika landsdelar.

Det militära läget för dagen vore icke särskilt uppmuntrande men herr Lie hade likväl en optimistisk uppfattning om den slutliga utgången.

117. Forshell till Richert 27 april 1940.

Överlämnad av Richert till chefen för politiska avdelningen i UD för kännedom 27/4, ink. till UD 28/4.

Härmed får jag vördsamt ingiva rapport över det besök, jag jämlikt erhållen order den 26. 4. avlade hos general Bodenschatz beträffande Röda-Kors-tågen.

I anslutning till den underhandsförfrågan, som generalen gjort vid mitt besök den 22 dennes (jämför avgående 340/1940)[1], varvid begärdes, att ytterligare tre Röda-Kors-tåg måtte få expedieras till respektive Stavanger, Trondheim och Oslo, framförde jag nu enligt order, att svenska regeringen enligt tidigare delgiven ståndpunkt ej kunde medgiva passage för dylika transporter. Å andra sidan avser man i Sverige ej att lägga hinder i vägen för vanlig transitering av livsmedel och andra civila varor, avsedda för de ockuperade områdena. Sådan transitering bör emellertid ske såsom fraktgods eller i hela vagnar, som befordras i vanlig ordning med de svenska tågen. Jag framhöll särskilt, att man från svenskt håll utgår ifrån, att sådan transitotrafik i alla avseenden får karaktären av civila kommersiella försändelser, och att därvid iakttagas normala åtgärder i fråga om adressat, sättet för avsändandet, fraktsedlar o. s. v.

Meddelandet om svenska regeringens tillstånd till sistnämnda civila trafik tycktes i hög grad tillfredsställa generalen, som genast frågade, om man även medgåve att sända plomberade vagnar. Denna fråga besvarade jag så, att jag icke kunde inse, att detta vore möjligt, då det icke torde överensstämma med den normala fredsmässiga transitotrafiken. Han frågade vidare, om transitering av tankvagnar med bensin och oljor medgåves. I detta avseende framhölls som svar, att dylika detaljer lämpligast borde av tyska beskickningen i Stockholm avhandlas med vederbörande svenska myndigheter direkt, enär man i Stockholm enklast och snabbast kunde taga ställning till dylika aktuella frågor. Generalen frågade vidare, om sådan trafik omedelbart kunde få igångsättas, varvid jag hänvisade till att svenska regeringen bifallit den framställning om transport till Narvik av 5 järnvägsvagnar, varom tyska beskickningen i Stockholm gjort framställning den 24 dennes[2] och tillade, att dessa vagnar redan torde vara på väg. Även detta meddelande mottogs med stor tillfredsställelse.

Som avslutning på samtalet gjorde jag följande sammanfattning.

Svenska regeringen medgiver alltså icke transitering av separata hela tåg från Tyskland men väl transitering i vanlig fredsmässig omfattning av civila varor till de av tyskarna besatta norska områdena. Enskildheter

---

[1] Dok. 79.
[2] Dok. 87

beträffande sistnämnda form av transitering borde avhandlas i Stockholm direkt med vederbörande svenska myndigheter. Generalen framförde tysk tacksamhet härför och gav intryck av att vara mycket tillfreds med det avgivna beskedet.

Berlin den 27 april 1940.

118. Promemoria av byråchefen Wrede 27 april 1940.

Översänd från järnvägsstyrelsen till UD.

V. P. M.

ang. tekniska förutsättningar för leverans av svensk ström till linjen Narvik—Riksgränsen

Under normala förhållanden samarbeta svenska kraftverket i Porjus och det norska i Nygård. För ändamålet äro de förenade med en ledning avsedd för 80-kW enfas ström. Den reguljära driften innebär att i mån av vattentillgången strömutbyte sker endera från Sverige till det norska kraftverket eller ock från det norska kraftverket till Sverige. Däremot förekommer icke direkt matning in på norska kontaktledningsnätet. Tekniskt är detta möjligt ehuru mätanordningarna endast äro installerade i den förut nämnda 80-kW-ledningen.

Kraftverket i Nygård omfattar 3 generatorer, 2 för enfas ström och 1 för 3-fas ström, den sistnämnda avsedd för det lokala strömbehovet i Narvik. I Narvik finnas anordningar avsedda att vid behov omforma enfasström till 3-fas. Viss reserv finnes sålunda.

Av ovanstående framgår att kraftverket i Nygård är väl rustat för att tillgodose norskt behov av ström, 3-fas såväl som enfas.

Enligt från baningenjören i Kiruna ingångna meddelanden uppgives 80-kW-ledningen vara sönderskjuten någonstädes mellan Nygård och Hundalen. Kraftverket i Nygård skulle däremot ännu vara oskadat. Med hänsyn härtill är det sålunda osannolikt, att strömbyte på sedvanligt sätt kan komma till stånd. Skador å 80-kW-ledningen innebära i händelse av sedvanligt strömutbyte med Norge risker för att dessa skador kunna vålla vittomfattande störningar i vår egen strömleverans till svenska bannätet. Dylik leverans av ström till Norge måste därför f. n. anses omöjlig. Tänkbart är däremot att försätta kontaktledningen på norska sidan under ström genom leverans från svensk sida.

Då enligt ingångna rapporter skadegörelsen på isolatorer på norska sidan gränsen är mycket stor föreligger emellertid även härvid risker för

störningar på svenska bannätet. Dessa äro dock av begränsad räckvidd. I varje fall torde en leverans av ström genom kontaktledningen icke kunna ske på alltför lång sträcka. Med hänsyn till att tämligen omfattande skadegörelse iakttagits vid Björnefell torde dylik leverans av ström icke kunna beräknas ske bortom denna station förrän erforderliga reparationer kommit till utförande. Sannolikt krävas reparationer även öster Björnefjell. Som en sammanfattning av det ovanstående må framhållas, att även ett långt drivet åsidosättande av svenska intressen sannolikt icke kan medföra några egentliga fördelar på norsk sida så länge stridsverksamhet pågår. Det är dessutom synnerligen ovisst huruvida den ström som levereras genom kraftledningen och som har en spänning av 16.000 volt kan transformeras på sådant sätt att den kan nyttiggöras för belysning och uppvärmning. Härför fordras nämligen transformatoranläggning i Björnefjell. Sannolikt är att en dylik strömleverans endast blir av begränsad betydelse för eventuell tågdrift närmast Björnefjells station.

Stockholm den 27 april 1940.

119. UD till sändebudet i Berlin 27 april 1940.

Telegram.

Sanitetståget Narvik i går kväll infört Björnefjell station.

120. Generaltulldirektören till Söderblom 27 april 1940.

Ink. till UD 27/4.

Härmed har jag äran överlämna slutrapport från tullförvaltaren i Kiruna angående det tidigare omhandlade stora godståget med varor m. m. från Sassnitz till Narvik.

Stockholm den 27 april 1940.

Bilaga.

Till Kungl. Generaltullstyrelsen.

Tullkammaren får härmed vördsamt översända bilagda rapport angående ett sjukvårdståg, som denna dag över Riksgränsen avgått till Norge.

Tullkammaren i Kiruna den 25 april 1940.

Erik Dahlqvist.

Rapport angående ett sjukvårdståg, som den 20 april 1940[1] avgått från Trelleborg till Norge över Kiruna.

[1] Jfr dok. 60.

Tåget bestod av 34 tyska godsvagnar samt två personvagnar och åtföljdes av tysk sjukvårdspersonal i mörklagd vagn samt svensk militärvakt. Därjämte medföljde en tjänsteman från järnvägsstyrelsen och en kriminalkonstapel.

Klockan 12 den 22 april passerade tåget Kiruna i två tågsätt och gjorde ett kort uppehåll vid Kiruna Malmbangård. Undertecknad tullförvaltare jämte tulluppsyningsman Öqvist och tillsyningsman Lithner medföljde därifrån tåget till Stordalen (station närmast hitom Abisko), där det tillsvidare måste stanna. Svår snöstorm rådde längs hela banan från Stordalen upp till gränsen och varade ända till den 25 april.

Sedan även det andra tågsättet nått fram till Stordalen kontrollerades tåget. En tysk vagn hade vid en station söderut måst kvarlämnas på grund av fjäderbrott. Befälhavaren för den medföljande militärtruppen meddelade, att han brutit tullplomberingen och övervakat godsets överflyttning till en svensk godsfinka, som i stället medtagits i tåget. Innehållet i denna finka kontrollerades av oss och blev därefter försedd med vederbörliga tullplomber. Å de tyska vagnarna voro plomberna obrutna med undantag av tre. Sannolikt har plomberingsgarnet i dessa tre fall varit för hårt åtdraget och därför vid sättningar i vagnarna under tågets gång brustit. Även dessa tre vagnar undersöktes och plomberades. Därefter återvände vi till Kiruna.

Först den 23 april klockan 16.40 kunde tåget framföras från Stordalen och då endast till Abisko.

Den 24 april kl. 10.22 avgick tåget från Abisko till Vassijaure. Då det visade sig omöjligt att fortsätta återfördes godsvagnarna till Abisko. Efter avlämning till militärbefälet på platsen återvände den medföljande bevakningstruppen till hemorten. Under hela dagen gjordes misslyckade försök att föra den personvagn, i vilken de tyska sjukvårdarna reste, samt den svenska godsfinkan till Riksgränsen.

Kl. 4 på morgonen den 25 april anlände dessa två vagnar till Riksgränsen. Under kontroll av gränsuppsyningsman Ahlén därstädes utlämnades ur godsfinkan till de tyska sjukvårdarna deras skidutrustning, ryggsäckar och den proviant, som de kunde föra med sig, varefter de fördes över gränsen för att på skidor fortsätta mot Björnefjell. Vädret var då bättre. Återstående gods från finkan inlåstes i tullvaktstugan vid Riksgränsen.

Klockan 14 samma dag ankommo de tyska godsvagnarna från Abisko till Vassijaure. Dessförinnan ingick till tullkammaren telefonmeddelande om att den i Riksgränsen placerade gränsuppsyningsmannen blivit sjuk och gått till sängs i Vassijaure.

Klockan 15 meddelade stationsmästaren i Vassijaure på min telefonförfrågan efter vederbörlig undersökning, att två tullplomber saknades på två vagnar. Troligen hade de kommit bort av samma orsak, som förut

nämnts från undersökningen i Stordalen. Då tulltjänsteman nu icke fanns i tjänst i Vassijaure eller Riksgränsen begärde jag, att tåget skulle kvarhållas tills den bevakningsman hunnit dit, vilken jag beordrat att med först avgående tåg resa upp för att ersätta den sjuke gränsuppsyningsmannen. Stationsmästaren framhöll, att förhållandena på bangården i Vassijaure voro sådana, att godståget icke kunde stå kvar, då det hindrade andra tåg. För att vagnarna icke för andra gången skulle behöva återgå till Abisko ordnade jag saken så, att stationsmästaren jämte befälhavaren för militärstyrkan på platsen kontrollerade innehållet i de två förutnämnda vagnarna enligt mina anvisningar och därefter med från den sjuke gränsuppsyningsmannen lånade verktyg vederbörligen tullplomberade vagnarna. Därefter avgick tåget till Riksgränsen.

Under tiden överenskom jag med de två i Riksgränsen stationerade statspoliserna om kontroll därstädes. Enligt från dem ingången rapport bröts under deras kontroll plomberingen på sista vagnen i tåget, så att de i tullvaktstugan förvarade varorna kunde inlastas i densamma. Företagen kontroll visade i övrigt, att alla tullplomber voro orubbade. Därefter fördes vagnarna, 33 stycken, under bevakning över gränsen till norska sidan av därvarande snögalleri, dit det ankom omkring kl. 19.15 och överlämnades till tysk militär. En svensk officer erhöll skriftligt erkännande av mottagandet.

De företagna undersökningarna ha visat, att innehållet i de vagnar, som kontrollerats, utgjorts av sjukvårdsutrustning och livsmedel samt sjukvårdarnas skidutrustning och ryggsäckar. Vapen, ammunition eller uniformer funnos icke.

Så snart jag fick kännedom om att den tåget åtföljande bevakningstruppen återvänt, telefonerade jag till militärbefälhavarna i Abisko och Riksgränsen och anhöll, att bevakning måtte genom deras försorg anordnas för vagnarna under uppehåll vid stationerna i Abisko och Vassijaure, där tullpersonal icke var fast stationerad. Detta verkställdes beredvilligt av vederbörande befälhavare.

Tullkammaren i Kiruna den 25 april 1940.

Erik Dahlqvist.

121. Söderblom till J. Beck-Friis 27 april 1940.

Handbrev.

Stockholm den 27 april 1940.

Till belysande av frågan om transitering genom Sverige till Norge får jag till Din strängt personliga kännedom meddela, att vi låtit ett sanitets-

tåg jämte proviant och en andra transport med vissa livsmedel passera via Riksgränsen med destination till Narvik. Den första transporten torde hava överlämnats till tyskarna på andra sidan gränsen, ehuru stora svårigheter föreligga att få den fram till bestämmelseorten på grund av snöstorm och enorma snöhinder. Den andra torde vara på väg. Vad vår allmänna politik i saken beträffar får jag hänvisa till närslutna avskrift av handbrev till Richert[1]. Vad angår Narviksbekymmer i allmänhet närsluter jag avskrift av ett annat handbrev till Richert[2].

Mig veterligen hava inga bensintransporter passerat på de svenska järnvägarna. Som läget nu är, förhindras emellertid endast krigsmateriel att passera. När läget klarnat, skall jag återkomma. För ögonblicket är det emellertid ej möjligt att utåt deklarera vår principiella inställning utöver vad som redan skett genom de offentliga tillkännagivandena beträffande transitering av trupper och krigsmateriel.

För Din ytterligare orientering närsluter jag jämväl en utredning[3], som universitetskanslern gjort rörande frågan om transitering genom neutralt land till och från ockuperat område.

122. Uppteckning av Hallenborg 29 april 1940.

Fick besök av legationssekreterare von Grolman vid tyska legationen, som meddelade, att han erhållit i uppdrag ansöka om tillstånd för genomresa från Tyskland genom Sverige till Narvik för en läkare och 20 Röda-Kors-anställda. Å tysk sida önskade man, att denna personal, som endast torde medföra sitt personliga bagage, skulle kunna få visering i Berlin den 30 april för avresa samma afton.

Jag sade, att jag skulle anmäla saken, men ej kunde förutsäga vare sig i vad riktning vårt beslut skulle gå eller när besked kunde lämnas.

Herr von Grolman lovade att under dagens lopp överlämna en note eller P. M. i ärendet. Han utbad sig, att det svenska svaret måtte lämnas direkt till herr von Below.

Stockholm den 29 april 1940.

(Påteckningar i UD:) Statspolisintendenten kan ställa statspolis till förfogande, anhåller om underrättelse om tiden.

Byråchefen Stjerna: 3:e klass sovkupé kan lämpligen disponeras, tages ej över Stockholm. Utspisningen helst i vanlig restaurangvagn, möjligen kan maten serveras i vagnen.

Von Below underrättad och tillsagd att vi utgå från att tyskarna stå för kostnaderna.

---

[1] Dok. 108.
[2] Dok. 114.
[3] Dok. 93.

$^{29}/_{4}$. Nylander underrättat socialstyrelsen och passkontrollen i Trelleborg.

$^{30}/_{4}$. Gen.dir. Wohlin underrättad och kommer att instruera Trelleborgstullen om visitation. Inga vapen må medhavas.

Öv. Adlercreutz: att det ansetts lämpligt medsända en militärpatrull, 4 pers., som går till handa. Polis överflödig.

123. Note från tyska beskickningen 29 april 1940.

Ink. till UD $^{29}/_{4}$.

Verbalnote.

Die Deutsche Gesandtschaft beehrt sich, dem Königlich Schwedischen Ministerium des Äussern auftragsgemäss ergebenst mitzuteilen, dass beabsichtigt ist, einen deutschen Arzt und 20 deutsche Rote Kreuz-Angestellte auf schnellstem Wege nach Narvik zu entsenden. Die genannten Personen sollen bereits am 30. April d. J. aus Deutschland abreisen. Die Durchreise durch Schweden könnte je nach Wunsch der Königlich Schwedischen Regierung entweder in einem besonderem Wagen oder als freie Reisende erfolgen.

Die Deutsche Gesandtschaft darf das Königlich Schwedische Ministerium des Äussern ergebenst bitten, veranlassen zu wollen, dass die Königlich Schwedische Gesandtschaft in Berlin telegraphisch angewiesen wird, die erforderlichen schwedischen Durchreisesichtvermerke für die oben genannten Personen zu erteilen.

Für die mit der Angelegenheit verbundene Mühewaltung sowie für eine im Hinblick auf die Eilbedürftigkeit tunlichst umgehende Mitteilung darf die Gesandtschaft im voraus den verbindlichsten Dank aussprechen.

Stockholm, den 29. April 1940.

1. *(Påteckning av Engzell:)* Den 1 maj hava dessa 21 personer anlänt Trelleborg och i särskild III kl. sovvagn med militäreskort transporterats över Riksgränsen in i Norge.

2. *(Påteckning av Söderblom:)* Muntligt besked till von Below: tillåtelse lämnas, detaljer ordnas med Engzell.

124. Note från tyska beskickningen 29 april 1940.

Ink. till UD $^{29}/_{4}$.

P. M.

Aus humanitären Gründen ist es der Deutschen Regierung erwünscht, die Nichtkämpfer und Nichtkampffähigen aus dem Kampfgebiet im Raum von Narvik fortzuschaffen.

Die Deutsche Gesandtschaft wäre daher dankbar, wenn von der Königlich Schwedischen Regierung Vorsorge getroffen werden würde, dass von den nach Narvik laufenden Zügen beim Rücktransport Schiffbrüchige und Verwundete mitgenommen werden. Aus Gründen der Menschlichkeit wäre ferner besonders erwünscht, dass mit diesen Rücktransportzügen auch Gefangene aus dem Kampfraum abbefördert würden.

Stockholm, den 29. April 1940.

(Påteckning i UD:) Lämnat av von Below den 29 april 1940. Meddelat honom muntligen, att skeppsbrutna och svårt sårade redan tillåtits från Narvik passera svenskt område.

125. Promemoria av Berencreutz 29 april 1940.

P. M.

Översten Adlercreutz har denna dag per telefon meddelat följande:

Under natten 28—29 april har till överbefälhavaren ett telegram ankommit från chefen för Övre-Norrlandsgruppen, vari meddelas, att chefen för I 19 från Fregattenkapitän Gadow, »der deutsche Grenzbevollmächtigte», den 25 innevarande april mottagit ett brev av följande lydelse.

»Ich bitte Sie folgende von mir aufgeworfene Fragen einer baldigen Klärung entgegenzuführen:

1) Übernahme des Bahnbetriebes durch deutsches Personal auf der Strecke Reichsgrenze—Brücke (Nordalsbron?) durch Gestellung einer Dampflokomotive mit Schneeräumer und 2 bis 3 Personen- und Güterwagen.

2) Gestellung der Lasarettswagen zum Transport schwer Verwundeter von der Nordalsbrücke zur Reichsgrenze.

Ich darf eine baldige Antwort entgegensehen und bin etc.»

Stockholm den 29 april 1940.

(Påteckning av Berencreutz:) Kommunikationsministern har genom järnvägsstyrelsen orienterats om förestående. Wrede upplyser, att »sanitetståget» står i Björnefjell ca 1,5 km från Riksgränsen. Därifrån till bron ca 8 km. För tågets vidaretransport erfordras snöröjning etc. W. framhåller att om, såsom man i järnvägsstyrelsen utgår från, bifall till framställningen icke är förenligt med vår neutralitet, hinder å andra sidan ej kan möta mot att man från svensk sida ombestyr avhämtande av sårade å norska sidan (Björnefjell).

(Marginalanteckningar i UD:) 1): Nej.

2) Ja, men ej längre västerut än Björnefjell.

126. Söderblom till Richert 29 april 1940.

Handbrev.

Stockholm den 29 april 1940.

I anslutning till mitt brev den 26 dennes[1] angående Narviksfrågor ber jag för Din kännedom få meddela, att det tyska sanitetståget nämnda dag, den 26, kl. 23 framfördes till Björnefjells station på norska sidan. Samtidigt vill jag nämna, att beslut rörande den i sista stycket av samma brev avsedda framställningen av Fregattenkapitän Gadow nu fattats. Detta innebär,

1) att ånglok eller annan rullande materiel ej kan från svensk sida ställas till förfogande;

2) att svårt sårade kunna avhämtas med anlitande av svensk järnvägsmateriel, i intet fall dock längre västerut än å Björnefjells station.

Slutligen är jag i tillfälle att meddela, att de i mitt brev den 25[2] omnämnda fem livsmedelsvagnarna innevarande dag överföras till Björnefjell.

127. Chefen för Övre-Norrlandsgruppen till överbefälhavaren 29 april 1940.

Till Ch I 19 har följande skriftliga framställningar överlämnats av »der deutsche Grenzbevollmächtigte» $^{29}/_{4}$ kl. 11.00: Zur Klärung der Versorgung der Bahnlinie auf norwegischer Seite und von Björnfell mit elektrischem Strom bitte ich um Entsendung eines schwedischen Ingenieurs, der die Vorbereitung der Schaltungen mit einem deutschen Ingenieursoffizier treffen soll. Ich darf Ihrer baldigen Antwort entgegensehen.

Von meinem General werde ich dahingehend unterrichtet, dass die Verpflegungslage der norwegischen Bevölkerung in Narvik selbst und in der Umgebung von Narvik kritisch zu werden beginnt. Es hat durch die zivilen Ortsbehörden bereits eine scharfe Rationierung der Lebensmittel durchgeführt werden müssen. Es bedarf keiner näheren Erläuterung, dass die deutsche Truppe nicht in der Lage ist, aus Ihren eigenen Verpflegungsbeständen an die norwegische Zivilbevölkerung Lebensmittel abzugeben.

Mein General hat mich beauftragt, den schwedischen Behörden anheim zu geben, das schwedische Rote Kreuz hierauf hinzuweisen und zu tatkräftiger Hilfe aufzufordern. Ich bitte Sie im Interesse einer möglichst menschlichen Kriegsführung dieser Frage Ihr persönlichstes Interesse entgegen zu bringen und mit bestmöglichstem Nachdruck zu betreiben.

[1] Dok. 114.
[2] Dok. 108.

Voraussetzung für die Lebensmittelversorgung der norwegischen Bevölkerung ist allerdings die Benutzbarkeit der Eisenbahnstrecke Reichsgrenze—Sildvik, da durch Blockade der englischen Kriegsschiffe eine Zufuhr auf dem Wasserwege nicht möglich ist. Wie mir von meiner vorgesetzten Dienststelle bekanntgegeben wurde, bestehen seitens der schwedischen Regierung keine Bedenken, der von mir im Auftrage meines Generals geforderten Bereitstellung des erforderlichen Bahnmaterials und des elektrischen Stromes stattzugeben.

Ich darf um baldige Nachricht bitten.

Anhåller vördsamt om direktiv för att snarast kunna lämna svar.

128. Note till norska beskickningen 30 april 1940.

P. M.

Åberopande Kungl. Norska Beskickningens promemoria den 24 april 1940[1] angående Beskickningen tillhandakommen uppgift, att påfallande många tyska turister i värnpliktsåldern resa genom Sverige från Tyskland till Norge, meddelas, att uppgiften ifråga icke är med verkligheten överensstämmande. Antalet beviljade inresetillstånd för tyska medborgare under april månad är förhållandevis obetydligt och i flertalet fall hava resorna avsett affärsbesök i Sverige. Inresetillstånd för utländska turister beviljas icke och ej heller hava sedan den 9 april viseringar lämnats för genomresa till Norge. Vederbörande svenska passkontroll vid norska gränsen (Mon) bekräftar, att antalet därstädes till Norge utresande tyska medborgare under senaste veckorna uppgått till högst en eller två personer om dagen.

Stockholm den 30 april 1940.

129. Berencreutz till C. Douglas 30 april 1940.

Handbrev.

Stockholm den 30 april 1940.

Åberopande Din depesch den 26 innevarande april[2] ber jag få meddela Dig, att en undersökning av T. T. verkställts med anledning av utrikesministern Kohts uppgift om att svenska radion i utsändning förmodligen 24 och 25 dennes skulle omtalat, att norska regeringen och amiralstaben för närvarande befunne sig i Molde. Av denna undersökning har framgått, att intet sådant omnämnande gjorts i nyhetsutsändningarna mellan 24 och 26 april. Härvarande norska beskickningen har underrättats härom.

[1] Dok. 91.
[2] Dok. 116.

Jag vill tillägga, att vi här först genom Ditt meddelande erhållit kännedom om norska regeringens nuvarande uppehållsort.

130. J. Beck-Friis till Günther 30 april 1940.

Rapport 363, ink. till UD $^{3}/_{5}$.

Oslo den 30 april 1940.

De rykten om transitering från Tyskland genom Sverige till Norge av krigsförnödenheter av olika slag, varom jag den 25 dennes[1] under hand underrättade Eders Excellens, hava vunnit mycket stor spridning och man kan knappt nu träffa en norrman utan att han bringar dem på tal. Ryktena vinna allmän tilltro, helst som ett stort antal tyska tankjärnvägsvagnar befinna sig å platser i Oslo, där de ej kunna undgå att observeras av allmänheten.

Att ryktena här framkallat övervägande bittra känslor mot Sverige torde knappast behöva framhållas. Ingen här har mig veterligen framställt anspråk på eller ens förväntat aktiv hjälp från Sverige i den pågående kampen för värnandet av Norges frihet, men torde säkerligen hos varje norrman den förväntan hysas, att, särskilt som norska regeringen synes avskuren från all tillförsel från Sverige, den angripande staten ej skall via Sverige förses med för landets underkuvande erforderliga förnödenheter.

Jag ber att få framhålla att ifrågavarande rykten med sannolikhet utövat ett stort inflytande på norska folkets moral och förefaller att hava kraftigt bidragit till att undergräva försvarsviljan genom att frambringa en känsla att striden är utsiktslös, därest tyskarna i motsats till norrmännen själva kunna via Sverige erhålla allt vad de behöva för krigets fullföljande.

Bland dem, vilka med mig berört ifrågavarande rykten, må jag omnämna justitiarius i Höiesterett Paal Berg, landets f. n. mest framskjutna officiella person i Oslo, med vilken jag de senaste veckorna stått i livlig kontakt. Han framställde dock ingen som helst kritik, utan fäste blott min uppmärksamhet å förhållandet.

Av de många norrmän, som med mig berört saken, har ingen uppträtt oresonligt eller saknat förståelse för Sveriges nuvarande utsatta läge, men att förhållandet på många håll skapat en bitterhet, som eventuellt kan under kommande år förgifta förhållandet mellan vårt land och Norge, är uppenbart, och har jag därför ansett mig skyldig att fästa Eders Excellens' uppmärksamhet å förhållandet.

---

[1] Dok. 104.

131. Note från norska beskickningen 1 maj 1940.

Ink. till UD $^{3}/_{5}$.

Under henvisning til sin verbalnote av 21 april d. å.[1] har den Kgl. Norske Legasjon den ære å oversende det Kgl. Svenske Utenriksdepartement avskrift av en forklaring som er avgitt av tollkontrollör Ottar Enger, med ett bilag (»Ausweis») og av et notat av 30 f. m. om en forklaring fra telegrafbestyrer Torgersen.

Det fremgår av disse forklaringer at de tyskere som har reist gjennom Sverige, og som er omtalt i Legasjonens verbalnote av 21 f. m., alle har vært militærpersoner (officerer og soldater)[2].

Stockholm, 1 mai 1940.

(Påteckning av H. Beck-Friis:)

Mr. Mallet ville vid begärt samtal kl. 11.30 »reinforce» den norska framställningen (som jag då ej kände till).

Utan att vilja ge något slutgiltigt svar rörande den rättsliga sidan av saken gjorde jag personligen förbehåll för frågan huruvida i förevarande fall Haagkonventionens bestämmelse om internering av »trupp» kunde föreligga.

Mr. Mallet erinrade om att vi lovat ej hjälpa tyskar med kamouflerade trupptransporter från Tyskland till Norge och framhöll att detta enligt brittisk uppfattning vore samma sak.

M. uttryckte förhoppningen att vi skulle hejda gruppen, speciellt Montana, och internera honom.

(Påteckning av Engzell:) Beträffande Engers resor uppger bitr. lfln Franzén i Kiruna att Enger inkommit olagligt över icke-passkontrollort och erbjudits att över Riksgränsen resa hem, vilket han dock ej ville. Militären ville absolut ej att han skulle resa tillbaka där han kom. Han försågs därför med (gratis) biljett till Charlottenberg och avreste.

Bilaga 1.

Den Norske Legasjon, Stockholm.

Under henvisning til muntlig konferanse tillater undertegnede tollkontrollör i Narvik Tolldistrikt å bekrefte fölgende:

Under inspeksjon av tolldistriktets grenseområde fra bygdene Beisfjord, Håkvik og Skjomen spurte jeg den svenske nöytralitetsvakt i Una Alacats söndag 28. ds. om det var noe til hinder for på mitt politipass

[1] Dok. 63.
[2] Jfr dok. 135.

å reise en tur ned til Abisko — vesentlig for å forsöke å sende telegram eller brev fra Narvikbeboere, idet Narvik som bekjent for nærværende ikke har forbinnelser med utenverdenen. Vedkommende kompanisjef tok ikke standpunkt hertil, men sendte meg til bataljonsjefen i Abisko, som igjen overlot saken till Landsfiskalen i Kiruna.

Landsfiskalen meddelte meg straks at ingen utlending etter en ny lov hadde anledning til å opholde seg i Norbotten len.

Jeg önsket da straks å vende tilbake til Narvik samme vei jeg var kommet — over Una Alacats. Landsfiskalen meddelte imidlertid at den nye lov heller ikke hjemlet adgang hertil, og at da der på grunn av militæroperasjonene ved Riksgrensen stasjon heller ikke var adgang til å passere den eneste lovlige vei over Riksgrensen, så han seg nödsaget til å transportere meg straks videre sydover i Sverige, idet jeg ikke under noen omstendighet måtte oppholde meg i lenet. Uten utrustning, vesentlig penger etc. ble jeg deretter sendt avgårde.

Jeg tör be spesielt bemerket at svenske og norske tollfunksjonærer inntil helt nylig till gjensidig fordel har beveget seg og utfört tolltjeneste på begge sider av grensen, at Norge etter svensk önske — forat svensk og norsk tollkontroll av jernbanetrafikken kan skje på samme sted — sogar har tollstasjonen Vassijaure flere kilometer inn på svensk område, og at jeg av hensyn til tolltjenesten er utrustet med fribillett på de svenske jernbaner for strekningen Abisko—Grensen. Denne ordning er meg bekjent ikke opsagt fra svensk side og selv om den under de rådende forhold ikke kan praktiseres som för, turde det muligens burde hevdes at ingen tollfunksjonær må pågripes og transporteres langt ned i Sverige om han i de vanskelige fjelddistrikter det her gjelder kommer noe over grensen.

Da tollordningen som nevnt ikke vites å være opsagt, turde det muligens også være grunn til å hevde at jeg av de svenske myndigheter utrustes med reisepenger og dagpenger for via Mo i Rana og Bodö å kunne vende tilbake til mine tjenesteplikter i Narvik, hvorfra jeg kortest mulig tid bör være fraværende.

Jeg tillåter meg samtidig å meddele at med samme tog jeg ble transportert bort fra Norrbotten len fulgte endel tyske militære personer, som jeg hadde befatning med i Narvik, og som etter hva vedkommende svenske politimann, som medfulgte meddelte, hadde det kongelige svenske utenriksdepartements tillatelse til transitt gjennem Sverige.

Stockholm, 30 april 1940.

Ottar Enger
Tollkontrollör i Narvik Tolldistrikt.

Herr Enger opplyser at han i den ene av tyskerne, gjenkjente havnekommandanten i Narvik. Dennes underskrift har han på et »laissezpasser». Under navnet stod »Korvetten Kapitän».

P.W.-o.

Ausweis

Der Zollkomissar Herr Ottar Enger hat die Erlaubnis, das Zollgebäude im Hafengebiet in der Zeit von 10.00 bis 18.00 Uhr zu betreten und sich im Hafengebiet im Zolldienst zu betätigen.

Dieser Ausweis gilt nur in Verbindung mit dem Zollausweis.

Der Ausweis verliert am 30. April 1940 seine Gültigkeit.

Narvik, den 11. April 1940.
In Ermangelung eines Dienstsiegels:
Montana.

I. A.
Montana
Korv. Kpt.

Ovenstående korvetkaptein var adjutant hos den tyske havnekommandör i Narvik. Jeg hadde adskillig med begge herrer å gjöre. Begge sammen med endel andre tyskere reiste fra Kiruna igår med tog 93.

Skipsmannskaper fra malmfartöier som lå i Narvik havn ved krigsutbruddet ble iført uniformer og våben i Narvik. Der kommer således kun militäre personer fra Narvik.

Stockholm, 29 april 1940.

Ottar Enger.
Tollkontrollör i Narvik Tolldistrikt.

Bilaga 2.

Telegrafbestyrer Torgersen, Kirkenes, idag på Legasjonen.

Han meddeler at han på Legasjonens anmodning er kommet till Stockholm for nermere ordre.

Han opplyser at han ankom til Stockholm med Norrlandstoget kl. 2.45 eft.

Med toget fulgte endel, antagelig 8 tyskere, halvparten i 20 års alderen, resten mellom 30 og 40 år. To var i enslags uniform med uniformslue og den ene hadde i hvertfall på jakkeærmet et merke, antageli en propell. Det kunne ikke ses at de var eskortert av svenske embedsmenn eller politifolk.

Bestyrer Torgersen bor på Hotell Anglais. Torgersen kom til Stockholm med samme tog som tollkontrollör Enger.

30. 4.
P. W.

132. Richert till Günther 1 maj 1940.

Handbrev, ink. till UD 4/5.

Berlin den 1 maj 1940.

Den händelseutveckling, som lett till rikskansler Hitlers brev till Konungen, synes mig hava varit både glädjande och betydelsefull.

Den snabba behandlingen av generalfältmarskalken Görings underhands-invit om utsändande av en icke-officiell delegation gjorde för visso här ett gott intryck såsom innebärande ett tecken på en önskan från svenska regeringens sida att genom förtroendefulla samtal bidraga till ett klarläggande av den situation i fråga om de svensk-tyska förbindelserna, som uppkommit efter den tyska aktionen mot Danmark och Norge. Det utmärkta sätt, varpå delegationen — ej minst dess främste man — fullgjorde sitt uppdrag, ingav å tysk sida respekt och förtroende, de samtal, som fördes med fältmarskalken, voro utan tvivel klargörande och nyttiga, och amiral Tamms besök hos rikskanslern hade mycket gynnsamma verkningar, tack vare amiralens eget uppträdande och tack vare vad som sedan följde.

Det nästa ledet i händelseutvecklingen — H. M. Konungens skrivelse till rikskanslern — synes mig hava varit alldeles särskilt lyckligt: det Kungsord, som däri gavs den tyske statschefen, var uppenbarligen just vad som erfordrades för att hos denne utplåna misstron mot den svenska neutralitetspolitikens verkliga innebörd.

Rikskanslerns svarsskrivelse bör, såvitt jag kan förstå, i nuvarande läge anses såsom ett mycket beaktansvärt dokument. Den förklaring, som däri givits, att »Deutschland entschlossen ist, die Neutralität Schwedens unbedingt zu respektieren», kan naturligtvis närmast hava åsyftat läget för dagen, och bör ingalunda uppfattas såsom en garanti för framtiden. Men den måste dock anses hava givit en viss säkerhet för att vi *i det läge som råder idag* ej behöva befara någon plötslig tysk aktion mot Sverige; för att en aggression mot vårt land åter skall aktualiseras måste ett nytt läge hava uppkommit och en förändrad inställning från svenska regeringens sida åminstone kunna framkonstrueras.

Jag skall inte här försöka göra någon uttömmande analys av de olika grunder, som må hava föranlett Hitler att nu deklarera den inställning till Sverige, som innefattas i hans skrivelse till Konungen och varom utrikesministern von Ribbentrops härom dagen offentligen gjorda uttalanden utgöra en reflex. Självklart är att den intagits efter högst realpolitiska överväganden. Huruvida vid dessa överväganden hänsyn till Sovjet-Ryssland spelat in, undandrar sig mitt bedömande; det förefaller dock sannolikt, att man här fått fullt klart för sig, att Stalin ej gärna skulle önska se Hitler installerad även i Sverige.

En annan omständighet, som torde ha haft en icke oväsentlig betydelse, är den, att man nu äntligen på högsta håll här torde ha lärt sig inse, att Sverige är beslutet att med vapenmakt motsätta sig en kränkning av dess territorium, från vilket håll denna än månde komma. I fråga om vår vilja och beslutsamhet i detta hänseende har man här tidigare uppenbarligen hyst mistro. Förre utrikesministern Sandlers i de ledande tyska kretsarna alldeles felbedömda person och politiska syften var en av huvudgrunderna till detta misstroende; pressens hållning en annan. Den svenska regeringens politik i den finsk-ryska konfliktens senare skede har rubbat grunden för misstroendet. Men det behövdes ett klart och bindande ord från den svenske Konungen till den tyske statschefen personligen för att undanröja det. Hitler vet nu — och detta har säkerligen varit av den största betydelse för hans ställningstagande — att vi komma att sätta in hela vår kraft mot ett anfall ej blott från öster utan även från väster.

Och han vet att vi komma att med hela vår militära kraft möta ett anfall från honom själv. Han vet, att en aktion mot Sverige ej kan genomföras såsom överrumplingsaktionen mot Danmark och skulle mötas med ett på ett helt annat sätt organiserat och mycket starkare motstånd än aktionen mot Norge. Den utan ostentation genomförda militära beredskap, som efter alla tecken att döma nu åstadkommits i Sverige och varom man naturligtvis här är medveten, har med all säkerhet vid de överväganden, som ägt rum, varit av en betydelse för Hitlers ställningstagande, som ej kan överskattas. Även om man här ävenledes är alldeles underkunnig om alla de brister, som vidlåda vårt försvarsväsen i fråga om utrustning och utbildning, så inser man dock, att med den beredskap vi nu äga, ett militärt företag mot Sverige ej kan genomföras genom överrumpling och att det från tysk sida skulle kräva en militär kraftutveckling, som ingalunda skulle varit opportun med hänsyn till krigföringen i övrigt. Detta har inneburit, och innebär, ett återhållande moment av första ordningen.

Likaväl som enighet numera torde råda i Sverige därom, att vår obetingade och väpnade neutralitet — för att begagna Hitlers egna ord — både under det finsk-ryska krigets slutskede och under första skedet av den tyska aktionen mot Danmark och Norge utgjort det måhända starkaste skyddet mot de faror, som hotat, likaväl synes man i vårt land även vara överens därom, att ett fullföljande av denna klara och beväpnade neutralitetspolitik i fortsättningen är den enda trygghet vi själva kunna åstadkomma mot nya faror; de uttalanden i svenska tidningar, som gjorts närmast med anledning av den tyske utrikesministerns uttalanden om Sverige, giva belägg därför.

Den avspänning i vårt förhållande till Tyskland, som efter de från den tyska riksledningen avgivna försäkringarna nu inträtt, innebär naturligtvis — såsom redan framhållits — ingen som helst garanti för framtiden. Förhållandena äro så labila, att en förändring i läget när som helst kan inträda. En ur tysk synpunkt ogynnsam utveckling av det norska fälttåget, skärpta tyska krav på genomtransporter eller på varuleveranser, engelska angrepp mot malmtransporter och i ett senare skede ryska angreppshot mot Nord-Sverige äro exempel på sådana händelser, som lätt och hastigt nog kunna förändra läget och ställa oss inför nya faror. Under sådana förhållanden är det synnerligen glädjande, att i den svenska offentligheten ingen röst höjts i syfte att den militära beredskapen och vaksamheten i Sverige nu skulle minskas. Det angelägnaste av allt är enligt mitt förmenande alltjämt — vid sidan av det fortsatta och lugna hävdandet av vår klara beväpnade neutralitetspolitiks allmänna linjer och av de fortsatta strävandena till återhållsamhet och objektivitet i offentliga uttalanden — fortsatt full beredskap och vaksamhet samt fortsatt forcerat utbyggande av vårt försvarsväsens alla grenar, såväl i avseende på materialanskaffning som i fråga om organisation och utbildning. I ett förändrat läge, där en aktion mot Sverige skulle komma under övervägande, lär den tyska statsledningen i avgörandets ögonblick komma att fästa mer avseende vid graden av vår militära beredskap och kraft än vid ett i aldrig så högtidlig form givet ord.

133. Richert till Söderblom 1 maj 1940.

Handbrev, ink. till UD 4/5.

Berlin den 1 maj 1940.

Den belgiske ambassadören Davignon sade mig i går, att såvitt han kunde förstå, två faktorer väsentligen bidragit till Sveriges för ögonblicket gynnsamma ställning i förhållande till Tyskland: medvetandet om de ansträngningar, som under den senaste tiden i vårt land gjorts på försvarsberedskapens område och — Görings svenska sympatier. Efter vad Davignon erfarit, skulle Göring vid diskussioner om eventuella aggressioner mot Sverige kraftigt hävdat, att han under inga omständigheter ville höra talas om någonting sådant och på det allra bestämdaste motsatte sig alla dylika planer. Det vore enligt Davignons förmenande ovärderligt för Sverige, att det i den tyska riksledningen funnes en man med Görings inställning till vårt land.

134. Richert till Söderblom 2 maj 1940.

Handbrev, ink. till UD 4/5.

Berlin den 2 maj 1940.

Härmed ber jag få översända en av Vendel i dag till mig överlämnad promemoria om inlastning av krigsmaterial m. m. i Stettin. Jag vill tilllägga, att Vendel uppskattade de truppstyrkor, som inskeppades i Stettin, till 3 à 4 000 man dagligen.

Jag vore tacksam, om Du vill delgiva vederbörande militära myndigheter uppgifterna.

Bilaga.

P. M.

Under senaste veckan hava trupptransporter från Stettin regelbundet pågått. 3 à 4 fartyg, 4 till 8 000 ton vardera, avgå dagligen med betydande krigsmaterial, luftvärns- och fältkanoner, lastvagnar, hästar m. m. Nya trupper ankomma dagligen, särskilt alptrupper.

Sjömanspastorn har i Kiel iakttagit ett större krigsfartyg om 12 000 ton. Livlig verksamhet vid skeppsvarven. Undervattensbåtar synliga i betydande antal.

135. Promemoria av Engzell 2 maj 1940.

Den 28 april 1940 kommo över gränsen vid Riksgränsen 14 civila tyska sjömän jämte en anställd vid tyska konsulatet i Narvik. Endast den sistnämnde hade pass, viserat av svenska beskickningen i Oslo. De erhöllo — efter telefonsamtal med sekreterare Nylander — nödfallsvisum för direkt genomresa genom Sverige.

De, som ej hade pass, voro förtecknade å en handling med namn, födelseort och födelseår. Alla voro enligt bestämda uppgifter civila sjömän. Ett par, tre hade kofferdistuniformer. Ingen med namnet Montana fanns med. Biträdande landsfiskalen Franzén, som hade hand om passkontrollen, förklarar bestämt som sin åsikt, att några officerare ej kunde vara med, det märktes bl. a. på det sätt, varpå samtliga »hunsades» av den medföljande konsulatstjänstemannen. Franzén sade sig känna igen vice kommendanten i Narvik (dock ej Montana) och han var ej med.

Med eskort av poliskommissarie Weidfelt for gruppen söderut.

Den 30 april passerades Stockholm, där tyska kolonihemmet vid Sveavägen besöktes. Uppehåll i Stockholm ett par timmar (poliskonstapel Lönn).

Den 1 maj voro sjömännen i Trelleborg, där stadsfiskal Nyqvist ordnade deras uppehåll å ett hotell, varifrån endast konsulatmannen fick avlägsna sig.

Enligt Nyqvists uppgifter voro samtliga civilt sjöfolk, därav 2 sjökaptener, 3 styrmän och resten menige sjömän. Ett par kofferdistuniformer förekommo (styrmännen) med namnet »Deutsches Lloyd». Ett par sjömän hade ankare å sin ärm.

De foro med tysk färja kl. 18 den 1 maj. Uttryckte sin tacksamhet för god behandling och lovade återkomma i »augusti, då kriget skall vara slut».

Stockholm den 2 maj 1940.

136. Stabschefen vid Övre-Norrlandsgruppen till chefen för försvarsstabens underrättelseavdelning 3 maj 1940.

Överlämnad av Adlercreutz till H. Beck-Friis, ink. till UD 4/5.

1:398 = Vid tyske attachén Maenss besök hos tyske vicekonsuln Weiler i Luleå avhandlades frågor, som framgå av följande rapport från Ryttmästare Nordensköld (N medföljde Maenss till Luleå i går och har idag tillsammans med Maenss återvänt till gränsen).

»Till Ch ÖNgrp. Följande spörsmål avhandlades mellan attaché Maenns och tyske konsuln Weiler i Luleå:

1) Strömmen till norska sidan är uppdelad i dels en ledning 220 volt till bl. a. Tullhuset och militärsjukhuset (fältsjukhuset) Björnefjell, dels i huvudledningar till banan. På den del av malmbanan, där tyska trupper befinna sig, finnas, hitom Nordalsbron 2 svenska el-lok-hela. Nedom sagda bro finnas 10 svenska ellok sönderskjutna av engelsmännen: 30—40 malmvagnar sönderskjutna av engelsmännen och c:a 700 st ännu hela. Alla ånglok i Narvik. Frågan om elström från Sverige i första hand till Björnefjell för belysning, speciellt i fältsjukhuset.

2) *Post* i öppna kort *från* Tyskland *till* Norge över Riksgränsen.

3) Toilettsaker för personlig hygien till tyskar i Björnefjell m. m.

4) 120 hästar hos tyskarna utan foder. Behövs per vecka 4 ton havre, 5 ton hö.

5) 3 vagnar kol, en tankvagn bensin.

Ovanstående önskemål torde från konsuln framställas till svenska myndigheter genom tyska legationen.

Avreser med attaché Maenss i morgon den 4 åter till Riksgränsen.

Luleå den 3 maj 1940.

S. Nordensköld, Ryttmästare».

137. Promemoria av H. Beck-Friis 3 maj 1940.

Vid samtal med Mallet idag rörande de föregivna tyska militärernas resa från Narvik (se norska legationens note i ärendet den $^1/_5$)[1] framhöll jag, att regeringen å ena sidan är fullt medveten om sin skyldighet att internera trupper, som komma in över gränsen och att denna plikts fullgörande aldrig ifrågasatts, men att det å andra sidan vore klart, att ingen skyldighet förelåge att förhindra enskilda — vare sig militära eller civila — resandes passage, då det gällde en frivilligt företagen resa.

Det vore självklart, att mellan dessa tvenne renodlade fall kunde förekomma tvivelaktiga sådana. Frågan om meddelandet av genomresevisum finge bedömas in casu.

Beträffande det föreliggande konkreta fallet hade jag icke kunnat få någon bekräftelse på att den uppgivne korvettkaptenen Montana, genomrest Sverige. Emellertid hade konstaterats, att några tyskar, som fått genomresevisum — vilket i detta fall ej underställts utrikesledningen — just vid den ifrågavarande tidpunkten passerat Sverige. I motsats till vad som gjorts gällande från norsk sida hade ingen av dessa haft militär uniform, men väl hade några sjökaptens- eller styrmansuniformer förekommit.

Mallet syntes föga tillfredsställd med min förklaring rörande de individuella resorna och hoppades, att vi noggrant skulle undersöka varje fall. Man kunde vänta sig att tyskarna före och i samband med Narviks fall ville söka sig hem genom Sverige under camouflage, och om vi tillläte detta hade vi att vänta en stark protest.

Under samtalets gång nämnde Mallet såsom ett analogt fall, värt att studera, frågan, huruvida motsvarande trafik Tyskland-Belgien via Holland under världskriget skulle ha tolererats.

Stockholm den 3 maj 1940.

138. Generaltulldirektören till Söderblom 3 maj 1940.

I anslutning till min skrivelse den 27 april 1940[2] har jag härmed äran översända slutrapport från tullförvaltaren i Kiruna angående de fem godsvagnar, som den 25 april inkommo till Trelleborg från Sassnitz för att gå till Narvik.

Stockholm den 3 maj 1940.

---

[1] Dok. 131.
[2] Dok. 120.

Bilaga.

Rapport angående en livsmedelssändning till Norge över Kiruna.

Den 28 april 1940 ankommo fem tyska godsvagnar från Trelleborg till Kiruna och fortsatte omedelbart till Vassijaure. I Kiruna konstaterade undertecknad tullförvaltare, att sex tullplomberingar voro brutna, därav fyra på en och samma sida av tåget. En tullplomb saknades, de andra voro fastknutna.

I Vassijaure undersöktes alla fem vagnarna av tullpersonalen och befunnos innehålla livsmedel. Vapen, ammunition eller uniformer funnos icke. Därefter tullplomberades alla vagnarna i vederbörlig ordning.

Den 29 april 1940 passerade alla fem vagnarna i fråga Riksgränsen med orubbad tullplombering och fördes till Björnefjells station på norska sidan.

Av omständigheterna vid tågets ankomst till Kiruna framgick, att åtminstone fem tullplomberingar säkerligen avsiktligt brutits av någon person före tågets ankomst till Kiruna.

Under tågets uppehåll över natten i Vassijaure stodo dessa vagnar under bevakning.

Kiruna tullkammare den 29 april 1940.

Erik Dahlqvist
Tullförvaltare

139. Sändebudet i Paris till UD 3 maj 1940.

Telegram 190, ink. till UD 4/5.

Högre funktionär Quai d'Orsay förklarar efter misslyckade operationerna söder om Trondheim allierades bestämda föresats vara att hårt sätta sig fast i Narviks-området och under inga omständigheter släppa detta före krigets slut. Avsikten vore också att hålla Namsos eller i händelse nödvändigt sakta retirera norrut till strategiskt bättre ställningar. Fick av samtalet klart intryck att allierade klart beslutna att, inför möjligheten av tyska påtryckningar på Sverige om ökad malmexport över Luleå, hålla sig så nära malmfälten som möjligt, beredda för alla eventualiteter. Tillråder starkast möjliga luftförsvar Luleå, Porjus samt Riksgränsbanan.

140. Promemoria av Söderblom 4 maj 1940.

Den 4 maj har jag å Röda Korsets vägnar bett översten Thorén i försvarsstaben att till den svenske gränsbefälhavaren vid Riksgränsen framföra följande, utgörande preliminärt svar å den till honom från tysk sida riktade hemställan om hjälp från Svenska Röda Korset till Narviks civilbefolkning:

»Röda Korset har vid frågans prövning velat få upplysning, huruvida och i vad mån civilbefolkningen fått del av de livsmedelsförråd, som nyligen förts över gränsen. Vidare önskar Röda Korset erfara, huru stora kvantiteter som återstå av dessa förråd.»

Samtidigt meddelades för vederbörande befälhavares orientering, att man från svensk sida i Berlin, då det visat sig, att sändningen till Narvik var så omfattande, underströk, att man måste utgå ifrån att civilbefolkningen får del av dessa livsmedel. Vidare framhölls då, att enligt Röda Korsets beräkningar de överförda förråden utgjorde 23 kilogram per person av Narviks beräknade befolkning och den tyska garnisonen, och att Röda Korset räknar med ett livsmedelsbehov om 4 kg per person och vecka. Från tysk sida betygades härvid, att det tyska befälet hade ansvaret för civilbefolkningens underhåll.

Röda Korsets önskan, att en hänvändelse måtte göras till norska legationen i syfte att efterhöra, huruvida norska regeringen samtycker till livsmedelshjälp, har tillsvidare ej tillmötesgåtts.

Stockholm den 4 maj 1940.

141. J. Beck-Friis till Söderblom 4—5 maj 1940.

Handbrev, ink. till UD $^{6}/_{5}$.

Oslo den 4 maj 1940.

Jag hade just ett samtal med en person, som verkade omdömesgill och välbalanserad och som jag på grund av vissa omständigheter, som ej kunna återgivas i brev, håller för absolut trovärdig. Han meddelade, att tyskarna de senaste dagarna sänt upp och koncentrerat stora truppstyrkor i östra Norge och uppskattade antalet trupper i området mellan Trondheim och Rena till 30 à 40 tusen man. Då inga större norska förband längre operera där synes föga tvivel föreligga att icke trupperna äro avsedda för svenska gränsen. Enbart å sträckan Lilleström—Eidsvold passerade igår under loppet av $1^{1}/_{2}$ timme icke mindre än 800 motorfordon på väg norrut, talrika motorcyklar oräknade. Fordonen voro av alla slag:

pansarvagnar, lätta tanks, luftvärnskanoner och luftvärnskulsprutor samt fordon avsedda för broslagning.[1]

Enligt tillförlitlig uppgift sprängdes igår morse telefonstationen i Elverum i luften, varefter all telefonförbindelse å hela området mellan Elverum och Röros avbrutits. Tyskarna själva hava sin egen fälttelefon, så åtgärderna äro givetvis riktade mot att utomstående skola kunna få reda på vad som försiggår. Hela det nämnda området mellan Elverum och Röros är nu reserverat för tyskarna och lämnas inga resetillstånd dit. Det förefaller som vore det ett enda stort uppmarschområde.

I Rena synas särskilt stora truppkoncentrationer hava ägt rum, vilka därifrån forslas nordöst till Trysilsinbygd.

Enligt uppgift skall i förrgår ett slag hava ägt rum vid Ossjön mellan 1 000 norrmän och bortåt 10 000 tyskar.

Min sagesman avsåg med lämnandet av uppgifterna att underrätta svenska myndigheterna om denna samling av trupper och framför allt mekanisk utrustning av alla slag, så att svenskarna ej skulle överraskas på samma sätt som norrmännen, därest ett angrepp sker.

Han framhöll den utomordentliga vikten av tvenne broar vid Rena, vilka ligga 200 m från varandra, samt av tvenne broar vid Stai söder om Koppang, en järnvägs- och en landsvägsbro. Dessa fyra broar äro nu mycket starkt bevakade av tyskarna, men deras sprängning skulle enligt hans uppgift vara av allra största betydelse för de tyska förbindelseledernas avbrytande.

Även från annat håll har jag emottagit varningar om tyska åtgärder längs svenska gränsen, men hava därvidlag inga preciserade uppgifter lämnats.

Vi hava egen kurir i morgon och jag hade därför avböjt att idag anlita finsk kurir, men anser jag dessa nyheter vara av sådan vikt, att jag nu skall se om icke möjlighet finnes få med detta brev med den finske kuriren, ehuru tiden är långt framskriden.

Personligen är jag övertygad om att tyskarna kommit till Norge för att stanna och även komma att försöka indraga Sverige i sin intressesfär. Huruvida de låta sig nöja med att av oss utfå vad de kunna i godo och under hot, eller om de äro villiga att betala det pris, som ett försök till militär ockupation skulle kosta, är kanske svårare att bedöma.

Jag förstår ej att militärmyndigheterna hemma ej hitsänder militärattachén, som nu här skulle kunna skaffa underrättelser av kanske ovärderlig betydelse.

P.S. $^{5}/_{5}$. Brevet hann tyvärr ej med den finske kuriren.

Igår afton emottog jag ytterligare tvenne direkta varningar. Den ena

---

[1] (*Marginalanteckning av J. Beck-Friis:*) Absolut autentiskt.

av en personlig vän som från norskt järnvägshåll hört att sista dygnet ett stort antal trupptåg gått från Oslo (tyskarna förefalla att sista dagarna hava fått in många transportfartyg) åt såväl Kongsvinger som Halden (»det rullade tåg åt Halden hela natten som det rullat norrut under offensiven»). Mannen själv är fullt vederhäftig.

Den andra var en bonde från gränstrakterna som tagit sig in till Oslo för att han ansåg sig skyldig underrätta mig om trupp- och materialsamlingar längs gränsen samt att bland befolkningen där rådde en allmän uppfattning att Sveriges tur nu skulle komma. Att han var helt uppriktig och personligen övertygad att det skulle gå lös med det snaraste var tydligt, men hade han föga fakta att komma med.

Här råder en allmän uppfattning att, sedan fälttåget i Norge nu praktiskt taget avslutats, ett angrepp å Sverige kommer att ske från Norge. Många tro att tyskarna vilja göra rent hus i Skandinavien medan de äro i farten. Jag börjar alltmer anse situationen kritisk. Fråga är om man ej ämnar överraska Sverige genom ett angrepp från mellersta Norge.

Jag beklagar ofantligt att militärattachén ej är här och kan skaffa informationer. Större delen av Norges befolkning brinner av begär att lämna alla upplysningar de kunna för att ej Sverige skall komma i samma situation som Norge, och här i Oslo är fullt av f. d. stridande som lyckats taga sig hit och som skulle kunna ge värdefulla tips om striderna. Jag hinner ej själv, jag arbetar ändå 16 timmar på dygnet.

Ber Dig delge General Thörnell detta brev.

142. Juhlin-Dannfelt till chefen för försvarsstabens underrättelseavdelning 4 maj 1940.

Överlämnad av Richert till chefen för politiska avdelningen i UD för kännedom 4/5, ink. till UD 6/5.

Såsom orientering får jag härmed äran meddela, att undersökningar här de sista dagarna angående möjligheten av ett frigivande av transporter av krigsmateriel till Sverige givit det intrycket, att den i samband med operationerna mot Norge förordnade transportspärren ännu icke upphävts. Vid förfrågningar, företagna på olika håll, givas undvikande svar och hänvisas till att det icke kan dröja länge innan ett principbeslut kan komma att fattas.

Berlin den 4 maj 1940.

143. J. Beck-Friis till Söderblom 5 maj 1940.

Handbrev, ink. till UD 6/5.

Oslo den 5 maj 1940.

Härmed ber jag få meddela, att därest jag anser mig böra per telefon varsko, om tyska truppsammandragningar vid gränsen i en utsträckning, som förefaller innebära ett direkt hot mot oss, jag framdeles kommer att referera till mitt *handbrev av 4 maj*[1] och säga att situationen ytterligare förvärrats, att jag ber Dig vidtaga energiska åtgärder (d. v. s. varsko våra militära myndigheter) eller dylikt.

Jag anser faran för ett omedelbart tyskt överfall från Norge (från Storlien ända ned till längst ned i söder) mycket stor och håller för sannolikt att man kommer att försöka genom ett kraftigt angrepp västerifrån på mellersta Sverige bringa oreda i hela vårt försvar, som väl tidigare aldrig räknat med en dylik möjlighet.

144. J. Beck-Friis till Söderblom 5 maj 1940.

Handbrev, ink. till UD 6/5.

Oslo den 5 maj 1940.

I anslutning till 363 B. 30. 4. 40[2] om norsk bitterhet över påstådd transitering av krigsförnödenheter genom Sverige ber jag få meddela att nämnda rykten numera allmänt betraktas som fakta.

De ha nu ökats att omfatta även transitering av trupper i plomberade vagnar (personer ha för mig »garanterat» att detta vore riktigt, utan att dock vilja uppge hur de visste det; att de själva voro bergfast övertygade därom står utom tvivel) eller i form av civila resande, vilka färdats som privatpersoner i tåg eller buss.

Därest ryktena skulle vara i någon mån sanna, hoppas jag att den direkta krigsfara, som nu hotar oss från Norge, skall komma statsmakterna att av självbevarelsedrift stoppa trafiken.

145. Juhlin-Dannfelt till chefen för försvarsstabens underrättelse-avdelning 6 maj 1940.

Överlämnad av Richert till chefen för politiska avdelningen i UD för kännedom 7/5, ink. till UD 8/5.

Härmed får jag äran insända dagens tyska uppgifter angående läget i Norge.

[1] Dok. 141.
[2] Dok. 130.

11—470791

Utöver dessa hava följande underrättelser erhållits i krigsministeriet. Läget i Narvik anses för de tyska trupperna nu icke vara särdeles gynnsamt, ty under dagen hava hårda anfall av bl. a. franska alpjägare ägt rum och tyskarna äro hårt pressade. Största faran kommer från en grupp, vilken framgår från norr längs svenska gränsen, och vilken hotar att avskära de tyska trupperna därstädes. Man överlägger synbarligen nu, på vad sätt undsättning skall kunna tillföras dem, och i samband därmed anses ett hastigt utbyggande av en tillräcklig flygbas i Trondheimområdet vara en nödvändighet. Även för basering av operationerna till lands är Trondheims utbyggande erforderligt. Det antyddes, att en framstöt av de tyska trupperna tillhörande Trondheimsgruppen ända till Narvik vore sannolik. Man anser tydligen, att Narvikstrupperna utan undsättning skola kunna hålla sig högst en à två veckor. Det ifrågasättes redan, huruvida icke den tyska prestigen fordrar deras räddande. För närvarande är undsättning luftvägen tydligen beroende av, hur snabbt man kan hinna utbygga Trondheim såsom flygbas. — Detta leder tankarna på, att de engelska flygraiderna mot tyska flygplatser i Norge varit ganska effektiva (se ytterligare nedan). Kanske redan tyska luftstridskrafter i stor utsträckning måst dragas tillbaka från Norge. Även är det tänkbart, att väderleksförhållandena förhindra flygvapnets effektiva användning.

Någon orientering gavs angående tyska önskemål om undsättning av Narviksgruppen genom svensk förmedling. Bl. a. omtalades, att man gjort framställning angående tre järnvägsvagnar med kol och en med bensin, vidare om foder för 120 hästar, ytterligare om trugor för manskapet, som utan dessa hava svårt att taga sig fram i den djupa snön (det omtalades i detta sammanhang, att 25 tyskar tagits till fånga av engelsmännen på grund av att de fastnat i snön och icke hunno undan i tid). Det antyddes likaså, att man hoppades på transitering av krigsmateriel till Narviksgruppen. Jag fick emellertid det intrycket, att man väntade avslag på framställningen eller att underhandlingarna icke gingo framåt. Tyske militärattachén i Stockholm uppgavs hava under de sista dagarna energiskt verkat för ett frigivande av de tyska vapenleveranserna till Sverige såsom en åtgärd, vilken skulle häva bristen på god vilja från svenskt officiellt håll. Överbefälhavaren för hären vore orienteterad härom, och man väntade nu på ett beslut, fristående av de pågående handelspolitiska underhandlingarna, avseende frigivande av alla tyska vapentransporter till Sverige. Därigenom hoppades man på tillmötesgående i fråga om den tyska Narviksgruppens mest trängande behov.

Angående striderna omkring Röros erfors, att en styrka skandinaviska frivilliga, omkring 200 man stark, kommit i lastbilar från Sverige och efter stridernas slut åter dragit sig tillbaka på svenskt område medfö-

rande ett 50-tal tyska fångar. Protest sades hava avlåtits häremot i Stockholm.

På annat håll i krigsministeriet erfors, att den tyska Narviksgruppen ansågs ganska hårt trängd. Vidare upplystes, att flyplatsen Fornebu vid Oslo varit föremål för upprepade luftbombardemang, varvid rätt avsevärda skador uppstått och ett rätt stort antal tyska flygplan förstörts.

Till detta ovan anförda må fogas några kortfattade kommentarer.

Läget synes undertecknad närmast kunna karakteriseras så, att tyska Narviksgruppen nu anses kunna hålla sig en à två veckor och att det kommer att göras de största ansträngningar såväl till lands som i luften för att hinna undsätta densamma. Då de norska flygplatserna för närvarande icke synas vara användbara för större flygföretag utan dylika antagligen måste utgå från Danmark, är den tyska flygverksamheten mot Nordnorge för tillfället mattad. Antagligen bidrager även vädret härtill. Utsikterna för de tyska landstridskrafterna från Trondheim att hinna fram i tid till undsättning låta sig tydligen icke klart bedömas. På förfrågan angående styrkeförhållandena i Narvikstrakten upplystes, att mot cirka 5 000 tyskar anses stå 6 000—7 000 norska och 5 000—6 000 allierade trupper. Det föreföll, som om landningsmöjligheter för tyska flygplan icke längre voro för handen i Narvikstrakten utan att man vore hänvisad till nedkastning av ammunition m. m. från luften.

Berlin den 6 maj 1940.

Bilaga.

Tyska uppgifter
angående läget i Norge av den 6. 5. 1940.

1. Narvik. Fortsatta fientliga anfall på södra stranden av Grevsjön avslagna. Nordost Grevsjön befinner sig fienden i Gratangen. Utom norska trupper förekomma här franska alpjägare. I Rombaken ligga engelska jagare, vilka hålla järnvägen mot Riksgränsen under eld. Tyska stridsförband av flygvapnet hava med framgång angripit allierade sjöstridskrafter i trakten Harstad—Narvik. Dessutom hava fientliga tältläger och ammunitionsupplag bombarderats längs vägen Dalsletten—Lund.

2. Trondheim. Alla förfogbara krafter befinna sig i frammarsch över Grong längs huvudvägen i nordostlig riktning. Hegra fort har givit sig.

3. Bergen. Fjärde norska divisionens upplösning fortgår.

4. Oslo-nordgruppen. Efter strider vid Röros med en blandad svensk-finsk-dansk-norsk styrka har denna slagits tillbaka och gått in på svenskt område.

5. Oslo-nordvästra gruppen. Vapenavlämning vid 2. norska divisionen pågår.

Berlin den 6 maj 1940.

146. J. Beck-Friis till Günther 6 maj 1940.

Rapport 386, ink. till UD $^{8}/_{5}$.

Oslo den 6 maj 1940.

Härmed får jag vördsamt meddela, att stora tyska truppstyrkor de senaste dygnen härifrån avsänts till olika platser längs svenska gränsen från Storlien ned till Kornsjö. Uppgifter härom hava lämnats mig av ett antal absolut vederhäftiga personer, vilkas motiv varit att varsko Sverige så att ett eventuellt överfall på vårt land ej skulle finna oss lika sorglöst oförberedda som Norge. Uppgifter ur de mest olikartade källor äro helt samstämmiga och torde intet tvivel finnas om deras riktighet.

Man hade här väntat att transporten av trupper och material till Norge skulle upphöra i och med att England avlägsnade sina trupper, men hava dessa förväntningar ej infriats. Transporterna förefalla snarare att öka och intet tvivel föreligger att de dirigeras huvudsakligen mot svenska gränsen.

Man torde sålunda kunna konstatera att

1. tyska trupper samt krigsmaterial av alla slag alltjämt anlända till Oslo i en utsträckning som ej på något sätt svarar mot det militära läget efter de större operationernas avslutande,

2. att dessa trupper och materialen dirigeras huvudsakligen mot svenska gränsen, sannolikt mot hela sträckan Storlien—Kornsjö; huru desamma fördelas och huruvida större koncentrationer ägt rum å speciella punkter har ej varit möjligt att fastställa, helst som inga resor få företagas inom stora områden,

3. att bland den norska gränsbefolkningen mångenstädes råder en bestämd uppfattning att ett överfall på Sverige planeras, samt

4. att härvarande tyska kretsar räkna med att även Sverige skall införlivas på ett eller annat sätt i Tysklands intressesfär; huruvida som medel härför skulle ingå ett överfall på Sverige eller ej har jag ej kunnat utröna.

Med ovanstående har jag ej velat fastställa att ett tyskt överfall på Sverige är omedelbart förestående. Det är ju möjligt att de militära åtgärderna endast äro avsedda som påtryckningsmedel vid framställandet av de tyska krav, som Sverige med största sannolikhet har att inom kort

emotse. Jag har däremot velat fastställa att tyska, mot Sverige riktade militära förberedelser å norskt territorium förekomma i stor utsträckning, och att alla militära förutsättningar för ett tyskt angrepp å Sverige från Norge med snaraste komma att föreligga såvida de ej redan förefinnas.

Man måste å svensk sida följaktligen räkna med möjligheten av ett dylikt tyskt angrepp från väster vilken dag som helst.

147. J. Beck-Friis till Söderblom 6 maj 1940.

(Utdrag)

Handbrev, ink. till UD 8/5.

Oslo den 6 maj 1940.

Sedan jag skrev min officiella skrivelse nr 386[1] av i dag har jag haft besök av ytterligare flera personer, som ha bekräftat tidigare uppgifter. I natt och tidigt på morgonen i dag hava sålunda två konvojer om tillhopa 8 transportfartyg kommit in i hamnen under eskort av jagare. Över Larvik kommer även ett stort antal trupper, och förefaller det som om flertalet dirigerades mot svenska gränsen.

En av mina besökande hade i går afton varit tillsammans med ett par tyskar, vilka blivit berusade. En av dem hade därvid storbelåten förklarat att trupperna som nu anlände gingo ingalunda norrut utan mot svenska gränsen för att gå direkt på Stockholm. Han hade skrattande förklarat att svenskarna hade aldrig väntat sig något angrepp från väster, så det hela skulle bliva en oangenäm överraskning. Nåja, det sagda kan ju vara tomt skryt under rusets inflytande, men håller jag för mera sannolikt att det var allvarligt menat. Även en annan besökande norrman meddelade att en tysk helt uppriktigt sagt honom, att trupperna dirigerades mot Sverige.

Jag kan givetvis ej garantera att ett överfall absolut är planerat, men jag är fullt säker att trupper koncentreras vid gränsen. Det vore brottsligt att å svensk sida ej bereda sig på vad som komma kan.

Vissa resande som i går och i dag kommit med järnväg från Sverige över Kornsjö uppgiva att där ej var något påfallande stort antal tyska trupper. Personligen håller jag för sannolikt att ett tyskt angrepp skulle ske längs hela linjen med huvudvikten ej längst i söder, där man nog antar att svenskarna äro bäst beredda. Några hållpunkter för denna min uppfattning har jag däremot ej.

— — —

[1] Dok. 146.

148. C. Douglas till Söderblom 6 maj 1940.

Handbrev, ink. till UD 8/5.

Oslo den 6 maj 1940.

I sällskap med finske chargé d'affaires Toivola återkom jag i eftermiddags med bil från Molde, där vi blevo avskurna efter regeringens hastiga avresa den 29 april på natten. Först i går kunde vi begiva oss på hemväg.

Ehuru jag helt naturligt icke nu hinner giva någon sammanfattning av mina intryck, sedan jag den 9 april lämnade Oslo för att åtfölja regeringen, är det likväl ett par saker, som jag redan i dag med begagnande av en kurirlägenhet i morgon bittida till svenska gränsen anser mig böra inberätta om.

Av min chef har jag hört, att han funnit sig böra fästa Eder uppmärksamhet på den enligt hans uppfattning ytterst allvarliga fas i vilken utvecklingen inträtt de sista dagarna. Denna hans uppfattning delar jag i alla avseenden. Efter vad jag sett på min resa genom de besatta områdena från Åndalsnes över Dombås genom hela Gudbrandsdalen och ner hit till Oslo anser jag, att stor och överhängande fara föreligger för att vårt land blir utsatt för ett hastigt angrepp över västgränsen. Mellan Lillehammer och Dombås såg jag betydande tyska truppstyrkor av olika vapenslag. De voro åtföljda av kilometerlånga motoriserade eller hästanspända kolonner. Vid ett tillfälle i dag räknade vi över 200 motorfordon av alla slag och storlekar. Även mycket stora hästvagntransporter iakttogos vid flera tillfällen. Hästar rekvireras i stegrad utsträckning av befolkningen, och praktiskt taget alla brukbara lastbilar i landet torde f. n. vara tagna i anspråk för tysk räkning, detta alltså utom de oerhörda mängder militärbilar, som överskeppats hit. När man sett allt detta, måste man fråga sig mot vem denna materiel skall brukas, nu sedan de engelska och franska trupperna så föga ärofullt lämnat landet, efterlåtande ett enormt byte av vapen, ammunition, utrustning av alla tänkbara slag, motorbränsle, livsmedel etc. Om vad som föregår i gränstrakterna mot Sverige vet jag ju intet direkt, då jag inte varit där efter den tyska ockupationen, men vad jag såg från Dombås och söderut har ingivit mig de svåraste farhågor.

Av tyska officerare på vägen har jag hört, att inom den närmaste tiden alpjägartrupper komma att insättas här i Norge för att över de väglösa ödemarkerna i norr gå fram mot Narvik. Jag har själv sett bergsartilleri på väg norrut på lastbilar.

Vad som efter min uppfattning knäckte de allierade och norska truppernas motståndskraft var det tyska bombflyget i förening med de tyska

truppernas militära skicklighet och hänsynslösa offensivanda. Flyget angrep dag och natt. Utgående från baser så långt söderut som Hannover gingo bombflygformationer i successiva vågor till angrepp — mot slutet praktiskt taget dygnet runt. Trupper, etapper, järnvägslinjer, landsvägar, städer, byar, fartyg, allt som kunde tänkas vara av någon som helst betydelse för upprätthållandet av det fysiska eller moraliska motståndet belades med spräng- eller brandbomber och besköts med intensiv kulspruteeld. Höjden från vilken angreppen utfördes, varierade efter omständigheterna från 4 000 à 5 000 helt ned till 20 à 30 m. Bombangreppens största verkan synes mig ligga på det moraliska området. Visserligen åstadkommo de tyska bomberna svåra materiella skador men än större var dock deras effekt på de angripnas nerver. En tysk officer sade också på tal härom till mig: »Wenn die Bomben einen auch nicht direkt treffen, so hält es doch auf die Dauer kein Mensch aus», d. v. s. om tillfredsställande skydds- och avvärjningsanordningar saknas. Och det har ju i högsta grad varit fallet här.

Jag skulle i denna fragmentariska skildring även vilja säga, att jag under färden ner genom landet fylldes av stigande beundran för vad de tyska ingenjörtrupperna kunna uträtta i fråga om snabbt undanröjande av alla slags vägspärrar, reparerande av vägskador och i synnerhet otroligt hastigt och tekniskt elegant återställande av nedsprängda broar.

Om de tyska truppernas offensivanda, förmåga att uthärda strapatser och vilja att till varje pris tillkämpa sig det utsatta målet med övervinnande av alla hinder från motståndarnas, den svåra terrängens och det ovana klimatets sida kunna endast de mest berömmande lovord givas. De stodo härvidlag i den bjärtaste motsats till sina engelska motståndare.

En fruktansvärd makt samlas nu i vår rygg. Må vi vara beredda och ha förmågan att möta den, om den skulle vändas mot oss.

149. Note från tyska beskickningen 6 maj 1940.

Ink. till UD $^{7}/_{5}$.

Verbalnote.

Die Deutsche Gesandtschaft beehrt sich, dem Königlich Schwedischen Ministerium des Äussern im Anschluss an ihre Verbalnote vom 24. April ds.Js. Nr — C 1193[1] — folgendes mitzuteilen.

Nach Mitteilungen, die der Gesandtschaft in den letzten Tagen zugekommen sind, ist es bis jetzt noch nicht möglich gewesen, die Eisenbahnstrecke von Riksgränsen bis Narvik infolge Strommangels in Betrieb zu

[1] Dok. 88.

nehmen. Da die genannte Eisenbahnlinie jedoch zum Abtransport von Kranken och von norwegischen Zivilpersonen dringend benötigt wird, wäre die Gesandtschaft dankbar, wenn erneute Versuche unternommen würden, die Versorgung der erwähnten Eisenbahnlinie mit elektrischem Strom bis zur Bahnstrecke Hundalen zu ermöglichen. Besonders wichtig wäre die Stromversorgung der Zollstation Björnfjell, da dort der elektrische Strom für ein in unmittelbarer Nähe der Zollstation gelegenes mit 35 Verletzten und Kranken belegtes Krankenhaus dringend benötigt würde. Die modernen Apparate in diesem Krankenhaus können ohne Strom nicht benutzt werden; ausserdem können jetzt auch Operationen bei Dunkelheit nur mit Kerzenlicht vorgenommen werden.

Die Versorgung der genannten Eisenbahnlinie mit elektrischem Strom wäre auch deshalb notwendig, um zwei elektrische Lokomotiven wieder in Gang zu setzen, die der schwedischen Eisenbahnverwaltung gehören. Die Bahnlinie vom jetzigen Standplatz der Lokomotiven bis zur schwedischen Grenze ist fahrbar.

Mit Rücksicht darauf, dass bei der Stromabgabe gewisse technische Schwierigkeiten zu überwinden sind, wäre die Gesandtschaft dankbar, wenn schwedischerseits ein sachverständiger Elektrotechniker in Riksgränsen ermächtigt und beauftragt werden könnte, alsbald an der norwegisch-schwedischen Grenze mit den vorhandenen deutschen Technikern in Verbindung zu treten, die sich mit der Wieder-Inbetriebnahme der Eisenbahnstrecke Riksgränsen—Narvik befassen.

Für die hiermit verbundene Mühewaltung gestattet sich die Deutsche Gesandtschaft dem Königlich Schwedischen Ministerium des Äussern im voraus ihren verbindlichsten Dank zum Ausdruck zu bringen.

Stockholm, den 6. Mai 1940.

150. Note från norska beskickningen 7 maj 1940.

Ink. till UD 8/5.

Den Kgl. norske Legasjon har den ære å be det Kgl. svenske Utenriksdepartement om dets velvillige bistand til hos de svenske myndigheter å få utvirket tillatelse til utförsel til Norge av 6200 — sekstusentohundre — stykker stålhjelmer som ved kontrakt av 9. februar d. å. av Otto Ruben A/B, Kungsträdgårdsgatan 22, Stockholm er solgt til Generalintendanten for den norske armé.

Legasjonen vil sette pris på å få behandlingen av denne sak påskyndet så meget som efter omstendighetene mulig.

Stockholm, 7. mai 1940.

151. Note från tyska beskickningen 7 maj 1940.

Ink. till UD 8/5.

Verbalnote.

Die Deutsche Gesandtschaft beehrt sich, dem Königlich Schwedischen Ministerium des Äussern folgendes mitzuteilen. Bekanntlich ist seit letzter Woche Norwegen bis nach Drontheim und weiter nördlich über Drontheim hinaus in deutscher Hand und nunmehr befriedet. Hiermit ist innerhalb dieses Gebietes der normale Zustand wieder hergestellt. Zur völligen Normalisierung der dortigen Verkehrsverhältnisse gehört jedoch auch, dass der Verkehr von Schweden über die Querbahn nach Drontheim wieder in Gang kommt.

Nach den der Deutschen Regierung vorliegenden Informationen ist diese Querbahn auf schwedischem Gebiet aus nicht bekannten Gründen auf einer kurzen Strecke unterbrochen. Im Auftrage der Deutschen Regierung darf die Gesandtschaft daher das Ersuchen stellen, die Schwedische Regierung möge das Nötige zur Wiederherstellung dieser Verbindung umgehend veranlassen.

Stockholm, den 7. Mai 1940.

152. Juhlin-Dannfelt till chefen för försvarsstabens underrättelseavdelning 7 maj 1940.

Överlämnad av Richert till chefen för politiska avdelningen i UD för kännedom 8/5, ink. till UD 9/5.

Härmed får jag äran insända dagens tyska uppgifter angående läget i Norge jämte relation av vad som muntligen tillades till desamma.

Så långt här kan bedömas förefaller det icke sannolikt, att Sverige skulle komma att bliva hotat genom den fortsatta utvecklingen av läget i trakten av Narvik. Tyskarna torde icke — åtminstone är detta intrycket för dagen — vara hågade att för närvarande ingripa över Sverige till räddande av de tyska trupperna i Narvik. Norge är givetvis nu av mera sekundär betydelse för Tyskland.

1. Narvik. Fortsatt artilleribeskjutning från de allierade fartygen. Franska alpjägare befinna sig vid Gratansbotn. Fiendens främsta linje går vid Ristind—norra kanten av Grevsjö—södra kanten av Reisevsjö—Punkt 147.5, sydost om Laberget—därifrån i sydostlig riktning mot svenska gränsen. Den tyska linjen går norr om Harjangsfjord.

2. Över Grong framgående trupper hava nått Mosjöen. Från Sydnorge intet nytt.

Muntligt tillägg till ovanstående. — Man har tänkt sig i stort sett tre olika sätt för undsättning av den tyska Narviksgruppen, nämligen dels genom kraftig luftverksamhet, dels genom framförande av landoperationer söderifrån fram till själva Narvik och slutligen genom överförande av krigsmateriel över Sverige per järnväg. Sedan sistnämnda visat sig omöjligt på grund av de svenska myndigheternas vägran, återstå de två övriga möjligheterna, varav man nu närmast tänker insätta luftvapnet, i avsikt att fördröja de allierades framryckning och bereda tid för undsättningen till lands att hinna fram. Emellertid måste bombförbanden i huvudsak starta ifrån Danmark — det erfors i dag, att även flygplatsen i trakten av Trondheim är illa åtgången av de engelska flygarna — varför icke någon långvarig och intensiv bombbeläggning från luften kan äga rum, utan till följd av de långa flygavstånden (cirka 1 300 km enkel tur) endast en à två raider per dygn kunna anordnas, vilket icke alls är tillräckligt. Det hänger därför på, om det intensiva arbetet med upprättande av flygplats (flygplatser) i trakten av Trondheim skall inom den närmaste tiden bära sådana resultat att förband av tunga bombplan med full last skola kunna starta därifrån. Detta måste uppnås, innan den tyska Narviksgruppen bringats till uppgivande av sitt motstånd. Om utsikterna för de söderifrån anryckande tyska krafterna att i tid hinna fram till Narvik nämndes i dag intet.

Berlin den 7 maj 1940.

153. Gadow till chefen för skidlöparbataljonen 7 maj 1940.

Överlämnad av Adlercreutz till Söderblom omkring 26/5.

Björnfjell, den 7. Mai 1940.

Auf die in Ihrem Brief vom 4. 5. 1940 gestellte Anfrage bezüglich Versorgung der norwegischen Bevölkerung mit Lebensmitteln, teile ich Ihnen folgendes mit:

Der aus 5 Wagen bestehende deutsche Lebensmittelzug wurde dem Eisenbahnspediteur, Herrn Ottar Dahl, übergeben, mit dem Auftrag, die Verteilung der Lebensmittel an die norwegische Bevölkerung durchzuführen. Einzelheiten gehen aus der beigefügten von Herrn Dahl unterzeichneten Verhandlung hervor.

Eine Berechnung für welche Zeitdauer die übersandte Verpflegung ausreicht, stösst auf Schwierigkeiten, da zur Zeit nicht zu übersehen ist,

welche Ortschaften im Hinblick auf die Feindlage an der Versorgung beteiligt werden können. Für die Versorgung deutscherseits über die Erzbahn kommen lediglich die Bahnstationen und bestenfalls bis Strömsnes in Frage. In Strömsnes befinden sich ca 1 200 Personen, darunter Flüchtlinge aus Narvik, auf den übrigen Stationen ca 100 Personen.

Für die Versorgung Narviks und der sonstigen Küstenorte der näheren Umgebung des Ofotfjords kann dem schwedischen Roten Kreuz nur die Versorgung auf dem Seewege unter Vereinbarung mit den englischen Blockadestreitkräften anheimgestellt werden, da die Bahnstrecke westlich Strömsnes durch englischen Artilleriebeschuss völlig zerstört worden ist, und Transportwege von Osten her nicht in Frage kommen.

Nehmen Sie bitte den Ausdruck meiner vorzüglichsten Hochachtung entgegen.

Bilaga.

Verhandlung

betreffende Übergabe deutscher Lebensmittellieferungen für die norwegische Bevölkerung in der Umgebung von Narvik.

Heute wurden 5 Waggon (fünf) aus Deutschland über Schweden gelieferte Lebensmittel für die norwegische Bevölkerung der Umgebung von Narvik an Herrn Eisenbahnexpediteur Ottar Dahl durch den Wehrwirtschaftsoffizier übergeben.

Herr Ottar Dahl wurde amtlich beauftragt die Verteilung an möglichst viele Ortschaften verantwortlich durchzuführen. In erster Linie kommen infrage die Ortschaften Hundalen und Umgebung, Sildvik und Umgebung, sowie Strömnes und Umgebung.

Die Lebensmittelwagen werden in Hundalen übergeben; die Weiterleitung in westlicher Richtung wird im Hinblick auf die Feindlage den norwegischen Stellen überlassen. Wenn möglich werden auf Wunsch der norwegischen Stellen einige der Wagen bis zum Tunnel beim Middagselven mit deutscher Hilfe gefahren. Damit gegebenenfalls die Wagen ohne Lokomotive von diesem Tunnel weiter nach Westen bergab gerollt werden können, kann mit deutschen Nachrichtenmitteln norwegisches Bremserpersonal (Konduktor) aus Narvik angefordert werden, da solches in Hundalen nicht vorhanden. Da die einzeln weitergerollten Wagen nicht zurückgefahren werden können, werden sie austauschweise gegen norwegische, in Hundalen befindliche Wagen zum Verbleib zur Verfügung gestellt.

Die übergebenen Wagen Nr.: Berlin 6048, Kassel 78152, Kassel 66119, Kassel 65581, Norge 20327 sind plombiert übergeben worden; geöffnet wurde lediglich der Frischfleischwagen und ein Austausch von Frischfleisch gegen Konserven vorgenommen, um ein Verderben von Frisch-

fleisch zu verhüten, während die Wagen wegen Streckenstörung (Beschädigung der Eisenbahnbrücke durch Norweger, Verzögerung der Stromlieferung) in Björnfjell stehen bleiben mussten. Der entnommene Inhalt wurde voll aufgefüllt.

Die Übergabe der Lebensmittel erfolgt gegen Empfangsbescheinigung durch Unterschrift unter dieser Verhandlung. Eine sofortige Bezahlung ist nicht möglich, da die in Frage kommende Bevölkerung durch die Kriegsereignisse z.Zt. keinen Verdienst hat. Es wird anderweitige Verrechnung erfolgen.

v. g. u.
Der Übernehmende:
Ottar Dahl

Eisenbahnexpediteur und Amtlicher Beauftragter für die Lebensmittelversorgung der Bevölkerung in der Umgebung Narviks.

g. w. o.
Der Übergebende:
Reichmann
Korvettenkapitän und Wehr-Wi.Offz.

Verteiler:
Herr Ottar Dahl
Bahnhofsoffizier Hundalen
Wehr-Wi.Offz.
Deutscher Grenzbevollmächtiger (2x)

Abschrift

Für die Richtigkeit:
(oläslig underskrift)
Korvettenkapitän.

154. J. Beck-Friis till Söderblom 7 maj 1940.

(Utdrag)

Handbrev, ink. till UD $^8/_5$.

Oslo den 7 maj 1940.

Då jag ej har någon kurir de närmaste dagarna har jag beslutat sända Béve till svenska gränsen för att därifrån vidarebefordra de kraftiga varningar mot ett tyskt överfall, som jag anser mig skyldig att ytterligare avgiva. Jag håller för alltmera sannolikt att tyskarna, trots alla officiella vänskapsbetygelser eller kanske just på grund av dem, planera ett över-

fall. Det finnes ingen rimlig anledning varför de i annat fall skulle fortfara att hitsända så enorma kvantiteter av trupper och särskilt material av alla slag.

Jag vill i detta sammanhang meddela, att tyskarna här senaste tiden behandlat mig med så markerad artighet att det gjort mig misstänksam. Det är ju oegentligt klaga då man blir hövligt bemött, men deras älskvärdhet har varit så pass överdriven att det förefaller som hade direkta order härom givits och förmodar jag även det är ett led i insövningstaktiken.

Tyskarna gjorde i går åter svårigheter för mig att telefonera till Stockholm och lyckades jag aldrig erhålla någon förbindelse härifrån. Från utrikesdepartementet blev jag däremot uppringd tvenne gånger. Då jag ej håller för osannolikt att man dagarna närmast innan ett överfall kommer att söka hindra mig från att telefonera till Stockholm och eventuellt ytterligare varsko, vore jag mycket tacksam om Du dagligen skulle vilja ordna att Stockholm ringer upp mig, och hemställer jag att därest detta ej medgives från tyskt håll, svenskarna å sin sida stoppa alla tyska telefonförbindelser till och från Sverige.

Douglas återkom som Du vet i går afton och har i särskild skrivelse skildrat sina intryck. Enligt vad han meddelat delar finske chargé d'affaires Toivola, som han varit tillsammans med hela tiden, helt mina farhågor om ett förestående tyskt överfall å Sverige.

Enligt upplysningar jag just erhållit i dag på morgonen lära en massa småhamnar vid Oslofjorden vara fulla av tyska trupper.

— — — —

155. Prytz till Günther 7 maj 1940.

Rapport 609, ink. till UD 21/5.

London den 7 maj 1940.

Efter tillbakadragandet av de engelska trupperna från Sydnorge har frågan om Narviks betydelse trätt i förgrunden i den allmänna diskussionen. Det göres gällande, att ett återtagande av Narvik skulle vara av mycket stor betydelse, icke bara såsom en kompensation för motgångarna i Sydnorge utan också därför att man därigenom skulle uppnå en strategisk bas för en fortsatt kampanj i Norge. På andra håll åter söker man reducera Narviks betydelse, särskilt ur synpunkten av försvaret av det övriga Norge. Platsens närhet till de mångomskrivna svenska malmfälten utgör på många håll en särskild dragningskraft och den utmålas såsom ett effektivt lås för stängandet av Tysklands järnmalmsimport — järnmalmstransporterna över Östersjön äro i detta samband mer eller

mindre bortglömda. Den allmänna begreppsförvirringen i denna fråga har till och med föranlett vissa granskare att antaga att Hitler erövrade Norge huvudsakligen för att få sin järnmalmsimport säkerställd!

För dagen är det särskilt »Manchester Guardian», som mer utförligt behandlar frågan i en ledare om »Narvik's importance». Tidningen vänder sig där emot påståendena, att Narvik skulle sakna större betydelse, och gör gällande, att England icke skulle hava råd att förlora även denna bas. Den moraliska betydelsen av Narviks erövring och det därmed uppnådda säkerställandet av en del av det fria Norge framhäves starkt. Det erinras också om, att Narvik utgör den sista dörren in till Sverige och att Sverige därigenom skulle undgå att fullständigt omringas av det tysk-ryska väldet.

Konsekvenserna av ett tyskt återtagande av Narvik kunde även bliva allvarliga. »Låt oss icke lättvindigt antaga, att malmbanan till Sverige är så skadad, att tyskarna icke skulle vara i tillfälle att reparera den. Vi ha redan underskattat fiendens förmåga tillräckligt. Vi böra icke heller fortsätta att göra gällande, att Nordsjön och de norska territorialvattnen äro tillräckligt under vår kontroll för att möjliggöra för tyskarna att använda dem även när Norges kust är i deras händer. Undervattensbåtar och bombplan kunna göra vårt framträngande svårt.»

»Manchester Guardian's» ovannämnda ledare bifogas vördsamt.[1]

156. Juhlin-Dannfelt till chefen för försvarsdepartementet 7 maj 1940.

(Utdrag)

Överlämnad såsom rapport 595 $^{8}/_{5}$, ink. till UD $^{9}/_{5}$.

Härmed får jag såsom orientering angående läget i fråga om krigsmaterielleveranser från Tyskland vördsamt insända en uppteckning av ett samtal med en av de ledande personerna i Wehrwirtschaftsstab.

Berlin den 7 maj 1940.

Bilaga.

Uppteckning

av samtal med Kapitän Koch i Wehrwirtschaftsstab angående vilande svenska leveransärenden m. m. av den 7 maj 1940.

1. Bankdirektör Wettermark och undertecknad besökte i dag Kapitän Koch för att inhämta svar å förfrågningar angående vilande leveransären-

[1] Återgives ej.

den (krigsmaterielleveranser), vilka framställts den $^{24}/_{4}$ (jfr uppteckning av samma datum, insänd med rapport nr 12/369/1940)[1].

2. Till en början bekräftade Koch vad som redan tidigare under hand meddelats, nämligen att alla ärenden beträffande leverans eller transit av krigsmateriel till Sverige för närvarande vila på grund av en från den högsta politiska ledningen utfärdad allmän förordning om spärrande av alla krigsmaterieltransporter till vårt land. Det framhölls emellertid, att icke några omständigheter kunde anses föreligga, ägnade att förhindra ett hävande, inom den närmaste framtiden, av den ifrågavarande spärren. Herr Koch betonade i samband därmed, att han och hans avdelning i möjligaste mån fortsatt behandlingen av de ifrågavarande ärendena och i vissa fall lyckats få förfrågningar framställda ända fram till högsta instans.

— —[2]

Samtalet fördes i synnerligen hjärtlig anda av Kapitän Koch, som förklarade, att man kunde förlita sig på att han skulle komma att göra sitt bästa i fråga om fullföljande och utvidgande av de svenska vapen- och ammunitionsleveranserna från Tyskland, så snart ett politiskt beslut föreligger, enligt vilket ett återupptagande av transporterna kan äga rum.

Berlin den 7 maj 1940.

157. Generaltulldirektören till Söderblom 8 maj 1940.

Ink. till UD $^{8}/_{5}$.

Jag har härmed äran översända bifogade rapporter. Stockholm den 8 maj 1940.

Bilaga 1.

Rapport.

Med ångfärjan »Deutschland» den 5 maj 1940 kl. 17.30 anlände hit bland annat 2 järnvägsvagnar, Dresden 32173 och Kassel 78262, enligt fraktbrev avsända från Schenker & Co., Berlin, med Dipl.ing. Meyer, Narvik, som emottagare. Innehållet skulle enligt fraktbrev utgöra sjukvårdsmaterial och konserverat foder.

Vid den 6 maj 1940 företagen undersökning befanns innehållet endast utgöra konserverat foder, bestående av havre, hö, halm och dylikt i sammanpressade stycken med pappersomslag. Vikten av varje vagn utgjorde 16 205 kg.

[1] Dok. 98.
[2] Detaljuppgifter ang. vapenleveranserna här utelämnade.

Vagnarna ha i plomberat skick avgått härifrån den 6 maj 1940 kl. 19.53 till bestämmelseorten.

Trelleborgs tullbevakning den 7 maj 1940.

Paul Ohlsson.

Bilaga 2.

Rapport.

Med ångfärjan »Deutschland» den 6 maj 1940 kl. 6.36 anlände hit bland annat 1 järnvägsvagn, Karlsruhe 10822, enligt fraktbrev avsänd från Schenker & Co., Berlin, med Dipl. ing. Meyer, Narvik, som emottagare. Innehållet skulle enligt fraktbrev utgöra sjukvårdsmaterial, medikamenter och konserverat foder.

Vid den 6 maj 1940 företagen undersökning konstaterades följande. När vagnsdörrarna öppnades kunde inte annat ses än det konserverade fodret, som bestod av havre, hö, halm och dylikt i sammanpressade stycken med pappersomslag. Efter utlossning av detta befanns vagnen till övervägande del innehålla lådor vilka utom två voro försedda med påmålat rött kors. Innehållet i lådorna befanns vara krigsmaterial enligt följande:

Karlsruhe 10822:	41	ldr	gevärspatroner	98,400	st
	30	»	granater	90	»
	15	»	sprängningstillbehör		
	10	»	2 cm spränggranater (spårljus)	2,000	»
	21	»	granatkastarprojektiler	1,050	»
	1	»	pansarvärnsgranater	552	»
	1	»	pansarvärnsgranater	240	»
			7,5 cm granater	36	»
	27	»	andra granater	12	»
			3,7 cm granater	324	»
			patroner	40,500	»

Vagnen har plomberats och kvarstår här.

Trelleborgs tullbevakning den 7 maj 1940.

Paul Ohlsson.

158. Promemoria av Engzell 8 maj 1940.

Legationsrådet von Post, Berlin, anmäler per telefon, att beskickningen från Auswärtiges Amt fått mottaga två noter med begäran om visering för resa genom Sverige till Narviksområdet.

1) Den ena avsåg 67 personer, Röda Kors personal, vilka skulle resa så fort som möjligt.
2) Den andra avsåg Max Claesson, vilken vägrats visering den 4 maj. Se beskickningens telegram vis. 1003[1]. Denne skulle nu tillhöra förstnämnda grupp.

Svar begärdes idag. Viseringen önskades, avseende tiden t. o. m. 31 maj.

Föredraget för excellensen, som beslöt bevilja framställningen, varvid borde framföras att man är förvånad över så många sjukvårdare och utgår från att det är sista gången.

Jag har framfört detta kl. 20.30 till legationssekreteraren von Otter och därvid framhållit, att vi önskade transporten i två grupper med någon dags mellanrum och att vi därvid ämnade förfara som vid den senaste transporten av 21 sjukvårdare. Von Otter ombads meddela, när grupperna väntades anlända till Trelleborg.

Stockholm den 8 maj 1940.

159. Promemoria av byråchefen Wrede 9 maj 1940.

Överlämnad av Wrede till Söderblom, ink. till UD 9/5.

V. P. M

ang. leverans av svensk ström till norska delen av malmbanan efter den 9 april.

1. Med anledning av tyska noten av den 24 april[2] angående strömleverans till Norge verkställdes efter slutförd snöröjning den 26 april prov av ledningen. Det befanns härvid, att ledningsnätet på bangården vid Björnefjell station visserligen höll spänningen, men att ett flertal skador förefunnos, varför det icke ansågs tillrådligt att bibehålla ledningarna under ström. Skadorna omfattade dels vissa isolatorer, dels vissa relativt svåra skador på två olika ledningsbryggor. Den 3 maj påsläpptes ström till Björnefjell och den 4 maj till Hundalen station. Enligt uppgift från det tyska befälet föreligger f. n. inga önskemål, att ström skall levereras väster om Hundalen, sannolikt beroende på att beskjutningar här åstadkomma talrika fel. Enligt uppgift uttages i Björnefjell station belysnings- och värmeström. Dylik ström kan även uttagas till den upprättade sjukvårdsanstalten vid Björnefjell. Huruvida så sker eller ej är icke bekant. Av den provisoriska mätinstrumenteringen att döma har åtminstone vid

[1] Återgives ej.
[2] Dok. 68.

visst tillfälle ström för framförande av elektriskt tåg uttagits. Ett elektriskt tåg med malmvagnar har från Hundalen framförts mot svenska gränsen. Fel på ledningarna med därav följande utlösning ha tid efter annan förekommit, bl. a. natten till den 8 maj, då strömavbrottet varade till på förmiddagen den 8 maj.

2. Då fel på ledningarna uppstå, löser strömmen automatiskt ur. Tyska befälet underrättas per telefon om att reparation erfordras, och sedan anmälan ingått om att sådan kommit till utförande, påsläppes strömmen på nytt.

3. Någon taxering av levererad ström kan f. n. ej ske då mätare saknas. Sådan kommer snarast att uppmonteras.

4. All strömleverans sker på kontaktledningen. Den ordinarie matarledningen är avbruten bl. a. 3 km väster om Riksgränsen, där en stor ledningsstolpe ligger kullvräkt. Sannolikt har sprängning här skett, då man från svensk sida uppger sig hava hört fyra sprängskott i denna riktning.

5. Elektroingenjören i Kiruna har upprepade gånger varit i kontakt med det tyska befälet och även varit över på norsk sida 4 à 5 gånger för att besiktiga ledningarna. På tyska sidan har man tillgång till fullt sakkunnig ingenjör och kan själv ombesörja erforderliga reparationer.

6. Några svenska elektrolok finnas icke på norska sidan gränsen.

Stockholm den 9 maj 1940.

160. Promemoria av byråchefen Wrede 9 maj 1940.

Överlämnad av Wrede till Söderblom, ink. till UD 9/5.

V. P. M.

angående möjligheterna till återupptagande av trafiken över Storlien—Meråker.

1. I samband med stridsverksamheten vid Trondheim och sedan trafiken mellan Norge och Sverige upphört, vidtog de militära bevakningsförbanden vissa spärråtgärder å den svenska järnvägslinjen mellan Storlien och gränsen. Genom högkvartersorder ha numera de militära åtgärderna vid gränsjärnvägarna reglerats. Järnvägsstyrelsen har i anslutning därtill bestämt att särskild urspåringsväxel skall inläggas i anslutning till gränsen.

2. Arbetena vid Storlienbanan äro framskridna så långt att urspåringsväxeln beräknas färdig och militärspärrarna undanröjda den 10 eller 11 maj. Något hinder möter därefter icke ur styrelsens synpunkt att återupptaga trafik med Norge.

5. Trafikutbytet avses ske uteslutande med svensk personal och svensk materiel. Militärkontroll sker omedelbart intill gränsen. Först därefter få tåg från Norge införas till Storlien.

Stockholm den 9 maj 1940.

161. Söderblom till Richert 9 maj 1940.

Handbrev.

Stockholm den 9 maj 1940.

Härjämte närsluter jag avskrifter av två verbalnoter från tyska beskickningen rörande olika Narviksfrågor, nämligen dels elektrisk ström, dels tillhandahållande av en elektrotekniker[1], dels järnvägstrafiken till Trondheim[2].

Vid ett besök, som von Below i går afton avlade hos mig, var jag i tillfälle meddela honom, att man redan den 26 april gjort ett första försök att släppa på elektrisk ström, vilket misslyckats. Sedan den 3 maj har emellertid strömmen släppts fram till Björnefjells station, däri inbegripet ström till belysning och värme, samt från den 4 maj till Hundalen. Vidare meddelade jag, att en elektroteknisk ingenjör i Kiruna stode i telefonförbindelse med tyskarna och vid flera tillfällen biträtt på andra sidan gränsen. Slutligen meddelade jag, att järnvägstrafiken till Trondheim beräknas kunna vara återupptagen om lördag, i vad angår den svenska sidan av linjen.

162. J. Beck-Friis till Söderblom 9 maj 1940.

Handbrev, ink. till UD $^{10}/_{5}$.

Oslo den 9 maj 1940.

Situationen har tyvärr ej förbättrats och alltjämt avgå stora truppstyrkor samt mycken material mot svenska gränsen. Närmare detaljer lämnas i närlagda promemoria, vars uppgifter måste betraktas såsom absolut tillförlitliga. Jag närsluter även en lista över tyska transportfartyg, som anlänt till Oslo under tiden 11 april—6 maj. Densamma är absolut tillförlitlig. Enligt uppgifter, som jag håller för riktiga men ej kan garantera, hava de senaste dagarna även åtskilliga fartyg anlänt såväl till Larvik som till några mindre hamnar i Oslofjorden, varifrån trupperna dirigeras mot svenska gränsen.

---

[1] Dok. 149.
[2] Dok. 151.

De många klövjehästar, som anlända, förefalla mig anmärkningsvärda, då de väl svårligen kunna antagas vara avsedda för något defensivt ändamål. Man antager avsikten med dem vara att rycka in i Sverige på små skogsvägar som vederbörande förmoda vara obevakade.

I distrikten kring Oslo, Östra och Västra Aker rekvirerades i lördags 800 hästar och igår ytterligare. Enligt uppgift som jag ej kunnat kontrollera skulle flygplatsen vid Fornebu numera endast i ringa utsträckning användas av tyskarna, vilka i stället förlagt flygets huvudsakliga verksamhet till Övrevolls Galoppbana, strax utanför Oslo. Att galoppbanan användes såsom flygfält är ett faktum men vet jag ej i vilken utsträckning.

Jag ber Dig behandla förteckningen över tyska transportfartyg med absolut diskretion, då det otvivelaktigt skulle kosta vederbörande livet, därest tyskarna finge reda på att vi fått den.

I övrigt får marinattachén framdeles samla på alla uppgifter, som vi erhålla från olika håll.

3 stora transportfartyg anlände i morse.

Bilaga 1.

P. M.

angående tyska trupptransporter m. m.

1. Från initierat, absolut trovärdigt håll i Oslo har meddelats, att dagarna omedelbart före den 7 maj till Oslo anlänt bl. a. 4 fartyg med hästar och materiel för klövjetransport. Efter urlastning hade materielen dirigerats norrut.

2. Enligt från annat, lika trovärdigt håll erhållna upplysningar iakttogs den 7 maj i Klöfta 40 km norr om Oslo vid vägskälet till Kongsvinger en ca 7 km lång klövjetransport av hästar och mulåsnor. Transporten rastade i Klöfta.

3. Från samma källa som under 1 ovan meddelades vidare att under de senaste dagarna 24 större luftvärnspjäser passerat Askim på väg österut. Ett obestämt antal samma slags pjäser hade setts passera Ski i Östfold.

Fältartilleri av alla kalibrar liksom många mycket stora tanks ha de sista dagarna iakttagits på olika ställen i Östfold.

Betydande mängder stora tanks ha de sista dagarna urlastats i Oslo och dirigerats mot öster och sydost.

Det antages att mellan 15 och 20 000 man den sista veckan landsatts bara i Oslo.

4. Angående förhållandena i södra Östfold har följande erfarits:

I Halden stå 200 man SS-trupper.

På fästningen ha 5 moderna tyska 77 mm:s fältkanoner uppmonterats.

Stora mängder krigsmateriel lagras på olika ställen i Östfold.

På Kjetangen vid Svinesunds mynning har ett batteri, troligen fältartilleri uppställts.

I Sarpsborg finnes ingen besättning.

I Fredrikstad, som är Standquartier för trupperna i Östfold, torde stå omkring 1 000 man.

Vid Mysen lär byggas en flygplats.

Alla broar bevakas av civilister ur ortsbefolkningen med polismans befogenhet.

Oslo den 8 maj 1940.

Bilaga 2.

Oppgave over tyske transportfartöyer ankommet i tiden 11/4—40 til og med 6/5—40.

Fartöy	Brutto	Netto	Ank.	Avg.
Hamm	5874	3556	11/4	13/4
Tucuman	4621	2895	11/4	12/4
Hanau	5892	3597	11/4	14/4
Rosario	6079	3731	11/4	14/4
Curityba	3081	2362	11/4	15/4
Kellerwald	5032	4478	11/4	14/4
Espana	7418	4515	11/4	14/4
Wolfram	3648	2242	11/4	12/4
Wandsbeck	2446	1434	11/4	12/4
Muansa	5472	3387	12/4	20/4
Neidenfels	3018	1745	12/4	18/4
Itrauri	6838	4226	12/4	15/4
Ahrensburg	3200	1890	14/4	15/4
Angelburg	3053	1750	14/4	15/4
Porto Alegre	5187	3111	15/4	15/4
Moltkefels			15/4	16/4
Belt	2400	1497	14/4	
Belgrano	6095	3458	15/4	16/4
Pernambuco	4121	2462	15/4	16/4
Bahia Castillo	8580	5348	15/4	16/4
Utlandshörn			15/4	22/4
Köln	7881	4833	15/4	18/4
Nassau	6719	4117	16/4	17/4
Hohenhörn	3026		16/4	20/4
Leuna	6855		18/4	20/4
Stuttgart	13387	7796	20/4	
Pionier	3264	1933	20/4	22/4
Scharhörn			20/4	

Fartöy	Brutto	Netto	Ank.	Avg.
Cordoba	1357	723	21/4	22/4
Campinas	4541	2759	21/4	23/4
Enirerios	5179	3142	21/4	22/4
Westsee	5911	3680	23/4	25/4
Kreta	2359	1354	23/4	24/4
Wiegand	5869	3599	23/4	
Bochum	6121	3772	23/4	25/4
Hans Rickmers	5226	3129	23/4	26/4
Donau	9035	5642	23/4	26/4
Senator			23/4	
...	535	268	23/4	
Natal	3172	1854	25/4	
Santos	5943	3669	25/4	
Wandsbek	2446	2331	23/4	24/4
Fredrick Breme	10397	5762	25/4	
Wolfram	3648	2242	25/4	
Orion (Norsk) beslaglagt	8064	4751	16/4	
Anholt	5870		26/4	
Isar	9026		26/4	
Philip Heincken ... ca.	2000			
Itrauri	6838	4226	26/4	
Kellerwald	5032	4478	27/4—28/4	
Tucuman	4621		»	
Rosario	6079	3731	»	
Muansa	5472	3387		
Cordoba	1357	723	»	
Hohenhörn	3026		27/4—28/4	
Leuna	6855		»	
Campines	4541	2759	»	
Kuckuch[1] ... ca.	125		»	
Geier[1]	125		»	
Marabu[1]	125		»	
Taube[1]	125		»	
Zaunkönig[1]	125		»	
Euroland[1]	350		»	
Saar	3251		29/4	
Iller	3289		»	
Eider	3251		»	
Memel	3183		»	
Moltkefels	7862		»	
M/B »S. G. 2»[1]	125		30/4	
» »S. G. 3»[1]	125		»	
» »S. G. 4»[1]	125		»	
» »S. G. 5»[1]	125		»	
» »S. G. 6»[1]	125		»	

[1] Motorlekter med ammunisjon.

Fartöy	Brutto	Netto	Ank.	Avg.
m/l »B. V. 8»[1]	138		1/5—2/5	
» »B. V. 10»[1]	138		»	
» »B. V. 13»[1]	138		»	
» »B. V. 22»[1]	158		»	
» »B. V. 23»[1]	158		»	
» »B. V. 30»[1]	130		»	
» »B. V. 31»[1]	138		»	
» »B. V. 45»[1]	138		»	
» »B. V. 56»[1]	138		»	
Heidenfels	3018		»	
Belgrano	6095	3458	»	
Curityba	3081	2362	»	
Wiegand	5869	3599	»	
Kreta	2395	1354	»	
Hanau	5892	3577	»	
Cordoba	1357	723	3/5—4/5	
Hans Rickmers	5262	3129	4/5	
Campinos	4541	2759	»	
Leuna	6855		»	
Porto Alegre	6104		»	
Paronagua	6062		»	
Köln	7881	4833	»	
Belgrad	4418		»	
Thetis	2788		5/5	
Wandsbek	2446	1434	»	
Pernambuco	4121	2462	»	
Bochum	6121	3772	»	
Saar	3251		6/5	
Eider	3251		»	
Hohenhörn	3026		»	
Wiegand	5869	3599	»	
Muansa	5472	3387	»	
Westsee	5911	3680	»	

163. J. Beck-Friis till Söderblom 9 maj 1940.

Handbrev, ink. till UD $^{10}/_{5}$.

Oslo den 9 maj 1940.

En tyskt orienterad norrman, som underhåller de bästa förbindelser med såväl de tyska myndigheterna som med de norrmän, vilka mer eller

[1] Motorlekter med ammunisjon.

mindre öppet helt samarbete med tyskarna, berättade mig igår afton att han just varit tillsammans med en person av den senare kategorien, som meddelat att han tidigare på dagen varit tillsammans med några tyskar i officiell ställning. Han hade då frågat om meningen med de myckna truppsändningarna hit vore att angripa Sverige. Detta hade av tyskarna förnekats under förklaring att avsikten vore endast att hålla en pistol riktad mot Sveriges hjärta.

Jag håller yttrandet för helt autentiskt.

164. Béve till Söderblom 9 maj 1940.

Handbrev, ink. till UD 11/5.

Oslo den 9 maj 1940.

Följande upplevelse anhåller jag, på order av min chef, att med dessa rader få bringa till utrikesdepartementets kännedom.

Vid besök å järnvägsstationen idag har jag med egna ögon sett, hurusom skiljemynt delades ut bland en klunga tyska fallskärmssoldater. En av dessa soldater hörde jag vid tillfället ifråga med låg röst uttala ordet »schwedisch». Jag tillåter mig bedja Dig vara förvissad om riktigheten av dessa mina iakttagelser.

Då truppen marscherade ut ur väntsalen till en perrong — jag uppskattade styrkan till två, möjligen tre plutoner — bar varje man med sig ett paket, insvept i vindtyg. Paketets innehåll torde kunna tänkas vara civila kläder, eller svenska uniformer.

165. Generaltulldirektören till Söderblom 9 maj 1940.

Ink. till UD 10/5.

Jag har härmed äran översända bifogade rapport. Stockholm den 9 maj 1940.

Bilaga.

Rapport.

Med ångfärjan »Deutschland» den 6 maj 1940 klockan 17.30 anlände hit bland annat 6 järnvägsvagnar, enligt fraktbrev avsända av Schenker & Co., Berlin, och destinerade, 3 st. — Kassel 83628, Kassel 88045 och München 12684 — till Trondheims Mek. Verkstad, Trondheim, och 3 st. — Kassel 24563, Karlsruhe 16457 och Kassel 13248 — till Dipl.ing. Meyer, Narvik. Enligt fraktbrev uppgavs innehållet vara sjukvårdsmaterial, medikamenter, livsmedel, foderkonserver och röntgenanläggning.

Vid den 7 och 8 maj företagen undersökning befanns innehållet i vagnarna endast utgöra följande.

Kassel 83628:	Konserv. blodkorv	1.317	kg
	Brännvin	1.496	ltr
	Socker	1.200	kg
	Salt	450	»
	Ost	500	»
	Kryddor	2,5	»
	Karameller	8.000	påsar
	Cigarretter	120.360	st.
	Cigarrer	30.100	»
	Citroner	6.000	»
	Ättika	15	ltr
	Lök	10	kg
	Kond. soppor	8	»
	Jästextrakt	12	»
	The	96	»
	Fläsk	500	»
	Torkade grönsaker	10,5	»
Kassel 88045:	Bröd	15.000	kg
München 12684:	Torkade grönsaker med potatis	1.800	kg
	Köttkonserver	4.505	»
	Pulvriserade ärtor	1.500	»
	Marmelad	2.000	»
	Flottkonserver	1.500	»
	Korv	1.200	»
Kassel 24563:	Radioapparater (Sender-Empfänger)	10	ldr
	Tvål	1	»
	Säckar	5	»
	Filtar	7	»
	Bäcken	2	»
	Kläder- & sängutrustning för sjukhus	8	»
	Röntgenapparat	1	»
	Röntgenfilm	1	pkt
	Bensin	5	kann.
	Abs. alkohol	1	dam.
	Kirurgiska instrument	1	lda
	Radiorör	1	»
	Div. bårstänger.		
Karlsruhe 16457:	1 lda 7,5 cm. granater	96	st.
	1 » » » »	78	»
	57 » gevärspatroner	85.500	»
	4 » handgranater	300	»
	36 » granatkastarprojektiler	648	»
	29 » { »	290	»
	granater	261	»
	Konserverat foder. c:a	2.000	kg.

(De sex sista posterna: lådorna försedda med påmålat rött kors.)

Kassel 13248:	13 kli	Filtar.	
	21 »	Bårar.	
	1 lda	5 cm granatkastarprojektiler	30 st.
	15 »	»Sprengkörper» (gulvita kuber, impregn. med fettämne)	2.880 »
	1 »	gevärspatroner	2.400 »
	16 »	handgranater	1.200 »
	61 »	7,5 cm granater	366 »
	90 »	10 cm granatkastarprojektiler	270 »
	22 »	gevärspatroner	33.000 »
		pansarvärnsgranater 3,7 cm	264 »
	1 »	2 cm spränggranater	200 »
	2 »	5 cm granatkastarprojektiler	20 »
		7,5 cm granater	18 »

Samtliga lådor försedda med påmålat rött kors.

Av vagnarna avgingo härifrån 4 st., nämligen Kassel 83628, Kassel 88045, München 12684 och Kassel 24563 den 7 maj klockan 19.53 i plomberat skick till respektive bestämmelseorter. 2 st. vagnar, Karlsruhe 16457 och Kassel 13248 ha plomberats och kvarstå här.

Med ångfärjan »Deutschland» den 7 maj 1940 klockan 6.30 anlände hit bland annat 3 järnvägsvagnar, enligt fraktbrev avsända av Schenker & Co., Berlin, med Trondheims Mek. Verkstad, Trondheim, som emottagare. Innehållet i vagnarna uppgavs enligt fraktbrev vara sjukvårdsmaterial, medikamenter och foderkonserver. Vid den 7 maj 1940 företagen undersökning befanns innehållet endast utgöra följande.

Stettin 99328:	14 damej.	desinfektionsmedel (Zephirol)	
	4 kli	tinkturer (valerian- etc.)	
	94 ldr	förbandsmaterial och medikamenter löst förpackade skenor etc. för spjälkning av benbrott etc.	
Kassel 86596:		Konserverat foder, bestående av havre, halm, hö och dylikt i sammanpressade stycken med pappersomslag	16.110 kg.
Dresden 6558:		Konserverat foder, bestående av havre, halm, hö och dylikt i sammanpressade stycken med pappersomslag	16.150 »

Vagnarna ha i plomberat skick avgått härifrån den 7 maj 1940 klockan 19.53 till bestämmelseorten.

Trelleborgs tullbevakning den 8 maj 1940.

Paul Ohlsson

166. Generaltulldirektören till Söderblom 10 maj 1940.

Ink. till UD 10/5.

Jag har härmed äran översända bifogade rapport. Stockholm den 10 maj 1940.

Bilaga.

Rapport.

Med ångfärjan »Deutschland» den 7 maj 1940 klockan 17.30 anlände bland annat 3 järnvägsvagnar, Königsberg 82002, Königsberg 80313, och Königsberg 80303, enligt fraktbrev avsända från Schenker & Co., Berlin, och med Dipl.-ing. Meyer, Narvik, som emottagare.

Vid undersökning den 8 maj 1940 konstaterades, att nämnda vagnar, vilka voro utrustade med väggfasta sängar och annan utredning, som utgjorde inventarier till vagnarna i deras egenskap av sjukvagnar, i övrigt endast innehöllo följande.

Königsberg 80313:	1	lda	sjukhuskläder
	29	»	tvål
	2.290	par	snöskor
	40	»	skidor
	110	»	skidstavar
Königsberg 82002:	250	par	snöskor
	70	»	skidor
	60	»	skidstavar
Königsberg 80303:	15	par	snöskor
	100	»	skidstavar
	160	»	skidor
	8	ldr	strumpor och underkläder.

Vagnarna ha i plomberat skick avgått härifrån den 8 maj 1940 klockan 19.50 till bestämmelseorten.

Trelleborgs tullbevakning den 9 maj 1940.

Paul Ohlsson.

167. Söderblom till Richert 10 maj 1940.

Strängt förtroligt handbrev.

Stockholm den 10 maj 1940.

Såsom framgår av i avskrift bifogade rapporter av den 7, den 8 och 9 maj 1940[1] till generaltullstyrelsen från Trelleborgs tullbevakning hava un-

[1] Dok. 157, 165, 166.

der dagarna 5—7 maj inalles 15 järnvägsvagnar anlänt till Trelleborg från Sassnitz med destination till Narvik och Trondheim. Enligt medföljande fraktbrev skulle vagnarna innehålla sjukvårdsmaterial, läke- och livsmedel, konserverat foder m. m. Vid en undersökning av vagnarnas innehåll, som företogs av tullmyndigheterna, befanns emellertid att tre av vagnarna, betecknade Kassel 13248, Karlsruhe 16457 resp. Karlsruhe 10822, innehöllo olika slag av krigsmateriel. Med anledning därav kvarhöllos dessa vagnar av tullen i Trelleborg under det att de andra vidarebefordrades.

Den 9 maj inkom till handelsdepartementet från Statens Järnvägars kommissionär i Trelleborg en ansökan om rätt att till Tyskland återutföra sistnämnda tre vagnar. Som skäl uppgav kommissionären, att den 8 maj ändrat förfogande ingått från avsändarefirman — Fa. Schenker & Co., Berlin — gående ut på att vagnarna skulle återgå till Sassnitz. Denna ansökan har beviljats i dagens konselj, och telegrafisk underrättelse därom har tillställts kommissionären.

168. Note från tyska beskickningen 10 maj 1940.

Ink. till UD 10/5.

P. M.

In diesen Tagen werden durch die deutsche Transportfirma Schenker & Co. an eine Privatadresse in Narvik folgende Sendungen abgefertigt werden:

1.) Ein Waggon Benzin, vier Waggon Braunkohlenbriketts, ein Waggon Steinkohle.

2.) Eine grössere Sendung Bergstiefel und graue Skihosen, die für schiffbrüchige Seeleute bestimmt sind, die diese Bekleidungsstücke angesichts der klimatischen Verhältnisse in Narvik dringend benötigen.

Ausserdem wird ein Sanitätszug von insgesamt 17 Waggon zur Absendung kommen, der in Gruppen von je 3 bis 4 Waggon aufgeteilt ist.

Die Deutsche Gesandtschaft wäre dem Königlich Schwedischen Ministerium des Äussern dankbar, wenn es geeignete Vorkehrungen treffen würde, um den reibungslosen Durchtransport dieser Warensendungen sicherzustellen.

Stockholm, den 10. mai 1940.

169. Note från norska beskickningen 10 maj 1940.

Överlämnad av Bull till Söderblom, ink. till UD 10/5.

P. M.

En norsk dame som kom fra Oslo for et par dager siden, forteller at hun, da hun söndag kvell den 5. mai befant seg utenfor Östbanestasjonen, så ialt 32 jernbanevogner som var lastet med krigsmateriell av forskjellig art, kanoner, maskingeværer, almindelige geværer, hester, kasser alt anbragt på en slik måte at det så ut til å være innlastet for en lengere reise. Noen av vognene hadde overbygning. Tyskere sörget bl. a. for hestene. Vognene beveget seg langsomt på sporet som går mot Vestbanestasjonen.

Selv mente vedkommende dame at det var materiell som var kommet gjennom Sverige. Men der består naturligvis også den mulighet at det dreier seg om materiell som er bragt til Oslo pr. skip, skjönt det da er vanskelig å innse, hvorfor materiellet isåfall innlastes först på Östbanen og derfra ble overfört til Vestbanen på den tungvindte vei over Havnebanen, — istedenfor å bli innlastet direkte på Vestbanen.

Den Kgl. norske Legasjon vet at den Kgl. svenske Regjering overhode ikke tillater transitt av krigsmateriell. Legasjonen går derfor ut fra at det materiell som der ovenfor er tale om, ikke kan være sendt med den svenske Regjerings tillatelse, — hvis det da overhode har passert Sverige. Men Legasjonen nevner saken for det tilfelle at sendingen — tross all aktpågivenhet — allikevel skulde være smuglet igjennom.

Stockholm, 10 mai 1940.

(Påteckning av R. Bagge:) Söderblom besvarat saken med meddelande att de i p. m. lämnade uppgifterna äro felaktiga och att transitering av krigsmateriel icke förekommit.

170. Note från brittiska beskickningen 10 maj 1940.

Ink. till UD 14/5.

His Majesty's Minister presents his compliments to His Excellency the Minister for Foreign Affairs and has the honour to state that he has learnt with gratification of the consideration and hospitality shown by the Swedish authorities to forty-three ratings of H.M.S. »Hunter» who recently arrived in Sweden from Norway.

Mr. Mallet would be grateful if an expression of gratitude and appreciation could be conveyed to all concerned and in particular to the Officers

and Guard at Riksgränsen, to Major F. Schrewelius and Lieutenant Facks at Storuman, to the S.L.K. Föreningen at Lycksele who have assisted in messing arrangements, and to the religious community at Gunnarn, whose chapel has been placed at the disposal of the above mentioned party.

10th May, 1940.

171. Promemoria av Engzell 11 maj 1940.

Legationsrådet Bull har hemställt, att 40 norska bilar vilka samlats i Östersund och kommit från södra delarna av Norge, skola få återföras till Nordnorge, via Unfors i Västerbottens län. Tillstånd att åka automobil behövs ej för norska medborgare, men de måste genom förbjudet område i Västerbottens län.

Troligen 2 chaufförer till varje bil och dessutom vilja en del andra »norske borger» medfölja.

Landshövding Löfgren uppgiver, att de ha en del förläggningssvårigheter med dessa norrmän och vilja gärna bli av med dem. Äro ej av trevligaste slag. Länsstyrelsen har inga skäl eller föreskrifter att vägra dem köra vidare. Endast Västerbottens län som är förbjudet område.

Legationsrådet Bull erhöll lördag eftermiddag besked, att tills vidare får ej resa göras. Han uttryckte sin förvåning och förmenade, att han icke såge några skäl, varför resan skulle vägras. Bilarna voro privatbilar, som med ägarnas medgivande använts för en del transporter av matvaror o. dyl. för civilbefolkningen och som man nu ville på vanligt sätt köra hem till Norge. Någon slags internering kunde väl ej ifrågakomma. Han anhöll enträget, att resan måtte tillåtas. Bensin hade de själva.

Stockholm den 11 maj 1940.

(Påteckning av Engzell:) 18. 5. Leg.-rådet Bull har meddelat, att man önskade medsända intill 10 man per bil och vore fortfarande angelägen få iväg dem. Sedan landshövding Löfgren meddelat, att han från landshövdingen i Umeå erhållit telegram om beviljat tillstånd för 10 bilar med 60 man, anhöll jag hos landshövding Rosén att detta skulle indragas. Lhvg Rosén meddelade senare, att så skett och att frågan kommit i nytt läge genom att tyskarna enligt uppgift tagit Mon. Vägen vore — åtminstone å norsk sida — icke framkomlig på grund av 1 à $1^1/_2$ m snötäcke. De nämnda 60 skulle troligen söka skotta vägen.

Meddelat landshövding Löfgren att tillstånd icke kunde ges för bilarna, som t. v. kvarstanna i Östersund.

Meddelat leg.rådet Bull.

172. Statens handelskommission till UD 11 maj 1940.

Ink. till UD 11/5.

Åberopande utrikesdepartementets remisskrivelse den 10 maj 1940, varmed översänts avskrift av en den 7 i samma månad dagtecknad verbalnote från härvarande norska legation angående utförseltillstånd för 6.200 stålhjälmar[1], har Statens handelskommission härmed äran meddela, att en på föranstaltande av kommissionen verkställd undersökning rörande den svenska industriens tillverkningskapacitet av stålhjälmar givit vid handen, att ur synpunkten av tillgodoseende av landets eget behov hinder icke föreligger mot utförsel till Norge av ifrågavarande antal hjälmar, för så vitt utrikesdepartementet skulle finna att utförseln ur politiska synpunkter kan medgivas. Handelskommissionen torde i sinom tid få emotse underrättelse om utrikesdepartementets ståndpunktstagande till förevarande ärende.

Stockholm den 11 maj 1940.

(Påteckning av Söderblom:) Exc. vidit: ingen export nu.

(Påteckning av Hammarström:) Handelskommissionen meddelat att ansökan om licens har återtagits.

173. J. Beck-Friis till Söderblom 11 maj 1940.

Ink. till UD 14/5.

Oslo den 11 maj 1940.

Blott en rad för att säga, att situationen såvitt jag vet är oförändrad. De uppgifter vi uppsnappat finner Du av marinattachéns promemorior.[2] Jag ansåg några av de som inkommo igår vara av sådan vikt, att jag sände Béve över gränsen för att rapportera muntligt till de militära myndigheterna, och bör Du hava erhållit dessa uppgifter med kuriren som anlände idag på förmiddagen.

174. Gadow till chefen för skidlöparbataljonen 12 maj 1940.

Överlämnad av Adlercreutz till Söderblom, ink. till UD 13/5.

Kapten Gadow har till CH skidlöparbat framfört följande (översättning):

[1] Dok. 150.
[2] Ha ej kunnat återfinnas.

1. Till följd av engelsmännens artilleribeskjutning av staden Narvik, måste i första hand kvinnor, barn och åldringar borttransporteras från nämnda stad. Transporten, vars exakta storlek jag ännu icke känner till, kommer att inom de närmaste dagarna anlända till den svenska gränsen. Överföringen till Sverige är ur humanitär synpunkt mycket önskvärd, i synnerhet som engelska flygangrepp kunna försätta dessa norrmän även i Narviks omgivningar i livsfara. Jag vore tacksam, om ni ville förbereda mottagandet, så att detta utan större tidsförlust kan äga rum vid en kort dessförinnan bestämd tidpunkt. Denna tidpunkt skall jag meddela, så fort det är möjligt för mig.

2. På uppdrag av min general ber jag att få framföra en framställning om att tomt tyskt järnvägsmateriel principiellt måtte mottagas vid gränsen och vidarebefordras genom Sverige till Tyskland. Det är fråga om tomma oplomberade vagnar. I första hand rör det sig om en möjligast snabb transport av 10 vagnar.

3. Som Ni förstår, högt ärade Herr Major, är det för vår trupp ett stort behov att till anhöriga i hemorten icke endast få sända fältpostkort utan även fältpostbrev. Jag ber Eder sålunda att vilja undersöka huruvida icke den nuvarande postregleringen kan utvidgas därhän, att vid de fastställda tidpunkterna även brev för översändning till Tyskland måtte kunna överlämnas till vidarebefordran. Om Ni på grund av censurföreskrifter önskar det, kunna dessa brev överlämnas öppna.

175. Promemoria av H. Beck-Friis 13 maj 1940.

Gadows framställning i tre punkter $^{12}/_{5}$ 1940[1]:

1. Beredda att i den utsträckning, som är möjlig, emottaga norska kvinnor, barn och åldringar. Emellertid nödvändigt att snarast möjligt få åtminstone ungefärligt besked om antalet.

2. Tillmötesgås.

3. Tillmötesgås, under förutsättning att breven överlämnas öppna. Meddelande om proceduren följer.

Stockholm den 13 maj 1940.

176. Rapport av ingenjör Dahlerus 13 maj 1940.

Rapport angående besök i Berlin lördagen den 11 maj 1940.

I detta besök deltogo de trenne av Hans Excellens Utrikesministern utsedda personerna och var besöket avsett att äga rum redan fredagen den

[1] Dok. 174.

10 maj, men till följd av anfallet på Holland och Belgien stoppades flygplanet i Malmö och återvände samma dag till Stockholm.

Besöket hos generalfältmarskalken Göring ägde rum kl. 15.30 i hans eget högkvarter och varade till kl. 19.20, då de delegerade återvände till svenska legationen i Berlin.

Läget i Holland-Belgien.

Generalfältmarskalken Göring började med att meddela, att anfallet på Holland-Belgien framtvingats till följd av underrättelser, att de allierade inom de allra närmaste dagarna avsåge inrycka med trupper i dessa båda länder. Därefter rekapitulerade GM de ursäkter och skäl, som redan tidigare offentliggjorts av utrikesministern von Ribbentrop och som enligt tysk uppfattning ansåges göra ett infall i dessa neutrala länder försvarligt.

Härefter gav generalfältmarskalken Göring en omfattande redogörelse för striderna i Holland och Belgien, som mer i detalj skildras i bifogade bilaga, angivande olika militärtekniska spörsmål, som blevo föremål för diskussion under sammanträdet. De här framförda militärtekniska synpunkterna, som beröra både striderna i Holland-Belgien och i Norge såväl som striderna mellan engelska flottan och tyska luftstridskrafter, torde vara av viss betydelse, då det gäller att bedöma riktlinjerna för tyskarnas strategiska planer och stridsmetoder.

Härefter kom GM in på kriget i Norge och visade därvid flygfotografier från Namsos, Åndalsnes, Kristiansund och ett par andra orter inklusive den sjö, på vilken engelsmännen upprättat en flygbas. Av dessa bilder framgick klart den effektiva skadegörelse, som åstadkommits och som omöjliggjort dessa punkters utnyttjande som baser och för landsättande av allierade trupper. I detta sammanhang kritiserade GM starkt de engelska truppernas stridsduglighet och deras officerares förmåga att organisera och leda trupperna under striderna i Norge.

GM kom härefter in på läget i Narvik och rekapitulerade i stort sett vad han redan måndagen den 6 sagt angående läget där uppe[1]. De tyska trupperna hålla Narvik samt Riksgränsbanan och hava ännu tillräckligt med proviant och ammunition för att tillbakaslå de allierades och de norska truppernas attacker, även om det faktum, att tyskarna icke äro i besittning av artilleri, nödvändiggör för dem att draga sig tillbaka till trakter, dit de allierade näppeligen kunna medföra artilleri. Tyskarna avse att med Trondheim som utgångspunkt bomba de allierades baser och landningsplatser för att söka tvinga dem till reträtt och inskeppning. Huruvida detta skall lyckas, anser tyska arméledningen ännu icke kan avgöras. Under tiden utföres en intensiv spaningsverksamhet för att upptäcka de allie-

[1] Se bilaga B.

rades flottenheter och genom störtbombning söka tillfoga desamma största möjliga skador. I samband härmed visade GM en serie fotografier tagna före, under och efter bombning av en engelsk kryssare.

Skulle det slutligen visa sig, att de tyska trupperna i Narviksområdet icke kunna hålla stånd, skulle dessa, innan de giva upp striden, effektivt förstöra hela banan från Riksgränsen till Narvik på det att densamma för lång tid framåt göres oduglig för transport av järnmalm.

Härefter gick GM in på att understryka de fördelar, som ur svensk synpunkt uppstode, om en och samma makt behärskade hela det norska området och i synnerhet om denna makt vore Tyskland, som ju icke hade några som helst anledningar att med Narvik som utgångspunkt attackera våra malmfält. För Sveriges del ansåg GM, att den bästa förutsättningen för att Sverige icke skulle dragas in i det stora kriget vore, om tyskarna behärskade även Narviksområdet. Tyska riksregeringen kunde icke inse, att det fanns någon annan anledning till att de allierade beto sig fast i Narvik än den att de så småningom ville komma åt de svenska malmfälten, antingen genom försök att infalla i Sverige med i detta område samlade trupper eller genom att med flyg söka bomba malmfält, kraftstationer, järnvägar och hamnar på svenskt område. Det borde för den skull, om Sverige verkligen bedrev positiv politik, vara ett önskemål att det läget skapades, att Tyskland under världskriget behärskade Narvik.

Härefter upprepade GM sitt förslag från i måndags alternativ 1) såväl som 2)[1], och underströk starkt, att om Sverige verkligen ville föra en vänskaplig politik gentemot Tyskland, vore det nödvändigt, att Sverige på detta synbara sätt gåve bevis på sin vänskapliga neutralitet. Under finsk-ryska kriget hade Sverige icke blott försett Finland med vapen och ammunition utan även i stor utsträckning tillåtit transitering av vapen. Transitering ansåg även GM enligt internationell rätt vara tillåtlig inom ramen för strikt neutralitet. Och slutligen framhöll han, att Tyskland under sagda krig oavsett principer drivit en mot vårt land vänskaplig politik genom att förse Sverige med vapen och ammunition, som möjliggjorde för Sverige att i sin tur utlämna motsvarande kvantiteter vapen och ammunition till Finland. GM underströk starkt, att detta skulle kunna försatt Tyskland i ett brydsamt läge gentemot Ryssland, men att trots detta Tyskland lämnat denna hjälp för att pointera sin vänliga inställning gentemot Sverige och lämna hjälp, som för Sveriges del skulle kunna bli av stor betydelse.

Härpå svarade de delegerade med att framhålla de skäl och synpunkter, som framlagts av Sveriges utrikesminister före avresan, och underströko starkt, att neutralitetskänslan var så starkt inrotad, att densamma måste

[1] Se bilaga B.

av varje svensk regering respekteras. Samtalet rörde sig sedan nära en timmes tid om frågan, huruvida Sverige vore bäst betjänt av att benhårt fasthålla vid principer eller huruvida Sverige genom att driva en positiv politik bäst tjänade sina egna mål. GM framhöll, att han aldrig skulle kunna få Führern och tyska regeringens medlemmar att respektera principskäl, utan skulle konsekvensen av vägran att visa tillmötegående bliva, att förhållandet mellan Tyskland och Sverige försämrades. Sverige skulle i så fall å sin sida icke kunna påräkna några medgivanden eller tillmötesgående från tysk sida, och icke en patron skulle vidare levereras till Sverige. Sverige låge inneslutet och var beroende av export från Tyskland ävensom transitotrafik och rörelsefrihet i Östersjön, allt faktorer, som skulle influeras, om Sverige ej visade sig vänskapligt sinnat.

Under diskussionens gång betonade GM att ett upphörande av malmleveranserna skulle kunna giva anledning till krigiska förvecklingar, men skulle en vägran att nu acceptera deras förslag icke leda till krigiska förvecklingar men väl till ett mer spänt förhållande med därav följande handelspolitiska konsekvenser.

GM var märkbart nedstämd och bekymrad över att icke möjligheter syntes föreligga att få något medgivande från Sverige och gav även uttryck häråt samt frågade upprepade gånger, huruvida de delegerade kunde göra något annat förslag, vartill dessa svarade, att de skulle underställa Sveriges utrikesminister de synpunkter som framhållits, men icke kunde göra något annat förslag. GM refererade då till de förslag, som hr D. framkommit med vid måndagens förhandlingar, och undrade, om detta icke skulle vara en framkomlig väg. Han sade, att han brutalt uppriktigt svarat hr D., att den press, som Tyskland nu hade på Sverige, skulle i avsevärd grad gå förlorad om Sverige hade skeppningsmöjligheter från Narvik och att naturligtvis icke utan vidare Tyskland skulle låta Sverige få en dylik fördel. Under det fortsatta samtalets gång relaterade hr D., vad GM vid tidigare konferens sagt, att det endast kunde ligga i Tysklands intresse, om Sverige kunde få ostörd import av nödvändiga varor, och svarade GM härpå, att ett vänskapligt sinnat Sverige naturligtvis skulle kunna tänkas få utnyttja hamnen, dock icke för malmexport[1]. Samtalet slutade med att de delegerade lovade till Sveriges utrikesminister rapportera de synpunkter som framkommit, och skulle säkerligen utrikesministern så snart som möjligt taga ställning härtill[2].

Efter det förhållandena i norra Norge diskuterats, kom GM in på den allmänna europeiska politiken. Han underströk därvid, att Tyskland givit Danmark sitt ord på att efter det stora kriget helt draga sig tillbaka

---

[1] (*Marginalanteckning av Boheman till detta stycke:*) Enl. Hägglöf: Spelade icke någon större roll i diskussionen.
[2] (*Marginalanteckning av Boheman:*) Endast rapport till Stockholm utlovad.

från Danmark, och kunde naturligtvis en stormakt icke bryta sitt ord, utan skulle varje by i Danmark i oskadat skick återlämnas.

Förhållandet i Norge var ett annat. Den norska regeringen hade förkastat de tyska förslagen och förklarat krig. Norges konung skulle aldrig tillåtas att återvända till Norge och även om Norge icke bleve en tysk provins, skulle i en helt annan form Norge få känna på, att landet gått i krig mot Tyskland och förorsakat tyska försvarsmakten blodiga och materiella förluster. Hur detta inflytande skulle göra sig gällande definierades emellertid icke närmare. GM påminde därefter hr D. om vad han sagt vid världskrigets utbrott, att de små neutrala staterna skulle bliva lidande på detta världskrig, och att en hel del skulle försvinna. Hade Tyskland tolererat Tjeckoslovakiets fortsatta existens, skulle det strategiska läget nu varit ohållbart för Tyskland. Albanien, Österrike, Tjeckoslovakiet, Polen, Finland, Norge, Danmark och nu till sist Holland-Belgien hade fått vidkännas konsekvenserna av detta världskrig och trodde GM, att efter fredsslutet en omgestaltning av Europas karta skulle äga rum, som vitalt skulle beröra dessa små neutrala länders intressen.

Även vad Sverige beträffar ansåg han, att Sverige skulle komma i ett visst beroende av Stortyskland, åtminstone i handelspolitiskt avseende, och framhöll härvid GM, att intet land som ej äger de industriella resurserna för att inom landet framställa erforderliga försvarsmedel, kan i längden äga existensberättigande. Han kom därefter in på frågan om Europas Förenta Stater som en plan, vars förverkligande han åtminstone för de germanska folken ansåg skulle vara av stor betydelse. Hans uttalanden om den europeiska politiken, som framskymtat vid olika tillfällen vid privata samtal ända sedan världskrigets början, stå i så bjärt motsats mot tidigare av Führern deklarerade principer angående tyska folkstammens slutna landområde, eventuellt förstorat med för densamma erforderligt »Lebensraum», att dessa yttranden måste anses innebära, att de hittills vunna framgångarna fått Führern att högst avsevärt utöka sina framtidsplaner. Det finns ingen tvekan om att här av GM framförda synpunkter härstamma från Führern och böra noggrant observeras.

Sammanfattning.

Under hela ovannämnda sammanträde, som ju ägde rum samtidigt med de ytterst omfattande stridshandlingarna mot Holland och Belgien och som varade över tre timmar, stördes GM endast vid ett tillfälle, då en adjutant rapporterade, att besättningen i ett belgiskt fort kapitulerat. I motsats till vad som var fallet på måndagen då GM vid flera tillfällen blev rätt häftig och, som han själv sade, var brutalt uppriktig i sina yttranden, bemödade han sig tydligt vid lördagens sammanträde att på ett tillmötesgående och lugnt sätt ventilera dessa viktiga frågor med de delege-

rade. Det var för alla tre påtagligt hur verkligt nedstämd han blev över meddelandet, att de framlagda förslagen icke kunde accepteras. Det finns ingen möjlighet att missförstå hans starka strävan

1) att söka åstadkomma ett vänskapligt samarbete mellan Tyskland och Sverige;

2) att söka framtvinga en positiv lösning av de omdebatterade problemen;

3) att om en positiv lösning finnes, handelspolitiska medgivanden kunna förväntas och att en viss avspänning i det nuvarande förhållandet kan inträda.

Som redan tidigare nämnts, måste man räkna med, att GM personligen skulle önska kunna påvisa, att han lyckats åstadkomma en positiv lösning av här berörda problem, men är det lika omisskänneligt klart, att Führern tillmäter en lycklig lösning av dessa frågor den allra största betydelse, och att faktiskt dessa frågors lösning kan i handelspolitiskt avseende få vittgående konsekvenser. Konsekvenserna sträcka sig dock troligtvis längre än så, då på basis av den förbättring av läget, som inträtt på sista tiden, en tillfredsställande lösning av dessa frågor kan beräknas så förbättra det politiska förhållandet, att Sverige därav skulle kunna draga betydande fördelar även för en lång framtid.

Emellertid torde ett medgivande å de förslag, som framlagts i alternativ 1) och 2), kunna medföra, att senare anspråken skärpas, vilket till slut skulle ha vittgående konsekvenser i flera avseenden. Förutsatt att Norge och de allierade skulle gå med på pacificeringsförslaget, skulle dels de av Tyskland framställda kraven försvinna, dels skulle faran för nya skärpta krav bortfalla, åtminstone vad här berörda område beträffar, och slutligen skulle under världskrigets fortgång både strategiskt och handelspolitiskt ett betydligt gynnsammare läge skapas för Sverige.

Stockholm den 13 maj 1940.

Bilaga.

Rapport över militärtekniska synpunkter, som framhållits av generalfältmarskalken Göring vid konferens i högkvarteret den 11 maj 1940.

Anfallet på Holland-Belgien.

Generalfältmarskalken Göring redogjorde ingående för anfallet på Holland och Belgien och meddelade, att detsamma i detalj planerats och iscensatts med en brutal slagkraft och energi, som gjorde, att Holland inom tvenne veckor skulle vara erövrat, och även om det toge något längre tid med Belgien, skulle detta land snart vara besatt.

GM underströk med skärpa betydelsen av den framåtanda, som en grundligt genomförd utbildning av den tyska truppen givit till resultat. Som ett exempel framhöll han, hur tack vare denna utbildning en av trupper från Rhenlandet och Westfalen sammansatt division lyckats med frontalangrepp storma den ena norska ställningen efter den andra i de norska snöhöljda bergstrakterna, en prestation som icke ens påräknats vid dessa stridshandlingars påbörjande.

Både vad anfallet på Holland och på Belgien beträffar fullföljdes de nya strategiska principer, som praktiserats redan under polska kriget och visat sig viktiga i ett modernt krig. Genom insättandet av starka mekaniserade förband genombrötos fiendens linjer på ett eller flera ställen, och fortsatte därefter de genombrytande mekaniserade förbanden sin frammarsch i fiendelandet utan att bekymra sig om, att den fientliga fronten rullades upp eller att förbindelselinjerna voro tryggade. Denna brutala, i ilmarscher genomförda framstöt desorganiserade det inre försvaret och medförde i sin tur, att de främre linjerna fingo lov att giva upp striden. Som ett ytterligare exempel på denna strategi anförde GM, att fort, befästa orter eller fästningar icke fingo hindra en dylik framstöt, utan skulle dessa endast omringas och sedan genom belägring tvingas att kapitulera. Som ett exempel angav han, att Lüttich skulle omringas, men de tyska trupperna skulle gräva ner sig utom räckhåll för fästningens tunga artilleri, vilket skulle möjliggöra, att fienden så småningom tvingades giva upp försvaret.

GM visade på en karta över Holland, hur första och andra försvarslinjerna med sina bunkers och befästningslinjer genombrutits och hur i vissa fall de tyska trupperna befunne sig inne i den tredje linjen. Samtidigt härmed hade genom luftanfall transportvägar och transportmedel förstörts eller desorganiserats, vilket försvårade undsättningen i de främre linjerna, och slutligen hade genom överraskande luftanfall med fallskärmstrupper och från flygplan landsatta trupper de viktiga brohuvudena besatts. Härigenom skulle anmarschvägarna tryggas och förhindras, att dessa viktiga broar förstördes.

GM beskrev, hur besättandet av de holländska flygplatserna tillgått. Först hade genom omfattande bombanfall de runt om flygplatserna befintliga luftvärnsartilleri- och maskingevärsnästena nedkämpats. Dessa bombanfall bildade en spärreld, som ävenledes omöjliggjorde insättande av undsättningstrupper från holländsk sida. Därefter nedsläpptes några fallskärmstrupper på själva flygplatsen. Dessa fallskärmstrupper hade till uppgift, dels att befria flygplatsen från spärrar, såsom lastbilar, stora cementrör o. dyl., dels att påbörja organiserandet av försvaret av själva flygplatsen och skyddandet av landsättandet av trupper från flygplan. Enligt GM:s uppgift skulle vid Rotterdams flygplats sammanlagt landsatts 7 bataljoner elittrupper. Han visade luftfotografier över olika plat-

ser, där själva flygplatserna voro översållade med fallskärmar, och beskrev ävenledes, hurusom trupper utsatts för att besätta viktiga brohuvuden.

Som ett ytterligare bevis för den oemotståndliga anfallskraft som kännetecknade den tyska armén, beskrev GM, hur fortet vid Albertkanalens och floden Maas' sammanflöde tagits. Detta fort reser sig 60 m brant från floden och har 24 kanontorn. Fortet behärskar fullständigt infartsvägarna, och det finns ingen möjlighet att framföra tunga mekaniserade förband utan att behärska tillfartsvägarna såväl som detta fort. Tidigt på morgonen, innan det ännu var ljust, landsattes medelst fallskärmar under en löjtnants befäl 95 man på forthjässan. Dessa anbragte särskilt tillverkade sprängminor på kanontornens kupoler. Dessa minor bragtes att explodera, varvid samtliga 24 kanontorn förstördes. Fortet hade endast tvenne utgångar, och dessa behärskades av de tyska trupperna på forthjässan, så att den till 1.500 man uppgående fortbesättningen var innesluten i fortet och tvingades att kapitulera. GM redogjorde för hur den löjtnant, som utfört denna attack, på förhand för Führern och GM i detalj redogjort för den minutiöst noggrant planerade kuppen.

GM ansåg, att inom tvenne veckor Holland skulle vara besatt och att man finge förvänta sig »Grosskampfhandlungen» i själva Belgien, innan Belgien helt besatts.

Samtidigt med dessa strider skulle tyska trupper falla in genom Luxemburg och sydöstra Belgien för att besätta norra Frankrike. GM förväntade sig, att när dessa krigsmål uppnåtts och tyskarna med sitt överlägsna flyg behärskade Engelska Kanalen såväl som tillfartsvägarna till England, skulle England vara villigt till att sluta fred, i synnerhet som Tyskland icke skulle uppställa några krav på det engelska imperiets tillintetgörande. Han välkomnade i detta sammanhang Churchill som premiärminister, varigenom Churchill äntligen tvingats taga ansvar för sina handlingar. Detta skulle enligt GM medföra, att då tyskarna uppnått vissa segerrika mål, Churchill, som var Englands onda genius, skulle nödgas taga konsekvenserna av sina handlingar och tvingas avgå, och en förhandlingsberedd regering skulle bildas.

I samband med diskuterandet av militärtekniska frågor framhöll GM, att vad Sverige beträffar man hyste respekt för vår armé och vår flotta, men att flyget endast kunde betecknas som utrustat för övningsflygning och ansågs icke flyget äga nämnvärt material för första stridslinjen.

GM kritiserade skarpt den kortsynta politik, som förts. Han angav, att vi i närvarande stund endast kunde tillverka några få flygmotorer per månad. Hade vi tidigare utvecklat de ansatser till flygindustri, som funnits med t. ex. en så lovande förmåga som ingeniör Sparman, hade läget kunnat vara ett annat. Nu hade i stället inköp gjorts i Amerika, men konsekvenserna av att köpa från utlandet ansåg han snart skulle visa sig.

Anskaffningen av reservdelar o. dyl. kunde under en kris ställa sig hart när omöjlig och göra denna material obrukbar.

Han ansåg, att en nation, som ej har egna verkstäder för tillverkning av vapen, ammunition, flygmotorer och flygplan samt marina båtar, icke äger existensberättigande, och underströk i synnerhet den påvisbara betydelse, som flyget fått.

I detta sammanhang gick han återigen in på de konsekvenser, som ett effektivt störtflyg otvivelaktigt medfört, nämligen att flottans värde högst avsevärt minskats och möjligheterna att angripa starka fort hava ökats.

Träffsäkerheten var enorm och kunde icke jämföras med utkastandet av bomber från bombplan från flera tusen meters höjd. Han erinrade i samband härmed om vissa typiska fall i kampen mellan störtflyg och större flottenheter under norska kriget.

Till slut underströk han starkt den obeskrivliga slagkraft, som uppnås genom en här, inspirerad med initiativkraft och anfallsanda.

I detta sammanhang betonade han särskilt vikten av de taktiska metoder, som införts bl. a. för infanteriet, som möjliggjorde ett angripande även av befästa ställen med relativt små förluster å angriparens sida, dels tack vare en väl uttänkt utrustning, dels den i spridda formationer oregelbundet genomförda framstöten mot dylika ställningar. Härvidlag användas alla vapen ävensom eldkastare, rökbomber o. dyl., som allt i förening medförde positiva resultat vid ett anfall.

177. Generaltulldirektören till Söderblom 13 maj 1940.

Ink. till UD 14/5.

Härmed har jag äran översända bilagda tre rapporter, av vilka den sista är av särskilt intresse. Likaledes översändes avskrift av ett till mig inganget telegram från tullförvaltaren i Mon.

Stockholm den 13 maj 1940.

Bilaga 1.

Rapport.

Med ångfärjan »Preussen» den 8 maj 1940 klockan 18.20 anlände hit bland annat 4 järnvägsvagnar, enligt fraktbrev avsända av Schenker & Co., Berlin, med Trondheims Mek. Verkstad, Trondheim, som emottagare.

Innehållet utgjorde enligt fraktbrev sjukvårdsmaterial och foderkonserver. Vid företagen undersökning befanns vagnarna endast innehålla följande.

Kassel 24207:	Konserverat foder	15.000 kg
D. R. 103701:	Bröd	3.000 »
	Ost	500 »
	The	83,9 »
	Brännvin	1.500 ltr
	Socker	1.200 kg
	Salt	450 »
	Jästextrakt	12,5 »
	Lök	10 »
	Kondenserade soppor	8 »
	Fläsk	500 »
	Korvkonserver	1.318 »
	Ättika	15 ltr
	Kryddor	2 kg
	Karameller	8.000 påsar
	Cigarretter	120.000 st.
	Cigarrer	29.300 »
	Citroner	6.000 »
	Matolja	20 ltr
	Torkade grönsaker	9 kg
Karlsruhe 4840:	Grönsaker med potatis	1.800 kg
	Fläskkonserver	4.505 »
	Flottkonserver	1.500 »
	Korv	1.200 »
	Marmelad	2.000 »
	Pulvriserade ärtor	1.500 »
Kassel 86926:	Bröd	12.000 kg

Den 9 maj 1940 klockan 19.42 avgingo vagnarna till bestämmelseorten, utom vagn D.R. 103701, som avgick den 10 maj 1940 klockan 19.50. Vagnarna ha här plomberats.

Trelleborgs tullbevakning den 10 maj 1940.

Paul Ohlsson.

Bilaga 2.

Rapport.

Med ångfärjan »Deutschland» den 9 maj 1940 klockan 17.40 anlände bland annat 9 järnvägsvagnar, vilka enligt fraktbrev voro avsända av Schenker & Co., Berlin, med J. Edholm & Co., Narvik, som emottagare. Innehållet utgjorde enligt fraktbrev havre, hö, råg och vetemjöl, färskt kött, flott och jäst. Vid företagen undersökning befanns innehållet i vagnarna endast utgöra följande.

Stuttgart	41879:	Hö	9.100 kg
»	28946:	»	8.850 »
»	628407:	»	9.710 »

D. R. 138181:	Havre	17.240 kg
Kassel 86928:	Mjöl	15.150 »
» 58334:	»	15.150 »
» 13047:	»	15.150 »
NSB 17319:	Flott	11.450 »
	Jäst	1.000 »
Berlin 1572:	Kött	5.600 »

Vagnarna ha i plomberat skick avgått härifrån den 10 maj 1940 klockan 19.50 till bestämmelseorten.

Trelleborgs tullbevakning den 11 maj 1940.

Paul Ohlsson.

Bilaga 3.

Rapport.

Järnvägsvagnarna Karlsruhe 10822, Karlsruhe 16457 och Kassel 13248, vilka ankommo hit med ångfärjan »Deutschland» den 6 maj 1940 klockan 6.36 och klockan 17.30 och vilka voro destinerade till Narvik, kvarhöllos här, enär de innehöllo krigsmaterial. De ha denna dag klockan 7.30 återutförts till Sassnitz med ångfärjan »Deutschland».

Trelleborgs tullbevakning den 11 maj 1940.

Paul Ohlsson

Bilaga 4.

från norge till mon har idag kl 16.40 anlänt 1 vagnslast nsb 5649 innehållande kulspruteammunition ställd till vassijauri gränsen mottagare m p björnstad narvik avsändare lassen et co oslo godset kvarhållet

tullkammaren

178. Sändebudet i London till UD 13 maj 1940.

Telegram.

Enligt upplysningar amiralitet synes engelsk aktivitet Narvik minskas tyska förstärkningar Norge fortsätta. Stora tyska trupptransporter äga rum sjöledes kusten norr om Haag.

179. Juhlin-Dannfelt till chefen för försvarsstabens underrättelseavdelning 14 maj 1940.

Överlämnad av von Post till chefen för politiska avdelningen i UD för kännedom 16/5 ink. till UD 17/5.

Härmed får jag äran insända dagens tyska uppgifter om läget i väster. Till desamma må fogas följande muntligt delgivna tillägg.

I stort sett har den tyska frammarschen gått överraskande hastigt och fördelaktigt, ehuru vissa mindre bakslag förekommit. Till dessa må räknas, att mycket fallskärmstrupper gått förlorade. Dock hava dessa trupper även nått betydande resultat. De viktigaste äro, vad Holland angår, att broarna söder Dortrecht samt tillgången till Rotterdam på grund av insats av fallskärms- och luftlandningstrupper kommit i tyska händer och kunnat behållas till dess de pansrade tyska truppernas frammarsch åstadkommit direkt förbindelse med de från luften besatta punkterna. Ett företag från luften mot Haag har däremot icke lett till väntat resultat.

De holländska trupperna hava slagits förvånande ihärdigt och med individuell tapperhet. Med sin svaga beväpning och framför allt bristen på tungt artilleri hava dessa trupper emellertid icke kunnat motstå de väl beväpnade tyska krafternas framträngande.

I Nordholland har 1. kavalleridivisionen presterat en hastig frammarsch till trakten av Harlingen. Delar av denna division hava därefter förts över till Wieringen. Fästningen Hollands fall kan nu förväntas inom de närmaste dagarna. Engelska trupper hava satt sig fast på öarna utanför de stora flodernas utlopp.

Man anser det betecknande, att såväl i Belgien som i Holland hittills endast obetydligt med engelska trupper påträffats.

Från Roosendaal och Breda fortsättes nu frammarschen i sydlig och sydvästlig riktning.

I Belgien förekommo särskilt hårda och delvis förlustrika strider i trakten av Maastricht. Därefter har framryckningen, frånsett striderna om fästningen Liège, icke bjudit på lika stora svårigheter.

Den tyska ersättningstjänsten och över huvud taget tillförseln bakifrån har fungerat mycket gynnsamt och över förväntan. Järnvägslinjerna över gränsen äro redan iordningställda och tagas nu i bruk för framförande av tyska trupper.

Det antages, att ett stort slag kommer att utkämpas i det inre av Belgien, varvid striderna till en början komma att upptagas i Dylelinjen.

I de närmaste tyska avsikterna ingår att tillkämpa sig luftherraväldet och ett gynnsamt utgångsläge för de fortsatta operationerna i norra Frankrike.

Till dessa tyska uppgifter må fogas några allmänna bedömanden, stammande från italienskt håll.[1]

Tillägg. Om operationerna i Narvik nämndes, att dessa gå dåligt för tyskarna, vilket emellertid ansågs i nuvarande läge och med hänsyn till de vunna framgångarna på andra håll hava mindre betydelse.

Undertecknad kan inte annat finna, än att denna omständighet, att det anses gå dåligt i Narvik, bör föranleda fördubblad vaksamhet i Sverige.

I detta sammanhang må omnämnas, att en härvarande militärattaché meddelat, hurusom hans lands konsul i Stettin rapporterat angående samling, på nytt, av starkt transporttonnage i Stettin under dagarna den 7—8 i denna månad.

Berlin den 14 maj 1940.

Bilaga.

Tyska uppgifter om läget i väster av den 14 maj 1940.

De holländska trupperna hava utrymt Grebbelinjen.

Roosendaal har tagits. Dortrecht har passerats.

Turnhout-kanalen har överskridits sydost om Turnhout och vid Moll.

Dessutom har Gettelinjen överskridits och Tirlemont nåtts.

Ett väldigt pansarslag har ägt rum norr om Namur, varvid tyskarna behållit slagfältet.

En fransk mekaniserad division har sydost om Antverpen lidit svåra förluster.

En fransk pansardivision och en mekaniserad division norr om Antverpen hava likaså lidit starka förluster.

Söder om Namur har Maaslinjen överallt nåtts.

Utanför Saarområdet hava fransmännen drivits tillbaka till huvudställningen i Maginotlinjen.

Berlin den 14 maj 1940.

C. H. Juhlin-Dannfelt
överste, militärattaché.

180. J. Beck-Friis till Söderblom 14 maj 1940.

Handbrev, ink. till UD 20/5.

Oslo den 14 maj 1940.

De många varningar vi erhålla från norrmän, vilka i dylikt syfte uppsöka beskickningen för att söka hindra att vårt land möter samma öde

[1] Återgivas ej.

som Norge, samla vi numera i de promemorior, som marinattachén utarbetar. Idag fick jag emellertid besök av en personlig vän, godsägare vid Eidsvold, vilken även torde vara Excellensen väl bekant, som meddelade följande, vilket jag anser mig böra separat inberätta.

Han hade de sista tio dagarna gång efter annan under natten nödgats å sin gård inkvartera hundratals tyska officerare och soldater på väg norrut. Han brukar då samtala med sina ovälkomna gäster och förklarade han, att soldaterna allmänt brukade uppge att de voro på väg till Sverige. De officerare han frågat om vart de skulle hade emellertid alltid uppgivit, att de skulle norrut utan att närmare precisera, under det en enda officer sagt att de skulle till Sverige. För övriga av honom lämnade uppgifter redogör marinattachén.

181. J. Beck-Friis till Söderblom 14 maj 1940.

Handbrev, ink. till UD $^{16}/_{5}$.

Oslo den 14 maj 1940.

Jag borde beklaga, men jag är tvärtom enbart glad att mitt varningsrop i går afton var obefogat. Anledningarna till detsamma voro följande.

Vi fingo igår rapport från en mycket pålitlig och omdömesgill man, som på vår begäran och för vår räkning företagit en resa i öster och hans uppgifter voro ganska alarmerande utom ifråga om vägarnas dåliga tillstånd, vilket ju borde vara ett lugnande tecken. Detaljerna finner du i Winells redogörelse. Vidare hade jag igår besök av en framstående norsk officer, som uppskattade de tyska truppernas i Norge antal till 150 à 200 tusen man. Därtill kom att Oslo igår var påfallande fritt vad tyska trupper beträffar. Intet tvivel föreligger att antalet här kasernerade trupper nedbringats högst väsentligt, och såg man igår i motsats till föregående dag och alla tidigare dagar ytterst få permittenter gå omkring i gatorna.

Slutligen kom kl. halv 11 på aftonen tvenne norrmän, vilkas rapport återgives i närlagda P. M. Densamma hade i och för sig kanske ej bort tilläggas alltför stort värde, men då den där angivna tiden egendomligt nog sammanföll med vännen Schmitts uppgift härom dagen att anfallet skulle sättas i gång den 14 blevo vi betänksamma. Detta är de enda två tidsuppgifter vi överhuvudtaget erhållit och det var ju mycket egendomligt att dessa uppgifter från absolut skilda källor skulle samstämma. Jag ansåg mig därför skyldig antyda att vi hade speciell anledning till oro.

Jag är fortfarande ej övertygad att tyskarna planera ett väpnat överfall men är däremot fullt övertygad att man på ena eller andra sättet

ämnar indraga oss i sin intressesfär. Officiella tyska kretsar här hava ju som jag tidigare inberättat redan för en månad sedan förklarat att man ej ämnar låta Belgien och Holland få behålla en suverän ställning medan en dylik skulle åtminstone till formen skänkas de skandinaviska staterna. Att vi ej i praktiken skulle få åtnjuta full suveränitet i händelse av tysk seger synes mig emellertid uppenbart.

Bilaga 1.

Iakttagelser under bilresa Oslo—Elverum—Nybergsund—Elverum—Kongsvinger—Oslo.
Tyska trupprörelser på denna väg.
(Karta: se Öst-Norge utg. av Landslaget för Reselivet i Norge.)

1. Start från Oslo på middagen den $^{10}/_{5}$. Oslo—Skedsmo—Näs. Vidare på landsvägen som följer östsidan av Vorma till vägkrysset 5 km öster Eidsvold samt därifrån till Langset.

Vägsträckan mellan angivet vägkors och Langset var i synnerligen dåligt skick. Övriga passerade vägar rel. goda.

Tyskarna hade tappat sjön Mjösen. Den sprängda Minnesundsbron (skiss) hade tyskarna ersatt med en pontonbro. Tack vare avtappningen av Mjösen stodo pontonerna mer eller mindre direkt på flodbottnen. Häromnatten, när Mjösen oväntat stigit, hade vattnet nära nog rivit med sig den tyska pontonbron. Man hade haft ett mycket svårt arbete för att förhindra detta.

2. Från Langset till Tangen (omkr. 18.00—19.00 den $^{10}/_{5}$) hade på vägen stora tyska kolonner befunnit sig på marsch norrut. Lätta draghästar, ridhästar, klövjehästar i många hundratal. Motorfordon, men i mindre antal. Tanks. Infanterikanoner. Marscherande infanteri. Vägens högra sida var kantad av det ena stora tyska militärlägret efter det andra.

I detta sammanhang må anföras, att enligt säker källa (vederbörande var på f. m. den $^{9}/_{5}$ på väg söderut från Elverum över Bön, Dal, Klöfta till Oslo) passerade ändlösa tyska kolonner av infanteri, motorfordon, kanoner, hästar och fältkök på väg från Oslo till Dal.

3. I fortsättningen av vägen, mellan Tangen och Hamar, praktiskt taget ingen tysk militär. I Hamar tysk militär förlagd. I vilken utsträckning ej möjligt att överblicka.

4. På morgonen den 11 fortsättn. från Hamar till Elverum. Elverums stad fullständigt förstörd av bomber. Påminde om vissa fotografier över nordfranska städer under världskriget.

På onsdagen den $^{10}/_{4}$ hade praktiskt varje enskilt hus i staden och ett stort antal byggnader i stadens utkanter blivit sönderbombade och be-

skjutna med kulsprutor. 40 dödsoffer i staden. Även skogarna i stadens närmaste utkanter söndersplittrade av bomber. Tyskarna hade vid sina anfall denna dag förvisso utgått ifrån, att det norska högkvarteret, Konungen och regeringen befunnit sig i Elverum.

Konung, regering och högkvarter hade emellertid natten till den $^{11}/_{4}$ lämnat Elverum och tagit kvarter i Nybergsund. Härom måste tyskarna givetvis fått kännedom, alldenstund sistnämnda plats den 11 utsattes för våldsamma flygangrepp. Under dessa angrepp måste Konung och högkvarter m. m. fly ut i den omgivande skogsterrängen.

På fredagen (eller lördagen) hade de tyska trupperna kommit till Elverum. I den byggnad där telegrafstationen var inrymd hade man då slängt in en brandbomb, utan att taga hänsyn till de människor, som då uppehöllo sig i huset. Huset nedbrann, men inga människoliv spilldes.

I Elverum kvarstår f. n. praktiskt taget endast kyrkan, sjukhuset, museet samt en del mindre byggnader i samhällets utkanter.

5. På e. m. den 11 maj fortsattes bilfärden från Elverum till Nybergsund. Denna väg passerar över en mängd vattendrag. Alla broar hade här blivit sprängda av norrmännen. Genom prov. anordningar hade tyskarna nu emellertid hunnit göra vägen framkomlig även för ganska stora motorfordon. Stor varsamhet måste dock vid dessa passager i allmänhet iakttagas.

Vägen var överhuvud ganska svårframkomlig. Av norrmännen gjorda förhuggningar voro endast delvis röjda. Telefonstolparna utefter vägen voro av norrmännen nedhuggna. Tysk kabelutläggning utefter vägen pågick och var vid tillfället i fråga (e. m. den $^{11}/_{5}$) klar till någon km innan Nybergsund.

Utefter hela vägen Elverum—Nybergsund förekommo tyska militärpatruller i bil eller pr. motorcyklar.

Enligt vad som upplystes i Nybergsund, observerar man inte där större mängder av tysk militär. En förklaring härtill uppgavs av trovärdig person vara den, att de tyska transporterna här i allmänhet framföras nattetid. En annan person uppgav, att han tidigt å morgonen den $^{10}/_{5}$ sett massor av militär med »små» kanoner (infanterikanoner?), mängder av bilar samt 3 tanks norr Nybergsund på väg mot Drevsjö.

Annan källa (med personförbindelser i Drevsjö) uppgav att »icke så få» tyska trupper skola stå i Drevsjö.

En bonde från Lutnes (c:a 3 mil SO Nybergsund) hade att berätta, att han »passerat förbi en grupp tyska soldater, som grävde där».

6. Den 11 maj på morgonen fortsättning från Nybergsund tillbaka till Elverum. En norsk överläkare i Elverum uppgav, att tyska trupper skulle stå vid svenska gränsen från Trysiltrakten och norröver.

Ankomst till Elverum på f. m. den $^{11}/_{5}$.

7. Tidigare omtalade (från vägen mellan Langset och Elverum inrapporterade) tyska trupper hade nu nått Elverum och gått i bivacker norr om Elverum på östra sidan av den landsväg, som går fram strax öster om Glommen. Min rapportör hade ankommit till Elverum på f. m. den $^{12}/_{5}$. För att söka få klarhet om vart de tyska trupperna ämnade fortsätta, stannade han kvar i Elverum till omkr. kl. 13.00 då bröts upp i riktning mot Åmot. Minst 2 000 man + fordon av alla slag + klövjehästar avmarscherade under närmaste timmen mot Åmot (på vägen öster Glommen).

8. Vår bil fortsatte därefter sin färd från Elverum med Jömna såsom närmaste mål. Här var den stora bron sprängd. Återvände därför till Elverum och fortsatte därifrån i sydöstlig riktning, utefter landsvägen på Glommens västsida.

Vid Baskereidsfoss upplystes att därvarande bro över Glommen vore sprängd. Fortsättning längs Glommens västsida till Flisa. Bron över Glommen konstaterades här sprängd. Omöjligt att komma över.

Fortsatte sydväst, alltjämt väster om Glommen. Alla broar över de små åar som här flyta in i Glommen voro sprängda men provisoriskt lagade. Så småningom ankomst till Kongsvinger. Från bilfärden mellan Flisa och Kongsvinger kunde (från bilen) observeras ett stort militärtåg på väg norrut. Pansarbilar, kanoner, fordon, tankbilar, godsvagnar fulla med soldater.

9. Uppehåll i Kongsvinger mellan 17.00—18.00 den $^{12}/_{5}$ i och för »orientering».

Upplystes i Kongsvinger (trovärdig källa): minst 3 stora trupptåg per dygn hava under de senaste 4 à 5 dagarna från Kongsvinger framförts norrut (järnvägen). Bekräftades från ett flertal håll.

10. Vidare från Kongsvinger omkr. kl. 19.00. Den stora träbron vid Kongsvinger sprängd. Gångtrafik över densamma, men på egen risk.

11. Längs nordsidan av Glommen från Kongsvinger till Näs. Möte på vägen strax innan Näs med 3 motortransporterade tyska kompanier, på marsch norrut. Dessutom ständiga möten med enstaka militärbilar. Landsvägsbron (träbro) vid Näs sprängd. En nyuppförd norsk stenbro, belägen vid sidan av den gamla landsvägsbron hade av tyskarna provisoriskt anslutits till den gamla vägen. (Den avsedda nya väganslutningen var sedan någon månad av norrmännen satt i arbete, men oerhört mycket återstod.)

12. På väg mellan Kongsvinger—Oslo kunde vid visst tillfälle från bilen ett stort tyskt militärtåg mot Kongsvinger observeras.

13. Mer eller mindre havererade spec. norska motorfordon kunde observeras vid sidan av så gott som alla passerade vägar.

14. Anmärkning av sakkunnig: De norska broförstöringarna skulle

hava blivit mycket mera effektiva och svårreparabla om större sprängladdningar i allmänhet använts och i vissa fall placerats lämpligare.

15. Allt efter muntlig till mig lämnad redogörelse...

Bilaga 2.

P. M.

Tvenne norska unga män, vilkas trovärdighet syntes satt över varje tvivel, infunno sig den 13 maj 1940 kl. 22.20 å beskickningen för att meddela följande. C:a två timmar tidigare hade vid besök å ett kafé i Hönefoss vederbörande kommit i samspråk med tre tyska officerare vid bordet näst intill. Serveringsflickan i lokalen hade, sedan den ene officeren beställt ett nytt glas öl, förklarat på norska att ölet vore slut för kvällen. Officeren uppfattade icke vad flickan sade, varför den ene norrmannen på tyska förklarade förhållandet tilläggande, att vederbörande borde komma tillbaka nästa dag, då han kunde få öl så mycket han önskade. Tysken replikerade härå att tidpunkten då vore för sen, enär han påföljande dag komme att gå »nach Osten». Efter detta yttrande mottog talesmannen nedtystande blickar från sina tvenne kamrater och samtalat avstannade. Strax därpå började officerarna åter att samtala inbördes och den ene av norrmännen lade sig på nytt i konversationen. Tyskarna yttrade att de nu vore färdiga »här» och komme att sakna platsen, då de följande dag lämnade. Den ene tysken upprepade att man i morgon komme att gå »nach Osten» och på norrmannens uttryckliga förfrågan vad »nach Osten» innebure, svarade tysken »nach Schweden», vilket svar utlöste mördande blickar från kamraterna, varpå samtalet åter avstannade och de båda norrmännen lämnade lokalen.

Oslo den 14 maj 1940.

182. J. Beck-Friis till Söderblom 15 maj 1940.

Handbrev, ink. till UD $^{20}/_{5}$.

Oslo den 15 maj 1940.

Mitt handbrev igår[1] angående mitt varningsrop föregående afton blev tyvärr aldrig avslutat i det jag blev avbruten och nödgades avsända det utan att ha fått tillfälle fortsätta detsamma. Jag ber därför idag få tillägga följande.

Jag är alltjämt ej övertygad att ett väpnat överfall förestår, men jag är alltmer övertygad att de starka tyska truppkoncentrationerna vid svens-

[1] Dok. 181.

ka gränsen äro avsedda antingen för ett infall eller för att öva tryck på oss. Mot det senare alternativet talar den omständigheten att truppernas rörelser omges med största möjliga hemlighetsfullhet och att särskilt tågtransporterna mest äga rum nattetid. Därest man avser att utnyttja läget för påtryckning förefaller det som om trupprörelserna tvärtom borde omges med en viss om ock ej överdriven publicitet. Dylik saknas nu fullständigt. Att avsikten skulle vara uteslutande att säkerställa Tyskland mot ett eventuellt svenskt angrepp håller jag för uteslutet enär Tyskland med utnyttjande till det yttersta av Norges naturliga tillgångar militärt sett torde sitta så säkert att man borde kunna hålla stånd även mot en mycket stor övermakt. Mer än truppernas antal finner jag den enorma anhopningen av materiel av alla slag oroande och förefaller särskilt det stora antalet klövjehästar misstänkt.

Morgontidningarna idag innehålla närlagda meddelande att franctirörer längs svenska gränsen i distrikten öster om linjen Eidskog, Kongsvinger, Elverum, Övre Rendal, Röros, det vill säga praktiskt taget längs hela svenska gränsen, skulle vara i verksamhet. Den direkta avsikten med meddelandet, som även upplästes i norsk radio i går afton, är tydligen att framkalla ovänliga känslor hos norska allmänheten mot dem som alltjämt strida och vilka därigenom skulle hindra de ädelmodiga tyskarna att frigiva de norska fångarna. Indirekt skulle oviljan givetvis också riktas mot norska regeringen, som alltjämt uppmanar till väpnat motstånd. Bakom hela meddelandet tycker jag mig emellertid kunna spåra antydan till att hela området längs svenska gränsen behöver pacificeras, det vill säga motivera truppkoncentrationer. Det förefaller ej osannolikt att man i fortsättningen kommer att göra ett större nummer härav och låta påskina att franctirörerna, vare sig de nu existera eller äro ren fantasi, understödjas från svensk sida. Till slut kanske man måste överskrida svenska gränsen för att säkerställa att ingen hjälp lämnas från svensk sida och medan man så är i farten kanske man säkerställer hela Sveriges neutralitet enligt känt mönster. På det sättet skulle man ju kunna få en om än aldrig så uppkonstruerad förevändning för ett tyskt infall.

Som jag tidigare meddelat ha mig veterligt inga angrepp på Sverige förekommit i norska pressen denna tid. I Aftenposten för igår afton förekom emellertid närlagda artikel[1] vari skildras huru en svensk officer och svenska frivilliga burit sig illa åt på alla sätt i Trysil och andra ställen samt terroriserat befolkningen. I motsats till svenskarnas skandalösa uppträdande ställas de tyska soldaterna, vilka givetvis uppträtt mönstergillt.

Nämnda attack mot Sverige kan vara en isolerad företeelse — jag har ej sett uppgiften återgiven i andra tidningar, men är den hämtad ur pro-

[1] Återgives ej.

vinstidningen Akershus — men det skulle ej förvåna mig om den vore upptakten till en kampanj avsedd att sätta Sverige i en osympatisk dager. Enligt uppgift skola de tyska officerarna för närvarande söka för de tyska soldaterna skildra Sveriges bristande neutralitet.

I detta sammanhang närsluter jag en igår i pressen publicerad notis[1] vari tyska överkommandot meddelar att alla norska arméns uniformer nu övergått i tyska härens ägo. Man kan ej underlåta fråga sig för vilket ändamål uniformerna äro avsedda.

Förlåt bristfällig formulering, men vi ha så mycket att göra att omskrivning svårligen kan hinnas med.

183. UD till sändebudet i London 15 maj 1940.

Telegram.

För Eder information. Från norsk sida har till utrikesministern framförts tanken att Nordnorge med hänsyn civilbefolkningen skulle under återstoden av kriget utrymmas av såväl tyska som allierade trupper och att eventuellt svenska trupper skulle bevaka Narviksområdet. Utrikesministern endast förklarat att om norska regeringen önskade sådana åtgärder den borde sätta sig förbindelse med den brittiska. Sverige kunde endast tjänstgöra som ren förmedlare av förslag mellan de krigförande. Norska legationen lär telegraferat Colban med vilken Ni kan sätta Eder förbindelse.

184. Promemoria av Engzell 15 maj 1940.

Ryttmästare Nordenskjöld, Riksgränsen, har vid telefonsamtal i morse med utrikesrådet Engzell framfört meddelande från tyska militärbefälet vid gränsen, att man önskade överföra 27 civila norska undersåtar och 20 tyska sårade till svenskt område.

Instruktion bör lämnas till svenska militärbefälet i Riksgränsen att vi äro beredda att emottaga nämnda personer.

Beträffande tyskarna bör i första hand fastställas, huruvida man önskar passage till Tyskland, vilken kan medgivas, och då bör ordnas så snabbt som möjligt. De sårade, som på grund av behov av sjukhusvård ej kunna medfölja anordnad transport, bliva internerade.

Ifråga om de norska undersåtarna böra de omhändertagas genom de civila myndigheterna och kunna transporteras till Västerbottens län. Lands-

[1] Återgives ej.

hövding Rosén i Umeå bör personligen från Riksgränsen underrättas om ankomsten och meddelar då besked vart de skola föras.

Stockholm den 15 maj 1940.

185. Generaltulldirektören till Söderblom 15 maj 1940.

Ink. till UD 16/5.

Jag har härmed äran översända bifogade avskrift av telegram. Stockholm den 15 maj 1940.

Bilaga.

Generaltulldirektören Stockholm.

Från Norge till Mon ha idag klockan 14.20 som ilgods anlänt 2 vagnar n s b 10343 1116 innehållande kulsprutor gevär och ammunition ställda till Vassijaure gränsen mottagare M. P. Björnstad Narvik avsändare Lassen et co Oslo vagnarna kvarhållna.

Tullförvaltaren.

186. Generaltulldirektören till Söderblom 15 maj 1940.

Ink. till UD 16/5.

Jag har härmed äran översända bifogade rapport. Stockholm den 15 maj 1940.

Bilaga.

Rapport.

Följande järnvägsvagnar ha å nedanstående tider anlänt hit på direkt fraktbrev från Schenker & Co., Berlin, till Trondheim, respektive Narvik, blivit här undersökta och avgått till bestämmelseorterna i plomberat skick.

Den 10 maj 1940 klockan 7 med ångfärjan Preussen:	Hannover 33049
Den 10 maj 1940 klockan 17.30 med ångfärjan Deutschland:	Kassel 73797
	München 19778
	Hannover 338

Den 11 maj 1940 klockan 6.40 med ångfärjan Deutschland:

Hannover 2013
Kassel 32482
Kassel 38503

Emottagare: Trondhjems Mek. Verkstad, Trondheim.
Avgångstid härifrån: 11 maj 1940 klockan 19.50.

Den 11 maj 1940 klockan 18.40 med ångfärjan Preussen:

Kassel 16630
Essen 5142
München 13592
Kassel 63017

Emottagare: De två förstnämnda Dipl.ing. Meyer, Narvik,
De två sistnämnda Trondhjems Mek. Verkstad, Trondheim.
Avgångstid härifrån: 13 maj 1940 klockan 11.30.

Den 12 maj 1940 klockan 18.30 med ångfärjan Preussen (sjukvagnar på egna hjul)

Königsberg 80291
» 82000
» 81298
» 80063
Stettin 15890
Oppeln 1071
München 22025

Emottagare: De fyra förstnämnda Dipl.ing. Meyer, Narvik,
De tre sistnämnda Trondhjems Mek. Verkstad, Trondheim.
Avgångstid härifrån: 13 maj 1940 klockan 11.30.

Den 12 maj 1940 klockan 18.30 med ångfärjan Preussen:

Kassel 60495
Karlsruhe 11999
Stettin 93147

Emottagare: Trondhjems Mek. Verkstad, Trondheim.
Avgångstid härifrån: 13 maj 1940 klockan 11.30.

Vagnarna skulle enligt fraktbrev innehålla sjukvårdsmaterial, foderkonserver, köttkonserver, drivmedel och nötkol. Vid företagen undersökning har innehållet konstaterats vara endast vad bifogade förteckning utvisar.

Trelleborgs tullbevakning den 14 maj 1940.

Paul Ohlsson

Förteckning:

Hannover 33049:	Konserverat foder	15.000 kg.
Kassel 73797:	Bröd	12.000 »
	Köttkonserver	3.198 »
	Torkade grönsaker	1.200 »
München 19778:	Fläskkonserver	3.018 »
	Torkade grönsaker	1.200 »
	Flottkonserver	1.224 »
	Marmelad	1.610 »
	Korv	1.040 »
	Korvkonserver	1.063 »
	Fläsk	400 »
	Ost	400 »
	The	67 »
	Brännvin	1.200 ltr
	Salt	350 kg
	Socker	1.000 »
	Jästextrakt	12,5 kg
	Lök	8 kg
	Buljongtärningar	8 »
	Kryddor	2 »
	Ättika	12 ltr
	Matolja	16 »
	Karameller	6.400 påsar
	Citroner	4.800 st.
	Cigarrer	24.250 »
	Cigarretter	95.760 »
Hannover 338:	Konserverat foder	15.000 kg
Hannover 2013:	Bröd	12.000 »
	Köttkonserver	2.158 »
	Torkade grönsaker	1.200 »
Kassel 32482:	Konserverat foder	15.000 »
Kassel 38503:	Köttkonserver	3.018 »
	Torkade grönsaker	1.200 »
	Flottkonserver	1.300 »
	Marmelad	1.610 »
	Korv	1.040 »
	Korvkonserver	1.063 »
	Fläsk	400 »
	Ost	400 »
	The	72 »

	Brännvin	1.200 ltr
	Salt	350 kg
	Socker	1.000 »
	Jästextrakt	12,5 kg
	Kondenserade soppor	8 kg
	Lök	8 »
	Kryddor	9 »
	Ättika	12 ltr
	Karameller	6.400 påsar
	Cigarretter	95.760 st
	Cigarrer	24.050 »
	Citroner	4.800 »
	Köttkonserver	1.040 kg
	Matolja	16 ltr
München 13592:	Bröd	12.000 kg
	Torkade grönsaker m. potatis	1.200 »
	Kött- & grönsakskonserver	3.198 »
Stettin 15890:	Konserverat foder	16.205 »
Kassel 16630:	Bensin	15.000 ltr
	Smörjoljor c:a	100 »
München 22025:	Bröd	12.000 kg
	Torkade grönsaker m. potatis	1.200 »
	Kött- & grönsakskonserver	3.198 »
Oppeln 1071:	Köttkonserver	3.018 kg
	Pulvriserade ärter	1.200 »
	Flottkonserver	1.186 »
	Marmelad	1.610 »
	Korv	1.040 »
	Korvkonserver	1.063 »
	Rökt fläsk	400 »
	Ost	405 »
	The	66 »
	Brännvin	1.200 ltr
	Salt	350 kg
	Socker	1.000 »
	Jästextrakt	12,5 kg
	Buljongtärningar	8 kg
	Lök	8 »
	Kryddor	9 »
	Ättika	12 ltr
	Matolja	16 »

	Karameller	6.400 påsar
	Cigarretter	97.680 st.
	Cigarrer	26.250 »
	Citroner	4.800 »
Essen 5142:	Kol	20.100 kg
Kassel 63017:	Köttkonserver	3.018 »
	Pulvriserade ärter	1.200 »
	Flottkonserver	1.224 »
	Marmelad	1.610 »
	Korv	1.040 »
	Korvkonserver	1.063 »
	Rökt fläsk	400 »
	Ost	408 »
	The	66 »
	Brännvin	1.200 ltr
	Salt	350 kg
	Socker	1.000 »
	Jästextrakt	12,5 kg
	Buljongtärningar	8 kg
	Lök	8 »
	Kryddor	9 »
	Ättika	12 ltr
	Matolja	16 »
	Karameller	6.400 påsar
	Cigarretter	95.760 st.
	Cigarrer	23.250 »
	Citroner	4.800 »

Följande 4 vagnar innehöllo förutom sedvanlig sjukvagnsutrustning:

Königsberg 82000:	Cigarretter	900.000 st.
	Tobak	100 kg
	Mediciner	2 ldr
Königsberg 81298:	Cigarretter	150.000 st.
	Mediciner	15 kli
	Bårutrustning, div.	
Königsberg 80063:	Äppelsaft	700 fl.
	Fett	500 kg
	Kondenserad mjölk	302 »
	Havregryn	500 »
	Skidor	17 par

	Skidstavar	40 par
Königsberg 80291:	Marmelad	1.005 kg
	Fruktkonserver	1.000 »
	Kex	504 »
	Citroner	2.000 st.
	Buljongtärningar	5.000 »
Kassel 60495:	Konserverat foder i pappersomslag ...	3.500 pkt
Karlsruhe 11999:	Konserverat foder i pappersomslag ...	3.500 pkt
Stettin 93147:	Konserverat foder i pappersomslag ...	3.500 pkt

187. Forshell till Richert 15 maj 1940.

Överlämnad av Richert till chefen för politiska avdelningen i UD 15/5, ink. till UD 15/5.

Vid gårdagens samtal med stabschefen Schulte Mönting i OKM nämnde han följande:

1. De till c:a 2 000 uppgående tyska matrosstyrkorna vid Narvik lida brist på ändamålsenlig utrustning m. m., särskilt fotbeklädnad. Detta gäller särskilt sedan svenska gränsmyndigheterna stoppat transiteringen av snöskor. Marinen här önskar få hem den ifrågavarande personalen, och order har givits till Abteilung Ausland i OKW att över Auswärtiges Amt söka kontakt med Stockholm härom. Jag uppmanades att inofficiellt söka utröna, huru våra myndigheter ställa sig till en framställning om hemtransport över Sverige av sjömännen, som man önskar få betraktade som skeppsbrutna och icke stridande. De äro för övrigt ej användbara för militära operationer i fjälltrakter utan ligga armébefälet där uppe till last.

2. Herr Schulte Mönting ville även fästa uppmärksamheten vid den verksamhet som bedrives av fransmannen Serge Chessin i Stockholm. Denne uppgives arbeta med talrika agenters hjälp utan att själv synas. Verksamheten går ut på att vid varje tillfälle misstänkliggöra Tysklands avsikter mot Sverige och sprida misstro och hat mot detta land. Talrika hemliga radiosändare ha i Sverige inpejlats och deras verksamhet följts. Intet land vore så fullt av dylika sändare som just Sverige nu.

Jag begärde få del av tysk erfarenhet i dessa stycken, enär det vore ett klart svenskt intresse att stoppa sådan landsskadlig verksamhet.

Herr Schulte Mönting skulle undersöka om han kunde ställa material till förfogande för undersökningar hemma.

Berlin den 15 maj 1940.

188. Promemoria av bankdirektör Wettermark 15 maj 1940.

Överlämnad av Richert till Söderblom 15/5, ink. till UD 17/5.

P. M. beträffande
leverans av krigsmateriel från Tyskland.

Efter samråd med envoyén Richert hade jag under gårdagen ett längre samtal med Ministerialrat Ludwig i Reichswirtschaftsministerium för att söka utröna möjligheterna för ett återupptagande av de inställda leveranserna av krigsmateriel.

Herr Ludwig framhöll, att leveranserna avbrutits i samband med ockupationen av Danmark samt krigshändelserna i Norge, måhända icke så mycket emedan den ifrågasatta materielen behövdes för egna formationer utan fastmer därför att en viss ovisshet rått beträffande Sveriges inställning till händelserna i Norge. Enligt herr Ludwigs förmenande skulle leveranserna sedan åter hava kommit igång, därest de icke kombinerats med frågan om transitering av visst gods genom Sverige. Frågan om leverans av krigsmateriel hade emellertid numera kommit i ett nytt läge genom krigshändelserna i väster. I vad mån här ifrågakommen materiel behövde tagas i anspråk för den tyska krigsmaktens eget behov, kunde herr Ludwig icke uttala sig om. Han ansåg det emellertid sannolikt, att leverans av viss materiel för närvarande icke kunde komma i fråga.

På min fråga huru lämpligen förhandlingarna borde återupptagas, förklarade herr Ludwig, att desamma nog endast kunde komma igång genom en hänvändelse till högre eller högsta ort. Han antydde möjligheten av att ånyo sätta sig i förbindelse med generalfältmarskalk Göring men betonade samtidigt, att man måhända skulle vänta med en sådan åtgärd, tills den av transiteringsfrågan framkallade misstämningen något lagt sig.

Jag framhöll för herr Ludwig, att man torde hava att skilja mellan dels sådan materiel, varom avtal redan träffats, och dels sådan materiel, varom förhandlingar inletts. Den förstnämnda materielen vore antingen sådan, som avtal träffats om på ett tidigt stadium och för vilken delvis redan betalning erlagts, eller sådan, som inbegripits under det mellan de båda regeringskommissionerna träffade s. k. »ramavtalet». Detta avtal förutsåg ömsesidiga prestationer, från svensk sida bl. a. utsträckt leverans av vissa metaller. Å svensk sida hade man redan fullgjort sina åtaganden enligt avtalet. Jag underströk, att den senare uppkomna transiteringsfrågan icke rimligen kunde beröra de redan avslutade transaktionerna och framför allt ej dem, som inbegripits under »ramavtalet».

Herr Ludwig medgav det riktiga i detta resonemang och framhöll, att man vid diskussionen om den ifrågasatta transiteringen säkert icke gjort

klart för sig skillnaden mellan de redan avslutade transaktionerna och de transaktioner, varom underhandlingar förts resp. skulle upptagas. Han betonade även, att man vid kommande förhandlingarna borde framhålla denna skillnad.

Vid det fortsatta samtalet framkom, att herr Ludwig ansåg, att leveranserna av krigsmateriel vore nödvändiga för utjämnande av den svensk-tyska handelsbalansen. Det tyska överskottet i clearingen uppgick visserligen för tillfället till ett avsevärt belopp. Detta belopp komme emellertid att mycket snart tagas i anspråk för tyska inköp i Sverige av järnmalm, trä och cellulosa, och herr Ludwig ansåg en ökad tysk export nödvändig för att möjliggöra den tyska importen från Sverige. För att kunna uppehålla och eventuellt öka den tyska exporten till Sverige torde leverans av krigsmateriel bliva erforderlig. En omständighet, som enligt herr Ludwigs förmenande vore av stor betydelse vid återupptagande av förhandlingarna, vore därest man från svensk sida kunde utlova särskilda åtgärder för säkerställande och befrämjande av den svenska exporten till Tyskland, särskilt då exporten av järnmalm. I sistnämnda hänseende vore det av synnerlig betydelse, att arbetarantalet vid malmfälten ökades och att anstalter vidtoges för ökande av kapaciteten hos malmbanan och lastningsanordningarna i Luleå.

Berlin den 15 maj 1940.

189. Söderblom till J. Beck-Friis 16 maj 1940.

Handbrev.

Stockholm den 16 maj 1940.

Åberopande Ditt handbrev den 5 innevarande maj[1] angående norska rykten om transitering av krigsförnödenheter och trupper genom Sverige får jag för Din orientering ånyo bekräfta, att ingen dylik transitering genom Sverige vare sig förekommer eller förekommit.

190. Promemoria av Engzell 16 maj 1940.

Efter framställning av Auswärtiges Amt i Berlin till svenska beskickningen har beskickningen bemyndigats lämna visering för direkt genomresa till Narviksområdet för 40 Röda-Kors-män.

Meddelande om beräknad ankomst till Trelleborg lämnas så snart beskickningen erhållit dylik uppgift.

Stockholm den 16 maj 1940.

---

[1] Dok. 144.

191. Sändebudet i London till UD 16 maj 1940.

Telegram, ink. till UD 17/5.

Vid framförande av innehållet i Edert telegram nr ...[1] interpellerades jag angående Edert telegram nr ....[2] Av Mallets rapport framgick att Stortingshambro meddelat honom att förslaget framförts av excellensen till Bull som svenskt initiativ och hade Hambro livligt avrått dess accepterande. Man föreföll här förvånad och misstänksam. Jag förklarade min övertygelse att rätta förhållandet vore enligt Edert telegram nr ...[2] men anser klarläggning med Mallet nödvändig. Colban erhållit meddelande från Stockholm men avvaktar instruktioner från norska regeringen. Utsikter resultat torde vara minimala.

192. Richert till Günther 16 maj 1940.

Rapport 631, ink. till UD 17/5.

Berlin 16 maj 1940.

Sedan i går eftermiddag från tyska utrikesdepartementet meddelats, att utrikesministern von Ribbentrop — som för närvarande befinner sig i rikskanslerns högkvarter vid västfronten — önskade ett samtal med mig i dag, avreste jag i morse, avhämtad och sedermera åtföljd av ställföreträdande protokollchefen, legationsrådet von Halem, i utrikesministerns flygplan till en flygplats i närheten av Rhen, där jag hämtades i automobil, som förde mig till ett hotell i Godesberg, inom parentes samma hotell, där rikskanslern residerade, då han några minnesrika septemberdagar 1938 förhandlade med Mr. Chamberlain och M. Daladier.

På eftermiddagen infann sig herr von Ribbentrop, som i bil färdats från högkvarteret. Han mottog mig mycket vänligt och anförde under det samtal som följde, och som varade en och en kvarts timme, i huvudsak följande.

Å tysk sida hade man all förståelse och respekt för den neutralitetslinje svenska regeringen valt och hävdat, och tyska regeringen önskade i fråga om Sverige intet annat, än att på denna basis, och i ömsesidigt förtroende och ömsesidig respekt, komma till ett i alla avseenden tillfredsställande förhållande. De förberedande överläggningar, som ägt rum i Stockholm mellan regeringskommissionerna angående handelsförbindelserna, hade såvitt herr von Ribbentrop hade sig bekant förlupit gynnsamt, och det vore all anledning hoppas, att dessa förhandlingar skulle även i fortsättningen utveckla sig tillfredsställande.

[1] Berör ej Narviksfrågan.
[2] Dok. 183.

Vid de preliminära överläggningarna i Stockholm hade även transiteringsfrågor upptagits, och sedermera hade vid samtal, som tyske militärattachén i Stockholm haft med den svenske försvarsministern — varom jag saknar närmare kännedom — diskuterats frågan om transitering av krigsmateriel från Tyskland till Narvik. Av detta samtal hade framgått, att svenska regeringen ställt sig på den ståndpunkten, att sådan transitering icke kunde medgivas, och att svårigheter å svensk sida förelåge för ett accepterande av det tyska önskemålet på denna punkt. Vid de informella samtal, som förts i Berlin, hade å svensk sida i detta sammanhang även hänvisats till de känslor av sympati och samhörighet, som besjälade svenska folket i förhållande till det norska broderfolket.

Å tysk sida kunde man väl förstå dessa synpunkter och känslor. Herr von Ribbentrop ville emellertid framhålla, att enligt vad de tyska »kronjuristerna», Gaus och andra, förklarat, det enligt gällande folkrätt ej vore stridande mot ett lands neutralitet att medgiva transitering av krigsmateriel från ett krigförande land till ett annat. Han ville alls ej bestrida, att varje land hade rätt att själv bestämma vilken ståndpunkt inom folkrättens ram det i förevarande avseende ville intaga, därvid han även erinrade om den ståndpunkt svenska regeringen intagit till frågan om transitering av krigsmateriel till Finland. Utrikesministern ville dock ej fästa avgörande vikt vid denna sidan av saken utan främst framhålla de realpolitiska faktorer, som spelade in. Norge vore nu i stort sett i tysk hand, och förhållandena i landet utvecklade sig tillfredsställande. Rikskanslerns inställning till det norska folket vore välvillig, vilket han visat genom att befria de norska fångarna; norrmännen hade varit ridderliga motståndare och betett sig anständigt, man hade för detta folk här endast sympati, och man vore övertygad om att lugn nu snart skulle råda överallt i Syd- och Mellersta Norge.

Endast i trakten kring Narvik och den nordligaste delen av Norge vore situationen en annan. Vad Narvik beträffade förhölle det sig i själva verket numera så, att där kämpades mellan tyskar å ena sidan, engelska kolonialtrupper och franska alpjägare å andra sidan. Kampen stode där ej mellan Tyskland och Norge utan mellan Tyskland och England-Frankrike.

Läget för de tyska trupperna i Narvik vore nu det, att man hade utmärkta trupper och hade etablerat möjligheter till tillförsel av förstärkningar luftledes men hade brist på luftvärnsartilleri och tungt artilleri.

Rikskanslern respekterade Sveriges klara neutralitetspolitik och den svenska regeringens fasta föresats att åt alla håll hävda Sveriges neutralitet, som han för Tysklands del tillkännagivit sitt beslut att fullt respektera. För Sverige vore nu det väsentliga att lugn rådde i Norden. Om Norge blivit en krigsskådeplats, där allvarliga strider måst föras mellan tyska

och allierade trupper, skulle Sveriges läge blivit farligt. Det vore för Sveriges del en stor fördel, att så ej blivit fallet.

Läget i Narvik ingåve dock rikskanslern bekymmer. Även här vore Sveriges intresse klart: om tyskarna kunde utdriva de engelska och franska trupperna ur Narviksområdet, vore all fara för Sverige över. Skulle tyskarna ej lyckas härmed, förelåge fara för engelska åtgärder mot Sverige. Engelska flygplan hade redan kastat bomber i Nord-Sverige. Om tyskarna haft luftvärnsartilleri i Narvikstrakten, hade sådan beskjutning ej kunnat äga rum. Det läge, som skulle uppkomma, därest tyskarna måste uppgiva Narviksområdet, komme att medföra faror men inga fördelar för Sverige. Narviks hamn och järnvägslinjen Narvik—Riksgränsen komme att bli så grundligt förstörda, att ingen möjlighet till trafik denna väg kunde beredas på mycket lång tid.

I detta läge hade utrikesministern velat i all vänskaplighet upptaga frågan om transitering av krigsmaterial till ny diskussion. Rikskanslern skulle mycket uppskatta, om möjlighet kunde beredas att genom Sverige förse den tyske överbefälhavaren i Nord-Norge med de krigsmateriel, varav han vore i behov. Intet brott mot neutraliteten ifrågasattes därvid från svensk sida. Här vore man naturligtvis beredd till alla praktiskt möjliga åtgärder i fråga om förpackning o. s. v. i syfte att transporten ej väckte uppseende. Utrikesministern skulle i dag giva mig meddelande om vilka konkreta önskemål, som förelåge. Han ville enträget hemställa, att svenska regeringen upptoge frågan till förnyad prövning, skyndsammast möjligt.

Jag lovade framföra utrikesministerns hemställan till min regering och lovade svar snarast möjligt.

Utrikesministern framhöll även, att rikskanslern skulle sätta mycket värde på om möjlighet kunde beredas för hemtransport av ett antal tyska sjömän, som vore kvarlevande efter förstörandet av ett par tyska krigsfartyg. Dessa sjömän, som ej kunde användas i landstriderna i Narviksområdet, kunde i själva verket betecknas som skeppsbrutna.

Utrikesministern upptog även ett par andra spörsmål, som varit aktuella under senaste tid, nämligen dels tyska sjömäns behandling i Sverige, dels frågan om återställande av järnvägsförbindelserna mellan Sverige och Trondheim, dels frågan om persontrafiken och resemöjligheterna mellan Tyskland och Oslo. Han framhöll, att dessa frågor vore av mindre storleksordning, men vore tacksam om de tyska önskemål, som framförts, i möjligaste mån kunde tillmötesgås. I fråga om tyska sjömäns behandling i Sverige sade jag utrikesministern, att denna fråga redan vore i ordning. Jag har närmare utvecklat denna sak vid ett samtal med statssekreteraren friherre von Weizsäcker.

Samtalet med herr von Ribbentrop fördes hela tiden i mycket vänskapliga former.

Friherre von Weizsäcker har i dag enligt uppdrag sagt mig, att det tyska önskemålet i fråga om genomtransporter till Narvik avsåge 3 tåg à 30—40 plomberade vagnar, innehållande grovt artilleri, luftvärnskanoner, ammunition, ingenjörsmateriel, signalmateriel (Nachrichtengerät) och beklädnadsartiklar.

Av de uttalanden, statssekreteraren i anslutning härtill gjorde, framgick med all tydlighet — liksom av herr von Ribbentrops uttalanden —, att frågan om genomtransporter av krigsmateriel för de tyska truppernas undsättande är en fråga, som i högsta grad intresserar rikskanslern personligen.

193. Juhlin-Dannfelt till chefen för försvarsstabens underrättelseavdelning 16 maj 1940.

Överlämnad av von Post till chefen för politiska avdelningen i UD för kännedom $^{16}/_{5}$, ink. till UD $^{17}/_{5}$.

Härmed får jag äran meddela några de senaste dagarna erhållna underrättelser.

1. Enligt vad som från flera håll erfares, pågå för närvarande betydande järnvägstransporter från olika delar av riket i riktning mot väster. Dessa transporter äro av sådant omfång, att den ordinarie tågtrafiken på olika håll inskränkes genom desamma. Gränsen till Italien och vissa delar av schweiziska gränsen sägas hava stängts för tågtrafik på grund av transporterna i fråga. Även förmäles, att trupper borttransporteras från Danmark. Detta tyder på, att alla disponibla krafter avses att insättas för det avgörande, som nu sökes i väster.

2. Från slovakiskt håll erfares angående pågående truppförflyttningar och samling av tonnage i vissa Östersjöhamnar, särskilt Stettin. Närmare detaljer kunde icke lämnas. Uppgiftens värde kan icke bedömas, men det må i detta sammanhang hänvisas till vad som anförts i meddelande nr 91/434[1] sista stycket angående samlande av transporttonnage i Stettin.

3. Intet tydde vid gårdagens besök i krigsministeriet på att läget för Sveriges vidkommande skulle vara på något sätt försämrat genom de dåliga utsikterna för den tyska Narviksgruppen. Det hölls därför troligt, att Tyskland utan vidare kunde taga ett bakslag i denna riktning, i betraktande av att så stora framgångar vunnits på andra håll. — Undertecknad får dock framhålla, att den nuvarande utvecklingen innebär stora faror för tyskt anfall mot Sverige. Man kan nämligen icke veta, om icke Führern tager ett lyckligt slut på Narvikexpeditionen som en prestigefråga.

[1] Dok. 179.

Huruvida ett företag mot Sverige kan igångsättas *samtidigt* med att avgörandet sökes i väster, är svårt att bedöma. Givetvis beror detta till stor del på, hur mycket trupper och vilka flygstridskrafter, som kvarstå i Norge.

4. Från säker källa berättas, att Sovjetryssland på sistone betydligt inskränkt om icke rent av helt inställt transporterna av nafta och bensin till Tyskland.

5. Härvarande baltiska kolleger, vilka hava nära känning med de sovjetryska attachéerna, omtala, att dessa på sistone skärpt sin ton mot Tyskland. Särskilt lära de vara starkt emot varje utvidgning av det tyska inflytandet över Norden.

6. Beträffande intagandet av det största fortet, Eben Emael i fästningen Liège, erfares nu, att detta skall hava haft ungefär följande förlopp. De olika verken belades först med bomber från luften, vilka innehöllo ett slags bedövningsmedel, som hastigt spred sig och trängde ner i det inre av befästningarna. Därefter landsattes en helt liten styrka fallskärmshoppare, vilka sprungo ut på så låg höjd som cirka hundra meter. Dessa hade fått injektioner avsedda att motverka de bedövande gaserna. De medförde ett slags plattor med ett speciellt sprängmedel, vilka plattor anbragtes på de olika tornen. Sprängmedlet i fråga lär kunna apteras så att det endast verkar i en riktning, och på så vis kunde pansarkupolerna intryckas. Därefter landsattes ytterligare fallskärmstrupper, vilka höllo den i huvudsak bedövade besättningen i schack till dess de tyska landtrupperna hunno fram. Förfarandet skall hava utexperimenterats och inövats på en i Tyskland uppförd noggrann modell av det ifrågavarande fortet.

7. Från välunderrättat håll förmäles, att det länge väntade stora luftanfallet mot England skall komma att gå av stapeln inom den närmaste tiden och till och med innan det slutliga avgörandet nåtts i Frankrike.

8. I dag anses här, att Italiens inträde i kriget är nära förestående.

Berlin den 16 maj 1940.

194. Forshell till chefen för sjöförsvarets kommandoexpedition 16 maj 1940.

Överlämnad av von Post till chefen för politiska avdelningen i UD för kännedom 16/5, ink. till UD 17/5.

Beträffande orsakerna till den starka misstämning mot Sverige, som plötsligt har gjort sig märkbar i ledande regeringskretsar, får jag härmed såsom min uppfattning vördsamt anföra följande.

Generalfältmarskalkens verksamhet i avsikt att skydda vårt land från att indragas i konflikten har mötts med misstro på vissa håll inom tyska inflytelserika kretsar. Han torde ha utsatts för ironiska anmärkningar i den andan, bl. a. från sjökrigsledningen. Såväl denna som övriga tyska regeringsinstanser torde ha med misstro sett vissa svenska kontroll- och beredskapsåtgärder såsom i första hand riktade mot Tyskland. Det är sannolikt, att denna misstro ökats av den grund, att de vidtagits och delvis skärpts efter der Führers högtidliga svar till Hans Maj:t Konungen och von Ribbentrops välvilliga uttalande i rikskansliet om vårt lands politik[1]. Det är vidare sannolikt, att de uppmärksammade »beredskaps»-anförandena i radion om fallskärmstrupper m. m. haft samma verkan till misstro och ovilja. Det har bl. a. i OKM sagts mig, att den oro, som hyses i Sverige över tyska trupperna i Norge, är helt obefogad, vilket uttalats av stabschefen i högtidliga ordalag. Förvisso föreligga möjligheter, att det härvidlag rör sig om camouflage för andra avsikter, men man torde vara berättigad anse, att de gjorda garantiuttalandena verkligen kunna vara äkta. Under sådana förhållanden framstår den tyska undran mot svensk misstänksamhet såsom förståelig.

I varje fall ha de svenska restriktionerna för tillförsel av vissa varor till bl. a. Narvik väckt stor harm inom marinen, som känner ansvaret för sina illa utrustade matrosstyrkor i fjällen. Man synes här även innerst inne hysa misstro till vår vilja att stå emot de allierade i norr. Det är min uppfattning, att man kommer till sådan förmodan, därför att vi ej tillåtit de tyska stridskrafterna i norr att förses med medel, som erfordras för att hålla positionen i Narvik och avlägsna det brittiska hotet från våra malmfält, vilket man här torde anse borde vara ett primärt svenskt intresse. Det hotfulla språk, som under gårdagen fördes av generalfältmarskalk Göring och Oberkommando der Kriegsmarine, håller jag för sannolikt vara inledningen till ett skärpt nervkrig mot oss i avsikt att förmå regeringen till transitomedgivanden, i första hand i norr. Man har under hand i OKM låtit mig förstå, att man förvånas över den benhårda, osmidiga och något verklighetsfrämmande tillämpningen av vår i och för sig erkännansvärda neutralitetspolitik. Härigenom försvåras verksamheten för de tyska kretsar som arbeta för vårt lands skonande. Någon överdriven respekt för svenska krigsmaktens förmåga att skydda landet i nuvarande läge synes mig ej föreligga här, då man upplevat framgångarna i väster och vet, vilka resurser man här disponerar. Det otvetydiga beskedet nyligen, att såväl »Scharnhorst», »Gneisenau», »Hipper» och eventuellt »Scheer» äro operationsklara och snart skola företaga övningar i Östersjön tillsammans med transportfartyg, synes mig bära på en kärna av varning för att underskatta tyska flottans kraft. Att avsikten med övning-

[1] Dok. 90, 96.

arna emellertid är förberedelser för ett företag mot England anser jag, att döma av sättet för stabschefens meddelande om övningarna, vara mycket sannolikt.

Som avslutning vågar jag som egen åsikt framhålla önskvärdheten av att allt undvikes, som kan tydas som riktat i första hand mot Tyskland, och att publiciteten kring beredskapsåtgärderna inskränkes väsentligt. Man lärer för övrigt här göra reflexioner à la norska Altmark-politiken med anledning av gårdagens radiomeddelande, enligt vilket protest avgivits angående de engelska bomberna mot svenskt område, varvid att döma av radioredogörelsen beskjutning av planen dock ej synes ha förekommit.

Berlin 16 maj 1940.

195. Juhlin-Dannfelt till chefen för försvarsstabens underrättelseavdelning 16 maj 1940.

Överlämnad av Richert till chefen för politiska avdelningen i UD för kännedom 17/5, ink till UD 18/5.

Härmed får jag äran meddela, att sedan undertecknad en av de senaste dagarna i samband med resonemang i krigsministeriet om krigsläget och speciellt läget i Skandinavien hänvisat till, att en ofördelaktig utgång för de tyska trupperna av striderna i Narvik kunde tänkas komma att medföra en ödesdiger försämring av förhållandet mellan Tyskland och Sverige, ombads *jag i dag att mottaga och vidareförmedla en uttrycklig försäkran från tyska generalstaben (jag antager, att denna stammar från Oberquartiermeister IV, general von Tippelskirch), av innehåll, att den militära ledningen i Tyskland icke avsåge att företaga något, som kunde indraga Sverige i kriget.*

Inofficiellt tillades, att de truppörelser vilka på sistone ägt rum i Norge icke avsåge något annat än fullföljandet av de militära planerna med avseende på detta land. Några rörelser, riktade mot Sverige, hade icke företagits och skulle heller inte komma att företagas.

Då undertecknad hänvisade till att man i Sverige med stor tillfredsställelse skulle hälsa exempelvis en avlösning i möjligaste mån, i Norge, av de nuvarande tyska linjetrupperna, på sätt som nu i Danmark företages, med trupper av lantvärns eller polis' karaktär, svarades, att en dylik avlösning för närvarande icke kunde komma i fråga.

Ytterligare anförde undertecknad, att det i Sverige likaledes skulle utlösa en stor lättnad, om åtminstone de krigsmaterielleveranser, vilka redan kontrakterats, kunde frigivas. Detta skulle anses vara ett tecken till att icke något av aggressiv art förbereddes mot vårt land. Härvid hän-

visades till, att detta vore en fråga, som tillkommer den politiska ledningen att avgöra, men att de militära myndigheterna ämnade verka för snarast möjliga hävande av spärren mot transport av krigsmateriel till Sverige.

Berlin den 16 maj 1940.

196. Generaltulldirektören till Söderblom 16 maj 1940.

Ink. till UD 17/5.

Jag har härmed äran översända bifogade avskrift av telegram.

Stockholm den 16 maj 1940.

Bilaga.

Generaltulldirektören Stockholm

Från Norge hitkommo i dag klockan 15.16 som ilgods tio vagnar n s b 1110 17534 3355 15314 8112 8425 1173 9232 1232 1224 innehållande krigsmateriel ställda till Vassijaure gränsen mottagare M. P. Björnstad Narvik avsändare Lassen et co Oslo vagnarna vidaresändes till Ed där de tullplomberade kvarhållas

Tullförvaltaren Mon

197. Generaltulldirektören till Söderblom 16 maj 1940.

Ink. till UD 17/5.

Jag översänder härmed på begäran bifogade P. M. med bilaga. Jag tror att dessa handlingar fullt exakt återgiva ställningen för dagen beträffande alla från Tyska riket sedan medio av april inkomna järnvägsvagnar, som icke innehållit krigsmateriel.

Stockholm den 16 maj 1940.

Bilaga.

P. M.

angående från Tyska riket inkomna järnvägsvagnar med annat gods än krigsmateriel, avsett att vidarebefordras till Trondheim eller Narvik.

De 34 vagnar, som den 19 april 1940 inkommo över Trelleborg, och de 5 vagnar, som den 25 i samma månad ävenledes inkommo över nämnda ort,

hava enligt rapporter från tullförvaltaren i Kiruna[1] gått ut över Riksgränsen den 25 respektive den 29 april 1940.

Beträffande övriga senare inkomna vagnar hänvisas till bilagda förteckning från Kungl. Järnvägsstyrelsen. Utöver i nämnda förteckning avsedda vagnar har en vagn Kassel 16630, innehållande bensin och smörjoljor, den 11 maj 1940 inkommit till Trelleborg för vidarebefordran till Narvik. Enligt vad under hand inhämtats är denna vagn på väg till Vassijaure. Vid jämförelse hava Kungl. Järnvägsstyrelsens ifrågavarande uppgifter i övrigt befunnits överensstämma med till Generaltullstyrelsen inkomma rapporter från tullförvaltarna i Trelleborg och Kiruna; de till Trondheim destinerade vagnarna hava emellertid icke gått ut över Storlien utan i stället över Mon.

Stockholm den 16 maj 1940.

Ivar Åberg,
t. f. byrådirektör.

Vagn nr	Till	Innehåll[2]	Ank Trf	Passerade gränsen Sverige/Norge
Hannover 95630	Trondheim	konserver	2/5	7/5
München 34853	»	»	»	»
München 42309	Narvik	sanitetsgods	3/5	8/5
München 41660	Trondheim	»	4/5	»
Karlsruhe 73169	»	»	»	»
Ludvigshaven 97474	Narvik	briketter	»	12/5
Essen 4436	»	»	»	»
Breslau 18673	»	»	»	»
Essen 16191	»	»	»	»
Dresden 32173	»	sanitetsgods	5/5	»
Kassel 78262	»	»	»	»
Karlsruhe 10822	Narvik	»	6/5	återsänd Sassnitz.
Kassel 24563	»	»	»	12/5
Karlsruhe 16457	»	»	»	återsänd Sassnitz.
Kassel 13248	»	»	»	återsänd Sassnitz.
München 12684	Trondheim	»	»	10/5
Kassel 83628	»	»	»	»
Kassel 88045	»	»	»	»
Dresden 6558	»	»	7/5	»
Kassel 86596	»	»	»	»
Stettin 99328 (19328?)	»	»	»	»

[1] Dok. 120, 138.

[2] *Anmärkning av generaltullstyrelsen.* Dessa järnvägsstyrelsens uppgifter om innehållet i vagnarna äro tydligen mycket summariska och för över Trelleborg inkomna vagnar föreligga specificerade rapporter rörande innehållet.
Ivar Åberg
t. f. byrådirektör.

Vagn nr	Till	Innehåll	Ank Trf	Passerade gränsen Sverige/Norge
Königsberg 82002	Narvik	sanitetsgods	7/5	14/5
Königsberg 80303	»	»	»	»
Königsberg 80313	»	»	»	»
Kassel 86926	Trondheim	»	8/5	12/5
Karlsruhe 4840	»	»	»	»
DRB 103701	»	»	»	14/5
Kassel 24207	»	»	»	12/5
Kassel 49838	»	»	9/5	»
Karlsruhe 48542	»	»	»	»
Kassel 13047	Narvik	rågmjöl	»	15/5
Berlin 1572	»	kött	»	»
NSB 17319	»	»	»	»
Kassel 58334	»	rågmjöl	»	beräknas ank Vassijaure tåg 20 den 16/5
Kassel 86928	»	»	»	
DRB 138181	»	havre	»	ank Vassijaure den 15/5; kvarstår där 15/5
DRB 628407	Narvik	hö	9/5	ankommo Vassijaure den 15/5; kvarstår där
Stuttgart 28946	»	»	»	
Stuttgart 41879	»	»	»	
Hannover 33049	Trondheim	sanitetsgods	10/5	15/5
Kassel 73797	»	»	»	14/5
München 19778	»	»	»	»
Hannover 338	»	»	»	»
Hannover 2013	»	»	11/5	»
Kassel 32482 (33482?)	»	»	»	»
Kassel 38503	»	»	»	»
Essen 5142	Narvik	koks-briketter	»	avgår fr. Boden tåg 86 kl. 17.38 den 16/5
Kassel 63017	Trondheim	sanitetsgods	»	14/5
München 13592	»	»	»	15/5
München 22025	»	»	12/5	»
Oppeln 1071	»	»	»	»
Stettin 15890	»	»	»	»
Königsberg 81298 (21298?)	Narvik	»	»	avgått från Boden med tåg 94 kl. 9.22 den 16/5
Königsberg 82000	»	»	»	
Königsberg 80063	»	»	»	
Königsberg 80291	»	»	»	
Stettin 93147	Trondheim	»	»	15/5
Karlsruhe 11999	»	»	»	»
Kassel 60495	»	»	»	»
Kassel 41191	»	»	13/5	befunno sig den 16/5 kl. 14 i Mellerud på väg mot Kornsjö
Stettin 7969	»	»	»	
München 46955	»	»	»	
München 28074	»	»	14/5	

Vagn nr	Till	Innehåll	Ank Trf	Passerade gränsen Sverige/Norge
SJ 26143	Narvik	bensin	14/5	avgår från Malmö med tåg 4354 kl. 22.18 den 16/5.

(Stämpel) Kungl. järnvägsstyrelsen godstrafikbyrån d. 16/6 40.
Ivar Åberg,
t. f. byrådirektör.

198. Trelleborgs tullbevakning till generaltullstyrelsen 16 maj 1940.

Överlämnad av Wohlin till Engzell, ink. till UD 18/5.

Rapport.

Med ångfärjan Deutschland den 12 maj 1940 klockan 6.30 ha hit anlänt 30 och med samma färja den 15 maj 1940 klockan 7.40 38 tyska sjukvårdare. De voro iklädda sportdräkter med Röda Kors bindel och medförde endast personlig, civil utrustning, skidor och proviant för eget behov samt 4 st. kameror och 1 kikare, vilka senare överlämnats till den vagnen åtföljande militärbevakningen. Vapen, ammunition, uniformer eller annan militärutrustning medfördes ej. Första kontingenten avreste härifrån den 12 maj 1940 klockan 21.07 och den andra den 15 maj 1940 klockan 20.59, bägge enligt uppgift till Narvik.

Trelleborgs tullbevakning den 16 maj 1940.

Paul Ohlsson.

199. Trelleborgs tullbevakning till generaltullstyrelsen 16 maj 1940.

Överlämnad av Wohlin till Söderblom, ink. till UD 17/5.

Rapport.

Med ångfärjan Deutschland den 14 maj 1940 klockan 17.30 anlände hit bland annat en järnvägsvagn, S. J. 26143, avsänd av Schenker och Co., Berlin, å direkt fraktbrev till Dipl.ing. Meyer, Narvik. Enligt fraktbrevet skulle innehållet utgöra drivmedel. Vid undersökning här har vagnen endast befunnits innehålla 8 fat bensin, brutto 2.560 kg.

Vagnen har plomberats och avgått härifrån till bestämmelseorten den 15 maj 1940 klockan 19.53.

Trelleborgs tullbevakning den 16 maj 1940.

Paul Ohlsson.

200. Tullkammaren i Kiruna till generaltullstyrelsen 17 maj 1940.

Överlämnad av Wohlin till Söderblom, ink. till UD 17/5.

Riksgränsen mot Norge passerades 16 maj kl. 21.15 av följande vagnar 41879 28946 628407 58334 86928 82000 81298 80063 80291 obruten tullplombering.

201. Generaltulldirektören till Söderblom 17 maj 1940.

Ink. till UD 17/5.

Enligt just nu inganget telefonmeddelande från tullförvaltaren i Mon har denne säkert förvissat sig om att samtliga omhandlade 13 järnvägsvagnar med krigsmateriel[1] alltjämt kvarhållas i Dals-Ed samt att ingen vagn kommer att lämna platsen utan, såsom han efter samtal med trafikchefens vid Dalslands järnväg kansli uttrycker saken, »order från högsta ort».

Stockholm den 17 maj kl. 13.30.

202. Söderblom till von Post 17 maj 1940.

Handbrev.

I anslutning till mitt brev till Richert den 10 innevarande maj[2] angående till Sverige ankomna järnvägsvagnar innehållande för transitering avsedd tysk krigsmateriel får jag för beskickningens orientering överlämna avskrift av trenne telegram till generaltullstyrelsen från tullförvaltaren i Mon den 11, 15 och 16 dennes.[3] Såsom därav framgår, ha från Norge till nämnda tullstation å de angivna dagarna ankommit 1, 2 respek-

[1] Dok. 177, 185, 196.
[2] Dok. 167.
[3] Dok. 177, 185, 196.

tive 10 vagnar, vilka befunnits innehålla krigsmateriel. Vagnarna, vilka äro ställda till Vassijauregränsen för vidare befordran till Narvik, hava kvarhållits i Mon och åtgärder äro vidtagna för deras returnerande.

203. Note från norska beskickningen 17 maj 1940.

Ink. till UD $^{17}/_{5}$.

Av norske militäre myndigheter er bestilt til öieblikkelig leveranse fra private bedrifter i Sverige

1 million 6.5 mm. gevärpatroner av svensk/norsk modell,

5000 stk. 81 mm. komplette skudd med brisantgranater for granatkastare.

Efter hvad Legasjonen mener å ha forstått vil det fra de svenske militäre myndigheters side ikke bli gjort noen innvending mot at denne ammunisjon leveres. Det kan tilföies at en tilsvarende mengde gevärammunisjon finnes blandt det materiale som fulgte med de internerte avdelinger fra Östfold.

Den Kgl. Norske Legasjon har den äre å be om det Kgl. Svenske Utenriksdepartements velvillige bistand til at det må bli gitt utförselstillatelse så snart som overhodet mulig for ovennevnte ammunisjon og vil väre takknemlig for omgående svar.

Stockholm den 17. mai 1940.

204. Note från norska beskickningen 17 maj 1940.

Ink. till UD $^{18}/_{5}$.

Den Kgl. norske legasjon har den äre å be om det Kgl. svenske Utenriksdepartements velvillige bistand til å få utvirket at der gives lisens for å kjöpe 6 par Fokkerhjul av det svenske flyvevåben, samt at der meddeles utförselstillatelse snarest mulig.

Stockholm, 17. mai 1940.

205. Söderblom till von Post 17 maj 1940.

Handbrev.

Stockholm den 17 maj 1940.

För Din kännedom får jag härmed närsluta avskrift av en från tyska beskickningen hit överlämnad promemoria den 10 maj[1] angående transite-

[1] Dok. 168.

ring av vissa varusändningar m. m. från Tyskand till Narvik. Samtidigt bifogar jag en från generaltullstyrelsen erhållen promemoria[1] jämte en förteckning över samtliga från Tyskland sedan medio av april hit ankomna järnvägsvagnar innehållande andra varor än krigsmateriel, avsedda för vidaretransport till Trondheim resp. Narvik. Till komplettering av förteckningens summariska uppgifter om vagnarnas innehåll närslutas vidare 6 rapporter till generaltullstyrelsen,[2] vilka innehålla fullständiga uppgifter om de däri angivna vagnarnas innehåll. Rörande de i mitt brev till Richert den 10 dennes[3] avsedda 12 vagnarna, vilka icke innehöllo krigsmateriel, återfinnas motsvarande uppgifter i de vid brevet fogade rapporterna.

Då det från tysk sida gjorts gällande, att transitering av skodon från vår sida förhindrats, får jag särskilt hänvisa till rapporten från Trelleborgs tullbevakning av den 9 maj. Därav framgår, att de i rapporten angivna vagnarna bl. a. innehöllo 2.555 par skodon. Vagnarna i fråga avgingo den 8 maj från Trelleborg till bestämmelseorten.

206. Sändebudet i Moskva till UD 18 maj 1940.

Telegram.

Enligt vad jag erfar från fullt tillförlitlig stormaktskollega har tyska regeringen under hand låtit sovjetryska regeringen förstå att i händelse situationen Narvik ytterligare kompliceras ur tysk synpunkt, tyska regeringen eventuellt ämnar begära transit Sverige frivilliga och material under hänvisning svenska regeringens i note till Sovjet 10 januari tillkännagivna principiella inställning motsvarande hjälp Finland.

207. Generaltulldirektören till Söderblom 18 maj 1940.

Ink. till UD $^{20}/_{5}$.

Till komplettering av min skrivelse den 16 maj 1940[4] har jag härmed äran översända bifogade tilläggsrapport angående några tyska järnvägsvagnar, som vid samarbete mellan statens järnvägar samt tullförvaltningarna i Mon och Hälsingborg ytterligare kunnat redovisas såsom inkomna till Sverige och, förutom en vagn, utförts över Mon till Norge.

Stockholm den 18 maj 1940.

---

[1] Dok. 197.
[2] Dok. 157, 166, 177, 186, 199.
[3] Dok. 167.
[4] Dok. 197.

Bilaga.

P. M.

angående från Tyska riket inkomna järnvägsvagnar med annat gods än krigsmateriel, avsett att vidarebefordras till Norge.

Utöver de järnvägsvagnar, som omnämnas i p. m. av den 16 maj 1940 jämte en därvid fogad förteckning från Kungl. Järnvägsstyrelsen, hava tio i här bifogade förteckning upptagna vagnar gått ut över Mon, varjämte en i förteckningen jämväl upptagen vagn, Hannover 40556, kvarstår å Mons station.

Stockholm den 18 maj 1940.

Ivar Åberg
t. f. byrådirektör

Förteckning.

Vagn nr	Till	Innehåll	Inkom över den	Gick ut över den
Köln 12641	Oslo	hjulaxlar	Hälsingborg d. $^{4}/_{5}$	Mon d. $^{8}/_{5}$
Kassel 83981[1]	Moss	byggnadssten	Trelleborg d. $^{28}/_{4}$	» » $^{10}/_{5}$
Augsburg 5303	Oslo	bilar	Hälsingborg d. $^{9}/_{5}$	» » $^{11}/_{5}$
Dresden 79038[2]	»	lev. plantor	» » $^{10}/_{5}$	» » $^{12}/_{5}$
Kassel 18160[1]	Moss	byggnadssten	Trelleborg d. $^{29}/_{4}$	» » $^{12}/_{5}$
Hannover 32158[1]	Oslo	maskingods	» d. $^{28}/_{4}$	» » $^{14}/_{5}$
Stuttgart 21495	Drammen	»	» d. $^{10}/_{5}$	» » $^{14}/_{5}$
Stuttgart 9303	»	»	» d. $^{10}/_{5}$	» » $^{14}/_{5}$
Stettin 15999[2]	Oslo	växter	Hälsingborg d. $^{11}/_{5}$	» » $^{14}/_{5}$
DRB 17514	»	ilgodspost	[3]	» » $^{16}/_{5}$
Hannover 40656	Horten	flygmaskinsdelar	[3]	kvarstår å Mons station sedan den $^{9}/_{4}$.

Kungl. Järnvägsstyrelsen
Godstrafikbyrån
den $^{18}/_{5}$ 40.

[1] Omexpedierad i Trelleborg.
[2] Omlastad från svensk vagn i Hälsingborg.
[3] Vagnarna DRB 17514 och Hannover 40656 finnas ej antecknade vare sig i Trelleborg, Malmö eller Hälsingborg.

208. Sändebudet i Berlin till UD 18 maj 1940.

Telegram, ink. till UD $^{19}/_{5}$.

Som väsentligaste grund negativa beskedet vapentransit framhöll jag Sveriges och svenska folkets inställning Norge och norrmännen. Åberopade att regeringen i samförstånd med riksdagen från tysk-norska konfliktens början förkunnat strikt neutralitet och beslutat ej medgiva vapentransit till någon part samt att detta meddelats vid inofficiella diskussioner och vid samtal mellan försvarsministern och tyske militärattachén. Meddelade att norska regeringen flerfaldiga gånger enträget hemställt hjälp ammunition o. dyl. men alltid mötts med avslag. Mot denna bakgrund skulle transitering krigsmateriel, som skulle användas mot norrmännen, av svenska folket uppfattas som vanärande och skamligt. Att ej doktrinära folkrättssynpunkter varit utslagsgivande visades av tillmötesgåendet ifråga om sjömännen. Jag skulle t. o. m. kunna tänka mig att, om man å tysk sida efter fullbordad förstörelse av Narviks hamn och järnväg skulle finna de tyska truppernas mission avslutad, även dessa skulle kunna få hemtransporteras via Sverige. Jag sade mig vilja härmed åskådliggöra vilka synpunkter som varit främst bestämmande för utslaget i transitfrågan. Jag vore självfallet beredd inställa mig hos utrikesministern för att direkt framföra skälen för avslaget och tillade enligt uppdrag att svenske utrikesministern själv vore beredd att, om så skulle önskas, hitkomma för att personligen för tyske utrikesministern utveckla svenska inställningen till problemet och därvid eventuellt även diskutera andra svensk-tyska problem. Statssekreteraren syntes tilltalad denna tanke och förklarade sig omedelbart skola underrätta riksutrikesministern. Han ville i övrigt endast säga att svaret känslomässigt säkert skulle verka ogynnsamt varpå jag uttalade en förhoppning att man skulle ha Verständnis för svenska ståndpunkten. Statssekreteraren uttalade synnerlig erkänsla för ärendets snabba behandling. Hans eget sätt reagera ej oroande men reaktionen högsta håll kan först senare bedömas.

209. Richert till Günther 18 maj 1940.

Rapport 639, ink. till UD $^{21}/_{5}$.

Berlin den 18 maj 1940.

Efter min återkomst från Stockholm uppsökte jag på eftermiddagen statssekreteraren i tyska utrikesdepartementet friherre von Weizsäcker och framförde därvid följande.

Vid mitt besök hos tyske utrikesministern i förrgår hade herr von Ribbentrop hemställt, att svenska regeringen ville till välvillig prövning upptaga två tyska önskemål, det ena avseende transitering genom Sverige till Narvik av viss krigsmateriel, ammunition m. m. och det andra syftande att bereda möjlighet för ett antal tyska sjömän, som kvarblivit i Narvik, att genom Sverige återvända till Tyskland. Jag hade nu i uppdrag meddela, att svenska regeringen till sitt beklagande ej såge sig i stånd bifalla den tyska framställningen i fråga om transitering av krigsmateriel m. m. till Narvik, men däremot ansett sig kunna tillmötesgå det andra tyska önskemålet. Frågan om de tyska sjömännens återresa genom Sverige hade redan upptagits av tyske ministern i Stockholm, som i dag erhållit besked om svenska regeringens beslut i denna fråga och jag utginge ifrån att närmare uppgörelse om modaliteterna komme att träffas efter överläggningar mellan tyska beskickningen i Stockholm och svenska utrikesdepartementet.

Till svenska regeringens negativa beslut i transiteringsfrågan ville jag först erinra därom, att regeringen i samband med den tyska aktionen mot Danmark och Norge, i samförstånd med utrikesnämnden och med riksdagen, beslutat att Sverige i denna konflikt skulle iakttaga strikt neutralitet, varom även tyska regeringen underrättats. Därvid hade också klart fastslagits, att denna strikta neutralitetspolitik skulle tillämpas på det sätt, att leverans eller transitering av krigsmateriel till någon av parterna ej skulle få förekomma. Detta hade även framhållits i ett radioanförande av den svenske statsministern den 12 april[1] och senare uttryckligen bekräftats i en av svenska utrikesdepartementet den 22 april[2] utfärdad kommuniké. Svenska regeringens ståndpunkt i fråga om transitering av krigsmateriel från Tyskland till Norge hade därjämte klargjorts för tyska regeringen vid de icke-officiella överläggningar, som ägt rum med generalfältmarskalk Göring, liksom vid samtal i Stockholm mellan den svenske försvarsministern och den tyske militärattachén.

Med anledning av den framställning, som gjorts av tyske utrikesministern, hade frågan nu underkastats en förnyad prövning från svensk sida. Ett extra regeringssammanträde hade ägt rum i går afton, därvid jag varit tillstädes, och i dag på morgonen hade ett sammanträde avhållits med utrikesnämnden.

Det hade därvid framgått, att de betänkligheter, som förefunnits emot ett accepterande av det tyska önskemålet, i väsentligaste mån förestavats av Sveriges och det svenska folkets inställning till Norge och det norska broderfolket. Även om den strid, som nu utkämpades i Narviksområdet, ur tysk synpunkt ej betraktades såsom riktad mot Norge utan endast mot

---

[1] Dok. 12.
[2] Dok. 69.

England och Frankrike, så kunde det dock ej förnekas, att även norska trupper kämpade på den andra sidan, och att således de vapen och den ammunition, som i händelse av bifall till det tyska önskemålet skulle sättas in i Narviksområdet, komme att användas även mot norska trupper och norsk egendom. Från norsk sida hade såväl vid den tysk-norska konfliktens början som senare de mest enträgna framställningar gjorts till svenska regeringen om hjälp genom tillförsel av ammunition m. m. I överensstämmelse med sin från början intagna ståndpunkt hade svenska regeringen konsekvent vägrat tillmötesgå varje sådan framställning, och ingen som helst tillförsel av vapen och ammunition från eller över svenskt område hade ägt rum. Om svenska regeringen, sedan varje hjälp i denna form till Norge kallt avvisats, nu skulle genom ett tillmötesgående av den tyska framställningen medverka till överförande genom svenskt område av krigsmateriel, som skulle användas mot Norge — vilket omöjligen skulle kunna hemlighållas —, så skulle svenska folket betrakta detta såsom vanärande (entehrend) för den svenska nationalkänslan; det skulle framkalla allmän förtrytelse (Entrüstung) och skamkänsla. Det hade varit hänsyn till denna det svenska folkets »Ehrenstandpunkt», som varit i sista hand avgörande för den svenska regeringens ställningstagande till den tyska regeringens framställning i vapentransiteringsfrågan. Att här ej varit fråga om något doktrinärt folkrättsligt principrytteri visades därav, att svenska regeringen ansett sig kunna tillmötesgå den tyska framställningen om tillstånd för de tyska sjömännen i Narvik att hemresa genom Sverige; i detta fall, där den ifrågasatta åtgärden ej i något avseende vore riktad mot Norge, hade regeringen verkligen givit prov på en synnerligen large tillämpning av neutralitetsbegreppet. Och jag skulle till och med kunna tänka mig, att därest man vid en senare tidpunkt å tysk sida skulle finna de tyska Narviktruppernas mission fullbordad, sedan hamn- och järnvägsanläggningarna inom området i fråga vederbörligen förstörts, det ej skulle vara omöjligt att även dessa skulle kunna få hemresa genom Sverige. Detta hade jag velat säga till belysande av den inställning som gjorde sig gällande i Stockholm.

Då tyske utrikesministern personligen med mig upptagit dessa frågor, vore jag självfallet beredd att när som helst uppsöka honom på lämplig ort för att direkt till utrikesministern framföra och utveckla vad jag nu meddelat statssekreteraren. Jag hade emellertid i uppdrag tillfoga, att Eders Excellens själv gärna vore beredd, om det skulle passa herr von Ribbentrop, att hitresa för att personligen för tyske utrikesministern utveckla den svenska inställningen till transiteringsproblemet och därvid eventuellt även diskutera andra frågor av betydelse för de svensk-tyska förbindelserna.

Friherre von Weizsäcker, som uppmärksamt åhört mitt anförande och

uppteeknat åtskilligt av vad jag sade, förklarade därefter, att han förmodade, att det vore ändamålslöst, om han sökte framföra några motargument, då detta väl ej kunde föranleda någon ändring i svenska regeringens beslut, vilket jag bekräftade. Mitt uttalande om Eders Excellens' beredvillighet till ett sammanträffande med tyske utrikesministern syntes tilltala honom. Det föranledde honom att — med hänvisning till att utrikesministern numera vistades i rikskanslerns högkvarter — fråga mig, om jag trodde, att Eders Excellens eventuellt vore beredd begiva sig till någon lämplig plats närmare högkvarteret för att där sammanträffa med herr von Ribbentrop, vartill jag svarade, att jag därom ingenting visste men att jag nog trodde, att Eders Excellens skulle av praktiska skäl föredraga, att ett eventuellt sammanträffande ägde rum i Berlin, därest detta läte sig ordnas.

Statssekreteraren förklarade sig därefter skola omedelbart underrätta utrikesministern om vad jag haft att anföra. Han tillade, att det svar som lämnats säkerligen komme att på högsta håll stämningsmässigt (gefühlsmässig) verka ogynnsamt, såsom han redan vid vårt samtal i går förmiddag framhållit. Jag svarade, att därpå vore jag förberedd men att jag hoppades, att den tyska riksregeringen dock skulle hava förståelse (Verständnis) för den ståndpunkt den svenska regeringen nu intagit.

Friherre von Weizsäcker uttalade härefter sin synnerliga tacksamhet för den snabba behandling, som saken från svensk tida underkastats, och sade sig kunna försäkra, att oavsett det lämnade svarets innehåll man på högsta håll säkerligen komme att mycket uppskatta det tempo, vari den tyska framställningen upptagits och behandlats.

Då statssekreteraren erfarit, att jag haft för avsikt att snart åter uppresa till Stockholm på ett par dagar, tillfrågade han mig om mina dispositioner i detta avseende. Jag svarade, att jag planerat en kortare Stockholmsresa under loppet av instundande vecka för att närmare orientera mig om de handelsförhandlingar, som avsetts att taga sin början härstädes den 27 i denna månad till fullföljande av de förberedande diskussioner, vilka nyligen ägt rum i Stockholm; jag tillade, att dessa resplaner dock helt naturligt kunde anpassas efter omständigheterna. Jag omnämner detta närmast därför att friherre von Weizsäcker härtill anmärkte, att i nuvarande läge dessa förhandlingar mellan de båda länderna vore av största intresse och betydelse.

Samtalet tog därefter en mer personlig karaktär. Det fördes i den största vänskaplighet, och ingenting förekom, som kunde ge anledning till någon oro. Jag lär ej behöva framhålla, att denna omständighet saknar varje betydelse för bedömande av den reaktion, som avslaget på den av rikskanslern veterligen med särskilt personligt intresse omfattade framställningen om vapentransitering och den lämnade motiveringen för

detta avslag kommer att framkalla på bestämmande håll. Härutinnan torde alla möjligheter, gynnsamma och ogynnsamma, även de mest ogynnsamma, vara öppna.

I detta läge kan jag inte underlåta att här understryka, att det enligt mitt förmenande just nu är nödvändigare än någonsin att den allra största försiktighet i förhållande till Tyskland iakttages i press, i radio och i offentliga uttalanden över huvud. Ej minst då det gäller krigshändelserna och krigsutsikterna synes mig den största varsamhet och återhållsamhet oundgänglig vid återgivande och kommenterande av nyheter och utsikter, så att här ej med fog skall kunna sägas, att tendentiös nyhetsförmedling och ensidig, med den andra krigförande stormaktsgruppen sympatiserande inställning framträder i svensk offentlighet. Jämsides med att största möjliga försvarsberedskap alltjämt uppehålles synes det mig även vara av yttersta vikt, att detta sker utan varje ostentation, att vaksamheten och beredskapen ej, såsom nu göres, särskilt i pressen ideligen offentligen understrykes och kommenteras, samt att uttalanden i detta hänseende, som här uppfattas såsom avseende angrepp på Tyskland eller såsom uttryck för en övermodig inställning, likaväl som åtgärder och uttalanden, vilka härifrån uttolkas såsom tecken på nervositet, sorgfälligt undvikas. Om det svenska folkets fasta vilja och beslutsamhet att med alla medel och med all kraft, som står till dess förfogande, försvara vårt land mot ett angrepp är man nog numera här fullt övertygad, liksom man torde vara väl orienterad om vår beredskap och om vår verkliga militära styrka; det ständiga *framhävandet* av denna beredskap och styrka torde verka mer provocerande än imponerande eller avskräckande.

Jag vågar enträget hemställa till Eders Excellens och till Kungl. Maj:ts regering att med alla de medel, som stå till buds, söka förverkliga de önskemål, jag ansett det vara min plikt att här framhålla.

210. Richert till Günther 18 maj 1940.

Handbrev, märkt »Personligt», ink. till UD $^{20}/_{5}$.

Berlin den 18 maj 1940.

Jag översänder samtidigt härmed min rapport över mitt samtal med Weizsäcker[1] och hoppas Du gillar uppläggningen av motiveringen för vårt avslag liksom det sätt varpå jag lät vederbörande förstå, att möjlighet till hemforslande av Narvikstrupperna föreligger. Ej minst efter samtalet har jag starkt på känn, att denna uppläggning var den riktiga,

[1] Dok. 209.

och att det var klokt, att jag omedelbart återvände för att framföra svaret. Jag tror också, att det var bra, att det blev framfört till Weizsäcker, som skriftligen upptecknat motiveringen; Hitler får den nu på ett papper, under det han av Ribbentrop kanske blott fått ett muntligt besked om att det blev nej.

Kan Du inte sammankalla pressen och tala om vad som hänt för att skrämma upp dem och ge dem den rätta bakgrunden till vad jag i slutet av min rapport helt enkelt varit *tvungen* framhålla. Jag förutsätter därvid naturligtvis, att man kan lita på att inte själva transiteringsfrågan upptages och kommenteras i pressen.

211. Günther till Richert 20 maj 1940.

Handbrev.

Stockholm den 20 maj 1940.

Vid mottagandet av Din rapport angående samtalet med Weizsäcker[1] konstaterar jag, att Din argumentering anknyter sig till vad vi voro överens om utom på en punkt. Jag syftar på antydningen om en eventuell hemtransport via Sverige av de tyska trupperna i Narvikssektorn. Det var icke meningen, att Du skulle beröra denna sak, som ju blott dryftades vid samtalet på kvällen hos mig. Som saken nu ligger till, få vi väl i sin tid se, huru vi lämpligen skola finna någon form för att kunna uppfylla vad Du ställt i utsikt. Därest någon propos i denna sak skulle framkomma, är jag tacksam att genast få del därav, utan att någonting utlovas. Jag vill erinra om att jag, då Wied framställde förslaget om hemtransporterande av sjömännen, genast förklarade, att någon befrielse från internering av en till Sverige flyende trupp knappast kunde komma i fråga.

Här har hittills intet förnummits angående tyskarnas reaktion inför vårt avslag. Jag behöver ej säga, att jag givetvis är angelägen att skyndsamt erfara, så snart Du får några ytterligare känningar av reaktionerna på högsta ort.

212. Prytz till Günther 20 maj 1940.

Rapport 664, ink. till UD 4/6.

London den 20 maj 1940.

Frågan om transitering genom Sverige av sårade tyska soldater upptogs i underhuset genom en interpellation den 9 dennes.

[1] Dok. 209.

Interpellationen besvarades av Mr Butler, som hänvisade till femte Haagkonventionens 14 artikel, enligt vilken det tillkommer svenska regeringen att avgöra, om den vill tillåta transport genom Sverige av sådana sårade. Enligt engelska regeringens mening vore svenska regeringen därigenom skyldig att vidtaga fullständig undersökning och fatta beslut alltefter omständigheterna i varje särskilt fall. Brittiska regeringen hade ingen anledning betvivla att så icke skett.

Utdrag ur det officiella referatet om interpellationen bifogas vördsamt.

Bilaga.

Utdrag ur

Parliamentary Debates House of Commons Official Report av den 9 maj 1940.

Sweden (Wounded Belligerent Soldiers).

Mr Joel asked the Prime Minister whether the Government have accepted the Swedish interpretation of neutrality to the effect that wounded soldiers of a belligerent are entitled to pass through a neutral country to their home country?

Mr Butler: Article 14 of the Fifth Hague Convention gives the Swedish Government discretion to decide whether they will or will not allow the passage of wounded soldiers through Sweden. In the view of His Majesty's Government, they are bound by that Article to make a full investigation and to form a conclusion according to the merits of every case. His Majesty's Government have no reason to believe that this has not been done.

213. Sändebudet i Berlin till UD 20 maj 1940.

Telegram.

Hemställer om omedelbart bemyndigande att under hand dementera uppgifter i engelsk radio om plötsliga inkallelser och förberedelser mot tyskt angrepp på grund avslag framställning om transitering av krigsmateriel samt att uppgiften offentligt dementeras.

214. Engzell till landshövding Rosén 20 maj 1940.

Stockholm den 20 maj 1940.

I anslutning till mitt telefonsamtal med Herr Landshövdingen den 18 i denna månad angående vissa norska bilars hemfärd till Norge har jag

äran meddela, att jag på uppdrag av utrikesministern numera underrättat landshövding Löfgren, att tillstånd icke ansåges böra lämnas för den tänkta transporten av de i Östersund befintliga norska bilarna över Umfors in i Norge. Bilarna komma därför att tillsvidare kvarstanna i Östersund.

215. Promemoria av byrådirektör Åberg 20 maj 1940.

Översänd från generaltullstyrelsen, ink. till UD $^{21}/_{5}$.

P. M.

I anslutning till P. M. av den 18 maj 1940[1] meddelas, att av i bilagan från Statens Järnvägar i not 3 angivna vagnar vagnen DRB 17514 hade lastats av postverket i Göteborg med inhemsk post och vagnen Hannover 40656 inkom den 7 april 1940 över Trelleborg.

Sedan härmed samtliga från Tyskland eller Danmark till Sverige inkomna järnvägsvagnar fram till den 18 maj 1940 blivit fullständigt redovisade, hemställes vördsamt om benägen telefonpåringning till 20 83 63 huruvida liknande uppgifter behöva lämnas även i fortsättningen. Uppgifternas sammanställning dag för dag eller vecka för vecka bereder järnvägsstyrelsen och tullstyrelsen ett ganska stort arbete, och särskilda rapporter i fråga om vagnar, vari krigsmateriel eventuellt kommer att påträffas, sändas i fortsättningen liksom hittills. Stockholm den 20 maj 1940.

216. Note från tyska beskickningen 20 maj 1940.

Överlämnad av von Below och von Wahlert med anhållan om svar. Ink. till UD $^{20}/_{5}$.

Pro Memoria.[2]

1) Die deutsche Regierung würde es sehr begrüssen, wenn der Abtransport möglichst beschleunigt durchgeführt werden könnte.

---

[1] Dok. 207.

[2] (*Marginalanteckningar av Engzell:*) till punkt 2) Snarast möjligt. 4 tåg, 3 timmar mellan varje; till punkt 3) På svensk sida nattetid; till punkt 5) Egalt för tyskarna, gärna norröver om man så vill; till punkt 8) Marinattachén vill gärna tala med Gadow eller Morena men vill ha svenskt tillstånd att i telefon göra det. Eller order per telegram Om det skall gå genom svenska myndigheter, bör tyska beskickningen sända med skriftlig order.

(*Marginalanteckningar av Wrede, kompletterade av von Horn:*) till punkt 1) Ja, framför allt i riktning Luleå; till punkt 2) ur jvg synpunkt a) till Luleå 3 tåg b) till (Oxelösund) *Holmsund* 4 tåg med 2—3 timmars mellanrum; till punkt 3) Riksgränsen: till punkt 4)—4 a) Kräver uppgift på tidpunkt då fartyg inträffar Holmsund; till punkt 5) (Luleå? Oxelösund?) *Holmsund*; till punkt 6) 13 à 14 timmar till Luleå, 18 à 20 timmar till Holmsund; till punkt 7) Genom militär på ilastningsstationen och under transporten; till punkt 8) Direkt; till punkt 9) Ja.

2) Soll der Transport der 2.500 Mann geschlossen durchgeführt werden oder in Gruppen? Gegebenenfalls, wie gross sollen die Gruppen sein?
3) Wo wird in den Zug verladen?
4) Wann steht der erste Zug bereit?
4 a) Gegebenenfalls, wann stehen weitere Züge bereit?
5) In welchem Hafen soll eingeschifft werden?
6) Wann soll eingeschifft werden?
7) Proviant für Eisenbahnfahrt.
8) Kann zur Erteilung der notwendigen Befehle die Verbindung mit Beauftragtem der Gesandtschaft in Riksgränsen direkt aufgenommen werden oder durch Vermittlung der schwedischen Behörden?
9) Einbeziehung Korvettenkapitän Friedrichs, z. Zt. Garnisonssjukhuset Boden, in Kategorie Rücktransport nach Wiederherstellung.

Stockholm, den 20. Mai 1940.

217. Sändebudet i London till UD 21 maj 1940.

Telegram.

Tidningarna innehålla Stockholmstelegram via New York om starka tyska påtryckningar svenska regeringen för genomfart trupper och material Narvik. Foreign Office anser dessa bluff och ej innebära fara för omedelbar påföljd. På stort antal förfrågningar från pressen har förklarats svenska regeringens politik oförändrad.

218. Promemoria av Engzell 21 maj 1940.

P. M.

angående transporten av 2.500 man från Narviksområdet.

De svenska myndigheterna önska, att inskeppningen i det tyska fartyget sker i *Holmsund* nära Umeå. Hela kontingenten bör gå i ett fartyg.

Från Riksgränsen föras männen i fyra tåg till Holmsund. Gångtid för varje tåg beräknas till 18 à 20 timmar. Tågen beräknas avgå med 3 timmars mellanrum.

Inlastning i tågen vid Riksgränsen skall ske å svenska sidan, lämpligen så att varje tåggrupp successivt kommer över gränsen. Härom kunna över-

enskommelser träffas mellan de tyska behöriga och det svenska militärbefälet vid Riksgränsen.

Tågens avgångstid blir beroende på fartygets ankomst till Holmsund. Man beräknar, att första tåget skall ha avgått från Riksgränsen ungefär i sådan tid, att det når Holmsund vid fartygets ankomst.

Det är därför angeläget, att utrikesdepartementet snarast möjligt erhåller meddelande om den beräknade tiden för fartygets ankomst till Holmsund.

Utspisning av transporten å svenska sidan sker på ilastningsstationen och under färden genom svensk militär.

Tyska beskickningen kan direkt till tyska vederbörande vid Riksgränsen lämna meddelanden.

Det förutsättes, att de i transporten deltagande icke innehava några som helst vapen eller någon ammunition, då de passera gränsen. Eventuell sådan utrustning bör alltså lämnas å norska sidan.

Genom svenska försvarsstaben ordnas marinmyndigheternas tillstånd till fartygets färd och anlöpande av Holmsund.

Tyska beskickningen torde själv — genom konsul eller mäklare — ordna de civila frågorna i samband med hamnens anlöpande, t. ex. klarering, eventuella hamnumgälder o. dyl.

Kostnaderna för transporten debiteras tyska beskickningen.

Stockholm den 21 maj 1940.

(Påteckning:) Marinattachén von Wahlert erhållit del härav den 21. 5.

219. Richert till Günther 21 maj 1940.

Handbrev, märkt »Personligt».

Berlin den 21 maj 1940.

Jag behöver väl inte säga, att jag är uppriktigt bedrövad över att jag på en punkt missuppfattat Dina instruktioner för avgivande av svaret på den tyska framställningen om vapentransitering till Narvik[1]. I själva verket lämnade jag Stockholm i den övertygelsen att jag inte bara ägde, utan även borde upptaga frågan om eventuellt hemforslande genom Sverige av de tyska Narvikstrupperna, därest jag ej mottog annan instruktion från Stockholm vid min återkomst hit. Efter Ditt samtal på fredagskvällen med statsministern ansåg jag detta fastslaget.

Själv var jag ju, som Du kanske minns, från början litet tveksam till tanken. Och jag är nu glad över att jag vid mitt samtal med Weizsäcker

[1] Dok. 211.

ej förde fram den som ett förslag — vilket jag faktiskt trodde var meningen —, utan endast som min personliga uppfattning uttalade, att jag efter vad som framkommit under de i Stockholm förda diskussionerna skulle kunna tänka mig möjligheten av att gegebenenfalls den antydda utvägen skulle kunna föreligga. Jag tillade emellertid — ehuru detta ej kom med i min rapport —, att jag velat nämna detta endast för att åskådliggöra de tankegångar, som varit vägledande vid besluten, samt att då frågan ej vore aktuell, den givetvis ej diskuterats under regeringens överläggningar. Jag tog således — Gudskelov — betydligt lättare på saken än vad jag trott i själva verket var meningen!

Efter nedskrivandet av ovanstående har jag avlagt ett besökt hos Grundherr för att lyckönska honom till hans utnämning till Gesandter (med bibehållen placering). Under vårt samtal sade han mig, på tal om situationen i Narvik, att om de tyska trupperna i Narviksområdet skulle komma in i Sverige, så bleve de väl internerade. Då jag nickade instämmande, framkastade han den frågan, om det inte skulle finnas möjlighet hemforsla sjuka och sårade, varpå jag svarade, att en sådan tanke säkerligen komme att i förekommande fall prövas välvilligt. Samma fråga hade han i går ställt till von Post. Detta synes mig tyda på att Weizsäcker i sin rapport till Ribbentrop — vilken Grundherr sade sig ha läst — ingenting nämnt om vad jag antytt om eventuell hemtransport av trupper.

Grundherr sade mig vidare, att man i Auswärtiges Amt ännu ej hört något från Ribbentrop om reaktionen på avslaget i fråga om vapentransiteringen till Narvik.

Själv underströk han angelägenheten av att samförstånd nåddes i de mindre frågor, som uppkomma, exempelvis nu i fråga om den av Göring föreslagna utväxlingen av nödlandade flygplan. I övrigt föreföll han ej allvarligt oroad av situationen för vårt lands del. Vilket i och för sig är glädjande men dock ingenting betyder, desto mindre som i Auswärtiges Amt ej ett ljud ännu tycks ha avhörts från högkvarteret.

Om reaktionen på högsta håll ha vi däremot fått mer nedslående underrättelser genom den sedvanliga förbindelsen till K[eppler], som uppehållit sig i högkvarteret under söndagen. Närmare härom återfinner Du i ett handbrev, som samtidigt härmed expedieras till Söderblom[1].

Personligen vill jag tillägga, att jag är djupt och allvarligt orolig för utvecklingen för vårt lands del, därest regeringen avser att orubbligt vidhålla den väg, som knäsattes i fredags och lördags. Landets ödeläggelse och folkets definitiva ofrihet kan bli konsekvensen av denna politik, som snart nog kan visa sig vara en ren självmordspolitik. Såvitt jag kan se gäller det nu helt enkelt att ge efter så mycket som är nödvändigt för att

[1] Har ej kunnat återfinnas.

förebygga att vårt land skövlas och svenska folket får leva ej i ett fritt Sverige utan för oöverskådlig framtid i ett tyskt protektorat.

Vi ha ännu möjlighet att hindra en sådan utveckling och jag tror att vi vid en ny förhandling om vapentransiteringsfrågan skulle kunna tillförsäkra Norge utfästelser, som kunde bli avgörande för dess framtid.

Jag menar nu inte att vi genast skola komma springande och säga ja till den avslagna framställningen. Men jag skulle önska, att man beredde sig på en ny förhandling, som skulle upptagas sedan reaktionen på högsta håll framkommit, och som väl skulle kunna igångsättas därmed, att man under hand lät vederbörande förstå, att man vore beredd att taga upp frågan till förnyad diskussion om man finge diskutera den i ett större sammanhang i syfte att vinna säkerhet för den framtida gestaltningen av Norges öde, en kombination, som i själva verket framstår såsom ett naturligt fullföljande av vår tillkännagivna Ehrenstandpunkt.

Jag har en stark känsla av att vi ha inte blott det svenska utan även i viss mån det norska folkets öde i vår hand.

Jag är alldeles övertygad om att, vad som än händer, både vår och Norges ställning i förhållande till Tyskland blir radikalt förbättrad och stärkt genom tillmötesgående, under det fortsatt avvisande kan äventyra hela vår självständighet och i motsvarande grad försämra Norges ställning och säkerligen under alla förhållanden försämra vår egen position för framtiden.

220. J. Beck-Friis till Söderblom 21 maj 1940.

Handbrev, ink. till UD $^{24}/_{5}$.

Oslo den 21 maj 1940.

Härmed ber jag att få fästa Din uppmärksamhet å i tre ex. närlagda meddelande i Aftenposten för den 18 dennes[1], vari uppges att vägarna i Hedmarken, d. v. s. huvudsakligast de mot svenska gränsen gående vägarna, nu iståndsättas under forcerat arbete. Detta tecken är ett bland många.

Jag begagnar tillfället meddela, att jag alltmer börjar tro att tyskarna i händelse av ett angrepp komma att gå fram längs hela gränsen, ej blott utmed de större vägarna utan med största sannolikhet även på småvägar och genom obanad terräng. Alptrupperna samt det stora antalet klövjehästar och packdjur tyda därpå. Jag tycker även det alltmer förefaller som skulle angreppspunkten läggas mot norr och frågar mig om avsikten kanske ej är att i främsta rummet besätta norra Sverige för att säkra gruvorna mot ett eventuellt ryskt angrepp.

[1] Återgives ej.

Jag vill tillägga att allmänna uppfattningen här är att ett angrepp på Sverige förberedes eller att i allt fall man önskar samla så stora styrkor att man under påtryckning av dessa anser sig kunna genomdriva även långt gående krav. Enligt underrättelse från Trondheim synes man även där allmänt vara av uppfattningen att ett angrepp mot Sverige förestår.

221. Sändebudet i Berlin till UD 21 maj 1940.

Telegram.

Har bestämd anledning tro att vederbörande reagerat ogynnsamt och förklarat att saken med hänsyn till andra brådskande ärenden får uppskjutas men ej skrinläggas. Min rapport 639[1] åberopas.

222. Richert till Günther 22 maj 1940.

Rapport 658, ink. till UD 24/5.

Berlin den 22 maj 1940.

Vid mitt besök i Stockholm den 17 maj hade jag tillfälle att inför regeringens ledamöter såsom min övertygelse framhålla, att ett avvisande av det genom tyske utrikesministern framförda önskemålet om transitering genom Sverige till Narvik av viss krigsmateriel m. m. skulle medföra mycket allvarliga risker, till och med risken för en militär tysk aktion mot Sverige, företagen i syfte att på denna väg möjliggöra tillförsel av tyngre krigsmateriel till de tyska trupperna i Narviksområdet.

Sedan svenska regeringens avböjande svar å den tyska framställningen den 18 i denna månad[2] framförts till statssekreteraren i tyska utrikesdepartementet, har på officiell väg ingenting försports om den högsta tyska riksledningens reaktion inför detta besked. Däremot har på annan väg erfarits, att rikskanslern blivit uppbragt över svaret och förklarat, att saken finge uppskjutas med hänsyn till andra viktigare uppgifter men ej skrinläggas. Därjämte har en tysk officer i förtroendeställning, som hyser särskilt intresse för de svensk-tyska förbindelsernas lugna utveckling och är mycket sympatiskt inställd mot vårt land, i dag för militärattachén vid beskickningen uttalat, att de tyska Narvikstrupperna numera luftvägen fått förstärkningar med såväl trupper som lättare materiel samt att man nu här räknade med att de skulle kunna hålla stånd till fram i juni; han hade därvid tillfogat, att om rikskanslern av prestigeskäl komme

[1] Dok. 209.
[2] Dok. 208, 209.

att vidhålla sin önskan att under alla förhållanden hävda den tyska positionen i Narviksområdet, han säkerligen ej skulle dra sig för att gå till anfall mot Sverige för att tilltvinga sig de härför erforderliga transportmöjligheterna, därest annan utväg ej skulle stå till buds.

Det måste uppenbarligen i och för sig vara ett väsentligt önskemål och intresse ur Sveriges synpunkt, att det neutralitetspolitiska program fullföljes, som svenska regeringen efter utbrottet av den tysk-norska konflikten proklamerat och åt båda sidor hävdat, och som bland annat innebär, att export eller transitering av krigsmateriel ej skall medgivas någon av de krigförande parterna. Endast hänsyn till vårt lands livsintressen synas mig böra föranleda, att ett frångående av detta program upptages till övervägande; jag förutsätter därvid självfallet, att ett uppgivande av neutralitetspolitiken såsom sådan icke bör ifrågakomma.

Å andra sidan synes det mig också nödvändigt att överväga, vilka konsekvenser för landets framtid som ett orubbligt fasthållande vid en redan intagen ståndpunkt i hithörande hänseenden kan komma att medföra. Det är därvid givet, att krigsläget och de allmänna framtidsutsikterna måste tillmätas den största betydelse för bedömandet.

Om stormaktskrigets vidare förlopp och slutliga utgång torde ännu ingenting med säkerhet kunna förutsägas. Men efter den senaste tidens krigshändelser lär väl kunna göras gällande, att England och Frankrike för närvarande äro utsatta för oanade påfrestningar och tvingas koncentrera alla sina krafter för avvärjande av det nu pågående tyska angreppet, att Tysklands militära kraft är och för den närmaste tiden kommer att förbli obruten samt att en tysk seger framstår såsom en möjlighet, med vilken man nu måste allvarligt räkna.

Sveriges hållning i den finsk-ryska konflikten, särskilt gentemot de engelsk-franska kraven på rätt till genommarsch av trupper, har väckt respekt och sympati hos den tyska riksledningen och mycket gynnsamt påverkat dess inställning till vårt land, som tidigare av kända skäl varit misstänksam och kylig, emellanåt rent av oroande. Brevväxlingen mellan Konungen och rikskanslern samt tyske utrikesministerns offentliga erkännande av Sveriges neutralitetspolitik har manifesterat det förbättrade förhållande och den välvilligare inställning härifrån, som inträtt.

Det tyska önskemålet om vapentransitering till Narvik kan, därest det alltjämt vidhålles och alltjämt ej kan tillgodoses, i grund förstöra detta förhållande; det kan helt enkelt äventyra vårt lands framtid. Detta främst därför, att det är rikskanslerns personliga önskemål, måhända även hans personliga prestige, som här äro ifråga.

Såsom jag redan tidigare framhållit, anser jag det ej sannolikt, att man i nuvarande läge omedelbart skulle härifrån företaga en aktion mot Sverige i det syfte som ovan angivits. Men om efter någon tid de tyska truppernas

ställning i Narvik skulle bli allvarligt hotad, torde uppenbar risk föreligga för att rikskanslern, som säkerligen under inga förhållanden kommer att vilja uppgiva Narviksföretaget, på ett eller annat sätt vill genomdriva vapentransitering genom Sverige. Därvid kunna olika alternativ tänkas: antingen ställes Sverige inför ett mer eller mindre ultimativt krav eller verkställes utan vidare en militär aktion mot vårt land. Några större svårigheter ur militär synpunkt för ett sådant företag torde ej föreligga; även om krigsskådeplatsen på kontinenten skulle avsevärt utvidgas, lär det ej vara omöjligt för Tyskland att för ett företag mot Sverige avdela tillräckliga stridskrafter.

Det skulle kanske kunna sägas, att även om, som jag för min del tror, Tysklands militära resurser under den närmaste tiden skulle förslå för en militär aktion även mot Sverige, en sådan dock av andra skäl, närmast av hänsyn till Sovjetunionen, ej vore sannolik. Härtill skulle jag som min mening vilja framhålla, att Hitler efter alla tecken att döma betraktar det nu rådande vänskapsförhållandet till Moskva såsom en temporär företeelse, samt att han i medvetandet om Tysklands styrka och Sovjetunionens relativa svaghet i militärt hänseende icke kan förväntas taga någon avgörande hänsyn till Sovjetunionen, därest han skulle finna en aktion mot Sverige ofrånkomlig för vinnande av det syfte, varom här är fråga.

Det skulle å andra sidan måhända kunna invändas, att ett tillmötesgående från svensk sida av sådana krav, som framställts i fråga om vapentransitering, i själva verket skulle innebära ett förödmjukande i förhållande till Tyskland och ett uppgivande av vår självständigt neutrala ställning. För egen del har jag den bestämda uppfattningen, att en sådan hållning icke i Tyskland skulle uppfattas såsom självuppgivelse utan tvärtom skulle förstärka vår ställning till detta land. En tillmötesgående inställning mot tyska önskemål, som från tysk sida te sig rimliga — vilket i förevarande fall är förhållandet —, torde här ej verka i för oss ogynnsam riktning, utan tvärtom. En motsatt inställning har motsatta verkningar; i det nu aktuella fallet desto mer som man å tysk sida kan åberopa den svenska regeringens tillämpning av neutralitetsbegreppet under den finsk-ryska konflikten och göra gällande, att en mer restriktiv tillämpning i detta fall måste vittna om en mindre vänskaplig inställning. Det bör härvid även beaktas, att syftet med de önskade vapentransporterna, nämligen avvisandet av engelsk-franska militära styrkor i Narviksområdet och dettas »pacificering» — om uttrycket i förevarande sammanhang må tillåtas —, å tysk sida anses uppenbarligen vara även ett positivt svenskt intresse.

Verkningarna i andra länder av eftergifter för tyska önskemål, som där skulle anses kompromettera vår neutrala ställning, kan jag ej bedöma. Men det synes mig dock, som om England och Frankrike borde ha förstå-

else för att vi ej av hänsyn till dem eller av önskan att obrottsligt fasthålla vid en på förhand deklarerad principståndpunkt vilja utsätta oss för samma öde, som övergått vissa andra neutrala länder. Och skulle till sist krigslyckan vända sig och kriget sluta med Tysklands nederlag, torde de allierade makterna dessförinnan hava tillfogats sådan kraftförlust och skadegörelse, att de vid krigets slut måste vara praktiskt taget utmattade. Konsekvenserna av en sådan tillämpning av vår neutralitetspolitik, som från Englands och Frankrikes sida kunde göras till föremål även för allvarliga erinringar, synas således knappast kunna bli militärpolitiskt eller politiskt farliga för vårt land; några repressalieåtgärder, som hota vår ställning som självständig stat, torde ej behöva befaras.

Allvarligare betänkligheter kan jag förstå föreligga av hänsyn till Norge och till vår egen nationalkänsla. I det senare hänseendet skulle jag dock vilja ifrågasätta, om ej omsorgen om vårt eget folks framtid framför allt kräver, att landets frihet och självständighet bevaras åt det svenska folket. Svenska folkets hederskänsla synes mig ej i och för sig behöva såras av att det transporteras krigsmateriel genom vårt land; det torde närmast vara den omständigheten, att krigsmateriel skulle vidarebefordras för att komma till användning mot det norska broderfolket, som skulle framkalla betänkligheter av moralisk natur.

Enligt mitt förmenande skulle emellertid ett tillmötesgående av det tyska önskemålet på längre sikt vara i Norges eget intresse. Avlägsnandet av risken för ett svenskt-tyskt krig skulle trygga bibehållandet av ett intakt och självständigt Sverige och därigenom vara av den största betydelse även för Norge, liksom för Norden i dess helhet. Jag skulle vidare ej anse det uteslutet, att vid en eventuell förnyad förhandling med Tyskland i transiteringsfrågan sådana försäkringar i fråga om Norges ställning och framtida utsikter skulle kunna utverkas, som kunde bliva av avgörande betydelse i dessa hänseenden. En sådan kombinerad förhandling skulle å tysk sida framstå såsom en naturlig konsekvens av den motivering, som anförts såsom grund för det nu lämnade beskedet på den tyska framställningen. Med hänsyn till det personliga intresse, som den tyske rikskanslern veterligen hyser för Narviksfrågan, liksom till hans inställning till det norska folket, torde en dylik förhandling alls ej vara utsiktslös. Skulle det lyckas för Sverige att på detta sätt göra en positiv insats för Norge, så torde det måhända mer skenbara än verkliga åsidosättandet av norska intressen som ett medgivande till den här önskade transiteringen skulle innebära, flerfalt därigenom kompenseras.

Om nu en tysk militär aktion mot Sverige skulle verkställas, torde väl tvivel ej råda om att den skulle lyckas och att Sverige på relativt kort tid efter en från början hopplös kamp bleve besegrat. Oavsett stormaktskrigets utgång skulle detta medföra vårt lands förödande och utarm-

ning; vad det skulle betyda för landets framtid, därest Tyskland går segrande ur stormaktskriget, behöver ej sägas.

Sveriges framtida ställning gentemot Tyskland efter krigets slut blir i händelse av en tysk seger med säkerhet i väsentlig mån beroende av Hitlers personliga inställning. Ju gynnsammare denna inställning är, desto större möjligheter komma att föreligga för vårt land att i den nya europeiska ordning, som kommer att skapas, utveckla sitt nationella, kulturella och ekonomiska liv. Och omvänt. Omsorgen om vårt folks välfärd synes mig kräva, att man förbereder sig på en anpassning till det nya läge, som sålunda kan uppkomma, genom att förebygga sådana konflikter och motsättningar, som kunna hota vår självständighet eller eljest försämra vår ställning och våra livsmöjligheter. Ett friktionsfritt och gynnsamt förhållande till Tyskland *kan* vara ett livsvillkor och framstår i varje fall som en politisk nödvändighet för vårt land. Efter en krigisk konflikt mellan Sverige och ett i stormaktskriget segrande Tyskland skulle vårt lands frihet och självständighet för oöverskådlig framtid utplånas, och den del av det svenska folket, som överlevde kriget, d. v. s. den långt övervägande delen av folket, skulle nödgas leva sitt liv under förhållanden, som för varje svensk måste te sig outhärdliga.

Inför de för vårt land fruktansvärda risker, som enligt min bestämda övertygelse sålunda föreligger, vågar jag vädja till Kungl. Maj:ts regering att taga transiteringsfrågan under förnyat övervägande, så att möjlighet beredes till ett återupptagande på här skisserad basis av diskussionen med tyska vederbörande.

Med djup och allvarlig oro för vårt land skulle jag emotse utvecklingen, om regeringen avser att under alla förhållanden vidhålla sin negativa ståndpunkt i frågan.

223. Juhlin-Dannfelt till chefen för försvarsstabens underrättelseavdelning 22 maj 1940.

Överlämnad av Richert till chefen för politiska avdelningen i UD för kännedom $^{23}/_{5}$, ink. till UD $^{28}/_{5}$.

Härmed får jag äran insända dagens tyska uppgifter om krigsläget i väster (av den 22 dennes).

Till desamma må, med stöd av muntliga uttalanden, fogas följande tillägg.

Försöken av de franska trupperna vid Valenciennes och öster därom att bryta sig igenom i sydlig riktning fortsätta alltjämt, och striderna bölja fram och tillbaka. Fransmännen hade de sista dagarna lyckats

framtränga till trakten av Le Cateau men därefter på nytt slagits tillbaka.

Antalet trupper, vilka befinna sig i den tyska tången, angavs i dag uppgå till cirka 40 divisioner, varav 15 belgiska, 6 engelska samt ett 20-tal franska. Det anses, att man alltjämt kan räkna med genombrytningsförsök mot söder av de franska trupperna. Tyskarna hava emellertid nu framfört tillräckliga reserver för att kunna vara säkra på att tillbakaslå alla anfall, såväl de från trakten vid och öster om Valenciennes, som framför allt från trakten norr om Paris väntade försök att i nordlig riktning genombryta den tyska mot väster riktade kilen.

Man håller för troligt, att de i den tyska tången befintliga allierade truppernas öde inom några dagar skall vara beseglat.

Det franska motståndet mot den tyska framryckningen sades numera hava blivit svagare, och man ifrågsätter rent av, huruvida Frankrike någonsin under kriget kommer att kunna repa sig från det slag, som det nu erhåller. Åtskilligt tyder på att tyska framgångar kunna vara att vänta även vid de fortsatta operationerna.

Bland annat anses de bästa och mest modernt utrustade franska pansar- och mekaniserade trupperna hava insatts i Belgien. Vad som återstår, anses icke hava samma kvalitet.

Beträffande läget i Narvik angavs, att med den undsättning den tyska Narviksgruppen nu erhållit, densamma anses kunna med säkerhet hålla sig till fram i juni månad. Vad som därefter kan inträffa är mycket ovisst, och därmed anses även en försvårad situation automatiskt komma att uppstå för Sverige.

Berlin den 22 maj 1940.

Bilaga.

Tyska uppgifter om krigsläget i väster av den 22. 5. 1940.

1. På Zeeland hava 1.600 franska och ett stort antal holländska soldater tagits till fånga.

2. I Belgien har den tyska framryckningen norr om Gent fortsatts.

I linjen Gent—Tournai mötes fortfarande starkt motstånd. Vid Liège hava ytterligare två fort tagits. Två äro kvar i belgiska händer. Namur har nu helt och hållet erövrats.

3. I Frankrike har från området vid och öster Valenciennes kraftiga fortsatta franska genombrottsförsök ägt rum i riktning mot söder.

Maubeuge med område är nu helt i tyska händer.

Mot kanalkusten opererande pansarstyrkor hava över Arras nått St.

Pol, Hesdin och Montreuil sur Mer. Vid Péronne har samband nåtts mellan fotdivisioner och framförvarande pansar- och motoriserade krafter. Vänstra tyska flanken tryggas av betydande krafter ur fotarmén i linjen Péronne—Ham—Chauny—Neufchâtel. Dessa krafter äro tillräckliga för att med framgång motsätta sig varje försök att söderifrån inverka på operationerna mot kusten. Vid Amiens och Abbeville hava betydande tyska brohuvuden upprättats mot söder.

Från trakten söder om Somme väntas icke allierade anfall. Inga kraftsamlingar av den art, att dylika skulle kunna ansättas, förekomma.

4. Det tyska flygvapnet har framgångsrikt bombarderat och i stor utsträckning avbrutit väg- och järnvägsförbindelser i nordlig och nordöstlig riktning från Paris.

Spaningsflyget rapporterar, att icke några utskeppningar över kanalen ännu ägt rum. Iakttagelser dock svåra på grund av oklart väder.

Det allierade flyget har under den 21 och natten till den 22 utfört 20 bombanfall mot Ruhrområdet. Dessa hava riktats mot tyska trupptransporter och icke såsom tidigare mot industrianläggningar.

5. Läget vid Narvik har genom tillförseln av trupper, krigsmateriel och proviant luftledes undergått en avgjord förbättring till tyskarnas förmån. Tyska nordgruppen har kunnat framgå och återtaga delar av förlorad terräng. Sydgruppen håller sina ställningar.

Berlin den 22 maj 1940.

224. C. Douglas till Söderblom 22 maj 1940.

Handbrev, ink. till UD $^{31}/_{5}$.

Tromsö den 22 maj 1940.

Sekreteraren i Arbeiderpartiet Gerhardsen, som i dag skall begiva sig till Stockholm, har erbjudit sig att taga med brev till Sverige, och jag begagnar därför denna möjlighet för att sända Er några rader.

Jag anlände hit till Tromsö sent i går kväll efter att hava rest tåg till Riksgränsen och därefter med skidor och till fots hava fortskaffat mig till närmaste väg på norskt område vid Bones i Stordalen. Därifrån har jag sedan med olika bilar och båt tagit mig hit. Då Tromsö f. n. synes vara den ort, därifrån man lättast kan komma i kontakt med norska regeringen, ämnar jag tills vidare kvarstanna här. Någon bestämd uppehållsort för regeringen kan icke angivas, då de olika statsråden av säkerhetshänsyn icke bo tillsammans och synas flytta från den ena orten till den andra. Här i Tromsö har man emellertid störst chans att få tag i

vederbörande och i dag på morgonen har jag redan träffat Koht, som var på genomresa, samt statsråden Lie och Hindahl.

Med Koht hade jag ett kort samtal vid en tidig frukost. Han berättade därvid bl. a. att han och försvarsministern under deras resa till London och Paris inför engelska och franska regeringarna med största eftertryck framhållit vikten av att västmakterna icke företogo sig något, som kunde sätta Sveriges neutralitet i fara. Fransmännen hade visat förståelse för de norska argumenten, medan det däremot varit mycket svårt att vinna samma gehör hos engelsmännen. I synnerhet premiärministern men även Lord Halifax hade ansett, att man borde söka lägga beslag på de svenska malmfälten i norr för att hindra tyskarna från att få malm därifrån. De norska ministrarna hade framhållit att en sådan aktion skulle driva Sverige i Tysklands armar och vara det värsta som kunde hända ur norsk synpunkt. Om västmakterna företogo sig något mot Sverige, skulle norska regeringen anse det utsiktslöst att fortsätta kampen mot Tyskland och omedelbart lägga ned vapnen. Till ytterligare understrykande av vad Koht och Ljungberg muntligen utlagt vid sina samtal med de brittiska statsmännen i denna fråga hade norske ministern i London härom dagen fått i uppdrag att överlämna en promemoria i saken till Lord Halifax. Koht trodde därför att man i varje fall för ögonblicket icke behövde hysa några farhågor för ett engelskt-franskt angrepp mot Sverige. Västmakternas aktuella läge torde väl för övrigt giva dem annat att tänka på än planerandet av några extraturer i våra lappländska fjäll.

Vad Sveriges situation i övrigt angick meddelade Koht, att han i går med kurir från Stockholm fått underrättelse om att Tyskland hos svenska regeringen krävt monopol på den svenska järnmalmen. Då jag ju helt saknar informationer på denna punkt, sade jag blott att under nuvarande förhållanden någon järnmalmsexport annat än till Tyskland väl knappast vore tänkbar, varför ett sådant krav ju föreföll hava ganska ringa praktisk betydelse.

Som Du möjligen erinrar Dig, inberättade jag i en depesch från Molde den 26 april[1], att Koht uttryckt starkt missnöje med att i de svenska radionyheterna skulle ha meddelats, att norska regeringen höll till i Molde. Jag bragte nu åter denna sak på tal och sade, att, efter vad jag erfarit i Stockholm, hade något sådant meddelande aldrig utsänts i den svenska radion, varför Koht måtte ha blivit felaktigt underrättad. Detta tog han tydligen mycket illa upp, sade, att han hört det av personer, som själva hört det i radio, samt att han av erfarenhet visste vad efterkommande dementier från nyhetsbyråer voro värda. För att icke giva anledning till ytterligare ordbyte i saken sade jag då blott, att här tydligen uppgift

[1] Dok. 116.

stod mot uppgift, och att jag måste hålla mig till vad jag fått veta i Stockholm.

En stund efter det jag skilts från Koht träffade jag Lie, vilken som vanligt var på gott humör om än något dämpad i jämförelse med då jag såg honom sist i Molde. Han upprepade i ännu kraftigare ord än Koht vad som från norsk sida i Norges eget intresse framhållits gentemot västmakternas planer mot Sverige. »Om England och Frankrike angripa Sverige, lägga vi ögonblickligen ned vapnen. Sveriges neutralitet är en absolut förutsättning för att vi skola fortsätta att slåss här i Nordnorge. Och det ha vi också talat om för engelsmännen och fransmännen», sade Lie.

Lie var ledsen över att Norge fått så liten hjälp från Sverige men sade, att han mycket väl förstod Sveriges läge och att det inte kunnat handla på annat sätt än det gjort.

Då jag under min resa hit meddelade de norska militärmyndigheterna, att jag medförde ett kurirbrev till Kungen, blev jag inbjuden att besöka honom i den undangömda dal, där han och Kronprinsen f. n. vistas. Jag fann dem båda vid utmärkt sinnesstämning och hälsa, varför alla i Sverige verserande rykten om att särskilt Kungen skulle vara så dålig kunna dementeras. Hans Majestät var ytterst vänlig på sitt vanliga sätt och visade mig äran att invitera mig kvarstanna till middagen, som på norskt maner intogs kl. 3.

Jag hinner icke mera i dag men skall i fortsättningen söka begagna de norska kurirer, som då och då avgå till Sverige. Meddelanden till mig torde kunna sändas antingen med återgående norska kurirer eller till Riksgränsen för att därifrån med svensk militärpatrull vidarebefordras till Fjeldstue i Stordalen och sedan genom norska myndigheters försorg över Bones vidare hit.

225. Överbefälhavaren till UD 22 maj 1940.

Undertecknad Rappe, på uppdrag av överbefälhavaren. Ink. till UD $^{23}/_{5}$.

Med anledning av Kungl. Utrikesdepartementets skrivelse $^{20}/_{5}$ 1940[1] angående vissa norska bilar tillhörande Askim civila ambulans får jag äran meddela,

att vederbörande militäre chef på förfrågan uppgivit följande.

Bilen B 216 (personbuss) står vid Idregården och nyckeln förvaras hos fjärdingsmannen.

[1] Återgives ej.

Bilarna B 4111, B 2430 och B 1029 hava omhändertagits av militärer. Dessa bilar hava vid ett par tillfällen tagits i bruk.

Bilen B 2652 står vid Idregården, sönderkörd.

Bilen B 3386 (ambulansbil) är förd till Mora och reparerad liksom bilen B 3639. Ägaren (J. Hoff) till sistnämnda bil har anmodat statspolis T. Lund (tel Idre 10) att försälja bilen till ett pris av 850: — kronor.

Samtliga bilar utom B 3639 anträffades utan drivmedel och övergivna av förarna.

11 st. lådor sanitetsmateriel, som besiktigats av norske divisionsläkaren Ulvstad, förvaras i ett landstormsförråd.

Vederbörande militäre chef har i avvaktan på närmare direktiv från ÖB utfärdat förbud att använda bilarna.

Stockholm den 22 maj 1940.

226. Kapten Francke, försvarsstaben, till Söderblom 22 maj 1940.

Ink. till UD 23/5.

Telegram, varav avskrift bifogas, har anlänt från ÖN-gruppen rörande uppställande av tyskt Röda-Kors-tåg på svenskt område. Innan åtgärder från försvarsstabens sida kunna vidtagas kräves — givetvis — ståndpunktstagande från UD:s sida, huruvida de begärda åtgärderna kunna (böra) genomföras. Då ärendet ur vederbörandes synpunkt torde vara brådskande ber jag Dig meddela Överste Adlercreutz eller mig snarast, huruvida ifrågavarande tåg kan (skall) tillåtas uppställas på svenskt område.

(Påteckning av Söderblom:) Besked till Francke, att intet hinder.

Bilaga.

Från tyska gränsfullmäktige har följande framställning ingivits:

»Um Klärung nachstehender Frage darf ich Sie sehr ergebenst bitten: Der führende deutsche Militärartz im Abschnitt Narvik hat den Wunsch, einen 'Rote-Kreuz-Zug' von etwa 12 Wagen ausserhalb der Kampfzone sicher abzustellen, um bei Bedarf innerhalb kurzer Zeit einen auf alle Fälle unbeschädigten Zug zur Verfügung zu haben.

Ich möchte daher bitten, bei den zuständigen Stellen in Schweden die Erlaubnis dafür zu erwirken, dass ein etwa 12 Wagen umfassender

deutscher 'Rote Kreuz-Zug' in Schweden so abgestellt wird, dass er auf Abruf innerhalb von 24 Stunden nach Björnefjell gesandt werden kann. Für eine baldige Rückäusserung Ihrerseits über die grundsätzliche Möglichkeit der Unterbringung des Zuges in Schweden und über den Zeitpunkt, wann der Zug an der Reichsgrenze unseres Abschnitts entgegengenommen werden könnte, wäre ich Ihnen sehr verbunden. Ich würde Ihnen vor Uebergabe des Zuges eine genaue Aufstellung über dessen Zusammensetzung rechtzeitig zukommen lassen.»

227. Note från tyska beskickningen 23 maj 1940.

Ink. till UD $^{23}/_{5}$.

Verbalnote.

Die Deutsche Gesandtschaft beehrt sich die Vermittlung des Königlich Schwedischen Ministeriums des Äussern in folgender Angelegenheit in Anspruch zu nehmen:

Der jetzige Bürgermeister und Vorsteher der Stadtverordnetenversammlung von Narvik hat dem Oberbefehlshaber der deutschen Streitkräfte gegenüber den Wunsch zum Ausdruck gebracht, die Stadt Narvik zu evakuieren. Der deutsche Oberbefehlshaber hat sich hiermit einverstanden erklärt und beabsichtigt, den z. Zt. in Björnfjell befindlichen deutschen Reichsangehörigen Dr. med. Max Claessen, der Mitglied des Präsidiums des Deutschen Roten Kreuzes ist, nach Stockholm zu entsenden, um sobald wie möglich in dieser Angelegenheit mit dem Präsidium des Schwedischen Roten Kreuzes Fühlung zu nehmen.

Die Gesandtschaft wäre dankbar, wenn Herrn Dr. med. Claessen alsbald die notwendige Durchreiseerlaubnis durch Schweden erteilt und wenn das Königlich Schwedische Ministerium des Äussern die in Frage kommende schwedische Grenzbehörde in Riksgränsen von der getroffenen Entscheidung möglichst bald unterrichten würde.

Stockholm, den 23. Mai 1940.

228. Stabschefen vid Övre-Norrlandsgruppen till försvarsstabens underrättelseavdelning 23 maj 1940.

Översänd från försvarsstaben, ink. till UD $^{24}/_{5}$.

Nedanstående skriftliga framställning har gjorts av Fregattenkapitän Gadow:

Daraus werden Sie ersehen, dass es auch notwendig werden kann, unter Umständen weniger schwer Verwundete bzw. Kranke, die bereits in deutscher ärtzlicher Behandlung waren, jedoch noch einer Nachbehandlung bedürfen, schnell abzutransportieren, damit deren Plätze in den deutschen Feldlazaretten damit für Schwerverwundete frei werden. Ich bitte Sie, sehr geehrter Herr Major, daher erwirken zu wollen, dass auch diese Art von deutschen verwundeten und kranken Soldaten, falls erforderlich nach kurzfristiger Anmeldung — etwa 24 Stunden — von den schwedischen Behörden übernommen werden können, und darf Sie ergebenst um Bestätigung bitten, dass Sie hiermit einverstanden sind.

(Påteckning i UD:) $^{24}/_{5}$. På Söderbloms order meddelat överste Adlercreutz pr telefon, att från UD:s sida intet hinder mötte mot den föreslagna anordningen.

229. Richert till Günther 23 maj 1940.

Rapport 659, ink. till UD $^{24}/_{5}$.

Berlin den 23 maj 1940.

Marinattachén vid beskickningen, kommendörkapten Forshell, hade i går afton vid ett samkväm i sitt hem ett längre samtal med stabschefen i tyske storamiralens stab Schulte Mönting, därvid denne gjorde åtskilliga uttalanden om Narviksproblemet och om de svensk-tyska förbindelserna. Kommendörkapten Forshell har sammanfattat dessa uttalanden i en P. M., som jag här ber få förelägga Eders Excellens.

Uttalandena synas mig erbjuda det största intresse för situationens bedömande och utgöra ett starkt stöd för vad jag haft äran anföra i min ovanciterade depesch av gårdagen.[1]

Bilaga.

V. P. M.

över samtal med stabschefen i OKM, Kapitän zur See Schulte Mönting, angående Narvik-problemet m. m.

Herr Schulte Mönting framhöll:

Narviks hamn existerar ej längre. Den är fullständigt förstörd. Trots detta fortsätta de allierade sina landsättningar i stor skala av trupper

---

[1] Dok. 222.

och materiel bl. a. tanks. Man anser här, att detta måste innebära avsikt att framdeles utföra operationer inom svenskt område mot Riksgränsbanan och malmfälten. De allierades styrkor äro större än som motiveras av de tyska truppernas antal. För närvarande ha tyskarna situationen i sin hand och förstärkningar tillföras med flyg samtidigt som styrkor från söder arbeta sig norrut. Man måste emellertid räkna med, att förr eller senare det läget kan uppstå, att effektivare tysk insats erfordras. Under inga omständigheter avser man att uppgiva försvaret av Narvikspositionen. Det vore även klart för tyskarna, med lärdom från Holland, att en ej fullt modernt utrustad armé icke kan stå emot en stormakt. Vad tyskarna lyckats med i Holland, kunna engelsmännen åstadkomma i Nordsverige. Man ville ej riskera ett svenskt misslyckande i försvaret, utan önskade klara ut fallet Narvik med egna krafter utan eventuell hjälp av Sverige. För närvarande vore frågan om starkare tysk insats än sådan, som kan utföras utan anlitande av svenska transiteringsvägar, ej aktuell. Det vore till och med möjligt, att fienden kan kastas ut efter operationer uteslutande inom norskt område, särskilt sedan det flygfält norr om Trondheim(?) blir färdigt, som nu under forcering anlägges. Efter det svenska medgivandet i fråga om hemtransport av de tyska sjömännen, vilket mottagits med stor tillfredsställelse, avser man att successivt, i grupper om ca 200, draga hem dessa sjömän. Masstransporter varken behövas eller anses lämpliga. Läget på västfronten medgiver nu att ytterligare trupper avdelas för Narviksoperationerna. Dimmor och andra svårigheter kunna emellertid och beräknas komma att inverka hämmande på flygverksamheten där särskilt under juli.

Herr Schulte Mönting kände till att der Führer avsåg att slutföra Narviksoperationerna till tysk slutseger. Han vore sannolikt beredd att därvid — om erforderligt — kräva viss medverkan från svenskt håll (transitering). Frågan härom kommer i så fall icke upp i samma form som senast varit fallet. »Då storkampen med England avgöres kan man ej taga hänsyn till neutralitetsförklaringar, då stå större värden på spel.» Norrmännen kämpa tappert och skickligt. Tiden är dock nu kommen för norske kungen att ånyo överväga landets situation. I Tyskland kan man ej tolerera (es ist unerträglich) att norska regeringen tager order från London, såsom nu är fallet. Om ej Norge tager sitt förnuft till fånga, är dess framtida öde beseglat. Drager sig norska regeringen däremot ur spelet och låter problemet renodlas till en kamp England—Tyskland, kan Norges framtid som fri stat räddas, annars icke. Kung Håkon kommer då att få dela många andra ex-monarkers öde. Man hade från tysk sida tydliga bevis för att den norska ståndaktigheten börjar vackla. Vissa norska officerare ha gått över till tyskarna och tjänstgöra som vägvisare

och rådgivare (bl. a. en major). De ha sagt att de norska trupperna äro besvikna på särskilt engelsmännen, vilka systematiskt skicka fram norrmännen och själva »trycka bakom sina kulsprutor». Norrmännen lida för övrigt av proviantbrist.

Allt nog, det vore av vikt för oss svenskar att se sakerna i sitt rätta ljus. Der Führer såge på Sveriges problem helt annorlunda än på Norges, särskilt om den norska regeringen fortsatte sin nuvarande politik. Det är intet tomt ord om germansk samhörighet, som ofta tillskrivits honom. Han räknar i stora mått — Narvik är i och för sig en bagatell i det stora skeendet — han räknar ej i arméer o. s. v. utan i kontinenter och länder, då nyordningen i världen nu står inför sitt förverkligande. Sverige vore ett livskraftigt land, en god exponent för germansk kraft och duglighet. Det har landet visat i kulturellt, industriellt och moraliskt avseende. Efter halvtannat år som herr Hitlers personlige adjutant kände herr Schulte Mönting väl till dessa tänkesätt hos der Führer. Hitler tillmätte Sverige en stor uppgift i framtiden. Herr Schulte Mönting vore dock övertygad om, att dessa tänkesätt ej skulle hindra den tyske ledaren att fullfölja den väg han utstakat för att bereda Tyskland den ställning i världen, som dess kraft och duglighet berättiga landet till. Innebörden i uttalandet var tvivelsutan, att Narviksstriderna skola av tyskarna kämpas till segerrikt slut oberoende av Sveriges hållning. Det vore, sade han, ytterst beklagligt, att Norge ej ännu såge sitt läge mera realistiskt och klart. Den i och för sig mycket respektingivande, heroiska attityden bör dock ej drivas in absurdum. Det vore ofta nog klokare — och modigare — att giva avkall på nämnda heroiska gest, som i detta fall icke kan leda annat än till norska folkets fördärv. Han tillade: »Politik är det möjligas konst, ej doktrinärt eller känslomässigt handlande.»

Liksom vid flera tidigare tillfällen ville stabschefen meddela mig, att tyska styrkor i Norge icke utgjorde ett hot mot Sverige. Storamiralen, som i går återkom från stora högkvarteret, hade beordrat herr Schulte Mönting för mig framhålla, att intet ändrats i den tyska inställningen till Sverige. Han tillade, att han kunde garantera, att intet »plötsligt» skulle inträffa, utan vi borde nu, under de veckor, som Narviksfrågan finge ligga till sig, i lugn och ro överväga situationen. Stabschefen sade sig skola tillse, att jag i god tid finge erfara om »ventilen börjar blåsa». Jag skulle vara övertygad om, att man i ledande kretsar uppriktigt skulle för Sveriges egen skull glädjas åt, om vi genom klok och verklighetsbetonad politik lyckades hålla oss utanför kriget, rädda land och folk och intaga den plats i återuppbyggandet av Europa, som oss tillkommer.

Berlin den 23 maj 1940.

230. UD till sändebudet i London 24 maj 1940.

Telegram.

Läget Narvik förefaller vara följande. Den tyska styrkan, som torde uppgå till cirka 4.000 man, försvarar sig sedan $1^1/_2$ månad med stor energi och förstärkes genom luftlandsättning samtidigt som det tyska flyget särskilt sista tiden kraftigt ingriper från basering Trondheim. Möjligt är dock att tyskarna så småningom måste giva upp. Innan så sker kommer säkerligen banan och hamnen vara så grundligt förstörda att de icke kunna användas mycket lång tid. På grund av tyska flygets stora överlägsenhet i dessa trakter synas allierade svårligen kunna få någon glädje av utrymt Narvik. Läget Narvik vållar svenska regeringen stora bekymmer då ideliga krav framställas från tysk sida om undsättning med vapen till Narvikstrupperna i olika former, och den reaktion som avvisandet av dessa krav till slut kan utlösa är oviss, då rikskanslern personligen hårt engagerad. Ur svensk synpunkt förefaller därför alltmera tilltalande därest båda parterna kunde förmås utrymma Narviksområdet och Nordnorge upphöra vara krigsskådeplats och eventuellt Narvik hållas av svenska trupper till krigets slut. Någon järnmalmsexport skulle ej förekomma vilket för övrigt är fysiskt omöjligt. Detta förslag, som ursprungligen framförts från norskt håll, synes omfattas med sympati vissa norska kretsar men troligen ej av Hambro och Koht. Från engelsk sida lär man enligt vissa upplysningar ej ställa sig helt avvisande. Tysklands hållning oviss men förefaller ej avvisande. Enligt till oss lämnad anvisning skulle ej vara olägligt, därest Ni ville helt oförbindligt och informatoriskt diskutera frågan med Hambro för inhämtande hans åsikt, dock utan omnämnande de farhågor som föranledas av rikskanslerns intresse.

231. Promemoria av Engzell 24 maj 1940.

Vid besök i dag av tyske marinattachéen von Wahlert har denne framfört följande:

1. Transporten av 2.500 matroser från Narviksområdet kunde tyvärr ej försiggå annat än i smärre grupper, detta med hänsyn till svårigheterna att få fram folket till Riksgränsen.

2. Den 30 maj kommer en första grupp om 100 man. Denna önskade man få transporterad på järnväg till Trelleborg.

Jag uppgav, att bifall härtill lämnats och att instruktioner därom redan givits.

3. Tyska regeringen önskade även i fortsättningen få mindre dylika

grupper överförda per järnväg till Tyskland. Det vore svårt och omständligt att för sådana grupper ordna fartygstransporter. Eljest vore man å tysk sida även angelägen, att transporterna skulle ske snabbt och med minsta uppmärksamhet.

Jag anförde härtill, att svenska regeringen vore i princip villig medverka vid transporterna per järnväg, men att man ur olika synpunkter funne synnerligen önskvärt om fartygstransport med större grupper kunde ordnas. Man önskade göra transporterna så smidigt och litet uppseendeväckande som möjligt.

Von Wahlert vore fullt införstådd härmed och lovade framföra detta till vederbörande.

4. Von Wahlert lovade återkomma så snart han fått uppgift om nästa transport.

5. Han undrade om några av de »internerade» sårade tyskarna kunde få medfölja.

Härtill svarade jag, att vi skulle söka ordna så att dessa jämväl hemtransporterades, om möjligt med transporten den 30 maj.

6. Beträffande Korvettenkapitän Friedrichs å garnisonssjukhuset i Boden uppgav von Wahlert, att han nog måste kvarligga där ett par veckor, men hoppades han sedan skulle få komma med.

Jag svarade, att denna fråga då finge upptagas senare.

Stockholm den 24 maj 1940.

232. Trelleborgs tullbevakning till generaltullstyrelsen 24 maj 1940.

Överlämnad av Wohlin till Engzell, ink. till UD 27/5.

Rapport.

Med ångfärjan Drottning Victoria den 23 maj 1940 klockan 20.36 anlände hit 40 tyska sjukvårdare. De voro iklädda sportdräkter med Röda Kors bindel och medförde endast personlig civil utrustning, inberäknat skidor och proviant för eget behov. De hava avrest härifrån i dag klockan 6.57 under militärbevakning, enligt uppgift till Narvik.

233. Promemoria av R. Bagge 24 maj 1940.

Kanslisekreteraren fru Sjöcrona, handelsdepartementet, har per telefon den 24 maj 1940 klockan 11.15 f. m. meddelat undertecknad följande.

Speditionsfirman Nyman & Schultz härstädes hade tidigare i dag per

telefon meddelat fru Sjöcrona, att firman från en firma Schaffler & Cie, Wien, erhållit en skriftlig förfrågan, huruvida den icke ville omhändertaga vidarebefordran genom Sverige av en försändelse från Wien till firman C. (?) O. Johnsen, Torvet 13, Oslo. Såvitt Nyman & Schultz hade sig bekant hade den icke tidigare varit i förbindelse med firman Schaffler & Cie. Nyman & Schultz hade i går från Statens Järnvägars kommissionär i Trelleborg erhållit meddelande om att en försändelse omfattande 5 lådor, vardera innehållande 5.000 »Minenzünder», hade anlänt till Trelleborg f. v. b. till Johnsen i Oslo jämte anhållan om instruktioner, huru med försändelsen skulle förfaras. Nyman & Schultz stode angivet på frakthandlingarna. Försändelsen hade kvarhållits av tullen i Trelleborg, enär utförsellicens från Sverige saknades. Nyman & Schultz hemställde nu hos handelsdepartementet om upplysning, huruvida firman skulle till departementet inkomma med ansökan om utförsellicens till Norge för försändelsen i fråga.

Stockholm den 24 maj 1940.

(Påteckning av R. Bagge:) 31/5 Enligt uppdrag framförde undertecknad s. d. till Nyman & Schultz, konsul Lindwall, en anmodan att inkomma till handelsdep. med ansökan om tillstånd att återutföra partiet till Tyskland. Sedan Lindwall förklarat, att han icke kunde göra det utan bemyndigande från firman Schaffler, meddelade undertecknad på uppdrag av Söderblom, att intet hinder mötte ur UD:s synpunkter mot att N. & S. tillskrev Schaffler m. begäran om bemyndigande därtill. Fru Sjöcrona, handelsdep., har 30/5 meddelat, att N. & S. erhållit instruktioner från Schaffler att återsända godset och att ärendet föredrages i konselj.

234. Prins Carl till Söderblom 24 maj 1940.

Ink. till UD 25/5.

Med anledning av den tyska verbalnot[1] angående evakuering av Narviks befolkning, som i avskrift från utrikesdepartementet överlämnats till Svenska röda korsets ledning, beder jag att å överstyrelsens vägnar få meddela följande.

Överstyrelsen är beredd att genom mig mottaga den i verbalnoten omnämnde tyske läkaren doktor Max Claessen och på allt sätt understödja hans uppdrag, och Svenska röda korset är också principiellt villigt att, om så önskas och i den utsträckning som kan befinnas lämpligt och praktiskt, åtaga sig den ifrågasatta evakueringens organisatoriska men icke finansiella genomförande.

[1] Dok. 227.

Med hänsyn till det svåra uppdrag, som här ev. komme att påvila Svenska röda korset så anser sig överstyrelsen icke kunna ensam dela ansvaret för dess genomförande. Såvitt jag f. n. kan överblicka uppdragets natur och omfång så fordras först och främst här ett intimt samarbete med landshövdingen i Norrbottens län och vederbörande militärmyndighet[1], och en effektiv kontroll, som förhindrar att icke-önskvärda element medfölja de evakuerade över gränsen till Sverige.

Överstyrelsen är beredd att av egna tillgängliga medel anslå högst 20.000 kronor för sådana mindre utgifter, som lämpligen kunna påföras Svenska röda korset.

Till upplysning för utrikesrådet Söderblom ber jag att få i avskrift bifoga en av der deutsche Wehrmachtsbefehlhaber i Narvik befolkningen där tillställd skrivelse[2], som genom röda korsets distriktsordförande i Norrbottens län, konsul Groth kommit mig tillhanda.

Stockholm den 24 maj 1940.

235. Forshell till chefen för försvarsstabens underrättelseavdelning 24 maj 1940.

Överlämnad av von Post till chefen för politiska avdelningen i UD för kännedom 25/5, ink. till UD 27/5.

I det följande lämnas en del uppgifter av olika slag, vilka inhämtades under samtalet med stabschefen och adjutanten i OKM den 22. 5. 40.

1) Det ansågs, att läget vid västfronten, »den belgiska säcken», skulle definitivt ha klarnat på cirka en veckas tid. Belgarna kämpa med oerhörd seghet och tapperhet och beundrades mycket av de tyska motståndarna, vilka beklagade, att omständigheterna fört dem mot varandra. Fransmännens insatser voro även beaktningsvärda, men kunde ej jämföras med de belgiska. Engelsmännen flydde mot kusten. Inalles beräknades, att långt över en million man kommer att förintas på fiendesidan inom »säcken» resp. tagas till fånga. Läget karakteriserades av fullständig mêlé, förvärrad av de väldiga massorna av olyckliga flyktingar. Den tyska befälsföringen och truppledningen ställdes på oerhörda prov under dessa operationer, men funktionerade perfekt.

2) Från tysk sida anses, att Churchill i mer än ett avseende är Englands onde ande. Hela hans politiska och militära karriär karakteriseras av en serie katastrofala misstag och misslyckanden, vilka efter allt att

[1] (*Marginalanteckning av Prins Carl:*) Tillagt enl. general Thörnells önskan.
[2] Återgives ej.

döma komma att fortsätta. Historien kommer en gång att visa, att mannens fåfänga och självsäkerhet fört England till katastrof. Churchills verksamhet betraktades alltså ur tysk synpunkt såsom lyckad, enär han kommer att spela tyskarna utvecklingen i händerna.

3) Fälttågets fortsättning vore oklar. Det vore ännu ej avgjort, om tyngdpunkten skulle läggas på fortsatt offensiv mot Frankrike, utnyttjande det kaos, som uppstått bakom de franska linjerna djupt inne i Frankrike, eller om anfallet mot England nu skulle utföras. Avgörandet i detta avseende ligger hos der Führer; sannolikt kommer anfallet mot Frankrike att fullföljas i första hand.

4) Förstörelsen i Holland, särskilt i hamnarna vore fruktansvärd. Till exempel i Rotterdam funnes icke en kaj oskadad, icke en kran, icke en bogserbåt. Allt, som kan förflyttas, hade i god tid förts till England. Resten hade förstörts. Det tyska arbetet med hamnarnas iståndsättande sker dock mycket snabbt, varvid man tillgodogör sig synnerligen noggranna förberedelser härför.

5) Der Führer hade helt nyligen i högkvarteret uttryckt sin harm över de franska politikerna. Det vore icke sant, att den franska militären vid Maas begått de försyndelser, vilka tillvitas dem. Broarna över floden hade sprängts, och den tyska övergången hade skett på pontonbroar. Syndabocksförfarandet ansåg han vara ovärdigt. Den förutvarande franske krigsministern Maginot hade mot den franska militärledningens krav lyckats genomdriva fästningssystemets byggande. Den franska arméledningen hade önskat använda kostnaderna och resurserna härför för den operativa fälthären, som borde enligt deras uppfattning så ha utbildats, att den vore mäktig ett rörligt krig. Av politiska skäl hade de ansvariga militärmyndigheterna desavouerats och resultatet hade nu blivit, att den franska armén icke är mäktig ett rörligt fälttåg. Det vore orättfärdigt att vältra skulden på de franska generalerna, vilka försatts i sitt nuvarande läge av politikerna, som nu söka undandraga sig ansvaret genom att skylla på bristande förmåga hos generalstaben.

6) Då läget vid Narvik berördes, framhöll marinattachén, att det vore anmärkningsvärt, att man från tysk sida försvårat leveransen av i första hand lv-artilleriet till Sverige från Tyskland. Härtill svarade stabschefen, att bakom detta förhållande icke kunde sökas några politiska motiv. Sanningen vore, att man inför det väntade stora fälttåget behövde all den materiel, som över huvud taget kunde uppbringas. Det framhölls, att t. ex. i Holland icke en användbar artilleripjäs kunnat övertagas, enär allt förstörts eller bortförts. Tyskarna måste därför såväl i Holland som icke minst för marinens bruk med alla till buds stående medel försäkra sig om lv-artilleriet. För övrigt vore läget i Nordsverige för närvarande sådant, att överhängande risk för anfall där från engelsmännens sida icke före-

låge, och möjligheten funnes att längre fram släppa lös materiel till Sverige.

7) De tyska officerarna sågo mycket allvarligt på krigets utveckling. De hängåvo sig ingalunda åt överdriven optimism. Det vore visserligen icke sannolikt, att Balkan exploderade, eller att en Medelhavsfront etablerades, men allt vore möjligt. Utvidgades kriget i än större omfattning, kunde ingen förutse dess utveckling. Sannolikheten talade dock för, att Frankrike bryter samman, varefter krigets slutförande där snart blir verklighet.

Berlin den 24 maj 1940.

236. UD till sändebudet i Berlin 27 maj 1940.

Telegram.

Plomgren bör närvara vid sjukvårdarnes avresa tisdag

237. Promemoria av Engzell 28—31 maj 1940.

1) Marinattachén v. Wahlert har meddelat, att den 30 maj kommer första kontingenten å 120 man över Riksgränsen. Dessa skulle ha »viel Gepäck» med sig. Detta skulle utgöras av »förpackningsmaterial för livsmedel, som sänts till trupper och civilbefolkning i Narviksområdet». Närmare tillfrågad uppgavs det utgöra lastfallskärmar. Han trodde det vara för mycket att medtaga i personvagnar och hemställde därför, att någon godsvagn finge medfölja. Skulle söka få närmare besked, om hur mycket sådant gods beräknades.

Efter föredragn. för exc. har framställningen i princip beviljats.

2) Von Wahlert meddelades, att enligt uppgift från försvarsstaben (kaptenerna v. Horn och Kjebon) komma med transporten den 30 maj att medtagas 53 sårade tyskar från Långträsk, därav 22 liggande och 31 sittande. Påföljande dag avgå 34 sårade, alla liggande. Med varje sjuktransport medföljer läkare och tre vårdare. De föras i lasarettsvagnar, vilka stanna i Trelleborg.

Von Wahlert skulle ordna med tyskt möte i Trelleborg.

3) Byråchefen Wrede underrättad härom. Godset kan ej gå med transporten i övrigt, då den går med snälltåg, men kan lätt ordnas senare.

Stockholm den 28 maj 1940.

Von Wahlert meddelar, att transporten kommer att omfatta 140 st. De äta frukost å norsk sida och fara kl. 10 fm. Betr. bagaget skulle v. Wahlert återkomma på torsdagen. Det kunde tagas i andra tåg och var ej nödvändigt att ha med matrostransporten.

Wrede och Adlercreutz underrättade.

Von Wahlert har senare — efter samtal med Berlin — bett, att sjukvagnarna måtte få gå över till Stralsund, då tyskarna hade svårt få fram vagnar till Trelleborg. Han skulle sätta stort värde på ett tillmötesgående. Det vore ju icke erforderligt, att svenska sjukvårdspersonalen medföljde längre än till Trelleborg, där tysk personal kunde möta.

Kapten Kjebon föredrar saken för general Thörnell torsdag f. m.

Excellensen tillstyrker.

Stockholm den 29 maj 1940.

Kapten Kjebon: Med transporten den 30 maj går en boggievagn med 22 sårade, de 31 övriga sårade sitta i övriga tåget.

Med tåg den 31 maj gå 3 mindre vagnar med 34 sårade. Man undersöker om ytterligare 14 sårade kunna medtagas.

Alla dessa vagnar tillåtas gå till Stralsund, varifrån man önskar dem tillbaka så fort som möjligt.

De svenska läkarna och sjukvårdarna stanna i Trelleborg, där tyska sådana få möta. Von Wahlert underrättad härom och framfört sitt synnerliga tack.

Betr. ovannämnda gods meddelade v. Wahlert, att det behövdes 2 godsvagnar och att han vore tacksam, om de kunde sändas fort.

Byråchefen Wrede underrättad härom. Han undersöker, om 2 tyska vagnar vid gränsen kunna användas.

Nästa transport beräknades äga rum den 10 juni med omkr. 100 man, därom ytterligare meddelande skulle lämnas.

Stockholm den 30 maj 1940.

Generaltulldir. Wohlin underrättad om fallskärmstransporten och telegraferar tullmyndigheterna, att de ej falla under krigsmaterielförordn.

Von Wahlert uppger, att de båda vagnarna stå vid gränsen i dag. Den $^{31}/_{5}$.

238. von Post till Engzell 29 maj 1940.

Handbrev, ink. till UD $^{29}/_{5}$.

Med anledning av erhållen instruktion[1] var Plomgren i dag nere vid Stettiner Bahnhof, när 81 tyska sjukvårdare avreste till Narvik via Sverige.

Sjukvårdarna utgjordes denna gång liksom föregående, då von Otter var nere och tog sig en titt på dem, av vältränade, solbrända och kraftiga typer med utmärkt hållning och uppförande. Klädseln utgjordes av nya skidkostymer av skiftande utseende. Den packning, som medfördes i kupéerna, bestod av ryggsäckar (mesar), varjämte tydligen samtliga medförde ny komplett skidutrustning.

Gruppen hölls samlad i de två vagnarna närmast loket. Inga Röda-Kors-tjänstemän eller andra personer voro närvarande vid avfärden.

239. Promemoria av Engzell 29 maj 1940.

Sedan bemyndigande lämnats beskickningen i Berlin att visera för genomresa till Riksgränsen 81 sjukvårdare, har von Plomgren meddelat, att avresan sker från Berlin den 29 maj kl. 10.35.

Om transporten hava underrättats

1) Överste Adlercreutz,
2) Byråchefen Wrede, militärbyrån för järnvägstransporten,
3) Stadsfiskalen Nyqvist, Trelleborg,
4) Landshövding Hansén.

Stockholm den 29 maj 1940.

240. Richert till Boheman 29 maj 1940.

Handbrev, ink. till UD $^{31}/_{5}$.

Vid mitt besök i dag hos Weizsäcker framförde jag enligt uppdrag en hemställan att man från tysk sida ej måtte göra några nya framställningar om rätt till genomresa genom Sverige av sanitetspersonalkontingenter till Narvik. Jag framhöll, att nu i det närmaste 300 personer, som angivits tillhöra denna kategori, i olika grupper över Sverige färdats till Narvik, samt att behovet nu borde vara fyllt. Jag tillade, att detta naturligtvis ej skulle innebära, att man komme att motsätta sig genomresetillstånd för enstaka Röda-Kors-män.

[1] Dok. 236.

Weizsäcker antecknade vad jag sade men gjorde inga kommentarer. Det synes mig ej uteslutet, att han tidigare saknat närmare kännedom om saken.

241. Prins Carl till UD 29 maj 1940.

Ink. till UD 30/5.

Ang. medicin och sjukvårdsmateriel till norska civilbefolkningen i Narvik.

Med anledning av en skrivelse den 24 dennes från tyske gränsbefälhavaren i Björnefjell till svenske militärbefälhavaren vid Riksgränsen, vilken skrivelse under hand delgivits överstyrelsen för Svenska röda korset, har överstyrelsen beslutat att för den norska civilbefolkningen i Narvik översända den i skrivelsen önskade medicinen och sjukvårdsmaterielen.

Materielen avsändes senast den 31 dennes till svenske militärbefälhavaren vid Riksgränsen. Överstyrelsen anhåller att Kungl. Utrikesdepartementet måtte meddela nämnde befälhavare om försändelsens avsändande samt att utförsellicens är beviljad för materielen, vilken på lämpligt sätt bör överlämnas till tyske gränsbefälhavaren i och för användning för den norska civilbefolkningen i Narvik.

Inkomna skrivelser i ärendet hava jämte avskrift av denna skrivelse direkt översänts till chefen för försvarsstabens underrättelseavdelning.

Stockholm den 29 maj 1940.

242. Uppteckning av Hallenborg och Engzell 29 maj 1940.

Förra delen av uppteckningen gjord av Hallenborg, senare delen av Engzell.

Ryttmästare Nordensköld meddelade denna dag kl. 11.30 från Riksgränsen att tyske attachén Maenss framfört det önskemålet att man den 29 maj kl. 18 ville å svensk sida vid Riksgränsen mottaga dels två Röda Kors vagnar med omkring tjuguåtta svårare sårade och dels en sittvagn med lättare sårade. Dessa vagnar funnes nu på det av tyskarna ockuperade området. Totalantalet sårade uppgår till åttio à etthundra.

Jag ställde i utsikt att svar under dagens lopp komme att lämnas.

Stockholm den 29 maj 1940.

Marinattachén von Wahlert har meddelat ovanstående, därvid han uppgivit, att omkring 80 sårade, därav 28 svårare, komma över gränsen kl. 18. Byråchefen Wrede och överste Adlercreutz äro meddelade, att man å svensk sida skall ta emot dem och, i den mån så är möjligt, vidarebefordra dem till Tyskland.

Dag som ovan.

243. Richert till Günther 29 maj 1940.

Rapport 685, ink. till UD $^{31}/_{5}$.

Berlin den 29 maj 1940.

I enlighet med de instruktioner Eders Excellens muntligen lämnat mig under mitt senaste besök i Stockholm, uppsökte jag i dag statssekreteraren friherre von Weizsäcker och framförde därvid följande.

Av de samtal jag haft under mitt Stockholmsbesök hade framgått, att Eders Excellens spekulerat åtskilligt över, huruvida ej någon möjlighet skulle förefinnas att bringa hela det nu aktuella Narviksproblemet ur världen, därvid en pacificering av området i fråga liksom av Nord-Norge i övrigt synts utgöra en väg, som måhända vore förtjänt av övervägande. Ett uppslag i denna riktning hade även framförts av en enskild norsk person, som dock ej tillhörde den norska regeringskretsen.

Att en pacificering av Nord-Norge skulle vara ett positivt svenskt intresse, vore ju uppenbart. Även ur tysk synpunkt syntes en sådan ordning böra erbjuda intresse. Bland de alternativ, man å tysk sida räknat med, hade angivits, att de tyska trupperna, sedan Narviks hamn och övriga kommunikationsanläggningar gjorts obrukbara, därefter skulle anses ha fyllt sin uppgift och uppgiva striden i Narviksområdet. Därest en ordning skulle kunna åvägabringas, enligt vilken de engelska och franska trupperna komme att utrymma det nu omstridda området, liksom Nord-Norge i dess helhet, så borde väl det tyska intresset vara helt tillgodosett och varje anledning för de tyska truppernas kvarblivande i Narviksområdet upphöra.

Vilken ställning de allierade regeringarna och norska regeringen skulle intaga till en sådan tanke, som här skisserats, vore alldeles ovisst. Måhända vore en anslutning från dessa regeringars sida till en dylik tanke dock ej helt utesluten. Å svensk sida hade man emellertid ingen grund för någon förmodan i denna riktning, då saken ännu ej diskuterats med de nämnda regeringarna.

Jag hade nu i uppdrag att ge statssekreteraren del av de tankegångar, som här framförts. Fråga vore alls ej om något konkret förslag; härför

vore saken ännu ej mogen och förutsättningarna för ovissa. Den svenske utrikesministern vore emellertid gärna beredd att, därest förutsättningar för den framkastade idéns genomförande kunde tänkas föreligga, överväga en svensk medverkan för åstadkommande av en ordning i enlighet med den framkastade tanken. Denna ordning skulle i stort sett innebära, att de franska och engelska trupperna skulle utrymma Nord-Norge och de tyska trupperna draga sig tillbaka från Narviksområdet, samt att Nord-Norge, inklusive Narviksområdet, därefter skulle pacificeras och följaktligen inga vare sig allierade eller tyska trupper och inga stridshandlingar vidare förekomma i dessa områden. I händelse av svensk medverkan i detta syfte skulle även kunna övervägas, att såsom en garanti för att en eventuell överenskommelse efter angivna linjer skulle hållas, Narviksområdet skulle besättas av svenska trupper.

Jag överlämnade till statssekreteraren att bedöma, huruvida tyska regeringen kunde förväntas vara intresserad av det uppslag som sålunda framförts.

Friherre von Weizsäcker, som med intresse åhört vad jag haft att säga, förklarade sig icke på rak arm vara i stånd att ge uttryck för någon mening i saken, som vore honom alldeles ny. Det föreföll honom emellertid vara riktigast, att han till utrikesministern von Ribbentrop vidarebefordrade det framförda uppslaget och de tankegångar, som utvecklats. Det syntes honom vidare lämpligt, att han för egen del icke upptog någon diskussion i ämnet förrän efter närmare övervägande.

Under det mer personliga samtal, som därefter följde, gjorde friherre von Weizsäcker — på tal om malmskeppningarna från Luleå, varom han förfrågade sig — den anmärkningen, att på grund av den stränga vintern den tid som komme att stå till förfogande för dessa skeppningar intill nästa vinters inbrott bleve osedvanligt kort; han tillade, att denna omständighet måhända dock nu ej komme att visa sig vara av större betydelse. Det vore långt ifrån honom att vilja profetera, men efter de senaste krigshändelserna hade han svårt att tro, att krigets slut kunde vara så långt avlägset.

244. Richert till Günther 29 maj 1940.

Handbrev, märkt »Personligt», ink. till UD $^{31}/_{5}$.

Berlin den 29 maj 1940.

Under mitt samtal i dag med Weizsäcker, varom jag samtidigt härmed insänder officiell rapport,[1] berörde jag ej alls vapentransiteringsfrågan.

[1] Dok. 243.

Jag utgick ifrån att det väl ändå är riktigast, att vi å vår sida i förhållande till tyskarna betrakta denna sak såsom avskriven. Då han ej själv hade något att säga om högsta vederbörandes reaktion på vårt besked i denna sak, ställde jag ej heller någon fråga härom.

På tal om den eventuella uppgörelsen om pacificering av Narvik och Nord-Norge framkastade jag, med framhållande av att det endast vore en personlig fundering, som ej hade någon konkret grund, att en sådan uppgörelse måhända skulle kunna tänkas bana väg för ett nytt ställningstagande från norske Konungens och regeringens sida i fråga om krigstillståndet med Tyskland. Weizsäcker nickade härtill intresserat. Personligen föreföll han överhuvud taget välvilligt intresserad av mina utläggningar. Men det är nu en sak, som ingenting betyder.

Jag sade honom under samtalets gång, att i den mån det nya uppslaget i Narviksfrågan från svensk sida upptages med de allierade, uppslaget skulle betecknas såsom från början norskt och ej svenskt. Jag gjorde också en lätt antydan om att vissa sonderingar företagits.

Weizsäcker frågade mig mot slutet av vårt samtal, om jag visste något om norske Konungens hälsotillstånd; han hade hört sägas, att detta vore dåligt, och vore personligen intresserad att veta hur det verkligen förhölle sig (han har som Du vet i 2 år varit tysk minister i Oslo). Denna fråga — som jag endast kunde besvara med att jag ingenting hört som vore oroande — gav mig osökt anledning komma in på hur Kronprinsessan hade det och berätta vad som förefallit i fråga om Skaugum. Weizsäcker syntes behöva använda all sin stora självbehärskning för att ej ge uttryck för sin reaktion däremot.

245. Sändebudet i Berlin till UD 29 maj 1940.

Telegram.

Erfarit att Narviksfrågan efter senaste utveckling Narviksfronten mycket brännande. Utan att kunna bedöma, hur det i dag framförda uppslaget mottages, hemställer jag sonderingarna andra sidorna forceras.

246. UD till sändebudet i London 29 maj 1940.

Telegram.

Vårt telegram nr ...[1] angående Narvik kräver skyndsamt svar.

[1] Dok. 230.

247. Sändebudet i London till UD 29 maj 1940.

Telegram, ink. till UD 30/5.

Edert telegram nr ...[1] åberopas. Hambro förklarar efter sonderingar, att han ej kan erhålla något uttalande utom ett allmänt sådant, förmodligen Collier, att frågan måste upptagas från norskt håll. Hambros egen inställning negativ. Min uppfattning är att engelskt intresse möjligen skulle kunna påräknas, om jag finge diskutera direkt med Halifax, varvid antydan att dylikt arrangement kunde komma att ses med tillfredsställelse i Moskva troligen skulle vara ett verksamt argument. Anhåller instruktioner.

248. Sändebudet i London till UD 30 maj 1940.

Telegram.

Sedan Hambro talat med Collier angående Edert telegram nr ...[2] har jag i dag haft informellt orienterande samtal med denne, varav framgick, att Foreign Office, efter diskussion militära myndigheter, icke för närvarande kan se någon framkomlig väg siktande mot neutralisering av Narvik. Collier frågade om man i Sverige närmast tänkt sig Mowinkels plan på demilitarisering av hela Nordnorge och var gränsen skulle i så fall dragas, eller Dahlerus modifikation med endast Narvik. Han medgav att ryska momentet av intresse men ännu ej moget. Ehuru samtalet helt privat och orienterande, trodde han sig kunna ställa i utsikt en engelsk inställning, som kunde motivera svenskt eller norskt närmande motparten. Charles Hambro vore den ende som möjligen kunnat ingiva Stockholm motsatt uppfattning. Detta att betrakta som Hambros privata åsikt. Slutligen sade Collier, att Foreign Office ansåg trycket på Sverige nu skulle lättas efter Narviks besättande, och att den engelska inställningen icke finge betraktas som definitiv utan eventuellt finge ändras efter omständigheterna[3].

249. Sändebudet i Berlin till UD 30 maj 1940.

Telegram.

Om Narvik har militärattachén i dag inhämtat följande[4]. Tyska trupperna hålla halvön öster om staden i uppehållande försvar. Dock engelsk

[1] Dok. 230.
[2] Dok. 230.
[3] Jfr dok. 279.
[4] Jfr dok. 251.

18—470791

landstigning i Bogenfjord och i Beisfjord, vars inre del besatt. Undsättning luftledes numera svår till följd engelsk beskjutning. Tyska Saltfjordsgruppen har nått Fauske. Därifrån svårt fortsätta norrut med mindre engelsk bataljon vid Bodö kan betvingas. Allierade styrkan beräknas sammanlagt 17.000 man varav hälften norrmän. General Dietl anses kunna hålla sig i uppehållande strid cirka en vecka. Underrätta försvarsstaben.

Med hänsyn till ovanstående torde böra räknas med snart beslut om tyska Narviksgruppens öde.

250. UD till sändebudet i London 30 maj 1940.

Telegram.

Ni bör ofördröjligen för Halifax utveckla våra synpunkter Narviksfrågan. Ni bör samtidigt anhålla om bekräftelse på tidigare löfte att allierade icke skola söka överskrida svenska gränsen. Framhåll sakens brådskande natur, telegrafera snarast.

251. Juhlin-Dannfelt till chefen för försvarsdepartementet 30 maj 1940.

Överlämnad såsom rapport 695 $^{31}/_{5}$, ink. till UD $^{1}/_{6}$.

Härmed får jag äran insända tyska uppgifter om krigsläget, av den 30 dennes.

Uppgifterna äro av följande lydelse.

1. Förintelseslaget i Flandern och Nordfrankrike fortsätter. Den allierade nordarméns totala sammanbrott är nära förestående.

I Flandern är det fientliga motståndet svagare och mindre enhetligt.

2. I riktning från öster till väster har linjen Westende—Nieuport (icke inbegripet)—Furnes (inbegripet)—Loo—Hondschoote—Poperinghe —Barthen—riktning Haasebrouk nåtts.

3. Tyska trupper stå framför Cassel. Wormhoudt är taget. Trakten 6 km väster Pergues är tagen. Bourbourgville, sydost Gravelines, är i tysk hand. En stor truppstyrka är innesluten mellan Poperinghe och kusten. Dunkerque hålles av de allierade.

4. Mellan Dunkerque och Nieuport ligga cirka 30 handelsfartyg för inlastning av trupper. Inlastning av materiel torde vara utesluten. Tyska bombförband äro insatta men störas i sin verksamhet av ogynnsamt väder. Söder om Dunkerque och Nieuport fortsätter starkt fientligt motstånd.

5. Vid Somme företagas allierade anfall utan framgång.

6. Vid Mosel—Saar drager sig fienden planmässigt tillbaka i befästningarnas stridsområde.

7. Narvik. Gruppen Feuerstein har nått några kilometer längre mot norr och befinner sig vid Fauske. Fortsatt framryckning norrut försvåras genom förekomsten av en engelsk infbat vid Bodö. Denna måste bekämpas innan framryckningen fortsätter, ty annars uppstår hot mot de tyska förbindelserna. Engelska trupper besatte den 29. 5. staden Narvik. Den tyska fronten sträcker sig från några kilometer öster om staden snett i sydostlig riktning mot inre delen av Beisfjorden.

Allierad landstigning har ägt rum i inre delen av denna fjord. Landstigningen pågår dessutom i Bogenfjord. Undsättning av tyska Narviksgruppen luftledes är numera starkt försvårad på grund av engelsk beskjutning. De allierade krafterna beräknas sammanlagt uppgå till 17.000 man, varav cirka hälften norrmän.

Muntligt tillägg till ovanstående uppgifter gavs endast i fråga om läget vid Narvik. Det anses, att den tyska Narvikgruppen skall kunna i uppehållande försvar hålla sig under omkring en vecka men att därefter läget kan väntas bliva kritiskt.

Dessa tyska underrättelser om läget i Narvik giva anledning att draga den slutsatsen, att ett beslut av högsta tyska krigsledningen om Narviksgruppens öde är nära förestående. I vilken riktning detta beslut kommer att gå är icke möjligt att med stöd av nu föreliggande uppgifter bedöma.

Berlin den 30 maj 1940.

252. Trelleborgs tullbevakning till generaltullstyrelsen 30 maj 1940.

Överlämnad av Wohlin till Engzell, ink. till UD 1/6.

Rapport.

Med ångfärjan Drottning Victoria den 29 maj 1940 klockan 20.36 anlände hit 81 tyska sjukvårdare. De voro iklädda sportdräkter med Röda Kors bindel och medförde endast personlig civil utrustning, inberäknat skidor och proviant för eget behov. De avreste härifrån den 30 maj 1940 kl. 6.57 under militär bevakning, enligt uppgift till Narvik. Trelleborgs tullbevakning den 30 maj 1940.

253. Richert till Boheman 30 maj 1940.

Handbrev, ink. till UD $^{31}/_{5}$.

Berlin den 30 maj 1940.

Härmed ber jag få överlämna avskrift av en av Wettermark uppgjord P. M. angående ett samtal med Ludwig om vapenleveranserna och de nu pågående handelsförhandlingarna.

Ludwigs allmänna uttalanden om förhandlingarna synas mig värda allt beaktande.

Bilaga.

P. M.

beträffande leverans av krigsmateriel från Tyskland.

I går afton blev jag ombedd att besöka Ministerialrat Ludwig i Reichswirtschaftsministerium.

Herr Ludwig erinrade inledningsvis om mitt samtal med honom den 14 denna månad — för vilket jag redogjort i P. M. av den 15 dennes[1] — och meddelade, att han i samarbete med Wehrwirtschaftsstab och Auswärtiges Amt gjort en framställning i syfte att få frågan om återupptagande av leveranserna av krigsmateriel till Sverige ävensom frågan om nya sådana leveranser upptagen till behandling. Herr Ludwig hade därvid funnit lämpligt att, såsom vi avtalat vid vårt ovanberörda samtal, företaga en uppdelning av leveranserna med hänsyn till den olika behandling, dessa eventuellt skulle komma att erhålla. Uppdelningen hade gjorts i

1) Leveranser under det s. k. ramavtalet samt vissa leveranser, varom avtal träffats omedelbart före eller i anslutning till ramavtalet.
2) Leveranser, varom principiell enighet uppnåtts mellan beställare och leverantörer, men vilka i avsaknad av de tyska militära myndigheternas tillstånd icke kunnat avslutas, samt
3) Leveranser av materiel, varom från svensk sida vid olika tillfällen framställningar gjorts, vilka framställningar emellertid icke kunnat upptagas till ingående prövning.

Den sålunda gjorda framställningen hade översänts till högkvarteret, där densamma torde komma att föredragas för rikskanslern någon av de närmaste dagarna.

Herr Ludwig framhöll såsom sin personliga åsikt, att hinder icke torde möta för ett återupptagande av leveranserna enligt 1) ovan, varvid man emellertid torde nödgas taga hänsyn till vissa av krigshändelserna i Norge

[1] Dok. 188.

ävensom Belgien och Holland betingade omständigheter, exempelvis beträffande 120 stycken luftvärnspjäser, modell Oerlikon, vilka varit färdiga för leverans till Sverige men numera torde hava tagits i bruk av den tyska krigsmakten. Vad den materiel, som upptagits under 2) ovan angick, måste man räkna med att vissa ifrågasatta leveranser, exempelvis av 21 cm kustförsvarskanoner, icke mer kunde komma i fråga. Möjligt vore emellertid, att viss kompensation härför kunde lämnas beträffande den materiel, som upptagits under 3) ovan.

Herr Ludwig erinrade därom, att leveranserna av krigsmateriel avbrutits i samband med den från tysk sida framställda begäran om transitering av vissa varor genom Sverige. Han uttryckte en förmodan, att den nämnda transiteringsfrågan icke längre skulle utgöra hinder för en fortsatt leverans, dock med uttryckligt förbehåll, för den händelse denna fråga kommit i ett nytt läge genom krigshändelserna den 28 och 29 denna månad i Nordnorge.

I anslutning härtill framhöll herr Ludwig, att frågan om leverans av krigsmateriel måste ses i samband med de nu pågående handelsförhandlingarna, och vore givetvis ställningstagandet å tysk sida till denna fråga beroende av förloppet och utgången av dessa förhandlingar. Herr Ludwig underströk i detta sammanhang betydelsen av de pågående förhandlingarna. Enligt hans förmenande vore dessa förhandlingar, och framför allt den anda, i vilken desamma komme att föras, av avgörande betydelse för förhållandet mellan de båda länderna icke allenast för dagen utan för en måhända oöverskådlig framtid. Herr Ludwig påpekade, att man å tysk sida med förvåning och beklagande ansett sig kunna fastställa en viss obenägenhet å svensk sida att anpassa sig efter de nya förhållanden, som inträtt. Som exempel nämndes, att man i Berlin erhållit uppgift om att en fransk handelsdelegation eller representanter för den franska regeringen för närvarande i Sverige förde förhandlingar om inköp av vissa varor, bland annat stål. Även om man på initierat tyskt håll vore underkunnig om att det därvidlag icke vore fråga om några större avslut, och att någon avsikt å svensk sida icke förelåg att härigenom undandraga den tyska marknaden dessa varor, kunde sådana meddelanden hos mindre väl orienterade tyska ställen väcka förstämning.

Herr Ludwig framhöll såsom sin åsikt, att en spontan beredvillighet å svensk sida till förståelse för de tyska önskemålen skulle i det nuvarande läget vara av den allra största betydelse. Från tysk sida komme man under de pågående förhandlingarna icke att ställa några väsentliga krav förutom beträffande importen av järnmalm. Denna fråga vore emellertid för Tyskland av en sådan dominerande betydelse, att alla andra importfrågor finge stå tillbaka för densamma. Om man å svensk sida ville taga initiativ till åtgärder, vilka vore ägnade att öka och befrämja

utförseln av järnmalm till Tyskland, exempelvis genom frikallande av malmarbetare från militärtjänst, undersökning av nya möjligheter till skeppning m. m., skulle detta väsentligen bidraga till ett lyckligt gestaltande icke allenast av handelsförbindelserna utan även till ett förbättrande av de allmänna förbindelserna mellan de båda länderna.

Berlin den 30 maj 1940.

254. Utförselbevis från handelsdepartementet 31 maj 1940.

Överlämnat från handelsdepartementet 31/5, ink. till UD 1/6.

U t f ö r s e l b e v i s.

Härmed varder till bevis meddelat, att Kungl. Maj:t genom beslut denna dag medgivit statens järnvägars kommissionär i Trelleborg rätt att — utan hinder av gällande utförselförbud — före den 1 juli 1940 till Tyska riket återutföra två (2) lådor elektriska tändhattar, märkta LOS., 305/06, vilka ankommit till Trelleborg från Lignose Sprengstoffwerke, Schönebeck,

under villkor att detta bevis i original vid utförseltillfälle företes för vederbörande tullmyndighet, som skall hava att förse detsamma med anteckning om utförseln.

Stockholm den 31 maj 1940.

255. Utförselbevis från handelsdepartementet 31 maj 1940.

Överlämnat från handelsdepartementet 31/5, ink. till UD 1/6.

U t f ö r s e l b e v i s.

Härmed varder till bevis meddelat, att Kungl. Maj:t genom beslut denna dag medgivit Aktiebolaget Nyman & Schultz rätt att — utan hinder av gällande utförselförbud — före den 15 juni 1940 till Tyska riket återutföra fem (5) lådor elektriska sprängkapslar »Minenzünder», märkta Sch. & Co. Nr 5495/1—5, vilka ankommit till Trelleborg från firman Schaffler & Co, Wien,

under villkor att detta bevis i original vid utförseltillfälle företes för vederbörande tullmyndighet, som skall hava att förse detsamma med anteckning om utförseln.

Stockholm den 31 maj 1940.

256. Promemoria av Prins Carl 31 maj 1940.

Överlämnad av överstyrelsen för Svenska Röda Korset, ink. till UD $^{31}/_{5}$.

P. M.

angående resultatet hittills av sammanträffandet mellan mig och den tyske doktor Claessen.

Narviks intagande av de allierades och norska trupper behöver icke nämnvärt influera på den avsedda evakueringen av kvinnor, barn och åldringar från Narvik över till Sverige. Avtalet med borgmästaren i Narvik och chefen för det ännu intakta lasarettet därstädes angående evakueringstransporterna kan fortfarande genomföras. Det enda som ännu fordras är en överenskommelse genom parlamentär att tåget med evakuerade får ostört passera den i trakten av Strömsnes befintliga stridslinjen mellan de allierade och tyska trupper, en överenskommelse, som doktor Claessen anser bör lätt kunna åstadkommas, då det ligger i båda de stridandes intresse att denna evakuering kan genomföras. Enligt hans uppgifter kunna evakueringståg en med 2 lok och ett par vagnar (brist på vagnar föreligger) successivt föra de till 1.000 à 1.500 uppgående evakuerade hela vägen ända fram till Riksgränsen och således numera möjligen även passera den reparerade bron vid Björnefjell. Vi ha uppgjort, att en norsk sköterska skulle följa med tåget, som flera gånger måste återvända för att mottaga nya evakuerade. Man beräknar att ungefär 20 à 30 Narviks-bor få plats i varje tågsätt. Vid Riksgränsen skulle så ett svenskt tåg, helst med svenska läkare och sköterskor, möta för att, sedan ett lämpligt antal evakueringståg dit ankommit, föra de evakuerade vidare ner till Kiruna eller Boden för att där omhändertagas, undersökas och kontrolleras på det att inga icke önskvärda personer komma in i landet.

Doktor Claessen undrade å borgmästarens vägnar hur de evakuerades livsföring sedan skulle ställa sig, en fråga som denne givetvis är angelägen att få besvarad ju förr dess hellre. Jag nämnde då, att det antagligen icke fanns plats eller tillfälle för deras omhändertagande i norra Sverige utan komme de nog att transporteras längre söderut och där omhändertagas på sätt som fordrade ett beslut av svenska regeringen och vederbörande myndighet.

Jag vore tacksam att om möjligt redan i morgon få veta Kungl. Utrikesdepartementets inställning till frågan efter mottagandet av denna P. M., enär doktor Claessen gärna vill resa hem till Berlin i morgon kväll.

Stockholm den 31 maj 1940.

257. Promemoria av Engzell 31 maj 1940.

Sedan man bestämt att en del sårade tyskar skulle transporteras till Tyskland samt däribland befunne sig en Fregattenkapitän Friedrichs, vilken legat å sjukhus i Boden för operation, har tyske marinattachén v. Wahlert bett att Friedrichs skulle separat få resa till Stockholm för besök av specialist; han hade öronsjukdom och feber.

Detta medgavs och läkaren i Långträsk meddelades därom.

Fr. anländer Stockholm fredagen den 31. 5., 14.45 (?) från Jörn och får — efter anhållan av v. Wahlert — bo hos denne. Von Wahlert sagt att Fr. skall resa vidare så snart han med hänsyn till sjukdomen kan, troligen om några få dagar.

Von Wahlert lovat tillse att Fr. uppträder i civila kläder.

Lovad tillfälligt visum i UD.

Den 31. 5. 40.

258. H. Beck-Friis till Richert 31 maj 1940.

Handbrev.

Stockholm den 31 maj 1940.

Såsom framgår av i avskrift bifogade skrivelse[1], har i dagarna en framställning från tyske gränsbefälhavaren i Björnefjell om medicin och sjukvårdsmateriel för civilbefolkningen i Narviksområdet i enlighet med departementets tillstyrkan tillmötesgåtts av Svenska Röda Korset. Sändningen torde hava haft ett värde av ca 2.000 kronor.

259. Söderblom till Richert 31 maj 1940.

Handbrev.

Stockholm den 31 maj 1940.

Härjämte ber jag få överlämna avskrift av en av Prins Carl upprättad promemoria[2] angående evakuering av kvinnor, barn och åldringar från Narvik till Sverige. Jag vill tillägga, att Röda Korset i samarbete med socialstyrelsen och utrymningskommissionen vidtager alla erforderliga åtgärder för att underlätta de evakuerades mottagande i vårt land samt att dr Claessen är underrättad härom.

---

[1] Dok. 241.
[2] Dok. 256.

260. Juhlin-Dannfelt till chefen för försvarsstabens underrättelseavdelning 31 maj 1940.

Överlämnad av Richert till chefen för politiska avdelningen i UD för kännedom 1/6, ink. till UD 2/6.

Härmed får jag äran insända tyska uppgifter om krigsläget av den 31. 5.

Till desamma fogades följande muntliga tillägg, vilket uteslutande berör tyska Narvikgruppen.

Dennas läge anses vara tämligen kritiskt, ehuru den alltjämt förväntas kunna hålla sig i uppehållande försvarsstrid under omkring en veckas tid. Beträffande utsikterna för den söderifrån anryckande gruppen, vilken nu nått Sörfoldsfjordens innersta del, att undsätta Narvikgruppen, uttalade man sig i skeptiska ordalag. Beslutet att i möjligaste mån undsätta Narvikgruppen luftledes tyder likaledes på pessimism beträffande andra möjligheter. Det sades emellertid, att Narvikgruppen för närvarande är väl försedd med proviant och icke riskerar att bliva tagen eller uppriven inom de närmaste dagarna.

Beträffande Narvikgruppens vidare öde och framför allt frågan angående dettas inverkan på den tyska politiken mot Sverige gjordes endast det uttalandet, att en internering av gruppen på svenskt område icke anses önskvärd. I övrigt medgavs sannolikheten av en ny framställning om undsättning av gruppen genom Sverige, därest dylik ännu är utförbar. I övrigt hölls för troligt, att ett politiskt beslut vore att förvänta inom den närmaste tiden med avseende på förhållandena i Narvik.

Berlin den 31 maj 1940.

Bilaga.

Tyska uppgifter angående krigsläget av den 31. 5. 40.

1. De tyska trupperna hava nu nått Gravelines—Bergues—Furnes—Nieuport (två sista orterna icke inbegripna). Canal de la Basse Corm hålles av engelska trupper. En annan grupp engelska trupper står 20 km norr om Poperinghe.

Sydväst Lille hålla sig ännu franska trupper i forten. Cassel är taget.

2. Fransmännen hava öppnat slussarna vid Dunkerque, varefter ett vidsträckt område väster och sydväst om staden översvämmats.

3. De allierade trupperna, i synnerhet engelsmännen, prestera ett envist motstånd.

4. Utskeppningar hava pågått hela natten trots kraftiga tyska störningar. En transportflotta på 61 fartyg låg under den 30. 5. utanför kusten. Av dessa hava 16 sänkts och 31 träffats vid bombanfall. Dessutom hava åtskilliga krigsfartyg dels sänkts, dels skadats.

5. Räkning av byte och fångar pågår.

6. Franska anfall i nordlig riktning i trakten av Abbeville hava avvisats.

7. Narvik. Två franska bataljoner, vilka landsatts i Beisfjordens innersta del, hava tillika med trupper från Narvik tvingat de tyska trupperna tillbaka på halvön mellan Beisfjord och Rombaksfjord till i höjd med Sildvik, vilket ännu hålles. De tyska trupperna äro utsatta för starkt tryck. Undsättning luftledes skall i möjligaste mån äga rum. Den från Trondheim framryckande gruppen har nått innersta (södra) delen av Sörfoldfjord.

Berlin den 31 maj 1940.

261. UD till sändebudet i London 31 maj 1940.

Telegram.

Edert telegram nr ...[1] otydligt. Repetera tio ord efter »helt privat». Kan telegram om samtal med Halifax väntas idag? Uttalanden om Rysslands förmodade hållning böra undvikas.

262. Sändebudet i London till UD 31 maj 1940.

Telegram.

Edert telegram nr ...[2] och vårt telegram nr ...[3] åberopas. Orden efter »helt privat» lyda »och orienterande trodde han sig kunna försäkra att hans överordnade».

263. Richert till Boheman 31 maj 1940.

Handbrev, ink. till UD 2/6.

Berlin den 31 maj 1940.

Vårt sammanträffande i dag med Ritter gav ju ej stora förhoppningar om att man har att vänta några avsevärda lättnader i fråga om sjöfarten

[1] Jfr dok. 248, 262.
[2] Dok. 261.
[3] Dok. 248.

västerut eller genom Kielkanalen. Men det gav å andra sidan intet oroande intryck i fråga om det politiska läget för dagen. Ritter åberopade Hitlers brev till Konungen och han sade mig vid avskedet, att man i fråga om sjöfarten i Östersjön hade Hitlers direkta order att söka åstadkomma en tillfredsställande lösning.

Gunnar Hägglöf och Damgren lunchade i dag med herrar Braun von Stumm, Megerle och Brunhoff; ej heller under denna samvaro framkom det minsta tecken, som kunde tyda på att någon av dessa tyska herrar var medveten om några allvarligt hotande åskmoln över den svensk-tyska himmeln.

Von Post har i dag varit hos Grundherr, som ännu saknade kännedom om Ribbentrops reaktion på uppslaget om Narviksområdets och Nord-Norges pacificering. Det får väl förmodas, att detta betyder att man på ledande tyskt håll ej anser detta uppslag värt att fullföljas. Efter de senaste dagarnas händelser lär väl ej heller engelskt och norskt intresse för planen vara att räkna med.

Grundherrs allmänna uttalanden till von Post vittnade ej om någon oro för en omedelbar tillspetsning av läget gentemot Sverige. Han gav dock uttryck för den uppfattningen att vad som förekommit i vapentransiteringsfrågan utgjorde en politisk belastning för vårt land.

264. Von Post till Söderblom 31 maj 1940.

Handbrev, ink. till UD $^{1}/_{6}$.

Berlin den 31 maj 1940.

I anslutning till Richerts handbrev i går[1] med tyska presskommentarer till läget i Narvik ber jag härmed få fästa uppmärksamheten på ytterligare ett par kommentarer, vilka utmynna i påpekandet, att vägen till malmfälten spärrats för engelsmännen.

I en översikt av det militära läget i *Deutsche Allgemeine Zeitung* framhåller tidningens chefredaktör dr. Silex, att de tyska soldaterna genom sitt hjältemodiga försvar vid Narvik i nära två månaders tid bundit starka engelska sjö- och transportstridskrafter. Engelsmännen hade på sin jakt efter en skenframgång ständigt måst utsätta sig för det tyska flygvapnets angrepp. Utöver den ökade åderlåtningen av den brittiska flottan hade tyskarna även uppnått det ursprungliga syftet att fullständigt avskära England från järnmalmstillförseln. Från sina nya ställningar i bergen vid kusten hindrade de tyska trupperna ytterligare landstigningar och förvägrade de i ruinen Narvik landstigna fientliga trupperna tillträde till hinterlandet.

[1] Återgives ej.

I en genom *Deutsches Nachrichtenbüro* till de utländska telegrambyråerna utsänd officiös kommentar till det militära läget heter det, att de tyska trupperna intagit ställningar i bergen utanför staden Narvik och erhölle förstärkningar. Även om det lyckats den överlägsne fienden att taga själva staden Narvik, så betydde detta endast, att den tyska ledningen aldrig ville kräva onödiga offer av prestigeskäl, såsom de allierade gjorde. Själva staden Narvik vore fullständigt förstörd, likaså hamnanläggningarna och delar av Ofotenbanen, så att motståndaren ej hade någon som helst nytta av sin terrängvinst. Den tyska stridsgruppen Narvik spärrade liksom hittills vägen för engelsmännen till de svenska malmgruvorna.

Jag får i urklipp[1], resp. avskrift bilägga de ovanciterade kommentarerna.

Bilaga.

30. Mai 1940. DNB-Presseschreibfunk.
22,34. 80) DNB. Berlin.

— —

Der Kampf um Narvik dauert mit unverminderter Stärke an. Die deutschen Truppen haben Bergstellungen ausserhalb der Stadt bezogen und werden verstärkt. Wenn dem überlegenen Gegner auch die Wegnahme der Stadt Narvik selber gelungen ist, so bedeutet dies nur, dass die deutsche Führung niemals gewillt ist, aus Prestigegründen heraus unnötige Opfer zu fordern, wie es die Alliierten tun. Die Stadt Narvik selber ist gänzlich zerstört, ebenso die Hafenanlagen und Teile der Ofotenbahn, so dass der Gegner von seinem Geländegewinn keinerlei Nutzen hat. Die deutsche Kampfgruppe Narvik sperrt den Engländern nach wie vor den Zugang zu den schwedischen Erzgruben.

— —

265. Byråchefen Wrede till Berencreutz 31 maj 1940.

Ink. till UD $^1/_6$.

Uppgifter
angående förbindelserna med utlandet etc.
inkomna den $^{31}/_5$ kl. 10.00.

Haparandalinjen. Normal trafik.

Riksgränsbanan. Den $^{30}/_5$ avtransporterades 104 tyskar under militär bevakning till Trelleborg. I Jörn tillstötte 56 sårade, varav 16 transporterades i sjukvagn.

[1] Återgives ej.

Efter framställning från svenska gränsbevakningen framdrogs sjuk- huståg till Vassijaure för att mottaga ett hundratal svårt sårade tyskar i Riksgränsen.

Storlienbanan. Begränsad trafik.

Charlottenbergsbanan. Begränsad trafik.

Kornsjölinjen. Begränsad trafik.

Hälsingborg — Helsingör. Normal trafik.

Malmö — Köpenhamn. Trafiken inställd.

Trelleborg — Sassnitz. Framställning gjord via försvarsstaben om ökad tid för öppethållande av Trelleborgs hamn i syfte att möjliggöra dubbeltur med tågfärjan Starke. Besked avvaktas.

266. Sändebudet i London till UD 31 maj 1940.

Telegram, ink. till UD 1/6.

Vid samtal Halifax idag utvecklade jag svenska synpunkter Narvik och sade mig för dagen om möjligt vilja komma så långt, att jag kunde meddela min regering att man brittisk sida ej a priori uteslöt lösning antydda linjer. Halifax betecknade förslaget very curious, men medgav sedan we live in curious times, lovade slutligen tala kabinettet och snarast återkomma. Jag betonade brådskande natur och hoppas svar övermorgon. Halifax frågade om jag talat med Colban i ämnet vilket förnekades. Han anmärkte även, att tanken med svenska trupper Narvik väl vore att skapa garanti mot tyskt avtalsbrott, och att han själv knappt skulle vilja åta sig sådan garanti. Har intryck att hans i början avvisande hållning något veknade. På min i solennell form framförda begäran om bekräftelse av tidigare försäkran att allierade ej skulle söka överskrida svenska gränsen, upprepade han försäkran och tillade, att på denna punkt ingen ändring inträtt i de allierades politik.

267. Stabschefen i Övre-Norrlandsgruppen till försvarsstabens underrättelseavdelning 1 juni 1940.

Överlämnad av försvarsstaben, ink. till UD 3/6.

Sammandrag över telefonsamtal mellan attaché Maenss och marinattaché von Wahlert, tyska legationen. 31. 5. 40 kl. 10.30.

1. Maenss meddelade att två godsvagnar komma att stå lastade och klara för avhämtning på norska sidan gränsen i morgon bittida. Von Wahlert sade att han skulle ordna att dessa vagnar bli hämtade av S. J. för vidarebefordran till Tyskland.

2. Attaché Maenss informerade vidare v. Wahlert om att en transport sårade om 164 tyskar i går kväll överförts till Sverige och att en liknande transport om c:a 70 man förts över gränsen för några dagar sedan. Maenss nämnde även att flera transporter av sårade komma att följa.

3. Maenss frågade sedan marinattachén hur många dagar i förväg han borde avisera legationen om avresedagen för nästa transport marinsoldater till Tyskland och fick till svar att helst 3, minst 2 dagar voro nödvändiga för att träffa förberedelser. På en fråga av Maenss, om det fanns någon skillnad mellan att låta transporten gå över Holmsund eller direkt med järnväg hela vägen över Trelleborg, svarade marinattachén att, såvida det ej rör sig om större transporter, gör det nästan detsamma vilken väg som väljes, men ifall antalet blir stort måste legationen meddela Berlin minst tre dagar i förväg och skulle de i så fall även därifrån få meddelande om vilken väg, som bör väljas. Von Wahlert hävdade emellertid, att järnvägstransport hela vägen var att föredraga, enär i annat fall båt måste rekvireras till Holmsund från Tyskland.

4. Von Wahlert frågade härefter Maenss om han anmodats avsända en del marinpropagandamaterial, varpå Maenss genmälde att sakerna redan avsänts i utarbetat skick till Berlin med flyg. Maenss anmodades då att sända råmaterialet till legationen så fort som möjligt. Maenss svarade att han skulle försöka få det med bland resgodset i nästa transport marinsoldater till Tyskland, att avlämnas i Stockholm. Om detta ej skulle gå för sig, så lovade Maenss att meddela det per telefon till legationen. Von Wahlert bad Maenss telefonera igen i morgon vid samma tidpunkt.

Sammandrag över telefonsamtal mellan attaché Maenss och leg.rådet Dankwort, tyska legationen, den 31. 5. 40 kl. 10.55.

Leg.rådet Dankwort meddelade att han erhållit licens för 10 000 l. alkohol, tobaksvaror, fisk- och grönsakskonserver samt druvsocker i större mängder. Dankwort sade att dessa varor komma att avgå från Stockholm idag eller i morgon. Maenss tillade att det är mycket bråttom, om de skola vara till någon nytta.

268. Sändebudet i London till UD 1 juni 1940.

Telegram.

Vid nytt samtal Halifax[1] idag meddelade han efter samråd med kabinettet att brittiska regeringen ej vill lägga hinder för svenska regeringens

[1] Enligt uppgift från Foreign Office i december 1946 skulle samtalet ägt rum mellan Prytz och Sir Orme Sargent.

fullföljande av den av mig på bas Edert telegram nr ...[1] skisserade planen — does not want to put difficulties in the way of Swedish Government pursuing their efforts along the lines indicated in yesterdays talk — inga närmare villkor eller förutsättningar diskuterades, men då under fortsatta konversationen transportmöjligheter Kirkenes nämndes, syntes framgå, att man å brittisk sida närmast räknar med eventuell neutralisering hela Nordnorge från ej närmare angiven gräns söder om Narvik.

269. UD till sändebudet i London 1 juni 1940.

Telegram.

Edert telegram nr...[2] repetera hela Edert telegram nr...[3].

270. Sändebudet i Berlin till UD 1 juni 1940.

Telegram.

Auswärtiges Amt gjort framställning om genomresevisum till Narvik för fyrtiotvå sjukvårdare med avresa tisdag. Vid sondering Grundherr framgått att framställningen beslutats före mitt samtal med Weizsäcker. Grundherr undersöker möjlighet framställningens återtagande och lämnar besked måndag.

(Påteckningar i UD:)

3/6. v. Plomgren meddelat, att avresan uppskjuten t. v.
v. P. underrättar så snart som bestämt.
5/6. Avresan 10.35 f. m. d. 6/6 ank. Trelleborg på kvällen.
1) visum klart
2) Adlercreutz 6/6 f. m.
3) Wrede underrättad 5/6
4) Passk. Trelleborg u. 5/6
5) Landsfiskalen Kiruna u. 7/6.

271. Richert till Söderblom 1 juni 1940.

Handbrev, ink. till UD 3/6.

Berlin den 1 juni 1940.

I anslutning till mina handbrev den 30[4], och 31 maj[5] med tidningsuttalanden om läget i Narvikområdet ber jag härmed få fästa uppmärksam-

[1] Dok. 230.
[2] Dok. 262.
[3] Dok. 248.
[4] Återgives ej.
[5] Dok. 264.

heten på de i urklipp bilagda uttalandena i Frankfurter Zeitung och Hamburger Fremdenblatt[1], vilka ytterligare understryka de tidigare refererade tyska synpunkterna på situationen.

Vidare har i en genom Deutsches Nachrichtenbüro utsänd officiell kommuniké till bemötande av en Havas-kommentar om erövringen av Narvik och av ett uttalande i London-radion framhållits, att de tyska trupperna alltjämt hade hela järnvägslinjen fram till svenska gränsen förutom det lilla stycke, som ginge genom staden Narvik, i sin hand och genom mot norr och söder framskjutna posteringar även tryggade terrängen kring järnvägen mot varje fientligt tillgrepp. Besättandet av Narvik innebure ingalunda att förbindelse därifrån med Sverige åstadkommits och hade alltså icke den betydelse, som Havas gjorde gällande.

272. Richert till Söderblom 1 juni 1940.

Handbrev, ink. till UD 4/6.

Berlin den 1 juni 1940.

Envoyén von Grundherr nämnde i dag i förbigående för von Post, att man på tysk sida observerat i svenska pressen förekommande notiser om transporter genom Sverige av sårade och sjuka från Narvik. Dessa notiser hade det talats om vid en beredning i Auswärtiges Amt, varvid statssekreteraren von Weizsäcker ställt frågan om det verkligen vore så klokt att låta dylika notiser inflyta i svenska pressen. Något beslut om åtgärder från tysk sida hade emellertid ej fattats, då man varit enig om att frågan om publiciteten vore en sak som främst anginge svenska regeringen.

Jag har velat nämna detta för det intresse det hava kan.

273. Trelleborgs tullbevakning till generaltullstyrelsen 1 juni 1940.

Överlämnad av Wohlin till Engzell, ink. till UD 4/6.

Rapport.

Med ångfärjan Deutschland den 1 juni 1940 klockan 8.50 avreste härifrån till Sassnitz bland annat 160 sårade och sjuka tyska män, vilka med järnväg anlänt hit från Norge. De buro civila kläder, och här företagen undersökning har givit vid handen, att intet exportförbjudet medförts eller utförts. Transporten genom Sverige har skett under militär-

[1] Återgivas ej.

bevakning. Efter ombordstigandet övertogs vården av en tysk läkare jämte tre tyska sjukvårdare, vilka hitkommit från Sassnitz.

Trelleborgs tullbevakning den 1 juni 1940.

(Påteckning av Engzell:) 106 friska, 54 sårade, enl. medgivande.

274. J. Beck-Friis till Günther 2 juni 1940.

Rapport 572, ink. till UD 4/6.

Oslo den 2 juni 1940.

Härmed får jag vördsamt meddela, att de tyska trupperna i de besatta delarna i Norge delvis förflyttats längre norrut. Det förefaller sannolikt, att antalet trupper vid svenska gränsens södra del minskats. I vad mån trupperna i norr grupperas vid svenska gränsen har beskickningen ej kunnat utröna.

Avsevärda mängder trupper och materiel hava anlänt till Oslo hamn i går och i dag och torde, som jag redan under hand meddelat, en ny division vara på väg hit. Arbetet med anläggandet och utbyggandet av flygplatser bedrives febrilt.

Här anses att tyskarna nu komma att sätta in alla tillgängliga krafter för att försöka erövra nordliga Norge och att, därest detta ej lyckas utan att kränka Sveriges neutralitet, man kommer att kränka densamma.

Jag anser alltjämt situationen allvarlig och att man å svensk sida alltjämt måste räkna med möjligheten av ett tyskt angrepp.

275. UD till sändebudet i Berlin 2 juni 1940.

Telegram.

Hammargren har lördag vid besök hos utrikesministern framfört förnyad framställning under hand från tyske utrikesministern angående transitering krigsmateriel Narvik och ånyo framhållit rikskanslerns bestämda avsikt fördriva allierade från Narvik. Tyske utrikesministern uttryckt önskan om samtal med svenske utrikesministern i händelse positiv svensk inställning[1]. Intet svenskt beslut ännu fattat i avvaktan på svar genom Eder på dagens telefoninstruktion, vilket svar sålunda mycket brådskande.

[1] Jfr dok. 282, 297, 310.

19—470791

276. Telefonmeddelande från UD till sändebudet i Berlin 2 juni 1940.

Framfört per telefon till attaché Ramel $^{2}/_{6}$ kl. 13 med hemställan att genom Richert vidarebefordras om möjligt samma dag.

Brittiska regeringen visat tydligt intresse för planen ömsesidig utrymning Narvik och neutralisering av Nord-Norge samt eventuellt svenska trupper Narvikzonen. Meddela omedelbart detta samt efterhör om man å tysk sida vill ansluta sig till en dylik plan och i så fall hur man anser den böra utformas.

277. Promemoria av Kaijser 2 juni 1940.

P. M.

ang. telefonmeddelande från vakth. off. vid Övre Norrl Tr.s Stab, kapten Tollander, Boden.

Från greve [C.] Douglas,

Den framstående personen beredd ankomma till omtalade hamnstaden måndag morgon omkr. kl. 11. Uteslutet komma tidigare. Bedömer utsikterna ljusare än vid eftermiddagens samtal.

Tillägg för V. O. i Boden.

Planerad passering sker sannolikt måndag f. m. Underrätta samtliga vederbörande.

Stockholm den 2 juni 1940.

278. UD till C. Douglas 2 juni 1940.

Telegram.

I anslutning telefonmeddelande i natt[1] bekräftas att vederbörande från Stockholm anländer överenskommen hamnstad måndag kl. elva f. m.

(Påteckning:) Per telefon bör vakth. off. vid övre Norrl. Tr:s stab, Boden, anmodas att söka framföra samma meddelande till Douglas.

---

[1] Dok. 277.

279. Sändebudet i London till UD 2 juni 1940.

Telegram.

Repetition av vårt telegram nr...[1] Sedan Hambro talat med Collier, jfr Edert telegram nr ...[2], har jag i dag haft informellt orienterande samtal med denne, varav framgick att Foreign Office efter diskussion militära myndigheter icke för närvarande kan se framkomlig väg siktande mot neutralisering av Narvik. Collier frågade om man i Sverige närmast tänkt sig Mowinckels plan demilitarisering hela Nordnorge och var gränsen i så fall skulle dras, eller Dahlerus modifikation med endast Narvik. Han medgav att ryska momentet av intresse men ännu ej moget. Ehuru samtalet helt privat och orienterande trodde han sig kunna försäkra, att hans överordnade ej skulle kunna ställa i utsikt en engelsk inställning som kunde motivera svenskt eller norskt närmande till motparten. Charles Hambro vore den ende som möjligen kunnat inge Stockholm motsatt uppfattning. Detta vore att betrakta som Hambros privata åsikt. Slutligen sade Collier att Foreign Office ansåg trycket på Sverige nu skulle lättas efter Narviks besättande och att engelska inställningen ej finge betraktas som definitiv utan eventuellt finge ändras efter omständigheterna.

280. C. Douglas till Günther 2 juni 1940.

Handbrev ink. till UD 3/6.

Tromsö, söndag kväll den 2 juni 1940.

Då det icke var möjligt för mig att medfölja till Luleå i morgon, tillåter jag mig på detta sätt inberätta en del omständigheter, som förefalla mig vara av betydelse i samband med morgondagens möte mellan Eders Excellens och utrikesminister Koht.

Som jag kunde inrapportera i telefon från Abisko i går eftermiddag, sade utrikesminister Koht vid ett samtal jag hade med honom sent på fredag kväll, att han hyste mycket starka misstankar om att engelsmännen hade för avsikt att draga sina och de allierades stridskrafter helt tillbaka från Norge. Utrikesministern väntade få besked härom på lördag eftermiddag, sedan sir Cecil Dormer återvänt från en överläggning i Harstad med de allierades överbefälhavare, den engelske amiralen earlen av Cork. Om utrikesministerns misstankar visade sig befogade, vore det därmed, sade han, också slut med det fria Norge.

---

[1] Dok. 248; jfr 269.
[2] Dok. 230.

Vid min återkomst hit i går kväll uppsökte jag genast herr Koht och meddelade, att Eders Excellens snarast möjligt, helst redan nästa dag ville möta honom, förslagsvis i Luleå, samt att Eders Excellens trodde möjligheter föreligga att nå fram till en överenskommelse. Utrikesministern omtalade då, att sir Cecil tidigare på aftonen givit honom del av de allierades beslut att ofördröjligen draga tillbaka sina samtliga stridskrafter från Norge. Det militära läget i Frankrike och hotet mot England vore nu så allvarligt, att man måste koncentrera allt vad man hade av trupper och krigsmateriel för att möta faran. Ja, engelsmännen hade t. o. m. begärt att få låna norska motortorpedbåtar för bruk i Kanalen! Beslutet om utrymningen skulle sättas i verket utan dröjsmål. Utrikesministern hoppades dock, att det skulle vara möjligt utverka ett uppskov med dess genomförande om ock blott på ett par dagar och hade just avlåtit ett brev med begäran härom till lord Cork.

Som läget nu tedde sig tvivlade utrikesministern på, att det skulle vara möjligt nå en överenskommelse med Tyskland, som lämnade Nordnorge i dess nuvarande status, men han ville gärna möta Eders Excellens för en diskussion härom. Om emellertid en överenskommelse kunde åvägabringas med svensk bemedling, så måste Sverige också, sade herr Koht, övertaga vissa garantier för att den blev hållen av tyskarna. Han antydde icke vari dessa garantier borde bestå.

Beträffande tiden för mötet med Eders Excellens var det icke möjligt för utrikesministern att komma förrän på måndag, då hela situationen först måste övervägas inom regeringen och föredragas för Konungen, som ju bor åtskilliga timmars färd härifrån. Mot Luleå som mötesplats hade herr Koht intet att erinra.

I dag har jag träffat utrikesministern blott ett kort ögonblick för att meddela, att jag mottagit bekräftelse på att Eders Excellens skulle anlända till Luleå i morgon förmiddag kl. 11. Något vidare samtal blev det icke tillfälle till.

281. Uppteckning av Koht 3 juni 1940.

Lämnad av Koht till Günther i Luleå 3/6.

Med det formål å spara den nordlige parten av Noreg for krigsöydelegging, har den norske regjeringa og den tyska riksregjeringa vorti einige om:

1. Det blir avtala ei grense mellom den parten av Noreg som den tyska regjeringa i denne stunda har makta over, og den parten som den norske regjeringa framleis i denne stunda har under si styring.

2. Nordafor denne grense blir all haerstyrke (haer, luftvåpen, flåte) frå nokon av dei krigförande staterne utafor Noreg dregen tilbake. Den norske regjeringa tek på seg å få fråsegn frå vestmaktene om at dei for sin part vil setja denne tilbakedraginga i verk.

3. Den tyske riksregjeringa lovar att ho ikkje skal gjera noko krigstiltak mot den parten av Noreg som ligg nordafor den nemnde grensa, og den norske regjeringa lovar det same for landet sönnafor grensa.

4. Til trygd for at denne avtalen skal bli halden, vil dei to partane be den svenske regjeringa om å leggje haerstyrke på båe sidene av den nemnde grensa og serskilt i byen Narvik.

5. Grensa blir dregen i samsvar med den militære situasjon slik som han er i dag, berre utan omsyn til situasjonen i Narvik og Ofoten. Grenselina kjem da til å fylgje den fjorden som heiter Sörfolda, og går frå botnen av denne fjorden rett aust fram til den svenske riksgrensa.

282. Söderblom till Richert 3 juni 1940.

Handbrev.

Stockholm den 3 juni 1940.

Du känner ju redan i stora drag till den förnyade framställning om transitering av tre vapentåg till Narvik, som på lördagen gjordes av Hammargren till Günther.[1] Hammargren talade å den tyske utrikesministerns vägnar och hemställde om svar snarast möjligt. Ungefär samtidigt fingo vi telefon från Douglas, vilken kommit flygande till Torne Träsk ifrån höga Norden. Han kunde meddela, att ett sammanträffande med representanter för norska regeringen, varom tidigare talats, kunde äga rum på söndagen eller måndagen. Tidigare hade Koht ställt sig avvisande till pacificeringsuppslaget, men nu yppade sig tydligen möjligheter, vilket efter hand bekräftades ur andra källor. I dag på morgonen flög Günther till Luleå, dit också Koht kommit. De båda herrarna hava konfererat och därvid enats om texten till en överenskommelse mellan Norge och Tyskland, enligt vilken en gräns skulle dragas söder om Narvik.[2] Norrmännen garantera, att engelsmännen helt lämna det nordliga området, och Sverige skyddar ett avsnitt mellan de båda delarna av Norge. Tyskar och norrmän förbinda sig att ej göra någonting mot varandra. Med detta utkast väntas Günther hit i afton. I kväll är det allmän statsrådsberedning, och det är möjligt, att Du fått instruktioner i saken, redan innan detta brev anländer.

[1] Jfr dok. 275, 297, 310.
[2] Dok. 281.

283. Sändebudet i London till UD 3 juni 1940.

Telegram.

Med anledning edra anhållanden om repetition av telegram i Narvikfrågan tillåter jag mig här nedan angiva tidtabell för havda konversationer under framhållande att samtliga telegram i denna angelägenhet underkastats ytterst noggrann kontroll av beskickningen. 1. 26 maj samtal Hambro följt av påminnelser närmaste dagar rapporterat med vårt telegram nr ...[1]. 2. 30 maj samtal Collier rapporterat med vårt ...[2]. 3. 31 maj första samtalet Halifax rapporterat vårt ...[3]. 4. 1 juni andra samtalet Halifax rapporterat vårt ...[4].

284. UD till sändebudet i Berlin 3 juni 1940.

Telegram.

Ni bör omedelbart framföra att svenska regeringen nu fått visshet om att de allierade äro villiga träffa förut berörda överenskommelse innebärande tillbakadragande av västmakternas och Tysklands lant-, luft- och sjöstridskrafter från Nordnorge samt att Sverige är villigt bidraga till effektuerandet och fortsatta vidmakthållandet härav genom förläggande av svensk trupp i Narviksområdet. Gränsen mellan Nordnorge och ockuperade Norge föreslås dragen vid fjorden Sörfolden samt därifrån rakt österut till svenska gränsen (Sulitelma). Ömsesidig utfästelse lämna Nordnorge utanför kriget förutsättes. Svenska regeringen skulle synnerligen uppskatta denna lösning av Narviksfrågan såsom bäst motsvarande Sveriges och Tysklands intressen. Skyndsamt svar önskvärt varefter evakueringen omedelbart kan genomföras. För diskuterande av planens detaljer är svenske utrikesministern beredd sammanträffa med tyske utrikesministern om så anses erforderligt.

För Eder information och begagnande: Förflyttandet av gränsdragningen mellan Nordnorge och ockuperade Norge till själva Narvikskorridoren kan medgivas om oeftergivligt tyskt krav härom framställes. Formen för överenskommelsen obestämd. Tyskt förslag motses gärna.

Till Eder strängt förtroliga information: Vi hava grundad anledning förmoda, att de allierade önska utrymma Norge därest de på detta sätt kunna göra det utan prestigeförlust.

---

[1] Dok. 247.
[2] Dok. 248, 279.
[3] Dok. 266
[4] Dok. 268

285. Söderblom till Richert 3 juni 1940.

Handbrev.

Stockholm den 3 juni 1940.

Vid besök hos mig i dag på eftermiddagen hemställde hr von Below, att genomresevisum måtte lämnas för 42 sjukvårdare, vilka skulle begiva sig till Narvik. Man var i Berlin medveten om att från svensk sida för några dagar sedan påpekats, att man tyckte tillräckligt många sjukvårdare hade rest upp. För denna kontingent hade emellertid redan dessförinnan anstalter träffats, och de vore verkligen behövliga, eftersom truppernas förluster även drabbat sanitetspersonalen. Å tysk sida ville man därför enträget hemställa, att de skulle få resa den 4 på morgonen, och detta vore den sista kontingenten. Jag tog fasta på att det vore de sista, och kunde under sådana förhållanden ställa i utsikt, att de skulle få resa.

286. Promemoria av Prins Carl 3 juni 1940.

Överlämnad av överstyrelsen för Svenska Röda Korset, ink. till UD 3/6.

P. M.

angående evakueringen av kvinnor, barn och åldringar från Narvik.

Evakueringsfrågans läge sedan nu Narvik blivit besatt av de allierade.

Även efter det förändrade läget beträffande Narvik är Svenska röda korset fortfarande berett att i den utsträckning, som kan överenskommas med vederbörande svenska myndigheter, genomföra den här ifrågasatta evakueringen. Men innan ens planläggningen härför kan på allvar påbörjas, är det nödvändigt att först få veta, huru de numera bestämmande i Narvik, de allierades överkommande, ställa sig till evakueringsfrågan och om norska ortsmyndigheterna också själva fortfarande önska en överföring av kvinnor, barn och åldringar till Sverige, samt om en sådan ännu är genomförbar, när ett ev. beslut därom blir fattat.

Ett klart svar på åtminstone den förstnämnda frågan kan icke Svenska röda korset åtaga sig att anskaffa utan därtill torde fordras vissa förfrågningar på diplomatisk väg från Kungl. Utrikesdepartementets sida. Och eftersom det är departementets mening att t. v. anförtro evakueringsfrågan till Svenska röda korset tillåter jag mig å överstyrelsens vägnar hemställa att nyss nämnda förfrågningar måtte göras såsom varande

en förutsättning för Svenska röda korsets åtagande i här föreliggande fall.

Till tids vinnande avser jag emellertid att omedelbart inleda preliminära förhandlingar närmast med ordföranden i den nya utrymningskommissionen, f. d. statsrådet Forslund, ang. planläggningen för en ev. evakuering av 1.000 à 1.500 personer från Narvik. Enligt senaste meddelanden angående de föreliggande trafikerings- och framkomstmöjligheterna mellan Narvik och gränsen förefaller det icke bli lätt att genomföra den ifrågasatta transporten till Sverige.

Stockholm den 3 juni 1940.

287. Trelleborgs tullbevakning till generaltullstyrelsen 3 juni 1940.

Överlämnad av Wohlin till Engzell, ink. till UD 5/6.

Rapport.

Med ångfärjan »Deutschland» från Sassnitz den 1 juni 1940 klockan 7.40 ankom hit bland annat 2 järnvägsvagnar, Hannover 90717 och Stettin 99754, enligt direkt fraktbrev från Schenker & Co., Sassnitz, till Dipl. ing. Meyer, Narvik, innehållande sjukvårdsmateriel och livsmedel. Vid här företagen undersökning befanns innehållet endast utgöra vad nedanstående förteckning utvisar. Vagnarna ha plomberats och avgått härifrån till bestämmelseorten samma dag klockan 19.50.

Hannover 90717:

Fruktsaft	1.100	kg
Torkade grönsaker	500	»
Blandad frukt	1.200	»
Makaroner	1.450	»
Smör	1.000	»
Lemonadpulver	310	»
Citroner	5.160	st.
Kryddor	75	kg
Lök	50	»
Kex	601	»
Kakaopulver	300	»
Karameller	20.000	påsar
Gryn	800	kg

Stettin 99754:

Fruktkonserver	1.475	kg

Marmelad	4.002 kg
Konserverade gurkor	3.000 »
Fiskkonserver	4.012 »
Fruktsaft	873 »

Den 2 juni 1940 avreste härifrån med ångfärjan »Deutschland» till Sassnitz 103 sjuka och sårade tyska män från Norge. Intet exportförbjudet medfördes eller utfördes. Transporten genom Sverige hade skett under militärbevakning. Efter ombordstigandet övertogs vården av från Sassnitz hitkomna tyska läkare och sjukvårdare.

Trelleborgs tullbevakning den 3 juni 1940.

288. Sändebudet i Berlin till UD 4 juni 1940.

Telegram.

Edert telegram nr ...[1] åberopas. Weizsäcker lovade omedelbar vidarebefordran. Han hade ännu ej erfarit något om inställningen till uppslaget sådant det först framfördes. Föreföll nu övervägande skeptisk och antydde att ej blott politiska moment förelåge utan även militäriska points d'honneur.

289. Juhlin-Dannfelt till chefen för försvarsstabens underrättelseavdelning 4 juni 1940.

Överlämnad av Richert till chefen för politiska avdelningen i UD för kännedom $^5/_6$, ink. till UD $^6/_6$.

Härmed får jag äran insända tyska uppgifter om krigsläget av den 4. 6. Till desamma må fogas följande muntligt delgivna underrättelser.

Ett överraskande utfört tyskt flyganfall mot flygplatserna runt om Paris har haft till resultat, att 300—400 franska flygplan förstörts på marken och cirka 70 i luften.

Vid Dunkerque har en genombrytning av den allierade fronten i riktning söder och sydostifrån mot själva staden krönts med framgång. Det gamla fortet Fort Louis har tagits. Staden väntas falla under dagen. Man har kunnat fastställa, att det stora flertalet av de inneslutna utgöres av fransmän. Det beräknas, att i runt tal $^2/_3$-delar av de engelska trupperna

[1] Dok. 284.

omkring Dunkerque överskeppats till England. Möjligen hava delar av transporterna sänkts på vägen.

Beträffande Narvik meddelas, att läget anses tämligen dåligt för den tyska Narviksgruppen. Dock är icke någon omedelbar fara för handen. Likväl är att räkna med, att den söderifrån anryckande undsättningsstyrkan kommer att behöva »ett par veckor» för att genom de betydande och otillgängliga höjdpartier, vilka ännu skiljer densamma från de inneslutna tyska trupperna, nå fram till Narviksterrängen.

Det betonades på nytt i dag, att någon tysk operation genom Sverige till undsättande av Narvikgruppen icke är ifrågasatt. Det tillades, att man räknar med möjligheten av att de engelska trupperna snart komma att behövas på annat håll och därför antagligen komma att återinskeppas.

Berlin den 4 juni 1940.

290. Trelleborgs tullbevakning till generaltullstyrelsen 4 juni 1940.

Överlämnad av Wohlin till Söderblom, ink. till UD 6/6.

Rapport.

Med ångfärjan »Deutschland» från Sassnitz den 3 juni 1940 klockan 7.40 anlände hit på direkt fraktbrev från Schenker & Co., Sassnitz, till Dipl. ing. Meyer, Narvik, bland annat ett ånglokomotiv nr 897250 på egna hjul samt en järnvägsvagn, Stettin 8365, innehållande 4 fat smörjolja för nämnda lokomotiv samt en säng. Sändningen, som avgick härifrån ankomstdagen klockan 19.50, åtföljdes av en tysk lokomotivskötare, vilken under resan ämnade uppehålla sig i järnvägsvagnen, som därför ej kunnat plomberas. Tullförvaltaren i Kiruna har per telefon underrättats.

Trelleborgs tullbevakning den 4 juni 1940.

291. Sändebudet i Berlin till UD 5 juni 1940.

Telegram.

I händelse av pacificeringsförslagets avböjande, vilket synes sannolikt, har jag anledning förmoda att frågan om tyska Narvikstruppernas öde vid eventuellt uppgivande av fortsatt strid kan komma att bli av väsentlig betydelse. Hemställer om bemyndigande att i förekommande fall antyda att möjlighet till dessa truppers hemsändande genom Sverige kan föreligga.

292. Richert till Söderblom 5 juni 1940.

Handbrev, ink. till UD 7/6.

Berlin den 5 juni 1940.

Två av de våra hade i dag ett samtal med en mot Sverige välvilligt inställd tysk ämbetsman, som torde vara väl initierad ej blott i Auswärtiges Amts utan även i mäktigare vederbörandes tankegångar. Han upptog därvid själv Narviksfrågan och gjorde i denna fråga en del uttalanden, vilka sammanfattats i bilagda P. M. och vilka synas mig erbjuda stort intresse och förtjäna allt beaktande.

Bilaga.

P. M.

Vederbörande relaterade till en början på följande sätt Narviksfrågans utveckling.

Redan någon tid efter den 9 april hade man här kommit till den uppfattningen, att de tyska trupperna icke i längden skulle kunna behålla Narviksområdet. Man hade då varit beredd på att så småningom uppge det, och sagesmannen erinrade om att vid denna tid i de tyska tidningarna förekommit artiklar, som avsågo att förbereda allmänheten på en tysk reträtt i Narvik, och vari talades om att de tyska trupperna där redan kunde anses ha utfört sin mission.

Vid denna tid — det borde ha varit i slutet av april eller i början av maj — hade emellertid en sårad tysk officer från Narvik återkommit till Berlin och för Hitler redogjort för läget däruppe. Efter hans redogörelse — vars innehåll sagesmannen icke kände till — hade Hitler förklarat, att om läget i Narvik vore *sådant,* så funnes det icke anledning att uppge området. Han hade därför beslutat att låta de tyska trupperna där fortsätta sitt motstånd och att lämna dem allt möjligt stöd, bl. a. genom att söka få till stånd en transitering genom Sverige av tungt artilleri för beskjutande av de allierades fartyg.

Från svensk sida hade emellertid den tyska framställningen om transitering avvisats.

Som ett nytt moment hade på sistone tillkommit det svenska förslaget om neutralisering av Narviksområdet. Vederbörande hade sig ännu intet bekant om vilken ställning man på högsta ort här skulle intaga till förslaget. Själv trodde han väl knappast, att man på tysk sida skulle gå med på det. En bidragande orsak vore härvid, att därest de 4.000 tyskarna däruppe droges tillbaka, därigenom icke mindre än 20.000 man

allierade trupper skulle frigöras för att kunna insättas på andra krigsskådeplatser.

Den kommande utvecklingen kunde enligt sagesmannens uppfattning väntas bli, att de tyska trupperna under fortsatt, intensivt motstånd skulle trängas tillbaka mot svenska gränsen. Det framgick av hans resonemang, att han ansåg en transitering allenast av vapen dit icke längre vara tillfyllest, för att de tyska positionerna i Narviksområdet skulle kunna hållas. Han förutsåg därför den situationen, att de tyska trupperna skulle trängas över gränsen in på svenskt område. Vad skulle då hända med dem där?

Vederbörande höll före, att detta sista vore ett särskilt viktigt moment i »Narviksproblemet». Ur tysk synpunkt tedde sig saken så, att dessa tyska trupper, de bästa bergstrupper, över vilka Tyskland förfogade, därtill österrikare och Führerns landsmän, i månader fört en hjältemodig kamp i Narviksområdet mot en åtminstone femdubbelt stark motståndare. Genom svenskarnas nej hade de icke kunnat få det understöd, som skulle ha möjliggjort för dem att hålla sina positioner. De hade därför under svåra förluster trängts tillbaka och gått in på svenskt territorium. Skulle de där interneras i läger för att kvarhållas till krigets slut, vore det att förvänta, att man här skulle reagera på det mest ogynnsamma sätt.

Sagesmannen företrädde med andra ord den uppfattningen, att frågan om vad man å svensk sida ämnade göra med de tyska trupperna, sedan de eventuellt gått över gränsen, här tillmättes särskilt intresse.

Han tillät sig framlägga dessa synpunkter, sade han, fastän de icke egentligen hörde till hans nuvarande arbetsområde, därför att han visste, att de voro företrädda icke blott inom Auswärtiges Amt utan även på »noch höhere Stellen».

Att sagesmannen betraktade saken allvarligt var uppenbart.

Berlin den 5 juni 1940.

293. Richert till Söderblom 5 juni 1940.

Handbrev, ink. till UD 7/6.

Berlin den 5 juni 1940.

Från mitt samtal i går med Weizsäcker i Narviksfrågan har jag telegrafiskt inberättat vad som är att säga[1]. Därutöver vill jag endast tillfoga, att han var ytterst reserverad och tydligen för egen del ej trodde på att högsta vederbörande skulle vara böjd acceptera pacificeringsförslaget.

[1] Dok. 288.

Han undrade hur vi tänkt oss saken ordnad i administrativt hänseende i Nordnorge? Skulle där den »regering Nygaardsvold, som vi ej erkänna», regera, och hur skulle det ställa sig i det av svenskarna eventuellt besatta Narviksområdet?

Jag nämner detta närmast såsom ett tecken på att man här säkerligen ej är beredd träffa någon överenskommelse med norska regeringen, som man ej erkänner. Den enda överenskommelse jag kunde tänka mig att man här vore beredd avsluta med den Nygaardsvoldska regeringen, vore en överenskommelse, som innebure erkännande av den tyska ockupationen av Norge.

Så som läget nu är, med den passiva reaktion, som hittills förelegat på den första propos'en om Nordnorges pacificering och med den skepsis Weizsäcker i går ådagalade, vågar jag ej längre tro på möjligheten att genomföra denna tanke.

Desto större försiktighet i alla andra frågor, stora och små, är därför enligt min uppfattning av nöden, så att inte onödigt materiel kan samlas för en militär aktion mot vårt land. I livlig övertygelse härom avsände jag i går i mitt telegram[1] om de incidenter, varom Du i handbrev den 3[1] haft vänligheten orientera mig.

294. Promemoria av Kaijser 5 juni 1940.

P. M.

Ang. telefonmeddelande från legationssekr. [C.] Douglas.

General [A.] Douglas, Boden framförde ett meddelande, vilket på grund av befordringssvårigheter blivit något osäkert.

»Jag mycket orolig de ännu ej fått svar.»

Stockholm den 5 juni 1940.

295. Trelleborgs tullbevakning till generaltullstyrelsen 5 juni 1940.

Överlämnad av Wohlin till Söderblom, ink. till UD $^{7}/_{6}$.

Rapport.

Följande järnvägsvagnar ha å nedanstående tider anlänt hit på direkt fraktbrev från Schenker & Co., Sassnitz, till Dipl. ing. Meyer, Narvik,

[1] Återgives ej.

blivit här undersökta och hava avgått till bestämmelseorten i plomberat skick, den 4 juni 1940 klockan 19.50.

Den 3 juni 1940 klockan 20.36 med ångfärjan Drottning Victoria:

Kassel 17246
Stettin 3275
Hannover 7658
Kassel 35045
» 12584
» 86566.

Den 4 juni 1940 klockan 7.45 med ångfärjan Deutschland:

Kassel 35897
München 26750
Kassel 60528
Stettin 27660
München 45068
Kassel 71319
Hannover 12432
Kassel 76656.

Vagnarna skulle enligt fraktbrev innehålla sjukvårdsmaterial, livsmedel, bröd. Vid företagen undersökning har innehållet konstaterats vara endast vad nedanstående förteckning utvisar.

Kassel 17246:		
Bröd	15.000	kg
Stettin 3275:		
Torkad potatis	2.240	»
Risgryn	3.080	»
Choklad	1.005	»
Karameller	40.000	påsar
Socker	6.000	kg
Hannover 7658:		
Brännvin	5.000	ltr
Kassel 35045:		
Konserver innehållande »Sauerkraut»	6.747	kg
Marmelad	6.003	»
Kassel 12584:		
Cigarrer	15 900	st.
Cigarretter	600.960	»
Röktobak	1.875	kg
Citroner	38.520	st.

Kassel 86566:		
Bröd	15.000	kg
Kassel 35897:		
Vin	5.030	ltr
München 26750:		
Bröd	15.000	kg
Kassel 60528:		
Bröd	15.000	»
Stettin 27660:		
Bröd	12.000	»
München 45068:		
Rökt fläsk	7.500	»
Smör	1.500	»
Flott	1.500	»
Rökt korv	3.600	»
Kassel 71319:		
Konserver av leverkorv	3.910	»
Konserver av blodkorv	3.916	»
Sardiner	3.006	»
Fyllda kex	800	»
Hannover 12432:		
Fläskkonserver	7.502	»
Linser	5.400	»
Kassel 76656:		
Makaroner	5.405	»
Bönor	5.400	»
Torkad frukt	1.500	»

Trelleborgs tullbevakning den 5 juni 1940.

296. UD till sändebudet i Berlin 6 juni 1940.

Telegram.

Önskvärt Ni söker påskynda svar pacificeringsförslaget vars genomförande ej behöver innebära avtal med norska regeringen. Bemyndigande begärt genom Edert telegram nr ...[1] kan ej lämnas. Strängt hemligt: Se-

[1] Dok. 291.

naste informationer pålitliga men icke officiella eller bekräftade och sålunda omöjliga att vidarebefordra gå ut på att allierade ämna utrymma Nordnorge även om överenskommelse ej kommer till stånd.

297. Söderblom till Richert 6 juni 1940.

Handbrev.

Stockholm den 6 juni 1940.

Med anledning av vårt telefonsamtal i dag skyndar jag meddela, att Hammargren haft tre samtal med Excellensen, dels lördagen den 1, dels söndagen den 2 och dels tisdagen den 4 juni. Vid samtalet på lördagen framförde han ett förnyat yrkande om transitering av vapen, vilket utgjorde en identisk upprepning av det yrkande, som utrikesministern von Ribbentrop framställt till Dig och sålunda avsåg tre tåg med vapen och ammunition. Det sades också, att detta skulle vara den enda sändning, som komme i fråga. Hammargren åberopade sig direkt på von Ribbentrop, med vilken han personligen samtalat[1].

Samtalet på söndagen ägde rum på Günthers initiativ och avsåg endast att förbereda Hammargren på att ytterligare meddelanden skulle kunna erhållas på tisdagen. På tisdagen underrättades Hammargren om den aktion, som vidtagits i syfte att ernå en överenskommelse om Nordnorges pacificering. Hammargren lär ha förefallit mycket belåten med den utsikt till problemkomplexets lösning, som sålunda yppat sig, och sedan dess har han icke i denna sak låtit sig avhöra. Han har också antytt, att han på något sätt stått i förbindelse med sin uppdragsgivare härifrån. På onsdagen hade jag två telefonsamtal med Hammargren, vilka endast gällde Vinells eventuella hitkomst. Hammargren hade från tyskt håll hört, att han skulle komma på fredag.

298. Sändebudet i Berlin till UD 6 juni 1940.

Telegram.

Uttalanden av olika initierade personer tyda samstämmigt på att pacificeringsförslaget kommer att avböjas. Försök att påskynda svar torde vara utan verkan.

---

[1] Jfr dok. 275, 282, 310.

299. Trelleborgs tullbevakning till generaltullstyrelsen 6 juni 1940.

Överlämnad av Wohlin till Söderblom, ink. till UD 7/6.

Rapport.

Med ångfärjan Drottning Victoria från Sassnitz den 4 juni 1940 klockan 20.36 anlände hit på direkt fraktbrev från Schenker & Co., Sassnitz, till Dipl. ing. Meyer, Narvik, bland annat nedanstående 4 järnvägsvagnar, enligt fraktbrev innehållande sjukvårdsmaterial och livsmedel. Vid undersökning här har innehållet konstaterats endast vara vad nedanstående förteckning utvisar. Vagnarna ha i plomberat skick avgått till bestämmelseorten den 5 juni 1940 klockan 19.50.

Hannover	31551:	Knäckebröd	7.020 kg.
Stettin	90319:	Köttkonserver	7.522 »
		Ostkonserver	3.763 »
Oppeln	1310:	Bröd	12.000 »
Hannover	361:	Bröd	12.000 »

Trelleborgs tullbevakning den 6 juni 1940.

300. Promemoria av Söderblom 7 juni 1940.

Följande telefonmeddelande har av stabschefen i Boden, major Nordqvist, i dag klockan 12.15 framförts till mig. Meddelandet var vidarebefordrat av telegrafkommissarien i Kirkenes och härstammar tydligen från [C.] Douglas:

»Om intet svar före i morgon klockan 14 uppfattas detta som avslag med därav följande konsekvenser.»

Det uppgavs, att Douglas eventuellt kan väntas med flyg till Abisko i dag.

Stockholm den 7 juni 1940.

301. Sändebudet i Berlin till UD 7 juni 1940.

Telegram.

Initierad person har i dag uttalat sig optimistiskt i fråga om Sverige därvid han uppenbarligen utgått från antagande att engelsmännen inom kort utrymma Narviksområdet, att tyska trupperna hålla ut till dess, samt att högsta ledningen på dessa premisser intar avvaktande hållning.

302. Sändebudet i Berlin till UD 7 juni 1940.

Telegram.

Militärattachén inhämtat strider pågå vid punkt 698 nära svenska gränsen. Underrätta försvarsstaben.

303. Richert till Söderblom 7 juni 1940.

Handbrev, ink. till UD 9/6.

Berlin den 7 juni 1940.

Chefen för utlandspressavdelningen i propagandaministeriet ministerialrådet Bömer har i dag till Damgren uttalat sig om Narvikproblemet.

Herr Bömer framhöll, att man på tysk sida, sedan man fått veta, att engelsmännen vore villiga till en överenskommelse om utrymning av Narvikområdet, ej hade något egentligt intresse av en sådan uppgörelse. Man utginge från att engelsmännen nu vore redo att giva upp spelet i Nordnorge. Damgren fick snarast intrycket, att denna uppfattning ej blott var en slutsats av engelsmännens till oss deklarerade villighet till överenskommelse utan även byggde på direkta informationer tydande på engelsk avsikt att under alla förhållanden draga tillbaka trupperna från Norge.

Man hade i Tyskland, framhöll herr Bömer vidare, förståelse för Sveriges inställning till Norge och för Sveriges avböjande svar på det tyska önskemålet om transitering av krigsmateriel till Narvikområdet. På Damgrens direkta fråga, huru man på högsta ort såge på detta spörsmål, genmälde herr Bömer, att han trodde sig vara väl informerad därom. Han hade helt nyligen träffat sin närmaste chef, rikspresschefen statssekreteraren Dietrich, som tillhörde Führerns närmaste omgivning i högkvarteret. Herr Bömer sade sig veta, att den motivering för den svenska ståndpunkten, som här framförts till Auswärtiges Amt, imponerat på vederbörande. För en »Ehrenstandpunkt» hyste man aktning. Naturligtvis hade vi, tillade herr Bömer, emellertid hellre sett, att Sverige efterkommit vår önskan.

Herr Bömer uttalade sig överhuvud i erkännande ordalag om Sveriges politik såväl i den finska som i den norska frågan och gav ej intryck av att hysa någon oro för den fortsatta utvecklingen av de svensk-tyska förbindelserna.

Herr Bömers ljusa syn på läget bygger uppenbarligen på följande tre antaganden, nämligen att engelsmännen komma att draga sina trupper

tillbaka från Narvikområdet inom nära framtid, att de tyska trupperna kunna hålla ut till dess, samt att rikskanslern på dessa premisser intager en avvaktande hållning och ej ser någon anledning att nu fatta beslut.

Jag vill slutligen påpeka, att herr Bömer ej syntes vara medveten om den förnyade démarche i transiteringsfrågan, som genom enskild person gjorts i Stockholm[1].

304. Promemoria av Berencreutz 7 juni 1940.

P. M.

ang. sårade och sjuka tyskar, enligt uppgift av Stavenow per telefon.

1. *Långträsk:*

Inalles 162 tyskar, varav 3 odugliga för vidare krigstjänst. Ytterligare 24 äro sängliggande och beräknas tarva 3—5 veckors fortsatt vård, varefter de sannolikt äro återställda. 135 vistas uppe. Av dessa behöva 19 ytterligare 1—3 veckors vård, medan återstoden när som helst kan anträda tågresa.

2. I *Bastuträsk* finnas 83 tyskar, om vilka närmare besked lämnas senare. 20—30 svårare sårade. Samtliga 83 odugliga till krigstjänst på 3 månader.

Stockholm den 7 juni 1940.

(Påtecknig:) 7/6. Samtal Söderblom-Rappe, att vederbörade skola skickas vidare, så snart deras tillstånd det medgiver.

8/6. Anmodat Adlercreutz ombestyra, att tyske marinattachén i förväg varskos om transporterna.

305. Chefen för Övre-Norrlandsgruppen till försvarsstabens underrättelseavdelning 7 juni 1940.

Överlämnad av försvarsstaben, ink. till UD 7/6.

Ch I 19 meddelar:

Genom Kapten Riddervold (Ch Lantvärnskomp i Bonnes) har brigadkommendören framställt en fråga till »kommendanten i Riksgränsen» huruvida norska sårade, sjuka och sanitetspersonal få passera från trak-

[1] Jfr dok. 275, 282, 297.

ten av Holmvandet till Fjellstue, söder och öster RR 268, emedan detta i hög grad skulle underlätta sjuktp.

Samtidigt har framställts förfrågan om norsk sanitetspersonal löper risk att bli internerade om de komma in på svenskt område.

Anhåller om direktiv.

(Påteckning i UD:) Meddelat Adlercreutz, att intet hinder.

306. Trelleborgs tullbevakning till generaltullstyrelsen 7 juni 1940.

Överlämnad av Wohlin till Engzell, ink. till UD 10/6.

Rapport.

Med ångfärjan Drottning Victoria den 5 dennes klockan 20.36 anlände hit bland annat nedanstående 5 järnvägsvagnar, enligt direkt fraktbrev från Schenker & Co., Sassnitz, till Dipl.ing. Meyer, Narvik, innehållande stenkol, sjukvårdsmaterial och livsmedel. Vid företagen undersökning har konstaterats, att innehållet endast utgjorde vad nedanstående förteckning utvisar. Vagnarna ha plomberats och avgått härifrån till bestämmelseorten den 6 dennes klockan 19.50.

München:	33705:	Konsthonung	6.000	kg
		Margarin	1.500	»
		Bränt kaffe	1.530	»
		Kaffesurrogat	750	»
		Sojamjöl	1.500	»
		Te	462	»
		Salt	2.250	»
		Tomatkonserver	300	»
		Torkad lök	225	»
		Kummin	15	»
Kassel	80052:	Knäckebröd	9.675	»
Stettin	26896:	Knäckebröd	8.310	»
Essen	53035:	Stenkol	20.000	»
Essen	13739:	Stenkol	20.000	»

Med ångfärjan Drottning Victoria från Sassnitz den 6 dennes klockan 20.36 anlände hit 42 tyska sjukvårdare. De voro iklädda sportdräkter med Röda Kors bindel och medförde endast personlig civil utrustning, inberäknat skidor och proviant för eget behov. De avreste härifrån, enligt uppgift till Narvik, den 7 dennes klockan 6.55 under militärbevakning.

Trelleborgs tullbevakning den 7 juni 1940.

307. Söderblom till Richert 8 juni 1940.

Handbrev.

Stockholm den 8 juni 1940.

I anslutning till mitt handbrev till von Post den 17 maj 1940[1] angående transitering av vissa varusändningar från Tyskland till Narvik ber jag att för Din information härjämte få i avskrift överlämna tre rapporter av den 3, den 5, resp. den 6 juni[2] från Trelleborgs tullbevakning till generaltullstyrelsen, av vilka framgår, att ytterligare ett antal järnvägsvagnar, innehållande livsmedel m. m., i början av juni anlänt från Tyskland till Trelleborg med destination till Narvik och efter undersökning vidarebefordrats till bestämmelseorten. Därjämte hava, såsom framgår av i avskrift jämväl bifogade rapport av den 4 juni[3] från Trelleborgs tullbevakning, ett ånglokomotiv med en järnvägsvagn, innehållande smörjolja, den 3 juni ankommit till Trelleborg och samma dag fortsatt till Narvik. Även från Trondheim hava betydande transporter till Narvik ägt rum på järnväg genom Sverige.

Ytterligare vill jag meddela, att härvarande tyska beskickning nyligen här anskaffat och till Narvik avsänt 10 000 liter alkohol, 20 000 cigarrer, 20 kg röktobak, 5 ton sillkonserver, 500 kg konserverade ärter och 3 ton druvsocker.

I detta sammanhang vill jag också omnämna, att ett stort antal tyska sårade hava forslats och alltjämt lära forslas genom Sverige från Narvik.

308. Söderblom till Richert 8 juni 1940.

Handbrev.

Stockholm den 8 juni 1940.

I anslutning till telefonsamtal i går afton och i dag vill jag meddela, att vi i går vid 3-tiden fingo så gott som säker bekräftelse på vad vi redan tidigare haft orsak förmoda, nämligen att de allierade stode i begrepp att helt utrymma Nordnorge, varvid de högsta norrmännen skulle medfölja. De underrättelser, som från olika källor under dagens lopp inlupit, bekräfta, att utrymningen är i full gång, om man också i skrivande stund ej kan med säkerhet fastställa, att så är fallet. Som sagt hade vi redan för några dagar sedan orsak att misstänka, att de allierade

[1] Dok. 202.
[2] Dok. 287, 295, 299.
[3] Dok. 290.

voro betänkta på avfärd, men någon säker underrättelse hade vi ej, och vi äro ytterst angelägna om att tyskarna ej skola få det felaktiga intrycket, att vi i själva verket hela tiden känt till de allierades avsikt härutinnan. För övrigt må i detta sammanhang observeras, att tyskarna själva ej varit främmande för misstanken redan den 3 juni (jfr rapport från Juhlin-Dannfelt)[1].

När Du mottager dessa rader, är det väl troligt, att händelserna redan utvecklat sig på ett sådant sätt, att det bekymmersamma Narviksproblemet åtminstone för tillfället är avfört från dagordningen.

309. General Ruge till norska sändebudet i Stockholm 8 juni 1940.

Lämnad av Wollebæk till UD.

Telegram fra Hærens Overkommando, $^{8}/_{6}$ 40.
Oversettelse.

Der König und die Regierung haben das Land verlassen und haben mir Befehl gegeben, die Feindlichkeiten einzustellen. Benachrichtigen Sie heute 20 Uhr die Deutsche Gesandtschaft Stockholm, dass ich Befehl erhalten habe, die Feindlichkeiten einzustellen und wünsche mit dem Deutschen Oberkommando Oslo in Verbindung zu kommen zwecks Verhandlung.

Ruge.

(Påteckning av H. Beck-Friis:) På begäran av Wollebæk överlämnat till Prins Wied $^{8}/_{6}$ kl. 20.35.

310. Richert till Söderblom 8 juni 1940.

Handbrev, ink. till UD $^{19}/_{6}$.

Berlin den 8 juni 1940.

Vår vän Hammargren återkom i dag från sin Stockholmsresa. Han besökte mig omedelbart efter sin återkomst för att delgiva mig sina intryck och erfarenheter[2].

Han hade vid sitt första besök hos Excellensen, söndagen den 1 juni, redogjort för den uppfattning av läget i Narviksfrågan, som han fått efter upprepade samtal med sin vän Keppler. Han hade därvid bland annat omtalat, att Ribbentrop någon dag före Hammargrens avresa från

[1] Dok. 289.
[2] Jfr dok. 275, 282, 297.

Berlin karakteriserat det av oss framförda pacificeringsförslaget såsom utopiskt; H. hade just varit hos Keppler under det telefonsamtal, då Ribbentrop gjort detta uttalande. Han hade även berättat, att Ribbentrop till Keppler sagt sig gärna vilja mottaga den svenske utrikesministern men att ett sådant besök för nävarande ej hade något praktiskt syfte för såvitt man ej från svensk sida ville övergå till en positiv inställning i vapentransiteringsfrågan. Och han hade för egen del framhållit, att den enda utväg, som nu synts honom framkomlig, vore ett tillmötesgående av de önskemål om transitering genom Sverige av viss krigsmateriel, som tidigare på officiell väg framförts men från svensk sida avböjts. Han hade själv ej sett eller talat med Ribbentrop och hade alls ej haft i uppdrag att göra någon framställning; han hade endast önskat för Excellensen klargöra sin uppfattning av läget, vilket Keppler livligt uppmuntrat.

Efter sitt samtal med Excellensen på söndagen hade Hammargren sänt Keppler ett telegram, däri antyddes att visst intresse från andra sidan förefunnes för pacificeringsförslaget, och efter sitt sista besök, på tisdagen, hade han likaledes telegrafiskt orienterat Keppler om den förändring i läget, som då inträtt och varom jag samma dag underrättat Weizsäcker. Från Keppler hade han under sitt uppehåll i Stockholm ej hört någonting alls.

Hammargren sade sig ha varit synnerligen tacksam över det förtroendefulla sätt, varpå Excellensen mottagit honom, och över de samtal han haft, varav tydligt framgått vilket positivt intresse Excellensen ägnade Narviksproblemet och de svensk-tyska förbindelserna över huvud. De klarläggande uttalanden utrikesministern gjort, och Excellensens hela inställning hade mycket tilltalat och glatt Hammargren. Han skulle nu uppsöka Keppler och delgiva denne sina intryck och därvid även framföra de förträffliga synpunkter på pacificeringsförslaget, som Excellensen särskilt bett honom understryka.

Av Hammargrens relation synes mig klart framgå, att han ej haft något som helst uppdrag att göra en ny framställning i vapentransiteringsfrågan, vilket han även på mina frågor kategoriskt förnekat och vilket också bestyrkes både därav att han ej påfordrat eller avvaktat något definitivt besked och därav att han i sina telegram till Keppler uppenbarligen alls ej berört denna fråga. Jag måste säga, att det också skulle ha på det allra högsta förvånat mig, om Ribbentrop efter vad som tidigare förekommit skulle *på denna väg* ha återupptagit frågan. Och jag är glad att nu ha fått bekräftat, att Ni på denna punkt måste ha missuppfattat H:s framställning.

Jag är emellertid övertygad om att Hammargrens besök hos Excellensen varit mycket nyttigt; även om pacificeringsförslaget numera ej längre är aktuellt, kommer säkerligen den relation, som Hammargren nu

skall giva Keppler och som den senare säkerligen för vidare till Ribbentrop, att giva en gynnsam belysning av den svenska inställningen, som vi nog komma att ha till godo.

311. C. Douglas till Söderblom 15 juni 1940.

Handbrev, ink. till UD 17/6.

Boden den 15 juni 1940.

I anslutning till vårt telefonsamtal häromdagen omedelbart sedan jag anlänt hit till Boden från Norge vill jag här giva en relation av mina upplevelser i Tromsö efter återkomsten från utrikesministermötet i Luleå den 3 juni.

Utrikesminister Koht föreföll mycket tillfreds över att ha fått sammanträffa med Excellensen. Han gav mig visserligen icke närmare del av vad som avhandlats i Luleå men uttryckte, sedan vi åter landat i Tromsö, förhoppningen att en lösning skulle kunna finnas, som lämnade Nordnorge i fred. Under de närmast följande dagarna kunde man märka, hur allas tankar voro inriktade på denna fråga. Olika medlemmar av regeringen, som man ju träffade nästan dagligen, och andra initierade frågade, om jag ännu hört något, hur jag trodde det skulle gå etc. Det var alldeles tydligt, att man ivrigt hoppades på en uppgörelse, särskilt som man var rädd, att de allierade skulle lämna Norge så hastigt att alla chanser till en uppgörelse med tyskarna i syfte att rädda Nordnorges oavhängighet skulle gå förlorade. Det lär för övrigt endast ha varit med svårighet, som regeringen kunde förmå de allierade att kvarstanna så länge, som de faktiskt gjorde. Meningen torde ha varit, att de skulle givit sig av redan den 3 eller 4 juni.

På aftonen den 5 kallades jag till Koht i hans bostad. Han meddelade, att engelsmännen redan börjat evakueringen och uttryckte farhågor för att tyskarna skulle få kännedom härom och därigenom bli mindre benägna för en uppgörelse. Han bad mig därför på sätt jag kunde finna lämpligt göra en påstötning i Stockholm, som angav, att man var synnerligen ivrig att få svar så snart som möjligt. Jag framhöll, att det ju inte gått mycket mer än 48 timmar, sedan Excellensen återkommit till Stockholm från Luleå och att man knappast kunde vänta, att tyska regeringen ännu hunnit taga ställning till frågan. Det kunde väl då inte tjäna mycket till att redan stöta på om svar i Stockholm. Jag vore övertygad om att man å svensk sida fullföljde saken med det allra största intresse och icke skulle dröja med att underrätta norska regeringen, så snart något nytt förelåg. Då Koht emellertid upprepade sin begäran un-

der betonande av att det låge fara i varje ytterligare dröjsmål på grund av engelsmännens redan långt avancerade avreseförberedelser, avsände jag vid 11-tiden på kvällen samma dag via militärmyndigheterna i Boden ett meddelande av innehåll, att jag vore mycket orolig över att ännu icke ha fått något svar. Jag antar innebörden var fullt klar för Er.

Påföljande dag gick utan särskilda händelser, men nervositeten över att man icke hörde något växte ytterligare.

Den 7 på morgonen kallade Koht mig till sig för att meddela, att de allierade utsatt en sista frist för sin avresa till klockan 18 samma dag. Då skulle den engelska kryssaren »Devonshire» avgå från Tromsö medförande de sista engelska styrkorna i Norge. Om före denna tidpunkt intet svar anlänt från Stockholm, som gav något hopp om en uppgörelse, ämnade också Konungen, Kronprinsen och regeringen lämna landet med denna lägenhet. Utrikesministern hade emellertid för egen del beslutat kvarstanna i Tromsö till påföljande dag klockan 14 för att hålla en sista möjlighet öppen. Om ett positivt svar kom dessförinnan, kunde han per radio återkalla Konung och regering. I annat fall skulle även han lämna Norge och ansluta sig till den övriga regeringen. Han bad mig därför avsända följande meddelande till utrikesdepartementet: »Om intet svar före i morgon klockan 14 uppfattas detta som avslag med därav följande konsekvenser[1].»

Efter samtalet med Koht beslöt jag omedelbart flyga till Abisko för att inrapportera om läget. Genom försvarsministerns älskvärda tillmötesgående lyckades jag också så gott som genast få ett flygplan och komma i väg. Färden fram och tillbaka gick utan passeringar, och strax efter klockan 18 var jag tillbaka i Tromsö. På vägen från flyghamnen träffade jag Kronprinsens adjutant major Östgaard, som anmodade mig att anmäla mig för Kungen, vilken i väntan på avresan uppehöll sig i en villa alldeles bredvid. Jag fick därigenom tillfälle meddela Högst densamme vad jag hört från Stockholm samt att taga avsked av Honom och Kronprinsen. Därefter uppsökte jag Koht, som alldeles ensam sedan hans återstående tjänstemän redan begivit sig ombord, gick och ordnade bland en del papper. Jag berättade även för honom, att man i Stockholm ännu inte hört något och att Richert fått intrycket, att ett eventuellt svar komme att gå i negativ riktning.

Påföljande dag, lördagen den 8 juni, träffade jag Koht helt kort strax före klockan 14 och så ungefär en halvtimme senare. Han konstaterade då, att något svar fortfarande inte kommit, varför han omedelbart skulle lämna Tromsö med ett norskt marinfartyg och begiva sig till England som den övriga regeringen. Vi skildes därpå utan vidare samtal.

Efter regeringens avresa rådde stor oro och nervositet i Tromsö. Det

[1] Dok. 300.

officiella tillkännagivandet, att Konung och regering lämnat landet och vidare motstånd skulle uppgivas kom ju först den 9 på eftermiddagen, nära två dygn efter den faktiska avresan. Det var ju då blott helt naturligt, att i mellantiden en mängd lösa rykten och förmodanden kommo i omlopp och villigt troddes av den helt desorienterade befolkningen. Det sades bl. a., att regeringen flytt därför att staden nästa natt skulle bombas sönder och samman. Detta gav anledning till att så gott som alla civilpersoner, som ännu voro kvar i Tromsö, flydde därifrån, medtagande vad de kunde av egna och engelsmännens kvarlämnade tillhörigheter. Engelsmännen hade nämligen sin vana trogen efterlämnat mängder av proviant och annan utrustning, och dessa lager blevo nu plundrade eller fördelade bland befolkningen. Några excesser eller större oordningar förekommo emellertid icke, om man bortser från, att demobiliserade matroser och soldater i en del fall lära ha »rekvirerat» civila kläder i butikerna, emedan de fruktade bli satta i fångläger av tyskarna om de anträffades i uniform.

Då jag inte ansåg mig ha något vidare att göra i Tromsö sedan alla myndigheter lämnat staden, beslöt jag på söndagen att nästa dag begiva mig på hemväg samma rut, som jag kommit. På grund av svårigheten att få tag i en bil kom jag inte i väg förrän på måndag kväll. Jag bilade till Bones, omkring 12 km från svenska gränsen, där vägen slutar. och fortsatte sedan 35 km till fots över fjällen till Riksgränsens järnvägsstation. Det var ett drygt stycke i snösmältningen med kilometerlånga myrar och breda fjällbäckar att vada över, men så småningom kom jag ju i alla fall fram. På svenska sidan hade jag den allra bästa hjälp av militärposteringarna, som ställde bärare till förfogande och bistodo mig på allt sätt.

På färden från Tromsö till Bones tittade jag ett tag på den av det engelska jaktflyget använda flygplatsen vid Bardufoss. Flygmaskinerna hade de tagit med sig, men annars hade de där, som överallt annorstädes, lämnat efter sig massor av materiel, särskilt bensin, fordon, vapen och ammunition. Det mesta var ännu helt brukbart. Den goda konservmaten blir väl »gefundenes Fressen» för tyskarna. Luftvärnskanonerna, som voro högst moderna, hade förstörts, men all ammunitionen låg kvar i oskadat skick.

Demobiliseringen av de norska trupperna torde ha begynt omedelbart efter fientligheternas inställande den 7 vid midnatt. På min hemfärd mötte jag mängder av bilar och bussar fulla med f. d. soldater på hemfärd.

Bilaga A.

P. M. upprättad i UD 26 oktober 1940.

Uppgifter angående frågan om transitering från Tyskland till Norge genom Sverige under tiden 9 april—10 juni 1940.

I. Krigsmateriel.

Den 22 april 1940 framförde en personlig representant för generalfältmarskalken Göring under hand till den svenske militärattachén i Berlin ett förslag om utbyte mellan Sverige och Tyskland av några batterier lätt artilleri och luftvärnsartilleri. Då den svenska leveransen skulle ske vid den norska gränsen och den tyska i Sverige, ansågs förfarandet å svensk sida i sak liktydigt med transitering av krigsmateriel. Förslaget avböjdes därför omedelbart under hänvisning till Sveriges tidigare — genom statsministerns radioanförande den 12 april och den officiella kommunikén av den 22 april — deklarerade ståndpunkt i fråga om utförsel och transitering av krigsmateriel.

Under den senare hälften av april upptogs frågan om transitering av krigsmateriel från Tyskland till Norge av den tyske militärattachén i Stockholm vid samtal med försvarsministern, varjämte informella samtal i frågan ägde rum i Berlin. De tyska sonderingarna bemöttes från svensk sida med hänvisning till Sveriges deklarerade ståndpunkt, varjämte framhöllos de känslor av sympati och samhörighet, vilka besjälade det svenska folket i förhållande till det norska broderfolket.

Den 16 maj gjorde riksutrikesministern von Ribbentrop personligen till envoyén Richert en officiell tysk framställning om rätt *dels* till transsitering av krigsmateriel från Tyskland till Narvik, *dels* till hemtransport från Narvik till Tyskland av ett antal som skeppsbrutna betecknade tyska sjömän, kvarlevande efter i Narvik förlista tyska krigsfartyg.

Svaret på den tyska démarchen framfördes i Berlin av envoyén Richert den 18 maj. I fråga om transiteringen av krigsmateriel hänvisades därvid i första hand till de tidigare avgivna svenska deklarationerna. Därjämte förklarades, att även om den strid, som utkämpades i Narviksområdet, ur tysk synpunkt betraktades som riktad icke mot Norge utan mot Storbritannien och Frankrike, så kämpade dock även norska trupper på den motsatta sidan och eventuellt transiterad krigsmateriel skulle komma

att användas även mot norska trupper och norsk egendom. Från norsk sida gjorda framställningar om leverans av krigsmateriel hade avvisats under hänvisning till Sveriges neutralitetsdeklaration. Ett tillmötesgående av en tysk framställning av förevarande slag skulle av det svenska folket betraktas som vanärande för den svenska nationalkänslan och skulle framkalla allmän förtrytelse och skamkänsla. Hänsyn till denna det svenska folkets »Ehrenstandpunkt» hade i sista hand varit avgörande för svenska regeringens ställningstagande i vapentransiteringsfrågan.

I fråga om det andra från tysk sida framförda önskemålet, hemtransport av skeppsbrutna sjömän från tyska krigsfartyg i Narvik, ställde man sig å svensk sida i princip tillmötesgående.

Efter avböjandet av den officiella tyska framställningen av den 16 maj gjordes före kapitulationen den 10 juni icke någon ytterligare officiell tysk framställning om transitering av krigsmateriel. Frågan diskuterades emellertid de första dagarna i juni ånyo under hand i Stockholm av en inofficiell företrädare för tyska regeringsintressen. Någon krigsmateriel tilläts alltså ej passera Sverige från Tyskland till Norge under ifrågavarande tid.

II. Andra varor än krigsmateriel.

Vad beträffar andra varor än krigsmateriel återupptogs den normala kommersiella transittrafiken till södra Norge, sedan denna del av landet ockuperats av de tyska trupperna. Därvid kontrollerades givetvis med den största noggrannhet, att de transiterade försändelserna ej innehöllo krigsmateriel. Någon transitering av försändelser till de tyska trupperna tilläts emellertid alltjämt icke.

Till Narvik och området däromkring, där som bekant striderna pågingo ända till dagen för kapitulationen, den 10 juni, medgavs däremot överhuvud taget icke någon transitering av varor, dock med två undantag. Dels transiterades 19—22 april ett tåg om 34 vagnar, innehållande 24 600 kg sjukvårdsmateriel, 21 840 kg klädespersedlar och 348 325 kg livsmedel. Och dels transiterades den 25 april ett tåg om fem vagnar, innehållande för civilbefolkningen i Narvik avsedda livsmedel.

III. Personal.

1. Från Tyskland till Norge.

Under hela nu ifrågavarande tid tillläts icke någon transitering av militär personal från Tyskland till Norge.

Däremot medgavs undantagsvis transitering av viss sjukvårdspersonal till de tyska trupperna i Narviksområdet. Sammanlagt tillätos sålunda två läkare och 290 sjukvårdare att passera, ett antal, som enligt de svens-

(Till sid. 308 i Transiteringsfrågor m. m. april—juni 1940:)

Vidstående P. M. är avtryckt efter en sedermera ändrad version. I den definitiva versionen lydde sista meningen i stycket II: »Och dels transiterades, huvudsakligen under juni, ett antal godsvagnar, innehållande livsmedel och andra rent civila varor, i främsta rummet avsedda för civilbefolkningen i Narvik.»

ka militära myndigheternas uppskattning var rimligt i förhållande till de i Narviksområdet veterligen befintliga tyska truppernas antal. Denna sjukvårdspersonal reste i olika grupper, av vilka genom Trelleborg passerade den 19 april 40 sjukvårdare, den 1 maj en läkare och 20 sjukvårdare, den 16 maj en läkare och 37 sjukvårdare, den 17 maj 30 sjukvårdare, den 23 maj 40 sjukvårdare, den 29 maj 81 sjukvårdare och den 6 juni 42 sjukvårdare.

De transporter genom Sverige av permittenter från de tyska trupperna i Norge, som efter den norska kapitulationen medgåvos från svensk sida, igångsattes först under de allra sista dagarna av juni.

2. Från Norge till Tyskland.

A. Tyska sjömän från handelsfartyg i Narvik.

I en verbalnote den 18 april hemställde tyska beskickningen i Stockholm, att ett antal av omkring 600 sjömän, som tidigare tillhört i Narviks hamn befintliga handelsfartyg, måtte få genomresetillstånd till Tyskland. Sedan framställningen tillmötesgåtts, transiterades 21—22 april en första grupp om 514 sjömän över Oxelösund. En andra grupp om 14 man transiterades 28 april—1 maj över Trelleborg. Hela antalet transiterade sjömän utgjorde således 528.

B. Tyska sjömän från förlista krigsfartyg i Narvik.

Som ovan meddelats, framställdes från tysk sida den 16 maj en förfrågan om hemtransport kunde beviljas ett antal skeppsbrutna sjömän från förlista tyska krigsfartyg i Narvik. Sedan man å svensk sida i princip ställt sig tillmötesgående till den tyska framställningen, transiterades den 1 juni en kontingent om 104 man till Tyskland över Trelleborg.

C. Tyska sårade från Narvik.

Från tysk sida riktades den 22 april en underhandsframställning till den svenske marinattachén i Berlin om tillåtelse till genomtransport av 200—300 svårt sårade tyskar från Narvik. Den tyska framställningen beviljades den 25 april, varefter en transport av 56 sårade ägde rum den 30 maj och en andra transport om 103 sårade den 2 juni. Båda transporterna, tillhopa 159 man, ägde rum över Trelleborg.

Stockholm den 26 oktober 1940.

Bilaga B.

Rapport av ingenjör Dahlerus 17 november 1946.

Rapport
angående besök i Berlin måndagen den 6 maj 1940.

Lördagen den 4 maj 1940 kl. 19 uppringdes jag av Göring, som ombad mig att omedelbart komma till Berlin i en mycket viktig angelägenhet. På min fråga om det var brådskande, meddelade han, att saken var utomordentligt trängande och av den natur att jag om möjligt omgående borde komma till Berlin. Jag meddelade honom, att jag inom två timmar skulle svara, om jag kunde komma eller ej. Jag uppringde omedelbart därefter utrikesminister Günther och meddelade honom samtalets innehåll samt utbad mig hans meddelande, huruvida han och regeringen önskade, att jag skulle nedresa för att efterhöra, vad frågan gällde. Jag frågade honom ävenledes, huruvida han i anslutning till förhandlingarna, som avslutades den 17 april 1940 i Berlin, kunde ha någon misstanke, varom diskussionen skulle komma att röra sig. Utrikesminister Günther meddelade, att han icke var anträffbar under söndagen men bad mig konferera med kabinettssekreterare Boheman, med vilken han skulle diskutera frågan och meddelade, att han skulle vara tacksam, om jag ville resa ned till Berlin.

Jag uppringde därefter kl. 21 den 4 maj Berlin och meddelade Göring, att jag skulle inträffa på måndagen.

Söndagen den 5 maj 1940 hade jag under förmiddagen ett längre samtal med kabinettssekreterare Boheman i hans bostad. Vi diskuterade i första hand vad det kunde vara för fråga som tyska regeringen önskade taga upp till behandling, men sade sig kabinettssekreterare Boheman icke kunna misstänka något aktuellt problem, som kunde bli föremål för diskussion, utan framhöll för mig vikten och betydelsen av att jag i egenskap av privatperson utan några fullmakter att på regeringens vägnar besvara några frågor gjorde mig noga orienterad om vad för önskemål eller krav tyska regeringen ville framställa. Jag överenskom med kabinettssekreterare Boheman, att jag omedelbart efter sammanträffandet med Göring skulle underrätta minister Richert i Berlin angående samtalets innehåll och söka återvända redan påföljande dag till Stockholm för att avlägga rapport.

Måndagen den 6 maj 1940 avreste jag med flyg från Stockholm-Bromma kl. 7.30 och ankom till Berlin kl. 11.35. Jag avhämtades vid flygplatsen i en bil från svenska legationen och besökte omedelbart efter ankomsten minister Richert och diskuterade med honom det förestående besöket, även nu med avsikt att söka utreda vad för frågor tyskarna kunde tänkas taga upp till behandling.

Måndagen den 6 maj 1940 kl. 14.30 anlände jag till Karinhall och sammanträffade där omedelbart med Göring. Han föreföll mig redan då han hälsade synnerligen nervös och uppjagad och började omedelbart med hätska attacker och utfall mot Sverige och Sveriges inställning gentemot Tyskland, och kritiserade han skarpt pressens inställning och pressens hätska utfall mot medlemmar av tyska regeringen och särskilt kränkande yttranden om Hitler. Därefter framhöll Göring med en återblick på händelserna sedan krigsutbrottet, att Sverige måste lära sig inse, att Europa var inne för en ny epok under vilken man måste räkna med att småstaterna fogligt skulle finna sig i de direktiv och åtgärder som bestämdes av de makthavande stormakterna. Göring anmärkte på den brist på fogsamhet som Sverige och Sveriges regering i detta avseende visat, när krav framställts från tysk sida. Göring, som under samtalets början hade suttit vid sitt skrivbord i sitt stora arbetsrum, reste sig nu och gick hastigt fram och tillbaka i rummet och jagade själv upp sig under samtalets fortgång. Han förklarade för mig, att Sverige hade en alldeles otillräcklig försvarsmakt för att kunna göra anspråk på att motsätta sig krav från tysk sida. Han kritiserade i detalj vårt försvar både armé, flotta och flyg, och slutade med att sammanfattande säga, att vi borde inse, att vi icke hade några som helst förutsättningar att kunna försvara oss gentemot Tyskland i händelse av att Tyskland ansåg sig tvingat att besätta Sverige.

Under det att Göring hastigt gick fram och tillbaka i det stora arbetsrummet, stod jag lutad mot ett marmorbord mitt i rummet och kunde till slut icke underlåta att ställa honom den frågan, om det verkligen var nödvändigt att föra en så hätsk diskussion om Sverige med mig. Härpå svarade Göring, att han måste tala ut ur hjärtat, och att han med flit icke valde sina ord, då han hade med en privatperson att göra, men han önskade klarlägga läget och bevisa, hur viktigt det var, att vi verkligen insågo nödvändigheten av att rätta oss efter Tysklands krav. Härefter lugnade han sig något och återtog sin plats vid skrivbordet. Efter att ha avslutat sin kritik och sina hotelser mot Sverige meddelade Göring, att den tyska krigsmakten i Narvik befann sig i ett svårt läge och antagligen efter en viss tid måste giva upp kampen gentemot England. Hitler hade absolut vägrat att erkänna någon motgång och givit strikta order att inga medel finge skys för att söka avvärja en motgång vid Narvik.

Intill denna dag hade den tyska krigsmakten överallt varit segerrik, och Hitler ämnade icke tolerera någon motgång. Problemet var att den tyska krigsmakten i Narviksområdet icke förfogade över något artilleri och därigenom var de engelska trupperna taktiskt underlägsen. Göring önskade nu framföra Hitlers förslag, som skulle för Sverige innebära, att Sverige icke skulle behöva frukta någon fientlig handling från Tysklands sida och icke heller onödiga restriktioner i vår kontakt med utlandet. Om däremot förslagen icke godtoges, då hade Sverige definitivt visat, att de voro fientligt inställda mot Tyskland, och vi måste vara beredda att taga konsekvenserna härav.

Göring hade två alternativa förslag att göra. Det ena var att Sverige skulle tillåta transport i slutna järnvägsvagnar märkta med Röda-Korstecken av artilleri och ammunition över svenskt territorium och över Riksgränsen till Narvik. Det tågsätt som skulle sändas skulle innehålla vissa vagnar med medikament och livsmedel, och dessa föreslog Göring skulle märkas på ett sådant sätt, att svenska kontrollanter skulle äga rätt att öppna dessa vagnar och kunna bekräfta, att de verkligen innehöllo livsmedel och medikament. Däremot skulle andra vagnar innehålla artilleri och ammunition, och dessa skulle icke av svenska kontrollanter öppnas. Om icke detta förslag godtogs, föreslog Göring, att Sverige skulle få köpa 4 batterier tungt artilleri för omedelbar leverans fritt svensk riksgräns mot det att Sverige till tyska regeringen sålde 3 batterier medeltungt artilleri med ammunition för omedelbar leverans svensk riksgräns. Svenska regeringen behövde ju icke vid underskrivandet av detta avtal veta eller tänka på att när väl avtalet var underskrivet Tyskland skulle ställa krav på att leveransen skulle äga rum vid norra riksgränsen.

Göring ansåg, att vilket av det båda alternativen som valdes, skulle Sverige ha en ursäkt gentemot de allierade att vi blivit lurade från tysk sida och icke kunde göras ansvariga för att artilleri sänts genom Sverige till Narvik.

Jag framhöll för Göring, att jag naturligtvis i egenskap av svensk privatman icke kunde på något sätt yttra mig om vilken ställning den svenska regeringen skulle intaga vid mottagandet av detta förslag, men ansåg jag mig kunna förutskicka, att det icke fanns någon som helst förutsättning att något av dessa förslag skulle ens kunna tagas upp till behandling utan skulle omedelbart avslås som oantagbara. Jag framhöll, att även om en svensk regering skulle acceptera något av förslagen, skulle säkerligen folkopinionen i Sverige vara så stark gentemot något dylikt, att den inom 24 timmar skulle tvinga regeringen att avgå och tillsätta en ny regering. Jag framhöll, att tyska riksregeringen näppeligen kunde begära, att svenska folket skulle begå en dylik neslig handling gentemot sitt broderfolk, och slutligen framhöll jag, att jag som affärsman

ansåg att även ur rent praktisk synpunkt förslagen voro oantagbara, då ju ett dylikt steg från svenska regeringens sida omedelbart måste medföra att tyska regeringen icke längre skulle ha något förtroende för den svenska regerings pålitlighet och med all sannolikhet inom några dagar dagar skulle komma med beskyllningar att vi på ett lika svekfullt sätt stödde motparten. Jag betonade, att mina uttalanden endast voro baserade på min egen uppfattning och på min kännedom om den allmänna opinionen i Sverige, men att jag naturligtvis skulle framföra de krav som framställts till svenska regeringen och även betona vad Göring begärt, att de omedelbart skulle få besked helst genom en underhandlingskommission, som skulle besöka Berlin. Göring var ytterst besviken över de synpunkter som framfördes av mig och frågade till sist huruvida jag själv hade något annat förslag att komma med.

Så sent som söndagen den 5 maj hade jag haft ett sammanträffande med f. d. statsminister Mowinckel på hotell Reisen i Stockholm, och därvid meddelat honom, att jag skulle resa till Berlin för underhandlingar med Göring, och hade han då bett mig att söka utnyttja varje tillfälle att tillvarataga norska intressen, om detta var möjligt. Statsminister Mowinckel framhöll vid detta tillfälle för mig, att förhållandena i norra Norge voro ytterst svåra och att naturligtvis den fattiga befolkning, uppgående till ungefär 330 000 människor, som levde där, drabbades hårt genom stridshandlingarna i norra Norge, och kunde han icke förstå betydelsen av att över huvud taget tyskarna försökte att besätta norra Norge.

När Göring kom med sin fråga, huruvida jag hade något annat förslag att göra, kom jag att tänka på mitt samtal med statsminister Mowinckel dagen innan, och då jag var ytterst angelägen att försöka finna ett uppslag som avledde tyskarna från att söka upprätthålla sina krav, framhöll jag för Göring, hur, såvitt jag kunde överblicka det, meningslöst det var att över huvud taget besätta norra Norge, utan vore det bättre, om Sverige finge tillstånd att besätta norra Norge med neutralitetsvakt under kriget och de tyska trupperna drogos tillbaka till Tyskland. Göring genmälde omedelbart, att detta skulle icke kunna tolereras från tyska regeringens sida, då Sverige i så fall skulle disponera över Narviks hamn och vara mindre beroende av Tyskland än som hittills varit fallet. Jag uttalade min förvåning över detta ställningstagande, då Göring vid ett tidigare tillfälle förklarat, att hans kärlek till Sverige var så stor, att han gladde sig för varje fartyg som löpte in i svensk hamn med förnödenheter. Jag påminde honom om hans yttrande, som han tidigare fällt, och framhöll, att jag icke kunde inse, att tyska riksregeringen skulle kunna vara betjänt utav att skada svenska intressen genom att förhindra den import som vi

ansågo nödvändig för upprätthållandet av livsföringen i Sverige under den tid kriget varade.

Efter en timmes diskussion förklarade Göring, att han nog ansåg förslaget klokt, och att han var beredd att förelägga Hitler detsamma, och trodde, att Hitler skulle acceptera det, men tillade han: »Det gäller ju då för svenska regeringen att ävenledes inhämta ett godkännande från de allierades och Norges sida».

Göring slutade med att återkomma till sina tidigare förslag och det uttalade hotet om att Sveriges regering var tvungen att foga sig efter tyska direktiv. Han underströk återigen, hur meningslöst det skulle vara att söka försvara vårt land i den händelse tyskarna önskade besätta detsamma. Jag framhöll då, att det nog kanske skulle vara möjligt för den tyska krigsmakten med deras stora resurser att besätta Sverige efter förlustrika och hårda strider, men att i så fall med absolut säkerhet varje utsikt för tyskarna att hämta någonting ur vårt land under en följd av år framåt vore förlorad. Hamnar skulle sprängas, broar och järnvägslinjer förstöras, tunnlar sprängas, gruvor göras obrukbara och allt där befintligt material förstöras på ett så effektivt sätt, att det icke kunde bli föremål för bearbetning. Jag framhöll, att så pass vidsträckt som vårt land är, skulle även ett plötsligt anfall icke kunna förhindra, att en dylik förstörelse genomfördes systematiskt, i synnerhet med tanke på att förberedelser härför i god tid voro träffade.

Konferensen som hade varat 3 timmar avslutades med att Göring bad mig omedelbart sörja för att tyska regeringen fick svar, och framhöll betydelsen av att en kommitté sändes ned till Berlin med fullmakt från regeringen att besvara de framlagda förslagen och förhandla i denna fråga.

Omedelbart efter förhandlingarna på Karinhall uppsökte jag minister Richert och delgav honom innehållet av vårt samtal. Med första lägenhet som fanns tillgänglig tisdagen den 7 maj 1940 återvände jag från Tempelhof kl. 13.15 med plan till Stockholm som anlände till Bromma kl. 16.50. Jag avhämtades på Bromma med bil från generalstaben, som omedelbart förde mig till utrikesdepartementet, där statsminister Per Albin Hansson, utrikesminister Günther, försvarsminister Sköld och kabinettssekreterare Boheman väntade mig. Jag redogjorde i detalj för innebörden av mitt samtal med Göring, vad Göring sagt och vilka svar jag givit. Jag slutade med att meddela, att jag helt på eget bevåg framkastat tanken på att hela norra Norge borde utrymmas av de båda motparternas stridskrafter och besättas av svensk neutralitetsvakt under krigets fortsatta skede. Härpå svarade statsminister Hansson, att detta nog innebure en vacker tanke, men den vore säkerligen omöjlig att genomföra, då det knappast var att förvänta, att engelsmännen skulle godkänna ett dylikt

förslag. Statsministern lovade att konferera med sina regeringskollegor angående de uppgifter som jag lämnat och meddela vilka åtgärder som skulle vidtagas, och uttryckte samtidigt sin tillfredsställelse med att jag så starkt för Göring betonat, att tyskarna icke skulle ha några utsikter att hämta någonting ur Sverige, om Sverige blev föremål för angrepp.

Omedelbart efter besöket på kungl. utrikesdepartementet begav jag mig till hotell Reisen, där jag träffade f. d. statsminister Mowinckel, och redogjorde för honom för mitt samtal med Göring. Enligt vad jag senare fått veta, begav sig Mowinckel omedelbart efter vårt samtal till engelske ministern och framhöll för honom betydelsen av att om möjligt de båda krigförande parterna utrymde norra Norge.

Med anledning av min framförda rapport beslöt regeringen, att en kommission skulle nedresa fredagen den 10 maj, för att avgiva ett bestämt avböjande svar på de framlagda tyska förslagen.

Ovanstående rapport är utdikterad på basis av anteckningar från besöket den 6 maj 1940 och torde minister Richert, minister Günther, statsrådet Sköld och minister Boheman kunna verifiera här ovan den 17 november 1946 sammanställda uppgifter från vad som förekom i samband med förhandlingarna, som resulterade i att förhandlingar sedermera ägde rum den 11 maj 1940 i Berlin.

Djursholm den 17 november 1946.

Bilaga C.

Promemoria av Hägglöf 30 november 1946.

P. M.

Till komplettering av den av ingenjören B. Dahlerus den 13 maj 1940 uppsatta rapporten angående ett samtal med Göring den 11 i samma månad, vilken jag först nu haft tillfälle att se, och då den av mig omedelbart efter återkomsten från Berlin upprättade P. M. angående detta samtal synes hava förkommit, får jag framhålla följande:

Samtalet började med en timslång exposé av krigsläget. Göring var synbarligen på briljant humör och gick på för fullt. Han förutsåg ett sammanbrott i Nederländerna inom de närmaste dagarna och en snabb reträtt av den belgiska armén. Han höll för sannolikt att inom två à tre veckor ett stort slag komme att utkämpas någonstans mellan Bryssel och den fransk-belgiska gränsen mellan å ena sidan de raskt framträngande tyska arméerna och å den andra resterna av den belgiska armén, huvudmassan av franska nordarmén plus den brittiska expeditionskåren. Göring var säker om att detta slag skulle krönas med en fullständig tysk seger. Vägen till Paris komme därefter att stå öppen. Därefter kunde man tänka sig antingen ett fullföljande av fälttåget mot Frankrike eller möjligen ett omedelbart angrepp mot de brittiska öarna. Valet mellan dessa alternativ berodde givetvis i hög grad på den politiska utvecklingen i London. Göring sade sig alljämt hoppas på att engelsmännen skulle taga sitt förnuft till fånga och avsluta fred. Det funnes ingen anledning för England att fortsätta kriget, ty Hitler hade icke för avsikt att »likvidera det brittiska imperiet».

Jag minns mycket väl, att Göring underströk, att det var den tyska ledningens avsikt att slutföra kriget före årets slut. »Vi skola icke göra samma fel som förra gången och låta kriget draga ut på tiden».

Han övergick senare att tala om kriget i Norge. Han betonade, att det egentligen vore oriktigt att tala om ett »krig». Norrmännen hade aldrig haft en chans, sedan de en gång låtit de tyska arméerna komma in i landet. Jag minns, att han därvid sade, att det vore omöjligt att bekämpa en tank med en promenadkäpp.

Han uppehöll sig länge vid det tyska flygvapnets framgångar mot den engelska flottan. Han visade oss därvid en serie fotografier över bombningen av en engelsk slagkryssare.

Göring berättade, att anfallet mot Narvik bestämts av Hitler personligen trots motstånd från stabernas sida. Führerns auktoritet vore engagerad, och general Dietl vore Hitlers favorit. Den tyska Narvik-armén kämpade under utomordentligt svåra förhållanden och lede brist på vapen och ammunition. Skulle Dietl trots all tapperhet lida nederlag, skulle Führern betrakta detta som en personlig motgång. Hitler skulle aldrig förlåta Sverige om »Narvikhjältarna» komme att förgås på grund av en svensk vägran att medgiva transitering.

Führern hade ingen önskan att skada det svenska folket. Han begärde icke att Sverige skulle lämna sin neutralitet. Men han ansåge sig kunna fordra, att Sverige icke genom en ensidig tillämpning av sin neutralitet skadade tyska intressen.

Amiral Tamm förklarade nu, att han hade svenska regeringens uppdrag att meddela, att regeringen icke ansåge sig under givna omständigheter kunna medgiva transitering.

Göring blev synbarligen överraskad av detta besked och bad för övrigt Tamm att upprepa sitt uttalande. Därefter var han tyst några ögonblick och började så att tala om att Sverige transiterat vapen till Finland under vinterkriget, att Tyskland levererat krigsmaterial till Sverige, och att han (Göring) personligen bemödat sig om att hjälpa Sverige att få ytterligare vapenleveranser från Tyskland.

Jag erinrade om, att Sverige aldrig förklarat sig vara neutralt i kriget mellan Ryssland och Finland och att svenska regeringen vid flera tillfällen under vinterkriget öppet tillkännagivit sin avsikt att hjälpa Finland med leveranser av förnödenheter och vapen. Den svenska regeringens inställning till kriget i Norge vore en helt annan. Vi hade förklarat oss neutrala i det krig, som utbrutit i september 1939, och fälttåget i Norge betraktades som en del av detta storkrig.

Göring frågade, om detta innebure att Sverige motsatte sig all slags transitering till Norge.

Jag svarade, att vi medgåve transitering av »civila» varor, men vägrade krigsmaterial.

Göring invände, att en sådan distinktion vore meningslös under moderna förhållanden. Han utvecklade vidare den uppfattningen, att man på svensk sida borde inse det verkliga läget och tillämpa neutraliteten på ett klokt sätt.

Jag genmälde, att man på tysk sida aldrig ifrågasatt annat än att Sverige borde bibehålla en strikt neutralitet. Svenska regeringen ansåge icke att transitering till en armé, som landstigit i Norge, vore förenligt med en sådan strikt neutralitet.

Göring fattade nu humör och utbrast: »Sie, Herr Hägglöf, sind ein eingefleischter Jurist und Diplomat. Sie verstehen nichts von den Schick-

21†—470791

salsfragen der Völker». Yttrandet vore beledsagat av ett kraftigt handslag mot bordet.

Efter någon tystnad utvecklade jag hurusom svenska och norska folken vore nära befryndade och att otaliga svenskar vore med familje- eller vänskapsband fästade vid det norska folket. Det skulle vara »unritterlich» av oss att i denna för Norge tragiska stund medgiva transitering av vapen.

Amiral Tamm framhöll i sin tur att det för det svenska folket skulle kännas som en smälek att tvingas till en sådan handling.

Göring svarade, att han icke velat »hota» Sverige. Ingenting kunde dock i och för sig vara lättare än att tvinga Sverige, ty det tyska flygvapnet skulle utan svårighet genom bombning av några knutpunkter lamslå det svenska näringslivet och den svenska regeringen komme då snart att falla till föga. Men Göring, som betraktade Sverige som sitt andra fosterland, komme alltid att motsätta sig tvångsåtgärder mot Sverige. I gengäld ansåge han sig ha rätt att vänta, att svenska regeringen icke genom ett benhårt fasthållande vid neutralitetsprinciper gjorde hans uppgift att »skydda Sverige» fullständigt omöjlig.

Amiral Tamm och undertecknad upprepade nu vårt huvudargument att det svenska folket icke skulle tolerera en så »oridderlig» handling som transitering av vapen till en armé, som inträngt i Norge. Ingen svensk regering skulle vara istånd att genomföra en dylik transitering.

Under slutet av diskussionen mumlade Göring något om, att han icke helt ville underkänna »ridderlighets»argumentet, men att han ansåge, att svenska regeringen handlade ytterst oklokt. Man förstode tydligen icke på svensk sida vilka risker, som man löpte.

Den muntliga rapport, som Tamm och undertecknad avgåvo i statsrådsberedning den 13 maj bestod i ett rent referat av samtalet.

Stockholm den 30 november 1946.

Personförteckning.

Förteckningen upptager ett antal i de publicerade akterna omnämnda personer med angivande av vederbörandes befattning år 1940.

Jäderlund, Christer, Stockholms-Tidningens korrespondent i Berlin

Kaijser, Olof, attaché i utrikesdepartementet
Keppler, Wilhelm, statssekreterare i tyska utrikesministeriet
Kjebon, Einar, kapten
Koch, Georg, tysk kommendör
Koht, Halvdan, norsk utrikesminister
Konrad, tysk överste
Kring, Hilding, kapten, chef för försvarsstabens kommunikationsavdelning

Lewenhaupt, Sten, greve, legationsråd i utrikesdepartementet
Lie, Jonas, norsk polischef, statsråd
Lindsström, Claes konteramiral, chef för Ostkustens marindistrikt
Ljungberg, Birger, norsk försvarsminister
Ljungman, Severin, sekreterare i bensinnämnden
Ludwig, Waldemar, tysk riksbanksdirektör
Lundberg, Knut, konsul i Danzig
Löfgren, Torsten, landshövding i Jämtlands län
Löwisch, W., kommendör, marinattaché vid tyska beskickningen i Rom

Maenss, Wilhelm, major, transportofficer vid tyska beskickningen i Stockholm
Mallet, Victor, brittiskt sändebud i Stockholm
Margerie — se Jacquin
Megerle, Karl, tysk pressman
Meissner, Otto, tysk »Staatsminister», chef för »Presidialkanzlei»
Mirow, tysk officer. chef för Attachégruppe der Kriegsmarine
Molotov, Vjateslav, rysk utrikeskommissarie
Montana, tysk kommendörkapten
Mowinckel, Johan Ludwig, norsk f. d. stats- och utrikesminister, stortingsman

Müllern, Gunnar, Aftonbladets korrespondent i Berlin

Nordensköld, Sten Gustafsson, friherre, ryttmästare
Nordqvist, Gilbert, major
Nylander, Lennart, förste sekreterare i utrikesdepartementet
Nyqvist, Carl, stadsfiskal i Trelleborg

Ohlsson, Paul, kammarskrivare vid tullbevakningen i Trelleborg
von Otter, Göran, friherre, legationssekreterare vid svenska beskickningen i Berlin

Plaiger, Wilhelm, tysk direktör
von Plomgren, Erland, attaché vid svenska beskickningen i Berlin
von Post, Eric, legationsråd vid svenska beskickningen i Berlin, tidvis t. f. chargé d affaires
Prytz, Björn, svenskt sändebud i London

Raeder, Erich, storamiral, överbefälhavare för tyska marinen
Ramel, Henrik, friherre, attaché vid svenska beskickningen i Berlin
Ramström, Sven, överste
Rappe, Axel, friherre, generalmajor
von Ribbentrop, Joachim, tysk utrikesminister
Richert, Arvid, svenskt sändebud i Berlin
Riddervold, norsk kapten
Ritter, Karl, ambassadör i tyska utrikesministeriet
von Roenne, tysk kapten
Rosén, Gustaf, landshövding i Västerbottens län
Ross, A. D. M., legationssekreterare vid brittiska beskickningen i Stockholm
Ruge, Otto, norsk generalmajor

Sandler, Richard, landshövding i Gävleborgs län

Sargent, Sir Orme, biträdande understatssekreterare i brittiska utrikesministeriet
Schnurre, Karl, envoyé i tyska utrikesministeriet
Schulte-Mönting, stabschef hos överbefälhavaren för tyska marinen
Severin, Frans, statssekreterare i kommunikationsdepartementet
Sjöcrona, Elin, fru, andre kanslisekreterare i handelsdepartementet
Sköld, Per Edvin, försvarsminister
Stalin, Josef, generalsekreterare i ryska kommunistiska partiets exekutivkommitté
Stjerna, Carl, byråchef i järnvägsstyrelsen
Stjernstedt, Erik, friherre, generalsekreterare i Svenska Röda korset
Svahnström, Bertil, Svenska Dagbladets korrespondent i Berlin
Söderblom, Staffan, utrikesråd, chef för utrikesdepartementets politiska avdelning

Tamm, Fabian, viceamiral, chef för marinen
Tanner, Väinö, finsk statsminister
Thollander, Carl Robert, kapten
Thorén, T. V. H., kommendörkapten, avdelningschef i marinstaben
Thörnell, Olof, general, överbefälhavare
von Tippelskirch, tysk general
Toivola, Urho, legationsråd vid finska beskickningen i Oslo
Torgersen, norsk telegrafbestyrer
Tunberg, Sven, professor, chef för informationsstyrelsen

Undén, Östen, universitetskansler, sakkunnig i folkrätt i utrikesdepartementet

von Wahlert, Paul, kommendörkapten, marinattaché vid tyska beskickningen i Stockholm
Waldenström, Martin Emanuel, direktör
Wallin, Arthur, landsfiskal i Kiruna
Walter, Alex, tysk ministerialdirektör
Weiler, William, tysk konsul i Luleå
von Weizsäcker, Ernst, friherre, statssekreterare i tyska utrikesministeriet
Vendel, Karl Yngve, konsul i Stettin
Wendelbo, Per (P. W—o, P. W.) legationssekreterare vid norska beskickningen i Stockholm
Wettermark, Allan, bankdirektör
Weygand, Maxime, fransk general
zu Wied, Victor, prins, tyskt sändebud i Stockholm
Wijkman, Per, legationsråd vid svenska beskickningen i Helsingfors, tidvis t. f. chargé d'affaires
Winell, Bertil, major, marinattaché vid svenska beskickningen i Oslo
Vinell, Torsten, handelsråd vid svenska beskickningen i Berlin
Wohlin, Nils, generaltulldirektör
Wollebæk, Johan Herman, norskt sändebud i Stockholm
Wrede, Henrik, friherre, major, chef för järnvägsstyrelsens militärbyrå
Wussow, Fritz, tysk konsul i Narvik

Zahle, Herluf, danskt sändebud i Berlin

Åberg, Ivar, t. f. byrådirektör i generaltullstyrelsen

Östgaard, Nicolai, norsk major

Pris kronor 6:50